

FIDES

BIULETYN BIBLIOTEK KOŚCIELNYCH

ISSN 1426-3777 Rok 21•2015•Nr 2 (41)

Federacja Bibliotek Kościelnych FIDES

Warszawa

RADA NAUKOWA

ks. dr Anton Babják, Ružomberk
dr hab. Henryka Ilgiewicz, Wilno
dr hab. Maria Kocójowa, prof. UJ
dr hab. Maria Pidłypczak-Majerowicz, prof. UP
dr Gregor Ploch, Wiedeń
prof. dr hab. Roland Prejs OFMCap
bp prof. dr hab. Andrzej Siemieniewski
prof. dr hab. Irena Socha
ks. dr Stanisław Zimniak SDB, Rzym

RECENZENCI numerów 1 i 2 z 2015 roku

prof. dr hab. Jolanta Dzieaniakowska, UJK
dr hab. Zdzisław Gębołyś, prof. UKW
prof. dr hab. Zdzisław Kropidłowski, UKW
dr hab. Katarzyna Materska, prof. UKSW

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Grzegorz Filipiuk OFMCap
ks. Tomasz Garwoliński, sekretarz redakcji
ks. Andrzej Jakóbczak
Wacław Umiński CM
Bogumiła Warzachowska, redaktor naczelny
ks. Jerzy Witczak

REDAKCJA JĘZYKOWA

Aleksandra Kowal (język polski)
Ewa Olszowy (język angielski)

Wersją pierwotną czasopisma „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych”
jest wersja papierowa

ADRES REDAKCJI

Biblioteka Teologiczna Uniwersytetu Śląskiego
ul. Wita Stwosza 17, 40-042 Katowice, tel. 32 257 20 59
e-mail: bogumila.warzachowska@us.edu.pl

SEKRETARIAT FEDERACJI FIDES

Biblioteka PWT i MWSD
plac Katedralny 14, 50-329 Wrocław

DRUK I OPRAWA

Drukarnia J. i J. Maciejewscy, ul. Gdańska 1, 06-300 Przasnysz
Druk 2015 – nakład 200 egz.

ARTYKUŁY

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 21 (2015) nr 2 (41), s. 3-18
ISSN 1426-3777

Ks. WACŁAW UMIŃSKI CM¹

ZABYTKOWE OPRAWY W BIBLIOTECIE ZGROMADZENIA KSIĘŻY MISJONARZY W KRAKOWIE W ŚWIEŹLE WYSTAW

Od ponad dziesięciu lat Biblioteka Księży Misjonarzy w Krakowie stara się pokazywać swoje cenne zbiory w Muzeum Historyczno-Misyjnym Zgromadzenia Księży Misjonarzy. W tym czasie odbyły się trzy wystawy biblijne², pięć pokonserwatorskich³ oraz dwie okolicznościowe⁴. Niektóre z nich zostały opisane na łamach „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych”⁵.

¹ Biblioteka Zgromadzenia Księży Misjonarzy w Krakowie, Muzeum Historyczno-Misyjne Zgromadzenia Księży Misjonarzy w Krakowie.

² *Biblie stradomskie* (2005); *Biblie w obrazach. Piękno ukryte w starych księgach* (2009) oraz Andrzej Filip Kilian, Gustaw Dore – artyści biblijni (2009).

³ *Na ratunek książki* (dwie edycje: 2006, 2008); *Przywrócony blask. Konserwacja inkunabułów i starodruków z Biblioteki Księży Misjonarzy* (2008/2009); *Druki ulotne, klocki, konwoluty ze zbiorów Biblioteki Księży Misjonarzy* (2009/2010) oraz *O ratowaniu „Vita Christi” Ludolfa z Saksonii* (2011).

⁴ *Skarby Biblioteki Księży Misjonarzy* (2004) oraz *Katechizm drogowskazem wiary. Przegląd katechizmów od Trydentu do współczesności* (2013).

⁵ W. Umiński, *Prezentacja zbiorów bibliotecznych w Muzeum Historyczno-Misyjnym Księży Misjonarzy w Krakowie*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1/2 (2004), s. 100-106; tenże, *Na ratunek książki – cykl wystaw pokonserwacyjnych w Muzeum Historyczno-Misyjnym Księży Misjonarzy w Krakowie*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1/2 (2007), s. 57-65; tenże, *Ochrona i konserwacja zabytkowego zbioru biblioteki misjonarskiej w Krakowie na Stradomiu w roku 2008*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1/2 (2008), s. 22-27; A. Ciesielska, K. Wawrzyniak-Lukaszewicz, *O ratowaniu „Vita Christi” Ludolfa z Saksonii z Biblioteki Zgromadzenia Księży Misjonarzy w Krakowie* (cz. A), „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1/2 (2011), s. 42-53.

W minionym roku pracownicy biblioteki postanowili zaprezentować księgozbiór przez pryzmat opraw. Niewątpliwie jednym z impulsów była praca badawcza pani Katarzyny Płaszczyńskiej, absolwentki Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, której badania wydobyły na światło dzienne bliżej niezbrane, ciekawe oprawy w księgozbiórze stradomskim⁶. Dzięki jej wielkiemu zaangażowaniu udało się przygotować dwie wystawy poświęcone sztuce introligatorskiej.

Pierwsza z nich pt. „*W deszczki oprawić*” – *najpiękniejsze oprawy starych druków z XV-XVIII wieku w Bibliotece Księży Misjonarzy na Stradomiu* odbywała się od 23 marca do 15 czerwca 2014 roku. Zadaniem ekspozycji było ukazanie różnorodności polskiego introligatorstwa w okresie od XV do XVIII wieku, przemian stylistycznych oraz zmian w zakresie rozwiązań technicznych. Zwiedzający mieli możliwość zapoznania się z narzędziami używanymi przez rękodzielników opawiających książki i poznać techniki dekoracyjne.

Wystawa składała się z kilku działów. W pierwszym z nich, *Oprawy krakowskie*, zaprezentowano cztery woluminy. Wszystkie były opawione w brązową skórę na desce, ze złożonymi i ślepymi tłoczeniami. Trzy z nich na górnych okładzinach posiadały różne plakiety: z wizerunkiem Matki Bożej z Dzieciątkiem⁷, św. Anny Samotrzc⁸ oraz św. Stanisława, biskupa i męczennika⁹.

⁶ K. Płaszczyńska, *Oprawy z XVI i XVII wieku w Bibliotece Księży Misjonarzy w Krakowie. Studium wstępne*, praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Janusza S. Gruchały, Kraków 2009 [mps]; K. Płaszczyńska-Herman, *Nieznane książki króla Zygmunta Augusta w Bibliotece Zgromadzenia Księży Misjonarzy na Stradomiu w Krakowie*, „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 63 (2013), s. 71-81.

⁷ Por. Petrus de Natalibus, *Catalogus sanctorum et gestorum eorum diversis voluminibus collectus; editus reuerendissimo in christo patre...*, [1519], sygn. 40-III-B, w: K. Płaszczyńska-Herman, *Scenariusz wystawy „W deszczki oprawić”*, Muzeum Historyczno-Misyjne Zgromadzenia Księży Misjonarzy w Krakowie [mps].

⁸ Por. *In hoc Volummi ne continentur, Infignium Medicorum, Ioan. Serapionis Arabis de Simplicibus Medicinis opus praeclarum et ingens, Averrois Arabis, De eiusdem, Liber eximius, Basis Filii Zachari AE, De eiusdem Opusculum perutile...*, [1579], sygn. 49-III-B, w: *tamże*.

⁹ Por. Seneca, *Ioannes Frobenius Verae Philosophiae Studiosis S.D. En tibi lector optime, Lucij Annaei Senecae sanctissimi philosophi lucubrationes omnes: additis etiam nonnullis Erasmi Roterodami cura, si no ab omnibus, certe ab innumeris mendis repurgatae...*, Basilea 1515, sygn. 41-III-B, w: *tamże*.

Plakieta z Matką Bożą
(syg. 40-III-B)

Plakieta ze św. Anną Samotrzecią
(syg. 49-III-B)

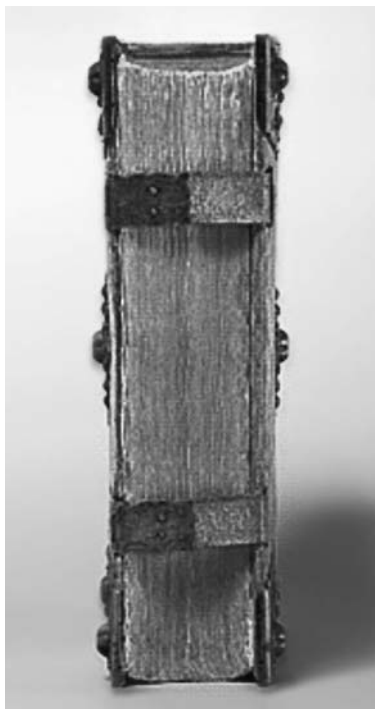

Plakieta ze św. Stanisławem (syg. 41-III-B)

Kolejny obejmował oprawy szesnastowieczne. Warto zwrócić uwagę na kilka z nich. *Biblia sacra* z roku 1480 została oprawiona w białą skórę świńską. Do ozdoby wykorzystano m.in. radełko ze scenami historii zbawienia: *Grzech pierworodny*, *Wąż miedziany*, *Ukrzyżowanie* i *Zmartwychwstanie*, oraz z wizerunkami czterech Ewangelistów. Zachowały się również zapięcia i okucia tak charakterystyczne niegdyś dla starych książek¹⁰. Z kolei jedno z dzieł Plutarcha oprawione w brązową skórę na desce zawierało plakietę ze sceną chrztu Chrystusa w Jordanie wraz z napisem w otoku: HIC EST FILIUS MEUS DILECTVS¹¹. W książce *Cate-*

Oprawa z zachowanymi zapięciami
i okuciami (syg. 12-III-B)

Oprawa z zachowanymi zapięciami
i okuciami (syg. 12-III-B)

¹⁰ *Biblia sacra*, Norymberga 1480, sygn. 12-III-B, w: *tamże*.

¹¹ Por. Plutarch, *Graecorum Romanorumque illustrium vitae e Graeco in Latinum versae*, Paris 1548, apud Paulum Mirallietum, sygn. 10-II-G1, w: *tamże*.

Górna okładzina z plakieta
(syg. 5-IV-C5)

Dolna okładzina z radełkiem
jagiellońskim (syg. 5-IV-C5)

chismus catholicus z 1562 roku na górnej okładzinie intrologator umieścił plakieta z postacią króla Dawida z napisem: IVXTA EST DOMINUS QUI TRIBULATO SUM CORDE XXXVIII, na dolnej zaś tzw. radełko jagiellońskie z wizerunkami dynastii Jagiellonów: Zygmunta Starego, Bony, Zygmunta Augusta i Izabeli¹².

Na wystawie znalazły się również oprawy z XVII wieku. Dla przykładu można wskazać cztery woluminy. Trzy z nich zostały oprowiane w białą skórę, jeden natomiast w czarną. Na książce pt. *Figurae Bibliae* z 1572 roku można odnaleźć plakieta przedstawiającą Baranka paschalnego z dołączonym łacińskim napisem w odbiciu lustrzanym: AGNVS DEI QVI TOLIS PECATA MVNDI MISBR¹³. Z kolei w dziele *Institutiones morales* z 1602 roku umiesz-

¹² Por. Conradus Clingus, *Catechismus catholicus*, Coloniae 1562, sygn. 5-IV-C5, w: *tamże*.

¹³ Por. *Figurae Bibliae*, Coloniae 1572, apud Ioannem Birckmannum, sygn. 69-II-P2, w: *tamże*.

czono plakietę z wizerunkiem Matki Bożej, zgodnym z wizją z Apokalipsy św. Jana Apostoła (Ap 12,1). Towarzyszy jej łaciński napis: MAGNIFICAT ANIMA MEA DOMINVM ET EXVLTAVIT SPIRITVS MEVS IN DEO SALVTARI MEO LVCE¹⁴. W publikacji pt. *Homiliae Catholicae* z roku 1616 znajduje się plakietka ze sceną ukrzyżowania wraz łacińskim napisem: CHRISTUS FACTUS EST PRO NOBIS OBEDIENS VSQUE AD MORTEM AVTEM CRVCIS PHI 2¹⁵. Wcześniejsze wydanie tej publikacji z 1613 roku, oprawione w czarną skórę na desce, zawiera również tłoki narożne z symbolami czterech Ewangelistów¹⁶.

Górna okładzina z Barankiem paschalnym

Górna okładzina z Matką Bożą

¹⁴ Por. Ioannis Azorii Lorcitani, *Institutiones morales in quibus universe Quaestiones ad Conscientiam recte aut praue factorum pertinentes, breuiter tractantur*, Coloniae Agrippinae 1602, sygn. 4/1-I-A3, w: *tamże*.

¹⁵ Ioannis de Carthagenae, *Homiliae Catholicae de Sacris Arcanis Deiparae et Iosephi*, t. 3, Coloniae Agrippinae 1616, sumptibus Bernardi Gualtheri, sygn. 85-II-C3.

¹⁶ Por. Ioanne de Carthagenae, *Homiliae Catholicae de Sacris Arcanis Deiparae Mariae et Iosephi*, Coloniae Agrippinae 1613, sumptibus Bernardi Gualtheri, sygn. 107-II-C3.

Jedna z opraw dzieła
Homiliae Catholicae

Druga oprawa dzieła
Homiliae Catholicae

W następnej przedstawiono księgi osiemnastowieczne. Wiele z nich oprawiano w skórę marmoryzowaną, brzegi zaś okładek i grzbietów tłoczono złotem. W tańszych oprawach skupiano się przede wszystkim na zdobieniu samych grzbietów¹⁷.

Przykłady opraw osiemnastowiecznych

¹⁷ Por. *Sainte Bible en latin et en françois*, Paris – Avignon 1773, sygn. 9-I-A4, K. Płaszczczyńska-Herman, *Scenariusz wystawy „W deszczki oprawić”*, dz. cyt.

Ważną częścią wystawy były również książki zawierające oprawy pergaminowe i papierowe.

Przykłady różnokolorowych opraw pergaminowych

Uzupełnienie ekspozycji stanowiły woluminy, które w przeszłości nie zostały oprowiane, poddane konserwacji, z malowanymi

Oprawy z malowanym grzbietem

grzbietami, w których karty obcięto lub oprawiono ponownie. Na wystawie zaprezentowano również narzędzia introligatorskie¹⁸.

Druga wystawa pt. *Znaki własnościowe w Bibliotece Księży Misjonarzy w Krakowie* odbywała się od 19 października do 14 grudnia 2014 roku. Jej celem było przedstawienie woluminów pod kątem znaków własnościowych, które określały ich przynależność do konkretnej osoby lub instytucji. Wśród tych oznaczeń można spotkać superekslibrisy i ekslibrisy, jak również pieczętki i konkretne wpisy proveniencyjne.

Niewątpliwie najważniejszymi superekslibrisami na wystawie były te, które pochodzą z księgozbioru Zygmunta Augusta. W zbiorach misjonarskich znajdują się dwa klocki drukarskie należące niegdyś do słynnej biblioteki królewskiej. Pierwszy, o sygnaturze 100-II-P₂, na górnej okładzinie zawiera superekslibris herbowy Zygmunta II Augusta: Orzeł Jagiellonów i Pogoń oraz skrócony tytuł dzieła: CONCILIA MEDICINALIA BENEDICTI VICTORII. Na dolnej okładzie znalazła się tradycyjna formuła własnościowa wraz z datą: SIGISMVNDI AVGVSTI REGIS POLONIAE MONVMENTVM ANNO 1560¹⁹.

W przypadku drugiego klocka oznaczonego sygnaturą 29-III-B superekslibris królewski również został umieszczony na górnej okładzinie. Wytłoczono na niej także skrócony tytuł dzieła: HILDEGARDIS PHYSICA ET NICOLAI MYREPSI ANTIDOTARIVM. Na dolnej okładzinie znajduje się formuła własnościowa wraz datą opracowania: SIGISMUNDI AVGVSTI REGIS POLONIAE MONVMENTVM 1552²⁰.

¹⁸ Można było obejrzeć następujące narzędzia: filet do tłoczenia skóry, zdobnik stalowy do skóry, stempel (aniołek), zdobnik do tłoczenia w prasie, cyrkiel z nożem, sznycer do cięcia ukośnego np. bloku książki, nożyce (cegi) do uwypuklania zwieżów opraw skórzanych, cyrkiel, winkielak do pisma, gładzik do skóry obciąć kart i inne; por. *tamże*.

¹⁹ Por. klocek o sygn. 100-II-P₂, który zawiera: *Concilia Medicinalia ad varia morborum Genera, Benedicti Victorij Fauentini Medici Excellentiss in academia Bononiensi medicin & theoricam profitentis. Huie editionis secunda accessere aliquot consilia eiusdem auctoris. Nunc primum in lucem edita. Cum Privilegiis. Venetiis 1556, ex officina Stella, Iordanis Zilletti; De curandis morbis (...) Wilhelma de Varignana, [b.m.r.]; De aegritudinibus infantium tractatus Leonello Vittoriego, Wenecja 1557, w: K. Płaszczyńska-Hermann, *Nieznane książki*, dz. cyt., s. 73-76.*

²⁰ Por. klocek o sygn. 29-III-B, który zawiera dzieła: Hildegardis S., *Physica*, Oribasius, *De simplicibus libri quinque*, Theodorus Phisicus, *Dieta, docens quibusnam salubriter utendum vel absitendum*, Esculapius, *Liber unus de morborum, infirmitatum, passionumque humani caussis, descriptionibus et cura*, Argentorati 1533, oraz dołączone dzieło Myrepsusa Nicolausa Alexandrinusa, *Medicamentorum opus, in sections quadraginta octo digestum...*, Basileae 1549, w: *tamże*, s. 76-79.

Górna okładzina (syg. 100-II-P₂)

Dolna okładzina (syg. 29-III-B)

Innym przykładem supereklibrisu królewskiego może być książka zawierająca *Konstytucje Sejmu Walnego* z 1634 roku. Umieszczono na niej herb Rzeczypospolitej otoczony Orderem Złotego Runa. W polu sercowym znalazł się herb Wieniawa. Prawdopodobnie wolumin ten mógł należeć pierwotnie do króla Władysława IV, a później został przekazany do biblioteki Stanisława Leszczyńskiego²¹.

Kolejną grupę supereklibrisów stanowiły te, które należały do duchownych. Najciekawsze z nich były własnością arcybiskupów. Na wystawie pokazano woluminy z księgozbiorów: Gabriela Podoskiego (1719-1777), Jakuba Uchańskiego (1502-1581) i Teodora Potockiego (1664-1738).

²¹ K. Płaszczyńska-Herman, *Scenariusz wystawy „Znaki własnościowe w Bibliotece Księżąt Misjonarzy w Krakowie”*, Muzeum Historyczno-Misyjne Zgromadzenia Księżąt Misjonarzy [mps].

Pierwszy z nich był arcybiskupem metropolitą gnieźnieńskim. Sposób oznaczenia książek pochodzących z jego biblioteki wskazywał jednoznacznie na właściciela. Na obydwu okładzinach wybito herb rodowy Junosza. Dodatkowo na okładzinie górnej umieszczono napis o następującej treści: EX BIBLIOTHECA GAB[RIELIS] IOH[ANNI] IUNOSZA PODOSKI²².

Superekslibris Junoszy Podoskiego

W drugim przypadku informacja o właścicielu jest już skromniejsza. Wyłącznie na górnej okładzinie można odnaleźć herb Radwan oraz skrót tytułatury biskupa kujawsko-pomorskiego, późniejszego Prymasa Polski: I[ACOBUS] U[CHANSKI] E[PISCOPUS] P[OMERANIAE]²³.

W przypadku Teodora Potockiego, który był biskupem chełmińskim i warmińskim, a później Prymasem Polski, mamy do czynienia z trochę inną sytuacją niż w powyższych przypadkach. Otóż w książ-

²² Por. *Histoire générale des Voyages...*, t. 1: *A Paris*, chez Didot, 1746, sygn. 30-II-A₂, w: *tamże*.

²³ Por. Joannis Cuspiniani, *Uiri clarissimi, Diui quondam Maximiliani Imperatoris a Consilij & Oratoris, de Consulibus Romanorum Commentarij ex optimis uetustissimisq; authoribus collecti...*, Basileae, ex Officina Ioannis Oporini, sygn. 10-IV-C₆; Francisci Petrarchae Florentini, *Philosophi, Oratoris & Poetae clarissimi, rectores centis literaturae Latina (...) linguae...*, Basileae, excudebat Henrichus Petri. sygn. 3-V-C₇, w: *tamże*.

kach dedykowanych mu przez ks. Adriana Miaskowskiego SJ, z polecenia autora dzieła umieszczono herb biskupi Pilawa oraz skrót tytułatury zawartej w dedykacji do dzieła: T[HEODORO] a. P[OTOK] P[OTOCKI] A[RCHIEPISCOPO] G[NESNENSI] L[EGATO] N[ATO] R[EGNI] P[OLONIAE] M[AGNI] D[UCATUS] L[ITHUANIAE] P[RIMATI] P[RIMOQUE] P[RINCIPI] A[BBATI] T[YNECENSI]²⁴.

Kolejne książki należały do biskupów polskich. Wśród nich można wymienić: Mikołaja Ignacego Wyżyckiego (1649-1705), Michała Wodzickiego (1759-1764) lub Jana Lipskiego (1690-1746). Pierwszy z nich swoje książki oznaczał prawdopodobnie wyłącznie herbem biskupim. Książki będące własnością dwóch pozostałych biskupów to przykład tzw. superekslibrisów dedykowanych. Wspomniany już poprzednio ks. Adrian Miaskowski SJ (1656-1737), dedykując dzieła swoim mecenasom, nie zapomniał postarać się o ich szczególną oprawę. W przypadku bp. Michała Wodzickiego polecił umieścić herb Leliwa oraz skrót tytułatury: M[ICHAELI] D[E] G[RANOW]

Górna okładzina (syg. 5-IV-A3)

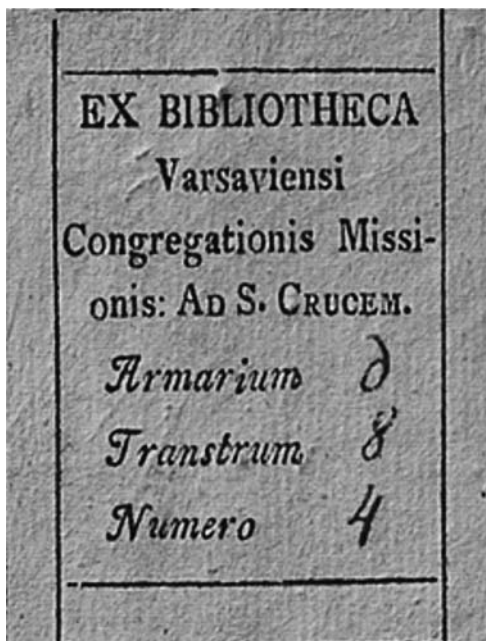
Górna okładzina (syg. 6-IV-A3)

²⁴ Por. *Deus in essentia unus in personis Trinus, sex disputationibus theologiae propugnatus, a R.P. Adriano Miaskowski...*, Typis Universitatis Carolo-Ferdinandae in Collegio Societatis Jesu add S. Clementem, Praegae 1723, sygn. 3-IV-A₃, w: *tamże*.

W[ODZICKI] C[ANONICO] V[ICARIO] in S[PIRITUALIBUS] O[FFICIALI] G[ENERALI] C[RACOVIANI] C[USTODI] V[ISLICIENSI], którą zawarł w dedykacji do książki²⁵. Z kolei w dziele ofiarowanym biskupowi Janowi Lipskiemu nakazał wokół herbu Grabie zamieścić w skrócie tytułaturę: I[OANNI] a L[IPE] L[IPSKI] P[RO]-C[ANCELARIO] Re[gni] P[oloniae] A[BBATI] C[ommedatario] C[lare] T[umbae] P[osnaniensi] C[hocensi] V[schovensi]²⁶.

Ostatnią grupę tworzyły supereklibrisy szlacheckie. Należą do nich książki m.in. po takich osobach, jak: Jordan z Zakliczyna herbu Trąba (1518-1568)²⁷, Achacy Przyłęcki herbu Szreniawa (zm. 1656)²⁸ i Marcin Glicjusz z Pilzna gmerku własnego (1528-1591)²⁹.

Na wystawie zaprezentowano także książki zawierające eklibrisy. Na uwagę zasługiwał eksponat, z którego misjonarze korzystali w bibliotece świętokrzyskiej w Warszawie. Występował tylko w tej właśnie bibliotece. Zwykle umieszczano go na przedniej wyklejce. Jego treść zawierała kilka stałych elementów: nazwę biblioteki, informacje o szafie, półce oraz numerze kolejnym konkretnej książki: EX BIBLIOTHE-

Eklibris z biblioteki
świętokrzyskiej

²⁵ Por. *Angeli Theologice propugnati seu Tractatus de Angelis (...) auctore R.P. Adriano Miaskowski Societatis Jesu*, Typis Clari Collegij Societ. Jesu, Posnaniae 1730, sygn. 5-IV-A₃, w: *tamże*.

²⁶ Por. *Deus Homo seu incarnatio verbi divini (...), a Adriano Miaskowski SI*, Typis Universitatis Carolo-Ferdinandae in Collegio Societatis Jesu add S. Clementem, per Norbertum Joannem Fitzky, Pragae 1728, sygn. 6-IV-A₃, w: *tamże*.

²⁷ Por. *Quartus Tomus...*, Basileae 1547, sygn. 9-V-D₂, w: *tamże*.

²⁸ Por. *Via ad Pacem Ecclesiasticam*, Que hoc tractatu continentur vide sequenti pagina, Amsterdam apud Iohannem Blaeu, 1642, sygn. 78-III-G₂, w: *tamże*.

²⁹ Por. *Postilla Catholica...*, Ingolstadii 1576, sygn. 5-I-F₂, w: *tamże*.

CA Varsaviensi Congregationis Missionis: AD S. CRUCEM, Armarium, Transtrum, Numero³⁰.

Ostatni sposób oznaczania własności, występujący w największej liczbie książek, to oczywiście pieczętki biblioteczne. Daje się zauważyć tutaj pewną prawidłowość. W początkach działalności misjonarzy w Polsce posługiwano się zwykle tłokami przedstawiającymi herb zgromadzenia: postać Chrystusa stojącego na globie ziemskim. W otoku wpisywano dane konkretnego domu misjonarskiego. Przykładem mogą tu służyć pieczęcie z domu krakowskiego³¹, poznańskiego³² i wileńskiego³³. W późniejszym okresie pieczętki zmieniły swój charakter. W bibliotekach większych placówek napis odwoływał się do danej instytucji. Taka praktyka pojawiła się w domach krakowskich³⁴ i we Lwowie³⁵. Natomiast w Wilnie³⁶ i małych domach, jak np. w Jezierzanach³⁷, Milatynie Nowym³⁸ lub Paulinówce³⁹, wskazywała bardzo ogólnie na właścicieli księgozbioru.

W księgozbiornie misjonarskiej można również spotkać woluminy, w których pierwotni właściciele dokonywali stosownych wpisów proveniencyjnych. Niektóre z nich były bardzo krótkie, lakoniczne, inne – przeciwnie, zajmowały sporo miejsca, zawierając czasami jakąś historię związaną z daną książką.

³⁰ Por. zdjęcie w tekście.

³¹ SIGIL[LUM] CONGR.[EGATIONIS] MISSIONIS DOMUS STRADOMIENSIS CRACOVIAE.

³² BIBLIOTHECA CONGR.[EGATIONIS] MISS[IONIS] DOM[US] POSNANIENSIS.

³³ DOMUS VILNENSIS CONGREGATIONIS MISSIONIS.

³⁴ Najważniejsza z nich na Stradomiu używała kilku pieczętek: Bibliotheca Congr[egationis] Miss[ionis] STRADOM, BIBLIOTHECA CONGR[EGATIONIS] MISS[IONIS] Domus Stradomiensis Cracoviae oraz pieczętka inwentarzowa: BIBLIOTHECA Congr[egationis] Miss[ionis] Dom[us] Stradomiensis Signat[ura]... Nr. Invent[arza]... W XX wieku wprowadzono pieczętki w języku polskim o treści następującej: BIBLIOTEKA Ks. Ks. Misjonarzy w Krakowie. Podobnym znakiem własnościowym posługiwano się na Kleparzu: BIBLIOTHECA CONGR[EGATIONIS] MIS[SIONIS] DOM[US] ST. VINCENTII CRACOVIAE. Natomiast w instytucjach wychowawczych występowały wyłącznie pieczętki polskie: BIBLIOTEKA MAŁEGO SEMINARIUM KS. KS. MISJONARZY KRAKÓW; BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA MAŁEGO SEMINARIUM Księży Misjonarzy w Krakowie czy BIBLIOTEKA MŁODZIEŻY RĘKODZIELNICZEJ Nr... ZAKŁADU IMIENIA X. SIEMASZKI W KRAKOWIE.

³⁵ BIBLIOTEKA KSIĘŻY MISYONARZY we Lwowie lub Księża Misjonarze Lwów ul. Dwernickiego.

³⁶ KSIĘŻA MISJONARZE Wilno Subocz Nr 18.

³⁷ KSIĘŻA MISSIONARZE w JEZIERZANACH.

³⁸ BIBLIOTEKA KSIĘŻY MISJONARZY W MILATYNIE NOWYM.

³⁹ KSIĘŻA MISSIONARZE W PAULINÓWCE.

Wśród tych pierwszych można z pewnością wymienić następujące: *Stanislai Odrowonz et amicorum*⁴⁰; *Simona Piotra ta książka*⁴¹; *Panu Piotrowi Kłowski Mieszczaninowi Warszawskiemu Autor daruje*⁴², czy też charakterystyczne wpisy w woluminach używanych przez siostry: *Ta książka Siostr Miłosierdzia Domu S. Wincentego gdzie jest szpital*⁴³; *Do Biblioteki Sióstr Miłosierdzia w Chełmnie 1822*⁴⁴; *Salomea Siostra Miłosierdzia 1800*⁴⁵; *Ta Książka należy do Panny Infirmarki czyli Siostry Miłosierdzia Łucyi Szostakowskiej darowana od Przyjaciela bez żadnego obowiązku. Dnia 30 Sierpnia 1819 r.*⁴⁶

Do długich z pewnością można zaliczyć wpis umieszczony w tzw. Biblii Leopolicy, czyli pierwszym staropolskim tłumaczeniu Pisma Świętego na język polski. Brzmi on następująco: *Pamiętka po śp. Zofii Zapłatałskiej – siostrze mojej ciotecznej – która w 1840 Roku stra-*

⁴⁰ Por. *Isocratis Atheniensis, Oratoris & Philosophi clarissimi, Orationes. Eiusdem uita, ex Plutarcho, Philostrato, & Dionysio Halicarnaseo. Ioanne Lonicero interprete. Basileae Apud Andream Cratandum Anno 529. Cum gratia & Priuilegio Caesareo*, sygn. 9-V-G2.

⁴¹ Por. *Uwagi chrześcijańskie wszystkim ogólnie osobliwie zakonnym osobom służące pod zaszczytem fundatorskiego Imienia Jaśnie Wielmożney Jmci Pani Konstancy z Branickich hrabiny Sedlnickiej, wojewodziny podlaskiej, fundatorki y dobrodziejki przez W.X. Dymitra Franciszka Kola Zakonu Scholarum Piarum Teologa wydane, Roku Pańskiego 1742, w Warszawie w drukarni I.K.M. y Rzpley w Colleg XX. Schol. Piarii*, sygn. 13010.

⁴² Por. *Księdza Stanisława Grochowskiego wiersze y insze pisma co przebransze. Częścią z łacińskich przełożone, częścią od niego samego napisane. Księgi pierwsze. W Krakowie, w drukarni Iana Szeligi Roku Pańskiego 1609*, sygn. 40-II-C3.

⁴³ Por. *Jako w niebie tak y na ziemi to iest stosowanie się woli ludzkiej z wolą Boską, Z Xiąg W. X. Jeremiasza Drexeliusza Societatis Jesu. Z łacińskiego na Oyczysty Język w Roku 1649 przełożone, Powtórnie Krótkim y łatwiejszym stylem dla zbawienego pożytku w roku Pańskim 1761. Wydane w Krakowie, w drukarni Seminarium Biskupiego Akadem.*, sygn. 95-II-A7.

⁴⁴ Por. *Zywot Sługi Bożego Wincentego a Paulo Fundatora y Pierwszego Generała Congregationis Missionis przez X. Dominika Akamiego Congregationis Oratorij w Rzymie z tego Co o nim Ludwik Abelly Biskup Rodyjski językiem Francuskim napisał zebrany y do druku po włosku podany. A teraz na Polskie przez iednego Kapłana teyż Kongregacyey Missionis Cracoviensis przetłumaczony, w Krakowie, w drukarni Franciszka Cezarego, I K. M y I.M.X. Biskupa Krak. Xiąż. Siewiersk, także Przesław: Akademiej Krak: Typog. R. P. 1682*, sygn. 3906.

⁴⁵ Por. *Szczere samego Boga w świętej pustyni szukanie abo kilkoro kolekcji na dziesięć dni rozporządzonych. Przez W.X. Marcina Bogumiła Grymosza S.J.T. roku Od nalezonego w naturze ludzkiej Boga A.M.D.G. typis Monasterij Olivensis S. Ord. Cist. imprimebat Joannes Jacobus Textor Factor*, sygn. 55-IV-F3.

⁴⁶ *Avrillon Jan Chrzćic. Elias, zakonu św. Franciszka de Paula (1652 + 1729), Sposób odprawowania świętobliwie czasu adwentu, gdzie się znajdują na każdy dzień duchowne ćwiczenia, uwagi, affekta, zdania z Pisma św. y Oyców ŚŚ. y punkt o wcieleniu Chrystusowym, przez W. Xiędza Awrylona zakonu św. Franciszka a Paulo na polski język z francuzkiego przetłumaczone r. p. 1776. Za pozwoleniem zwierzchności. W Warszawie, w drukarni XX. Schol. Piar. 1777*, sygn. 4427.

ciła w Galicji Ojca i siedm Osób z rodziny. Tę Biblią, do której Ojciec jej wielką pamiątkę przywiązywał odszukała poszarpaną, bo chłopci za pergaminową oprawą pieniędzy szukali i potargali – i mnie Ją, przybywszy do mnie, ofiarowała – jako rzecz najdroższą dla siebie. Wieczny odpoczynek racz Jej dać Panie i wszystkim wymordowanym. Xawera z Zakrzewskich Jenicz 12 Marca 1876 Roku⁴⁷.

To tylko wybrane przykłady, które można spotkać w bibliotece misjonarskiej. Obydwie wystawy przygotowane przez Muzeum Historyczno-Misyjne Zgromadzenia Księży Misjonarzy w Krakowie miały za zadanie zwrócić uwagę szerszemu ogółowi na to, jak wiele ciekawych zbiorów kryją magazyny biblioteczne. Badanie opraw, a wraz z nimi znaków własnościowych nie jest dziedziną łatwą. Warto jednak taki trud podejmować. Należy mieć nadzieję, że w przyszłości uda się wydobyć na światło dzienne jeszcze wiele wartościowych woluminów zawierających niezidentyfikowane super-ekslibrisy, które znajdują się w tej bibliotece.

THE HISTORICAL BINDINGS IN THE LIBRARY OF CONGREGATION OF THE MISSION OF ST. VINCENT DE PAUL IN KRAKÓW IN THE LIGHT OF EXHIBITIONS

The author discussed the selected examples of book bindings from the missionary library in Kraków displayed during two exhibitions in the Historical-Missionary Museum of Congregation of the Mission of St. Vincent de Paul in Kraków in 2014. The first one focuses on the diversity of Polish bookbinding from 15th to 18th century, stylistic modifications and changes in technical solutions. Sixteenth century book bindings from Kraków with the characteristic ferrules and roll-stamps, made of parchment or paper were presented. The second display was devoted to notes of ownership with a particular attention to super ex libris and provenance notes. Undoubtedly, the most remarkable super ex libris came from King Zygmunt August book collection.

⁴⁷ Por. *Biblia to jest Xiegi Starego i Nowego Zakonu na Polski język z pilnością według Łacińskiej Biblii od Kościoła Krześciańskiego powszechnego przyięthey nowo wyłożona*. W Krakowie W Drukarni Szarffenbergerów 1561, sygn. 10627.

DOROTA GÓRSKA¹

SZKOLENIE BIBLIOTECZNE DLA STUDENTÓW UNIwersYTETU PAPIESKIEGO JANA PAWŁA II W KRAKOWIE

Celem artykułu jest zwrócenie uwagi na potrzebę wprowadzenia do harmonogramu zajęć uniwersyteckich obowiązkowych szkoleń bibliotecznych. W artykule omówiono typowe zagadnienia poruszane podczas bibliotecznych spotkań ze studentami i przeanalizowano ocenę przydatności takich szkoleń. Podkreślono wpływ permanentnych lekcji bibliotecznych na większą samodzielność i aktywność czytelników, a także na zwiększenie liczby zapisów do biblioteki.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie warunków prowadzenia studiów² dostosowanych do wymogów Krajowych Ram Kwalifikacji określa wymagania stawiane przed każdą jednostką organizacyjną uczelni. Wymagania te dotyczą posiadania i udostępnienia przez szkoły odpowiedniej infrastruktury dydaktycznej (sal dydaktycznych, laboratoriów i pracowni), ale także zapewnienia możliwości korzystania z biblioteki wyposażonej w literaturę zalecaną w ramach kształcenia na danym kierunku studiów. Efekty kształcenia, do których można zaliczyć nawyk pogłębiania wiedzy poprzez studiowanie odpowiedniej literatury oraz docieranie do aktualnych informacji na wybrany temat, zostały określone

¹ Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

² Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 roku w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia, rozdział 3: *Warunki, jakie musi spełniać podstawowa jednostka organizacyjna uczelni, aby prowadzić studia na określonym kierunku, poziomie i profilu kształcenia*, pkt 2g.

przez Krajowe Ramy Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa z 2 listopada 2011 roku.

Z punktu widzenia powyższych przepisów umiejętność poruszania się po bibliotekach uczelnianych należy traktować jako jeden z elementów procesu dydaktycznego. Studenci, kończąc edukację, poza wiedzą zdobywaną na konkretnym kierunku studiów powinni wyrobić sobie nawyk samodzielnego doksztalcania się³. Lekcje biblioteczne organizowane dla studentów rozpoczynających naukę są więc niezbędnym elementem procesu edukacyjnego uczelni. Głównym ich celem jest zachęcenie młodzieży do wizyt w miejscu, gdzie mogą uzyskać niezbędne informacje oraz literaturę potrzebną w toku nauki. Systematycznie prowadzone spotkania pozwalają na dokładne zorientowanie się w potrzebach czytelników i umieszczenie w treści szkolenia wiadomości niezbędnych i najbardziej dla nich istotnych.

Na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie wprowadzono szkolenia biblioteczne w październiku 2012 roku. Zgodnie z zarządzeniem rektora szkolenie jest obowiązkowe dla studentów pierwszego roku studiów I stopnia, II stopnia i jednolitych studiów magisterskich. Dotyczy ono również studentów lat wyższych, którzy dotychczas nie uzyskali z niego zaliczenia⁴. Podczas szkoleń poruszane są takie zagadnienia, jak: zbiory biblioteczne i ich lokalizacja, agendy obsługi czytelników, zasady korzystania z katalogów bibliotecznych, a także dostępne w bibliotece (także przez Internet) źródła informacji.

1. Nowy budynek biblioteki

Od stycznia 2011 roku, po przeniesieniu całego księgozbioru, biblioteka zaczęła obsługiwać czytelników w nowym budynku położonym na terenie III Kampusu Uniwersyteckiego. Od października 2011 roku użytkownicy korzystają z wolnego dostępu do 75 proc. zbiorów (cały księgozbiór liczy około 600 tys. woluminów).

³ E. Piotrowska, R.M. Zając, *Szkolenie użytkowników w Bibliotece Głównej Akademii Pedagogicznej w Krakowie*, „EBIB” 1 (2005), http://www.ebib.pl/2005/62/piotrowska_zajac.php, 21.02.2015.

⁴ Zarządzenie nr 25/2012 Rektora Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II.

Nowy budynek Biblioteki UPJPPII, zbudowany na planie zbliżonym do trójkąta, ma ponad 8 900 m² powierzchni użytkowej, rozmieszczonej na czterech kondygnacjach (parter i trzy piętra o coraz mniejszej powierzchni). Ogółem w nowej bibliotece przeznaczono ok. 1 250 m² na czytelnię i katalogi, a ok. 3 650 m² na magazyny zbiorów⁵. Duża powierzchnia pozwoliła na zrealizowanie idei biblioteki otwartej, w której kontakt czytelnika z książką nie jest ograniczony barierami przestrzennymi i organizacyjnymi.

Dla potrzeb uporządkowania zasobu bibliotecznego z wolnym dostępem do zbiorów opracowano wielopoziomową Klasyfikację Dziedzinową Książek i Klasyfikację Dziedzinową Czasopism (KDK i KDC), której autorami są pracownicy Biblioteki UPJPPII (po konsultacji z przedstawicielami środowiska naukowego uczelni). Klasyfikacja książek i czasopism UPJPPII jest dostosowana do charakteru biblioteki, potrzeb uczelni, jak również do rodzaju i tematyki gromadzonych dzieł. Dziedzinowe rozmieszczenie książek jest jedną z największych zalet biblioteki z otwartym dostępem do zbiorów. Biblioteka tego typu stwarza możliwość dotarcia do pozycji o tej samej lub podobnej tematyce, której wyszukanie przez katalog komputerowy mogłoby być trudniejsze lub w przypadku braku odpowiedniej wiedzy użytkownika – po prostu niemożliwe.

W Bibliotece UPJPPII wśród ogólnie dostępnych regałów znajdują się miejsca pracy dla czytelników. Są to fotele, kilkusobowe stoły i całkowicie wyizolowane pokoje do pracy indywidualnej. Dla potrzeb osób odwiedzających bibliotekę dostępnych jest pięćdziesiąt sześć komputerów podłączonych do Internetu. W całym budynku jest Wi-Fi. Na terenie biblioteki użytkownicy mogą zgodnie z wymogami prawa autorskiego skanować wybrane dokumenty zarówno biblioteczne, jak i własne.

Biblioteka UPJPPII jako biblioteka uczelniana udostępnia zbiory i świadczy usługi głównie pracownikom i studentom uniwersytetu. Mogą z niej korzystać również pracownicy naukowci i studenci innych uczelni krakowskich. W odpowiedzi na potrzeby środowiska lokalnego od początku roku akademickiego 2012/2013 biblioteka umożliwiła zapisywanie się osobom na stałe zameldowanym w Krakowie.

⁵ K. Ingarden, *Falujący horyzont. Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie*, „Świat Architektury. Magazyn dla architektów i projektantów” 9 (2011), s. 66-73.

Klasyfikacja Dziedzinowa Książek – KDK
w Bibliotece Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie

DZIAŁY GŁÓWNE

- G0. Generalia**
- T1. Teologia**
- F2. Filozofia**
- H3. Historia**
- P4. Prawo**
- K5. Dziedzictwo kulturowe**
- N6. Nauki społeczne**
- J7. Jan Paweł II**
- I9. Inne nauki**

Fot. 1. Klasyfikacja Dziedzinowa Książek (KDK) w Bibliotece Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie

Klasyfikacja Dziedzinowa Czasopism – KDC
w Bibliotece Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie

DZIAŁY GŁÓWNE

- G0. Generalia**
- T1. Teologia**
- F2. Filozofia**
- H3. Historia**
- P4. Prawo**
- K5. Dziedzictwo kulturowe**
- N6. Nauki społeczne**
- J7. Jan Paweł II**
- C8. Prasa**
- I9. Inne nauki**
- D10. Dary i depozyty**

Fot. 2. Klasyfikacja Dziedzinowa Czasopism (KDC) w Bibliotece Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie

FORMULARZ ZAPISU DO BIBLIOTEKI UNIWERSYTETU PAPIESKIEGO	
JANA PAWŁA II W KRAKOWIE	
nr karty bibl. podpis prac.	
nazwisko i imię (imiona)	
adres stałego zameldowania	
PESEL	
seria i nr dowodu osobistego	
uczelnia/wydział/miejsce pracy	
tryb studiów: stacjonarne / niestacjonarne / podyplomowe / doktoranckie / trzeciego wieku	
nr legitymacji/zaświadczenie z zakładu pracy	
tel. komórkowy/domowy	
adres e-mail	
Oświadczam, że zapoznałem/am się z obowiązującym regulaminem biblioteki UP/PE. Akceptuję go i zobowiązuję się do jego przestrzegania. W zgodzie z obowiązującą ustawą o ochronie danych osobowych informuję, że formularz ten ma być przetwarzany moim nazwiskiem w celach marketingowych. Ustawa z dn. 29 sierpnia 1997 o ochronie danych osobowych art. 24 ust. 1. Dz. U Nr 133 poz. 883.	
Kraków, dnia	 (podpis)

Fot. 3. Formularz zapisu do biblioteki

2. Wprowadzenie obowiązkowych szkoleń bibliotecznych

Istnieje kilka powodów, dla których wprowadzono do harmonogramu zajęć uczelnianych szkolenia biblioteczne. Dla lepszego ich zobrazowania przedstawiono je w punktach.

2.1. Lokalizacja biblioteki w nowym budynku, oddalonym o ok. 4 km od budynków dydaktycznych uczelni, w wyniku utrudnień komunikacyjnych (w pierwszych latach funkcjonowania biblioteki) wpłynęła na obniżenie liczby czytelników. Studenci lat starszych, przyzwyczajeni do wcześniejszego korzystania z biblioteki oddalonej o kilka minut od sal wykładowych, niechętnie przyjeżdżali na ul. Bobrzyńskiego 10, często zaś wybierali bliższą budynków dydaktycznych Bibliotekę Jagiellońską. Wprowadzenie obowiązkowego szkolenia bibliotecznego (często pierwsza wizyta w nowym gmachu) miało na celu zachęcenie studentów do korzystania ze świetnie wyposażonej biblioteki macierzystej.

2.2. Struktura biblioteki naukowej z wolnym dostępem do zbiorów, jaką oferuje się czytelnikom od 2011 roku, różni się od tych księżnic, do których uczęszczała do tej pory młodzież rozpoczynająca studia.

Biblioteki szkolne są o wiele mniejsze, a zbiory najczęściej rozłożone według kolejności napływu lub niezbyt znanego układu dziesiętnego (UKD). Wolny dostęp oznacza, że użytkownicy bez konieczności wypełniania rewersów sami korzystają ze zbiorów umieszczonych w otwartym magazynie. Swobodne poruszanie się pośród półek, na których znajduje się księgozbiór, wymaga od czytelnika znajomości systemu klasyfikacyjnego stosowanego w danej bibliotece. Aby korzystać z otwartych magazynów, czytelnik musi nabyć wiedzy i umiejętności w zakresie wyszukiwania interesujących go pozycji. Ważnym zadaniem szkolenia jest pokonanie w użytkownikach obawy przed poruszaniem się po dużym obszarze biblioteki naukowej, płynącej z braku doświadczenia w korzystaniu z wolnego dostępu do zbiorów.

2.3. W bibliotece UPJPII ok. 200 tys. woluminów (1/3 zasobów) umieszczono w niedostępnych dla czytelników magazynach zwartych. Na kompaktowych regałach przesuwnych znajdują się starsze pozycje – często udostępniane tylko na miejscu. Aby skorzystać z tych dokumentów, po znalezieniu ich w katalogu komputerowym należy wypisać tradycyjny rewers i złożyć zamówienie w wypożyczalni. Wyszukanie konkretnej pozycji w katalogu online i prawidłowe odczytywanie umiejscowienia książek w magazynach (w bibliotece są dwa rodzaje magazynów: nieudostępniane czytelnikom i z wolnym dostępem do zbiorów) jest omawiane podczas spotkań z bibliotekarzem.

2.4. Komputeryzacja i nowe źródła informacji wymagają przygotowania użytkowników do właściwego wykorzystania możliwości, jakie daje nowoczesna i zautomatyzowana biblioteka. W tym celu niezbędne staje się prowadzenie różnego rodzaju szkoleń. Młodzież korzystająca po raz pierwszy ze skomputeryzowanego katalogu bibliotecznego ma często problemy z szybkim i trafnym wyszukaniem potrzebnych informacji. Możliwości sprawnego przeszukiwania katalogu na poziomie podstawowym i zaawansowanym, a także wszystkie jego funkcje dodatkowe, takie jak np. zamawianie, rezerwacja i prolongata, są jasno i przystępnie omawiane na spotkaniu ze studentami.

2.5. Biblioteka i jej zbiory powinny w jak największym stopniu służyć potrzebom pracowników i studentów UPJPII i to od ich decyzji powinno zależeć, co znajduje się na półkach bibliotecznych. Na ladach wypożyczalni wystawiono formularze, na których czytelnicy mogą zgłaszać swoje zapotrzebowania odnośnie do nabywanych ty-

tułów książek i czasopism. Podobne informacje można wysyłać na adres mailowy podany na stronie domowej biblioteki. Stali bywalcy biblioteki mają wpływ na gromadzony księgozbiór, gdyż mogą decydować o tytułach i ilości egzemplarzy kupowanych do biblioteki.

2.6. Na terenie biblioteki czytelnicy mogą bezpłatnie skanować dokumenty (na dwóch skanerach płaskich: na skanerze Copybook i na dwóch urządzeniach wielofunkcyjnych firmy Kyocera). Podczas szkolenia studenci są przyuczani do samodzielnego korzystania z tych urządzeń.

2.7. Biblioteka oferuje swoim czytelnikom wypożyczenia międzybiblioteczne. Obejmują one artykuły i książki, których uczelnia nie posiada w swoich zbiorach i których nie ma w krakowskich bibliotekach. Po podaniu dokładnych danych bibliograficznych poszukiwanych materiałów można je zamówić w innych krajowych instytucjach naukowych i bibliotekach. Zamówienia międzybiblioteczne czytelnicy mogą składać osobiście w Bibliotece UPJPPII lub na podany adres mailowy. Studenci są informowani, że warunkiem przyjęcia zamówienia jest posiadanie aktywnego konta bibliotecznego i wypełnienie odpowiedniego formularza. Sprowadzone książki i inne materiały biblioteczne udostępnia się tylko w Bibliotece UPJPPII, bez prawa wypożyczenia na zewnątrz. Informacje przekazane podczas spotkań przyczyniają się do wzrostu zainteresowania tą formą działalności.

3. Obowiązkowe szkolenia biblioteczne

W ramach działalności dydaktycznej i szkoleniowej Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie realizuje program permanentnych szkoleń dla studentów i doktorantów. Spotkania są organizowane w nowym gmachu przy ul. Bobrzyńskiego 10 i mają charakter interaktywnego wykładu połączonego z ćwiczeniami. Celem spotkań jest przygotowanie studentów do aktywnego korzystania ze zbiorów i usług Biblioteki Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

Tzw. lekcje biblioteczne rozpoczyna wykład przeprowadzany w multimedialnej sali konferencyjnej biblioteki. Zakres szkolenia obejmuje następujące zagadnienia:

- zasady korzystania ze zbiorów i usług Biblioteki UPJPII (zapisy, godziny otwarcia, regulaminy, formularze, korzystanie z pokoi do pracy indywidualnej, obsługa skanerów);
- katalog komputerowy Biblioteki UPJPII (przeszukiwanie, sprawdzanie konta, zamawianie, rezerwacja i prolongata);
- tematyka i rozmieszczenie zbiorów (zapoznanie z klasyfikacją dziedzinową książek i czasopism KDK i KDC);
- podstawowe zasady stosowania języka informacyjno-wyszukiwawczego KABA;
- źródła i usługi informacyjne oferowane przez Bibliotekę UPJPII (w tym bazy danych i wypożyczenia międzybiblioteczne);
- wykorzystanie strony domowej biblioteki jako źródła informacji (aktualności biblioteczne, dostęp do czasopism elektronicznych, multimediów, zasobów cyfrowych i baz danych, informacje o wystawach, spotkaniach i konferencjach, dostęp do kursów z zasad korzystania z zasobów wiedzy);
- Biblioteka Cyfrowa jak źródło materiałów zawierające repozytorium publikacji pracowników naukowych Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie;
- działanie systemu bibliotecznego-informacyjnego uczelni.

Po godzinnym wykładzie prowadzi się studentów po magazynach dostępnych dla czytelników. Zgromadzone na dwóch piętrach wydawnictwa zwarte i ciągłe są uporządkowane według hierarchicznej, wielopoziomowej Klasyfikacji Dziedzinowej Książek i Klasyfikacji Dziedzinowej Czasopism. W czasie krótkiego spaceru po bibliotece przekazuje się informacje o rozłożeniu materiałów bibliotecznych. Dokładny opis klasyfikacji jest zamieszczony na stronach WWW biblioteki, a jego papierowe odpowiedniki rozłożone na ladach wypożyczalni. Istotną częścią tego elementu szkolenia jest przyuczenie czytelników do odnajdywania na regałach potrzebnych pozycji. Informuje się młodzież o obowiązku odkładania niepotrzebnych materiałów na wyznaczone miejsce.

W celu lepszego połączenia teorii z praktyką szkolenia kończą się ćwiczeniami praktycznymi utrwalającymi reguły przeszukiwania katalogów online i swobodnego poruszania się po bibliotece z wolnym dostępem do zbiorów. Wykorzystując nabytą wiedzę, każdy z uczestników spotkania musi wyszukać dwie wskazane pozycje.

Udział w przysposobieniu bibliotecznym i prawidłowe wykonanie ćwiczeń kończy się wpisaniem zaliczenia do indeksu oraz w karcie egzaminacyjnej.

Jednorazowe szkolenia prowadzi się również dla nowo zapisywanych czytelników. Do tej grupy należą głównie studenci innych uczelni Krakowa, mieszkańcy miasta, a także studenci Uniwersytetu Trzeciego Wieku, dla których nie organizuje się lekcji bibliotecznych.

4. Analiza szkoleń bibliotecznych na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II

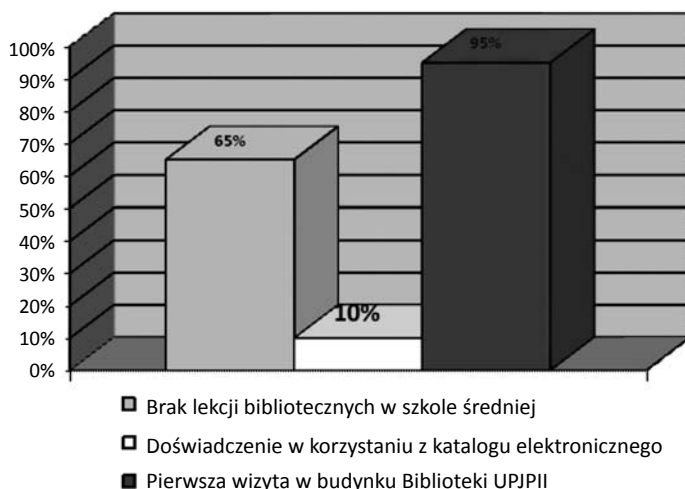
W celu dokładniejszego przeanalizowania zasadności wprowadzenia szkoleń bibliotecznych w tej części artykułu oparto się na przeprowadzonych wywiadach ze studentami, danych statystycznych systemu VTLS/Virtua, rocznych sprawozdaniach GUS dotyczących bibliotek, listach obecności na szkoleniach bibliotecznych i na danych z zeszytu odwiedzin.

Na podstawie przeprowadzonych rozmów ze 120 studentami stwierdzono potrzebę przysposobienia czytelniczego. Ponad 65 proc. ankietowanej młodzieży I roku nie miała w szkole średniej lekcji bibliotecznych, a 90 proc. nie korzystało nigdy z katalogu elektronicznego. Obligatoryjna wizyta w nowym budynku jest dla 95 proc. pierwszą wizytą w księżnicy UPJPPII. Studenci lat wyższych, którzy dopiero w ostatnich latach nauki przyjechali do budynku przy ul. Bobrzyńskiego 10, niejednokrotnie stwierdzali, że nie wiedzieli o możliwości korzystania z tak nowoczesnej biblioteki.

Na podstawie poniższego wykresu można zauważyć problem wynikający z braku doświadczenia młodzieży w korzystaniu z biblioteki. Mając do zaoferowania nowoczesny obiekt, założono, że pokazanie wszystkich możliwości, jakie daje wykorzystanie współczesnych mediów, może być zachęcające. Stwierdzono, że tylko bezpośrednia obecność w nowym gmachu i przedstawienie biblioteki jako miejsca do spokojnej nauki, zapewniającego niezbędne zaplecze dydaktyczne, może nakłonić studentów do korzystania z uczelnia-

nego zasobu naukowego. Na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II nie planuje się wprowadzenia tak popularnego ostatnio szkolenia bibliotecznego metodą e-learningu, gdyż doświadczenie wskazuje, że w przypadku biblioteki oddalonej od budynków dydaktycznych tylko przez żywą obecność w budynku biblioteki można pozyskać nowych czytelników.

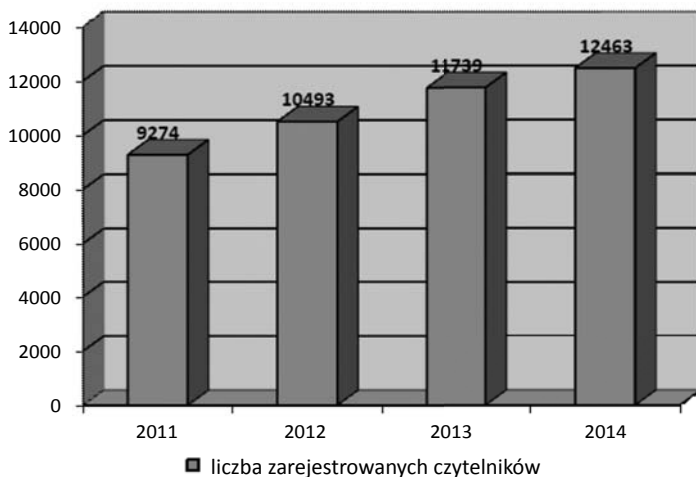
Wykres 1. Analiza potrzeby szkoleń bibliotecznych

Źródło: Ankieta przeprowadzona wśród 120 uczestników szkoleń bibliotecznych.

Należy podkreślić, że szkolenia biblioteczne są jedną z form promocji nowej placówki. W ostatnich latach studenci coraz chętniej przyjeżdżają na ul. Bobrzyńskiego, gdzie czeka na nich bogaty księgozbiór dostosowany do wymogów programowych UPJPII. Po wprowadzeniu obowiązkowych szkoleń bibliotecznych (a tym samym przymusowej wizyty w oddalonym budynku) liczba czytelników rejestrujących się w bibliotece wyraźnie wzrasta. Od 2012 roku co roku przybywa około 1 000 nowych użytkowników. Na przestrzeni ostatnich trzech lat do biblioteki zapisało się 3 189 nowych osób, co stanowi przyrost o 34 proc. w porównaniu z rokiem 2011. Przedstawiony poniżej wykres wyraźnie ilustruje tę tendencję.

Wykres 2. Czytelnicy zarejestrowani w Bibliotece UPJPII: 2011 rok – 9 274 czytelników, 2012 rok – 10 493 czytelników, 2013 rok – 11 739 czytelników, 2014 rok – 12 463 czytelników

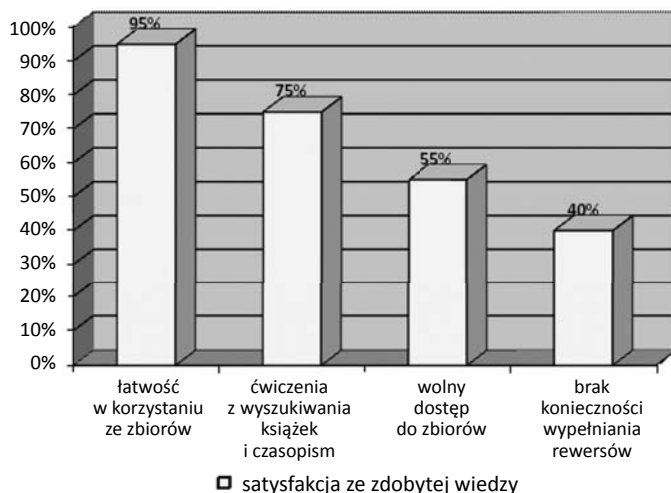
Źródło: Statystyki systemu VTLS/Virtua.

Każde spotkanie z młodzieżą kończy się możliwością zapisu do biblioteki. Około 60 proc. studentów bezpośrednio po szkoleniu korzysta z tej oferty i rejestruje się w bibliotece.

Przygotowując spotkania, bibliotekarze doskonale znający potrzeby informacyjne użytkowników umieszczają w treściach szkoleń wiadomości najbardziej istotne i niezbędne dla nowych czytelników. Zauważono, że do biblioteki przychodzą młodzi ludzie, którzy mimo biegłej obsługi elektronicznych gadżetów mają trudności z właściwym wykorzystaniem systemu bibliotecznego lub przeszukiwaniem pełnotekstowych baz danych. Aby studenci nauczyli się efektywnego korzystania z zasobów informacyjnych, muszą otrzymać wskazówki teoretyczne połączone z ćwiczeniami praktycznymi z wyszukiwania w zasobach bibliotecznych. Szkolenia zawierające podstawowe dane przydatne dla użytkowników przybliżają terminologię stosowaną w katalogu online i objaśniają procedury biblioteczne, począwszy od zapisu do biblioteki, poprzez wyszukiwanie, składanie zamówień po rezerwację i prolongatę. W czasie spotkań czytelnicy pogłębiają swoją wiedzę i umiejętności w zakresie wyszukiwania potrzebnych pozycji w katalogu i na półkach bibliotecznych.

Dostrzegalnym efektem wprowadzenia obowiązkowych szkoleń bibliotecznych jest większa swoboda przeszkolonych czytelników w korzystaniu z oferowanych usług i zasobów. Dzięki spotkaniom bibliotecznym, na których w spokojnej i życzliwej atmosferze objaśnia się wszystkie procedury biblioteczne, przełamywane są obawy przed korzystaniem z dużej biblioteki naukowej. Po zajęciach z bibliotekarzem samodzielne wyszukiwanie konkretnych pozycji w magazynach nie sprawia trudności ponad 95 proc. uczestników szkoleń. Aż 75 proc. studentów uważa, że informacje przekazane podczas wykładu połączone z indywidualnymi ćwiczeniami w wyszukiwaniu wskazanych pozycji są przydatne i unaocniają logikę rozłożenia księgozbioru. Ponadto 55 proc. ankietowanych docenia zalety korzystania ze zbiorów ustawionych w wolnym dostępie. Korzyść z braku konieczności wypełniania rewersów, a więc oszczędność czasu zauważa 40 proc. respondentów. Dla tej grupy studentów ważna jest możliwość dotarcia do ustawionych koło siebie pozycji o tej samej tematyce, które poprzez wyszukiwanie w katalogu komputerowym mogłyby nie zostać uwzględnione w wynikach. Wykres 3 obrazuje ocenę efektów szkoleń bibliotecznych. Pozytywne nastawienie studentów do oferty proponowanej w czasie szkoleń bibliotecznych jest zadowalające.

Wykres 3. Ocena efektów szkoleń bibliotecznych

Źródło: Ankieta przeprowadzona wśród 120 uczestników szkoleń bibliotecznych.

Szkolenia biblioteczne służą nie tylko kształceniu studentów, ale pozwalają także zorientować się w potrzebach czytelników. Bardzo przydatne okazało się zachęcanie młodzieży do składania indywidualnych zamówień na zakup nowych pozycji. W 2014 roku kupiono do biblioteki 700 książek, 313 tytułów czasopism i trzydzieści jeden wydawnictw multimedialnych. Stali bywalcy gmachu przy ul. Bobrzyńskiego 10 współdecydują o ilości i jakości nabytków bibliotecznych. Szacuje się, że około 99 proc. kupowanych pozycji jest zgodna ze zgłoszonymi potrzebami. Niezrealizowane zamówienia dotyczą jedynie książek, których nakład został wyczerpany, a także tych wydawnictw (głównie zagranicznych), których koszt przewyższa możliwości finansowe biblioteki.

Na ladach wypożyczalni dostępne są formularze, na których można zgłaszać indywidualne zapotrzebowanie na nowe książki.

.....
Imię i nazwisko zamawiającego
.....
adres e-mail
.....
Nr karty bibliotecznej
.....
Proponuję zakupić do Biblioteki UPJPII następującą książkę /czasopismo:
3. Autor/Redaktor
4. Tytuł
3. Miejsce i rok wydania
4. Wydawca
Uzasadnienie zakupu:
.....
.....

Fot. 4. Formularz z propozycją zakupu książek lub czasopism do biblioteki

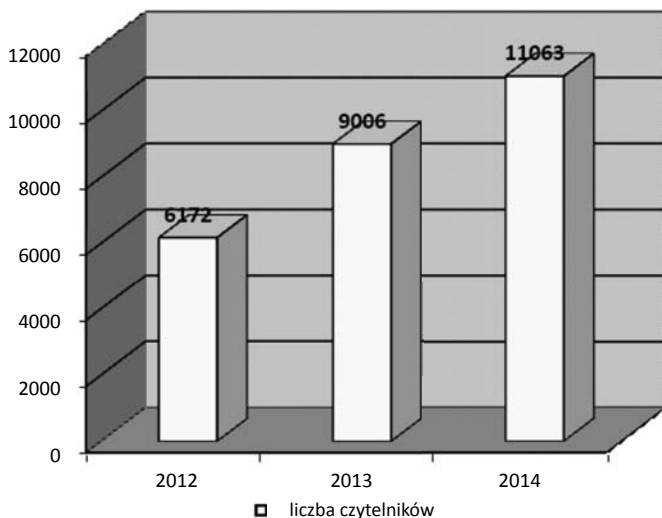
W magazynach otwartych Biblioteki UPJPII dostępna jest nieodpłatna usługa samoobsługowego skanowania. Do dyspozycji czytelników pozostaje pięć skanerów zlokalizowanych na dwóch poziomach gmachu. Po wstępnym instruktażu młodzież bardzo chętnie korzysta z możliwości sporządzania bezpłatnych kopii cyfrowych. Około 75 proc. ankietowanych studentów ocenia informacje o dostępności i zasadach korzystania ze skanerów za bardzo przydatne. Elektroniczne powielanie obejmuje nie tylko zasoby biblioteczne. Studenci często skanują przyniesione materiały, w tym notatki z wykładów.

Od roku akademickiego 2011/2012 uruchomiono tzw. wypożyczenia międzybiblioteczne. Po wprowadzeniu informacji o tej możliwości także ta forma dostępu do księgozbioru cieszy się dużą popularnością. Systematycznie zwiększa się liczba książek i innych materiałów bibliotecznych, które na życzenie czytelników sprowadza się z polskich bibliotek i instytucji naukowych. W latach 2012-2014 zrealizowano 451 takich zamówień.

Zauważono, że użytkownicy częściej wykorzystują do prac naukowych bazy danych oferowane przez bibliotekę. W roku 2014 Biblioteka UPJPII uzyskała dostęp do 5 429 licencjonowanych zbiorów elektronicznych, w tym do 173 książek elektronicznych w ramach platformy IBUK i do dwudziestu czterech baz danych. Pracownicy biblioteki na bieżąco informują czytelników o zasobach gromadzonych przez bibliotekę.

Około 60 proc. ze 120 ankietowanych użytkowników korzysta z biblioteki na miejscu, twierdząc, że mają tu do dyspozycji materiały do pracy zarówno w formie papierowej, jak i w wersji elektronicznej. Od roku 2012 liczba osób wykorzystujących zasoby biblioteczne w czytelniach (bez zabierania książek i czasopism do domu) stopniowo się zwiększa. W roku 2012 na miejscu ze zbiorów bibliotecznych korzystało 6 172 czytelników, w roku 2013 – 9 006 czytelników (wzrost o 45 proc. w stosunku do roku 2012), a w roku 2014 – 11 063 czytelników (wzrost o 79 proc. w stosunku do roku 2012). Wykres 4 sporządzony na podstawie bibliotecznego zeszytu odwiedzin ilustruje tendencję wzrostową pod względem liczby czytelników wykorzystujących zgromadzone w bibliotece materiały bez wypożyczania ich do domu.

Wykres 4. Odwiedziny w Bibliotece Głównej UPJPPII (czytelnicy korzystających ze zbiorów na miejscu): rok 2012 – 6 172 czytelników, rok 2013 – 9 006 czytelników, rok 2014 – 11 063 czytelników

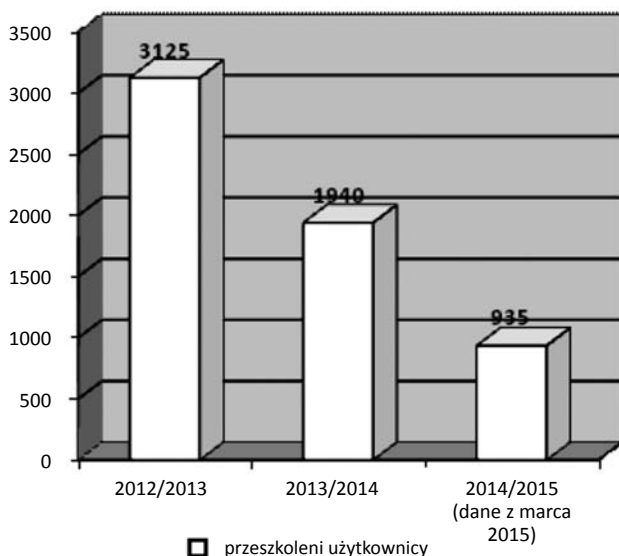
Źródło: Biblioteczny zeszyt odwiedzin.

Początkowo w obowiązkowych szkoleniach musieli wziąć udział wszyscy studenci UPJPPII. Pierwszą lekcję przeprowadzono w marcu 2012 roku. Uczestniczyło w niej zaledwie sześć osób. Na kolejnych spotkaniach zaczęło się pojawiać coraz więcej słuchaczy. Do czerwca 2013 roku odbyło się siedemdziesiąt pięć zorganizowanych lekcji bibliotecznych. Dodatkowo udzielano instruktażu indywidualnego. W roku akademickim 2012/2013 udzielono informacji o zasobie bibliotecznym łącznie 3 125 osobom. Wysoka liczba studentów biorących udział w spotkaniach z bibliotekarzami w roku akademickim 2012/2013 wynikała z braku lekcji bibliotecznych w poprzednich latach, a co za tym idzie – z konieczności zapoznania wszystkich słuchaczy UPJPPII z zasadami korzystania z książki. W kolejnym roku akademickim w lekcjach bibliotecznych uczestniczyli słuchacze pierwszego roku i ci studenci, którzy nie odbyli szkolenia w roku akademickim 2012/2013. Odbyło się dwadzieścia osiem zorganizowanych spotkań. Łącznie ze szkoleniami indywidualnymi przeszkolono 1 940 osób. W roku akademickim 2014/2015 – do marca

2015 roku – przeprowadzono dziewiętnaście lekcji bibliotecznych. Razem udzielono instruktażu ok. 960 nowym czytelnikom. W ostatnich trzech latach akademickich przeszkolono około 6 tys. nowych czytelników.

Od roku akademickiego 2014/2015 na obligatoryjne spotkania przyjeżdżają tylko studenci pierwszego roku, gdyż studenci lat starszych zostali już przeszkoleni i regularnie korzystają ze zbiorów.

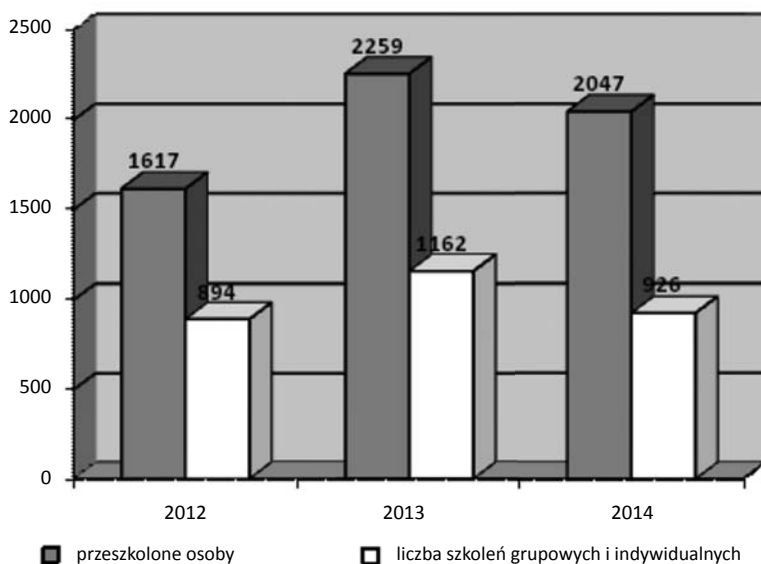
Wykres 5. Czytelnicy przeszkoleni podczas grupowych i indywidualnych szkoleń bibliotecznych. Liczba przeszkolonych osób: rok akademicki 2012/2013 – 3 125 osób, rok akademicki 2013/2014 – 1 940 osób, trwający rok akademicki 2014/2015 – 935 osób

Źródło: Opracowanie własne na podstawie gromadzonych list uczestników szkoleń (szkolenia grupowe i indywidualne).

Wykres 6 obrazuje liczbę szkoleń regularnie przeprowadzanych przez pracowników biblioteki. Z analizy poniższego wykresu wynika, że w roku 2013 odbyło się najwięcej spotkań. Przewiduje się, że w kolejnych latach liczba szkoleń ustabilizuje się na poziomie porównywalnym z ilością studentów przyjmowanych na pierwszy rok studiów.

Wykres 6. Liczba szkoleń bibliotecznych i osób pouczonych o zasadach korzystania z biblioteki

Źródło: Statystyki przesyłane do GUS.

Wnioski

Podsumowując badania przeprowadzone wśród ankietowanych uczestników szkoleń bibliotecznych, można stwierdzić, że przekazywanie studentom informacji o bibliotece naukowej jest koniecznością i obowiązkiem każdej szkoły wyższej. Uczelnia, a co za tym idzie – również biblioteka, powinna przygotować i wspomagać studentów w identyfikacji potrzebnych materiałów naukowych, a także w lokalizacji potrzebnych źródeł. Można przytoczyć tu słowa Billa Gatesa: „Z własnego doświadczenia wiem, o ile skuteczniejsza staje się nauka, gdy pod ręką znajdują się odpowiednie narzędzia – i jak trudno jest się uczyć, gdy brak dobrych źródeł informacji”⁶.

⁶ B. Gates, za: Umiejętności akademickie – Cytaty, oprac. M. Cieciora, http://cieciura.net/zsw/cytaty_ua.html, 21.02.2015.

Podstawową funkcją biblioteki akademickiej jest udostępnianie aktualnych informacji służących nauce oraz dydaktyce, a także tworzenie warunków do nieustannego rozwoju procesu dydaktyczno-wychowawczego⁷. Przeprowadzane szkolenia biblioteczne mają na celu zachęcenie potencjalnych czytelników do korzystania z nowoczesnej, bardzo dobrze wyposażonej biblioteki naukowej. Regularnie prowadzone szkolenia spełniają swoje założenie. Obowiązkowe lekcje biblioteczne są jedną z form popularyzacji i promocji biblioteki. Z nowej ksiąźnicy Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie korzysta coraz więcej studentów. Nowi czytelnicy z zainteresowaniem wykorzystują ofertę biblioteczną, a dzięki spotkaniom wprowadzającym zaznajamiają się z bogatą ofertą książek, czasopism i baz danych ze wszystkich dziedzin zgodnych z kierunkami nauczania na UPJPII.

LIBRARY TRAINING FOR STUDENTS OF PONTIFICAL UNIVERSITY OF JOHN PAUL II IN KRAKÓW

Computerization and thus an access to the growing knowledge resources, requires continuous training and gaining new qualifications. The library meetings with students allow to inform them how to easily use the university book collection. Training for new students should be a regular part of the teaching process at the university library. Its main aim is to pass basic, practical knowledge about the library and how to use library resources and services by oneself.

⁷ J. Stępnia, *Szkoła wyższa i jej biblioteka – warunki integracji*, w: *Biblioteki w procesie dydaktycznym i badaniach naukowych. III Konferencja Biblioteki Politechniki Łódzkiej*, 25-27 czerwca 2008. *Materiały konferencyjne*, Łódź 2008, s. 16.

EMILIA ZALEWSKA¹

BIBLIOTEKA DIECEZJALNA W TORUNIU W LATACH 1995-2010

Diecezja toruńska powstała w 1992 roku na mocy bulli *Totus Tuus Poloniae populus*². W pierwszych latach jej istnienia powoli tworzone struktury niezbędne do jej funkcjonowania. W 1993 roku biskup toruński Andrzej Suski erygował Wyższe Seminarium Duchowne, choć praktycznie rozpoczęło ono swoją działalność dopiero od roku akademickiego 1994/1995³. Początkowo nie dysponowało własną biblioteką, a klerycy korzystali z księgozbiorów Biblioteki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika oraz Książnicy Kopernikańskiej. Wielokrotnie udawali się także wraz z ówczesnym rektorem seminarium, ks. prof. Franciszkiem Drączkowskim, do Lublina, by korzystać z Biblioteki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Jednak już wtedy widziano potrzebę utworzenia przy seminarium biblioteki i w jednym z pomieszczeń gromadzono książki przekazywane w spadku po księżach⁴.

Biblioteka Diecezjalna im. ks. Stanisława Leopolda Kujota została ustanowiona dekretem JE ks. bp. Andrzeja Suskiego z 16 sierpnia 1995 roku jako agenda diecezjalna podległa Kurii Diecezji Toruńskiej. Jej siedzibą był budynek Wyższego Seminarium Duchowne-

¹ Biblioteka Diecezjalna w Toruniu.

² T. Tylicka, *10 lat Diecezji Toruńskiej. Rys historyczny*, Toruń 2002, s. 7-8.

³ *Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Toruńskiej 1993-2008*, pod red. K. Lewandowskiego, Toruń 2008, s. 17.

⁴ F. Drączkowski, *Autobiografia*, Pępłin 2000, s. 145-146.

go w Toruniu przy placu ks. Stefana Wincentego Frelichowskiego 1. W dekrete biskup Suski zaznaczył, że celem tej placówki jest gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie książek oraz czasopism z zakresu dyscyplin kościelnych, a także zakup w miarę możliwości nowych dzieł z dziedziny teologii i filozofii⁵.

Po otwarciu biblioteki prowadzono ją tymczasowo w dwóch pomieszczeniach przeznaczonych na wypożyczalnię i czytelnia na trzecim piętrze seminarium, koło kaplicy seminaryjnej, natomiast czytelnia czasopism znajdowała się w niszy korytarza na czwartym piętrze. Była to jednak od początku lokalizacja prowizoryczna, związana z koniecznością gruntownego remontu budynku seminaryjnego⁶.

W trosce o gromadzenie przydatnych zbiorów biskup Suski wyśtosował apel z prośbą do kapłanów i wiernych o dary książkowe z dziedziny teologii, filozofii, historii, sztuki sakralnej oraz nauk humanistycznych⁷.

W latach 1995-1997 biblioteka nie miała dyrektora, podlegała bezpośrednio rektorowi oraz dyrektorowi ekonomicznemu seminarium. Faktyczną pieczę nad zebranymi książkami sprawował kleryk, któremu rektor powierzył funkcję bibliotekarza. Do 1997 roku udało się zgromadzić ok. 3,5 tys. woluminów⁸. W praktyce taki model funkcjonowania biblioteki nie zdał egzaminu. Brak fachowego przygotowania oraz właściwego nadzoru sprawiał, że książki często nie wracały do księgozbioru ani nie zostały należyście uporządkowane.

Pierwszym dyrektorem Biblioteki Diecezjalnej został mianowany we wrześniu 1997 roku ks. Krzysztof Dębiec, absolwent Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie. Był on jednocześnie ojcem duchownym w seminarium, spowiednikiem kleryków oraz odpowiadał za duszpasterstwo powołań. W praktyce więc biblioteka w dalszym ciągu była bezpośrednio zależna od seminarium, co uwidoczniło się

⁵ *Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Toruńskiej...*, dz. cyt., s. 46; Archiwum Centrum Dialogu,teczka „Dekrety”, Dekret Biskupa Toruńskiego z 16 sierpnia 1995 roku.

⁶ E. Mietz-Suszyńska, *Współczesne biblioteki i księgozbiory rzymskokatolickie w Toruniu, „Pomorze Nadwiślańskie. Biuletyn”* 11 (1997), s. 25.

⁷ A. Suski, *Apel o dary książkowe dla Biblioteki Diecezjalnej przy Wyższym Seminarium Duchownym w Toruniu*, „Toruńskie Wiadomości Kościelne” 19-20 (1995), s. 81-82.

⁸ E. Mietz-Suszyńska, *Współczesne biblioteki...*, art. cyt., s. 25.

nawet w roczniku diecezjalnym, gdzie bibliotekę opisano w ramach seminarium, a nie wśród instytucji diecezjalnych⁹.

Pierwszym pracownikiem świeckim zatrudnionym w bibliotece była pani Ewa Zaremska, emerytowany bibliotekarz, pracująca wcześniej w Książnicy Miejskiej w Toruniu. Pomagały jej studentki wolontariuszki. Ich pierwszym zadaniem była wstępna organizacja zbiorów, podział ich na działy i przygotowanie do udostępniania. Szybko podjęto decyzję o selekcjonowaniu otrzymanych pozycji w celu utworzenia biblioteki specjalistycznej gromadzącej zbiory z dziedziny teologii, religioznawstwa, filozofii i innych dyscyplin kościelnych.

Kolejnym dyrektorem Biblioteki Diecezjalnej bp A. Suski mianował 21 września 1999 roku ks. mgr. Mariana Szudrowicza, który wcześniej długie lata był wikariuszem parafii Świętego Krzyża w Grudziądzu¹⁰.

W latach 1998-2001 w ramach remontu budynku seminaryjnego odnowiono i przystosowano do funkcji magazynowej piwnice oraz zakupiono jednolite regały do czytelni i magazynów. Po remoncie biblioteka dysponowała ok. 730 m² powierzchni, z czego 600 m² przypadało na magazyny wraz z niewielkim archiwum oraz miejscami do pracy dla bibliotekarzy, pozostałe zaś 130 m² zajmowała czytelnia przystosowana do obsługi trzydziestu osób oraz wypożyczalnia¹¹.

Na przełomie lat 1999 i 2000 zakupiono także program MAK opracowany przez Bibliotekę Narodową i rozpoczęto katalogowanie książek w formie elektronicznej w formacie MARC BN¹².

W roku akademickim 1999/2000 zainwentaryzowano i skatalogowano ok. 3 tys. tomów. Szacowano w tym czasie, że w swoich zbiorach biblioteka posiada już 60 tys. woluminów i pięćdziesiąt tytułów

⁹ *Rocznik Diecezji Toruńskiej 1999. Spis parafii i duchowieństwa*, Toruń 1999, s. 44, 47; *Diecezja Toruńska. Spis parafii i duchowieństwa. Rok 2002*, pod red. W. Miszewskiego, Toruń 2002, s. 114.

¹⁰ *Rocznik Diecezji Toruńskiej 1999...*, dz. cyt., s. 46; W. Badach, *Kolejny rok w seminarium rozpoczęty*, „Głos z Torunia” – dodatek diecezjalny do tygodnika „Niedziela” 42,44 (1999), s. 3.

¹¹ Archiwum Centrum Dialogu,teczka „Sprawozdania”, Sprawozdanie z prac remontowych w WSD w 2002 roku; *Centrum Dialogu i Biblioteka Diecezjalna*, <http://bibdiec.pl/o-bibliotece>, 23.03.2015.

¹² Archiwum Centrum Dialogu,teczka „Sprawozdania”, Sprawozdanie z działalności Biblioteki Diecezjalnej w roku 1999/2000.

czasopism. W ich inwentaryzacji i klasyfikacji pomagały panie wolontariuszki z Książnicy Miejskiej, jako że do biblioteki trafiały ciągle nowe zbiory od osób świeckich. Książki, które pochodziły z darów, trzeba było selekcjonować, ponieważ niektóre były w złym stanie, nieraz zagrzybione i zawilgocone. Zniszczone książki usuwano. Oddawano także te, które nie odpowiadały profilowi biblioteki, czyli na przykład dotyczące nauk przyrodniczych lub stare podręczniki szkolne¹³. Księgozbiór biblioteki początkowo składał się głównie ze spadków po księżach oraz z prywatnych księgozbiorów przekazywanych zarówno przez kapłanów, jak i osoby świeckie. Najcenniejszym darem do roku 2000 był dziewiętnastowieczny Talmud ofiarowany przez panią marszałek Sejmu Alicję Grześkowiak, cała biblioteka przekazana po śmierci ks. dr. Antoniego Podlesia, a także wiele dzieł biblijnych od ks. prof. Waldemara Chrostowskiego. Dzięki dotacjom ks. bp. A. Suskiego oraz kurii diecezjalnej kupowano corocznie kilkakrotnie nowości wydawniczych. Przykładowo w roku akademickim 1999/2000 było to 300 nowych tytułów książek, a także wiele czasopism. Udało się również zakupić w całości bibliotekę z likwidowanego w tym czasie Ośrodka Dokumentacji i Studiów Społecznych w Warszawie. Pragnieniem biskupa było stworzenie naukowej biblioteki teologiczno-filozoficznej z prawdziwego zdarzenia¹⁴.

Dopiero 16 stycznia 2001 roku zatwierdzono statut biblioteki. Zapisano w nim, że biblioteka jest agendą diecezjalną oraz że podlega biskupowi toruńskiemu. Biblioteka działa na podstawie dekretu biskupa oraz statutu, a jej siedziba mieści się w budynku Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Toruńskiej. Kolejne kwestie statutu to zadania biblioteki, do których należy prowadzenie działalności bibliotecznej i informacyjnej z zakresu dyscyplin kościelnych oraz gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie materiałów bibliotecznych. Ustalono w statucie również organizację wewnętrzną, a co za tym idzie – podzielono ją na trzy działy. Pierwszy z nich to Dział Gromadzenia i Opracowywania Zbiorów, w którym gromadzi się i uzupełnia zbiory, inwentaryzuje, kataloguje książki i czasopisma oraz zapewnia ich właściwe przechowywanie. Kolejny dział to

¹³ *Tamże*.

¹⁴ M. Szudrowicz, *Z życia Biblioteki Diecezjalnej*, „Głos z Torunia” – dodatek diecezjalny do tygodnika „Niedziela” 43,40 (2000), s. 4.

Dział Informacji i Udostępniania Zbiorów, w którym udostępnia się zbiory w czytelni oraz w formie wypożyczeń. Ostatni dział to Dział Przetwarzania Danych, który prowadzi obsługę komputerowych systemów bibliotecznych¹⁵. W praktyce z powodu zbyt szczupłego personelu podział na działy nigdy nie został zrealizowany.

Do pracy w porządkowaniu księgozbioru włączyło się dwóch ówczesnych kleryków: Stanisław Adamiak i Piotr Roszak. W 2002 roku opracowali oni pierwszy podział rzeczowy księgozbioru, który przez kolejną dekadę był podstawą porządkowania zbiorów zgromadzonych w czytelni. Było to dwadzieścia sześć działów głównych z poddziałami:

1. Informatorium (słowniki, encyklopedie)	14. Historia Kościoła
2. Biblistyka	15. Religioznawstwo
3. Teologia dogmatyczna	16. Prawo kanoniczne
4. Teologia moralna	17. Prawo państwowe
5. Teologia fundamentalna	18. Filozofia
6. Teologia pastoralna	19. Nauki społeczne (pedagogika, psychologia, socjologia)
7. Teologia duchowości	20. Sztuki piękne
8. Katechetyka	21. Nauka Kościoła
9. Hagiografia	22. Nauka społeczna Kościoła
10. Patrologia	23. Nowości wydawnicze
11. Liturgika	24. Diecezje
12. Homiletyka	25. Misjologia
13. Historia powszechna	26. Literatura

Trzy ostatnie działy znajdowały się wyłącznie w magazynie ze względu na małe zainteresowanie czytelników, a także brak aktualnych pozycji. W tym czasie trwały nieustannie prace wewnątrzbiblioteczne polegające na klasyfikowaniu, inwentaryzowaniu i katalogowaniu zbiorów. Utworzono komputerową bazę danych, a w niej katalog typograficzny. Niestety, z powodu małej obsady etatowych pracowników biblioteki prace posuwały się bardzo wolno. Dały się zauważyć braki stałych i wykwalifikowanych pracowników. Z danych statystycznych wynika, że w 2002 roku z czytelni skorzystało 1 tys.

¹⁵ Archiwum Centrum Dialogu,teczka „Dekrety”, Statut Biblioteki Diecezjalnej.

osób, wypożyczono zaś 3,5 tys. pozycji¹⁶. Biblioteka w tym czasie była otwarta dla czytelników trzy razy w tygodniu po osiem godzin, a pozostałe dni poświęcono na prace wewnątrzbiblioteczne, co pozwalało na uporządkowywania magazynu¹⁷.

Pierwszymi czytelnikami Biblioteki Diecezjalnej – z racji umiejscowienia jej w seminarium – byli oczywiście klerycy¹⁸. Od początku ambicją biblioteki było rozszerzenie zakresu swego oddziaływania na całą diecezję, jednak w początkowych latach nie miała takich możliwości, gdyż najpierw konieczne było pozyskanie i uporządkowanie odpowiednich zbiorów. Wyraźne zwiększenie liczby użytkowników wiązało się z utworzeniem w 2001 roku na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika Wydziału Teologicznego, na którym poza klerykami studiowała także liczna grupa studentów świeckich. Biblioteka wydziałowa powstała dopiero w 2003 roku, jednak jeszcze kolejne dwa lata trwało gromadzenie i porządkowanie podstawowego księgozbioru¹⁹. Studenci teologii poza Biblioteką UMK korzystali także licznie ze zbiorów Biblioteki Diecezjalnej. Do 2008 roku nie prowadzono szczegółowych statystyk, jednak wydaje się, że lata 2001-2007 to czas szczególnie intensywnego korzystania ze zbiorów tej książki. W pierwszych latach po powstaniu Wydziału Teologicznego rokrocznie przyjmowano nań ponad 100 studentów świeckich. Jednocześnie wydział nie posiadał jeszcze własnej siedziby i spora część zajęć odbywała się w budynku seminaryjnym, w bezpośrednim sąsiedztwie Biblioteki Diecezjalnej, co w naturalny sposób sprzyjało korzystaniu z jej zasobów.

Z czasem pojawiło się także zainteresowanie zbiorami omawianej biblioteki przez studentów innych wydziałów. Początkowo książki wypożyczano im bez jakiegokolwiek sformalizowania zasad współpracy z UMK w tym względzie. Jednak po pierwszych negatywnych doświadczeniach związanych z niemożliwością wyegzekwowania zwrotu wypożyczonych publikacji sytuacja ta musiała ulec zmianie.

¹⁶ Archiwum Centrum Dialogu,teczka „Sprawozdania”, Sprawozdanie z 2002 roku.

¹⁷ Sprawozdanie z prac prowadzonych w Bibliotece Diecezjalnej, Toruń, 26 stycznia 2002 roku.

¹⁸ Archiwum Centrum Dialogu,teczka „Sprawozdania”, Sprawozdanie z działalności Biblioteki Diecezjalnej w roku 1999/2000.

¹⁹ *Biblioteka Wydziału Teologicznego*, <http://biblioteki.umk.pl/index.php/biblioteka-wydzialu-teologicznego>, 22.03.2015.

W lutym 2004 roku ks. M. Szudrowicz wysłał pismo do dziekanów wydziałów o profilu humanistycznym (teologiczny, humanistyczny, nauk historycznych, pedagogiczny), informując, że studenci danego wydziału korzystają ze zbiorów Biblioteki Diecezjalnej i że może ona zaoferować poważny zasób publikacji związanych z Kościołem i religioznawstwem, a zarazem prosił o dopisanie biblioteki do kart obiegowych otrzymywanych przez studentów kończących studia. Prośba ta została pozytywnie rozpatrzona przez dziekanów²⁰.

Poza klerykami i studentami UMK kolejne grupy czytelników stanowili duchowni oraz osoby świeckie niebędące studentami. Wśród duchownych korzystających z biblioteki szczególnie aktywni są wykładowcy Wydziału Teologicznego oraz księża zdobywający stopnie naukowe. Jednocześnie cały czas wśród czytelników wyróżnia się grupa osób świeckich niebędących jednocześnie studentami, które są zainteresowane księgozbiorem zgromadzonym w Bibliotece Diecezjalnej.

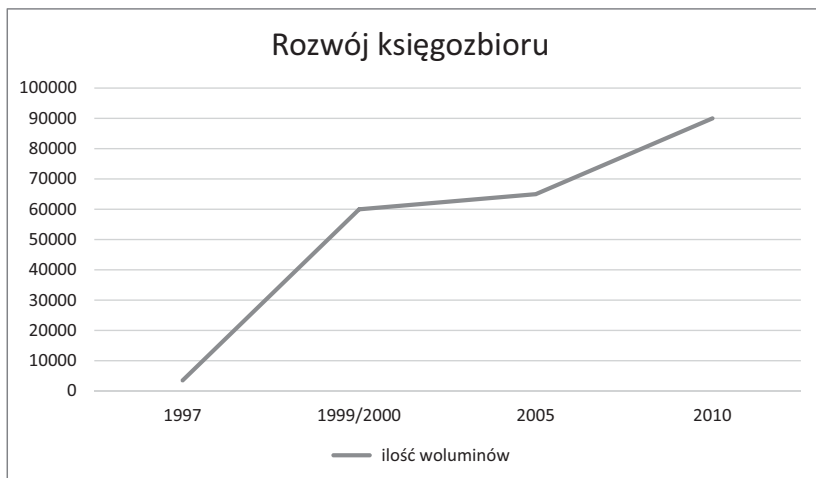
Stan udostępnionego czytelnikom księgozbioru na początku 2002 roku szacowano na 50 tys. woluminów, w tym 35 tys. w magazynie oraz 15 tys. udostępnianych w księgozbiorniku podręcznym w czytelni, dodatkowo pięćdziesiąt tytułów czasopism. Na włączenie do księgozbioru czekało 20 tys. woluminów, które składowano w kartonach ze względu na brak możliwości umieszczenia ich w regałach. Rocznie kupowano ok. 1 tys. pozycji z puli środków przyznanych przez księdza biskupa²¹.

W październiku 2002 roku powstało kolejne sprawozdanie, z którego wynika, że księgozbiór nieznacznie się powiększył, ciągle 20 tys. woluminów pozycji czekało na włączenie do księgozbioru. Za zgodą księdza biskupa dokonywano zakupów na kwotę około 1,5 tys. złotych miesięcznie, były to fundusze przeznaczone również na prenumeratę czasopism. Sklasyfikowano rzeczowo książki w czytelni i w magazynie (60 tys. woluminów), zinwentaryzowano zbiory 17 700 woluminów, które wpisano do księgi inwentarzowej, naniesiono na nie znak własności biblioteki i numer inwentarzowy, natomiast do bazy komputerowej wprowadzono 4 tys. dokumentów.

²⁰ Archiwum Centrum Dialogu,teczka „Korespondencja”, Korespondencja z dziekanami.

²¹ Archiwum Centrum Dialogu,teczka „Sprawozdania”, Sprawozdanie z prac prowadzonych w Bibliotece Diecezjalnej, Toruń, 26 stycznia 2002 roku.

Statystyki odwiedzin prowadzone tylko w czytelniku od października 2001 roku wskazywały, że ze zbiorów biblioteki skorzystało 1,2 tys. osób, wypożyczano zaś ok. 4,5 tys. woluminów rocznie. W dalszym ciągu do obsługi czytelnika było skierowanych trzech bibliotekarzy dyżurujących w czytelniku, wypożyczalni i w magazynie²².

²² Archiwum Centrum Dialogu,teczka „Sprawozdania”, Sprawozdanie z prac prowadzonych w Bibliotece Diecezjalnej, Toruń, 7 października 2002 roku.

Do 2005 roku księgozbiór powiększył się do ok. 65 tys. woluminów, natomiast czasopism nadal było pięćdziesiąt tytułów. W 2005 roku zakupiono 1 640 woluminów, ponadto biblioteka otrzymała w darach 1 320, co daje łącznie 2 960 woluminów. Z księgozbioru zgromadzonego w czytelni skorzystało ponad 2,5 tys. osób. W bibliotece zatrudniono wtedy siedem osób na cztery etaty. Przy porządkowaniu zbiorów pomagali również wolontariusze i praktykanci studiów biblioteczno-bibliotecznych UMK. Biblioteka była czynna od poniedziałku do piątku z wyjątkiem dni świątecznych i z przerwą na okres wakacyjny²³.

Szczególnie cenne okazały się nabytki otrzymane z Belgii z Katolickiego Uniwersytetu w Louvain-la-Neuve. Stałą współpracę z tą uczelnią utrzymuje ks. prof. Marek Starowieyski z Warszawy. Uczelnia katolicka w Louvain-la-Neuve nieustannie przejmuje znaczne księgozbiory po likwidowanych bibliotekach klasztornych z obszaru Belgii, a czasem także z Holandii i północno-wschodniej Francji, dzięki czemu dysponuje znacząco większą ilością dubletów, niejednokrotnie cennych i rzadko spotykanych w Polsce pozycji, które systematycznie przekazuje innym bibliotekom²⁴. W 2007 roku dzięki pośrednictwu bp. Andrzeja Suskiego udało się nawiązać kontakt z ks. prof. M. Starowieyskim i z jego polecenia pozyskano spory zbiór cennych pozycji z Lowanium. Po książki do Belgii udał się ks. Piotr Igielski, ówczesny dyrektor ekonomiczny seminarium, i przywiózł pełny minivan książek (ok. 1,5 t). Wśród nich były m.in. *Acta synodalia Sacrosancti Concilii Oecumenici Vaticani II*, *Dictionnaire de spiritualité*, *Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie*, *Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques*, liczne pozycje z serii „Sources Chrétiennes” oraz zachodnioeuropejskie czasopisma teologiczne. Ponieważ biblioteka nie dysponowała wówczas miejscem, gdzie mogłaby zmagazynować tak pokaźny dar, seminarium udostępniło jedno z audytoriów, regały zaś wypożyczono z Archiwum Akt Dawnych Diecezji Toruńskiej. Pomocą w uporządkowaniu otrzymanych darów, z racji na ich tematykę, służyli badacze zainteresowani dziejami wczesnego chrześcijaństwa z Katedry Filologii Klasycznej UMK: prof. Przemysław Nehring oraz dr Rafał Toczko. Część otrzymanych darów przekazano także Bibliotece UMK oraz

²³ Archiwum Centrum Dialogu,teczka „Sprawozdania”, Sprawozdanie za rok 2005.

²⁴ Zob. Centre Cerfaux-Lefort, *Accueil*, <http://www.cerfaux-lefort.be/>, 25.03.2015.

włączono do księgozbioru Katedry Filologii Klasycznej UMK. Zbiór książek pozostawiony w Bibliotece Diecezjalnej udostępniano badaczom, ale skatalogowano go dopiero w latach 2011-2012²⁵.

W kwietniu 2008 roku kleryk Przemysław Wolny z dostarczonych przez pracowników biblioteki materiałów utworzył jej stronę internetową, która była dostępna na darmowym serwerze pod adresem bibdiec.ovh.pl. Miała to być wizytówka biblioteki z podstawowymi o niej informacjami²⁶.

W połowie 2010 roku wielkość księgozbioru była szacowana na 90 tys. woluminów, z czego 43 840 spisano w inwentarzu²⁷.

Podsumowując, można powiedzieć, że właściwy rozwój biblioteki rozpoczął się w 1999 roku wraz z nominacją dyrektorską ks. Mariana Szudrowicza. Udało się w tym czasie zgromadzić i uporządkować podstawowy zasób literatury teologicznej służącej jako zaplecze naukowe dla alumnów oraz studentów Wydziału Teologicznego. Niestety, zbiór ten był tylko w małej części skatalogowany (20 tys. egzemplarzy), co utrudniało korzystanie z niego.

THE DIOCESAN LIBRARY IN TORUŃ IN THE YEARS 1995-2010

The Diocesan Library in Toruń was established in 1995 as the supply base for the Seminary in Toruń. At the beginning, the collection came from the inheritance and donations, made by both clergymen and laymen. Over the years, the library gained the permanent fund for the purchase of new releases. In 1999 the sorting and computer cataloguing of the collection began. By 2010 it was possible to collect approximately 90 000 of volumes, of which 44 000 of were entered into the inventory and 20 000 were catalogued. The main group of readers were the clerics of the Seminary in Toruń and lay students of the theological faculty.

²⁵ Centrum Dialogu im. Jana Pawła II oraz Biblioteka Diecezjalna w Toruniu, *Cenne zbiory*, <http://bibdiec.pl/cenne-zbiory>, 25.03.2015.

²⁶ Archiwum Centrum Dialogu,teczka „Korespondencja”, E-mail do P. Wolnego z 12 kwietnia 2008 roku.

²⁷ Archiwum Centrum Dialogu, Protokół przekazania Biblioteki Diecezjalnej im. ks. S. Kujota w Toruniu z 1 września 2010 roku.

BOGUSŁAW DEC¹

BIBLIOTEKA INSTYTUTU TEOLOGICZNO-PASTORALNEGO I WYŻSZEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO W RZESZOWIE

Biblioteki kościelne ze swoimi charakterystycznymi zbiorami książek od początków istnienia odgrywały bardzo ważną rolę w rozwoju życia duchowego oraz podnoszenia poziomu wiedzy religijnej. W Polsce gromadzenie ksiąg o tematyce liturgicznej, homiletycznej, związanej z wiarą rozpoczęło się wraz z postępującą chrystianizacją kraju. Początkowo na nasze ziemie docierały z Zachodu nieliczne egzemplarze Biblii, zbiory kazań oraz księgi liturgiczne przeznaczone do sprawowania obrzędów religijnych. Wkrótce, dzięki inicjatywom kilku wspólnot zakonnych, zaczęły powstawać przy klasztorach coraz obszerniejsze księgozbiory oraz duże skrytoria zajmujące się przepisywaniem tekstów. Ściślej kontakty z krajami zachodnimi, rozbudowa struktur kościelnych, a przede wszystkim rozwijające się szkolnictwo teologiczne – to wszystko również sprzyjało tworzeniu się pierwszych bibliotek. Proces ten uwidocznił się przy głównych katedrach i kolegiatach, jednakże brały w nim udział również mniejsze placówki parafialne².

Z upływem wieków biblioteki kościelne stały się nieodzownym elementem toku nauczania przyszłych duchownych. Rozszerzyła się tematyka zbiorów, opierająca się już nie tylko na materiałach z za-

¹ Biblioteka Uniwersytetu Rzeszowskiego.

² L. Grzebień, *Biblioteki kościelne*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 2, pod red. F. Gryglewicza, Lublin 1976, k. 506.

kresu teologii, filozofii i prawa, ale również matematyki, medycyny i sztuki oraz wszelkich nauk humanistycznych.

Obecnie istnieje gęsta sieć bibliotek kościelnych, wśród których wiodącą rolę odgrywają biblioteki seminariów duchownych oraz katolickich szkół wyższych. Ich obecne zadania polegają nie tylko na gromadzeniu, przechowywaniu i udostępnianiu zbiorów duchowieństwu, ale również na działalności edukacyjnej i kulturotwórczej nakierowanej na osoby świeckie. Z bibliotek mogą korzystać wszyscy, którzy chcą podnieść poziom wiedzy i zgłębiać rozwój życia religijnego. Współczesne biblioteki kościelne na wzór innych bibliotek specjalistycznych starają się w miarę możliwości podnieść poziom swojej oferty poprzez wprowadzanie nowoczesnych rozwiązań i technologii. Te z kolei mają na celu maksymalne ułatwienie czytelnikowi dostępu do zbiorów i efektywnej nauki.

Zarys historii biblioteki do przełomu lat 2012 i 2013

Gdy się weźmie pod uwagę obecny kształt Biblioteki Instytutu Teologiczno-Pastoralnego i Wyższego Seminarium Duchownego w Rzeszowie, to jest ona prawdopodobnie jedną z najmłodszych tego typu bibliotek w Polsce. Powstała na początku 2013 roku³ w wyniku połączenia się bibliotek dwóch instytucji kościelnych działających na terenie Rzeszowa w jeden większy organizm. W rzeczywistości nowa biblioteka kontynuuje historię oraz korzysta z dorobku i doświadczenia swoich poprzedniczek.

Początków historii obu bibliotek należy szukać niedługo po powołaniu do życia diecezji rzeszowskiej, co nastąpiło na mocy bulli Jana Pawła II *Totus Tuus Poloniae populus* ogłoszonej 25 marca 1992 roku⁴. W nowo powstałej diecezji natychmiast rozpoczęły się prace organizacyjne mające na celu stworzenie podstawowych struktur

³ Data rozpoczęcia działalności przez bibliotekę w nowej formie i pod nową nazwą jest umowna i przypada na marzec 2013 roku. Wiąże się ona zasadniczo z zakończeniem prac związanych z przeprowadzką obu poprzednich bibliotek. Przeprowadzka była procesem długotrwałym i przebiegającym w kilku etapach. W trakcie prac można było, choć w ograniczonym stopniu, korzystać z zasobów książkowych, tak więc *de facto* biblioteka funkcjonowała praktycznie nieprzerwanie (informacje uzyskane od pracowników biblioteki).

⁴ *Dekret Nuncjatury Apostolskiej w Polsce*, „Zwiastowanie” 1 (1992), s. 12-13.

Kościoła diecezjalnego. Pierwszego września 1992 roku utworzono Instytut Teologiczno-Pastoralny (w skład którego weszło m.in. Diecezjalne Studium Katechetyczne, Kolegium Teologiczne i Diecezjalne Studium Organistowskie), a 8 kwietnia 1993 roku oficjalnie erygowano Wyższe Seminarium Duchowne⁵. Równocześnie przy obu instytucjach zdecydowano się otworzyć biblioteki.

Biblioteka przy seminarium duchownym rozpoczęła swoją działalność bardzo sprawnie. Odezwa księdza biskupa ordynariusza do duchowieństwa i świeckich o pomoc w gromadzeniu księgozbioru szybko przyniosła efekt i już pod koniec 1993 roku utworzyły się podstawy nowej księżnicy⁶. Dary napływały nie tylko z terenu nowej diecezji. Bogate zbiory przekazało seminarium duchowne oraz kapituła metropolitalna z Przemyśla, księża jezuici z Krakowa oraz wydawnictwo Pax z Warszawy. Siedzibą seminarium i biblioteki został budynek przekształcony z hotelu pracowniczego, mieszczący się przy ulicy Wetlińskiej 4. Przez kilka pierwszych lat działalności bibliotekę prowadzili księża i klerycy wspomagani przez świeckich wolontariuszy. Sytuacja zmieniła się po 2004 roku, kiedy rozrastający się księgozbiór zaczął wymagać odpowiednio wykształconej kadry. Zatrudniono wówczas na stałe pierwszych profesjonalnych bibliotekarzy, którzy zajęli się inwentaryzacją, a następnie katalogowaniem zbiorów. W 2006 roku zdecydowano się na wprowadzenie do biblioteki katalogu komputerowego, co znacznie ułatwiło korzystanie z zasobów wszystkim czytelnikom, w tym również osobom świeckim, które zostały ostatecznie dopuszczone do korzystania z księgozbioru. W 2008 roku, w związku z przeorganizowaniem nazw ulic w Rzeszowie, zmienił się adres placówki na: ulica Połonińska 25.

W ramach Wyższego Seminarium Duchownego biblioteka działała do 2012 roku, kiedy to doszło do połączenia jej zasobów ze zbiorami Biblioteki Instytutu Teologiczno-Pastoralnego.

Funkcje dyrektorów Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego pełnili⁷:

⁵ A. Motyka, *Wyższe Seminarium Duchowne*, w: *Encyklopedia Rzeszowa*, pod red. J. Drausa, Rzeszów 2004, s. 768.

⁶ Z. Sokół, *Biblioteki Rzeszowa. Przewodnik*, Rzeszów 1999, s. 121-122.

⁷ A. Przywara, *Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Rzeszowie: dwadzieścia lat istnienia*, „Resovia Sacra” 18-20 (2011-2013), s. 406.

- ks. dr Stanisław Nabywaniec (1993-1999),
- ks. dr Krzysztof Tyburowski (1999-2005),
- ks. dr Andrzej Motyka (2005-2008),
- ks. dr Jan Kulig (2008-2012).

Początki biblioteki założonej przy Instytucie Teologiczno-Pastoralnym były bardzo trudne. Przez kilka pierwszych lat działalności korzystano z lokali wynajmowanych w Kurii Diecezjalnej, Domu Katechetycznym przy parafii farnej oraz w pomieszczeniach II i V Liceum Ogólnokształcącego. Zbiory książkowe nie były zbyt liczne (pochodziły głównie z darów), a wspomniane problemy lokalowe i organizacyjne nie pozwalały odpowiednio się nimi zająć. Na tym etapie z biblioteki korzystali tylko pracownicy i studenci instytutu, co było zadaniem niełatwym, gdyż zbiory pozostawały praktycznie nieskatalogowane. Kolejna przeprowadzka w 2000 roku do większych pomieszczeń (miejsce znalazło się w budynku Instytutu Jana Pawła II) pozwoliła zabrać się do tworzenia faktycznych podstaw biblioteki. Zbiory zostały częściowo skatalogowane i podzielone tematycznie (powstał m.in. dział socjologii, pedagogiki, historii i teologii), zaczęto je udostępniać również osobom spoza instytutu. Zdecydowaną większość książek nadal stanowiły dary pozyskiwane zarówno od instytucji oraz osób prywatnych z Polski (np. abp Edward Nowak przekazał prawie wszystkie *positiones* spraw beatyfikacyjnych Polaków), jak i zza granicy (dzięki współpracy z miastami partnerskimi Rzeszowa biblioteka otrzymała kolekcje czasopism z Grazu oraz anglojęzyczne książki i czasopisma z Buffalo)⁸. Biblioteka pozostawała w budynku przy ulicy 17. Pułku Piechoty 5 do jesieni 2012 roku.

Opiekunami biblioteki byli w tym okresie dyrektorzy instytutu:

- ks. dr Andrzej Garbarz (2000-2009),
- ks. mgr Andrzej Cypriś (2009-2012).

Dalszy rozwój tak Instytutu Teologiczno-Pastoralnego, jak i Wyższego Seminarium Duchownego wymagał zapewnienia odpowiedniego miejsca do egzystencji i spokojnej nauki dla księży i kleryków. Pod koniec pierwszego dziesięciolecia XXI wieku powstała koncepcja budowy nowoczesnego budynku, który miałby służyć celom obu in-

⁸ A. Garbarz, *Rola Instytutu im. Jana Pawła II w Rzeszowie*, „Resovia Sacra” 12 (2005), s. 340-341.

stytucji. Jej realizacja była możliwa dzięki wsparciu wkładu własnego przez projekt unijny o nazwie „Budowa Instytutu Teologiczno-Pastoralnego im. św. Józefa Sebastiana Pelczara w Rzeszowie” (projekty kluczowe województwa podkarpackiego – Oś priorytetowa nr 5 – Infrastruktura publiczna / Działanie nr 5.1. – Infrastruktura edukacyjna / Schemat A – szkoły wyższe). Osiemnastego lutego 2010 roku podpisano umowę, która przewidywała zakończenie budowy w ciągu dwóch lat. Projekt opracowało Studio Architektury ArchiGroup Chrobak Marek, wykonawcą zaś była firma Skanska S.A.

Współczesność – biblioteka w nowej formie od przełomu lat 2012 i 2013

Budynek Instytutu Teologiczno-Pastoralnego jest zlokalizowany przy ulicy Witolda 11a. Jego łączna powierzchnia wynosi ok. 11 tys. m², a koszt budowy został oszacowany na 57,576 mln zł⁹, z czego 85 proc. to dofinansowanie unijne. Do użytku został oddany 27 września 2012 roku, uroczyste zaś jego poświęcenie odbyło się 11 października 2012 roku. W budynku znajdują się sale dydaktyczno-ćwiczeniowe, aule wykładowe, laboratoria komputerowe, akademik oraz zaplecze administracyjne i techniczne. Spora część budynku została przekazana na potrzeby biblioteki.

Pomieszczenia przeznaczone na bibliotekę znajdują się na dwóch kondygnacjach: na parterze i na pierwszym piętrze. Najpierw do nowego lokum przeniesiono zbiory Biblioteki Instytutu Teologiczno-Pastoralnego (we wrześniu 2012 roku), następnie w styczniu 2013 roku rozmieszczono w czytelnich i magazynach księgozbiór Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego. Za początek działalności nowej, połączonej Biblioteki Instytutu Teologiczno-Pastoralnego i Wyższego Seminarium Duchownego w Rzeszowie można zatem przyjąć marzec 2013 roku¹⁰.

⁹ Stan realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013, http://www.rpo.podkarpackie.pl/pliki/file/km_posiedzenia_2014/xxiv_posiedzenie_km/141015_stan_real_rpo_wp.pdf, 16.01.2015.

¹⁰ Sprawę umownej daty rozpoczęcia działalności przez bibliotekę wytłumaczono w przyp. 3.

Fot.1. Budynek Instytutu Teologiczno-Pastoralnego (fot. B. Dec)

Biblioteka charakteryzuje się prostym i funkcjonalnym rozkładem, mającym zapewnić czytelnikowi maksimum komfortu przy pracy. Na pierwszym piętrze znajdują się dwie przestronne czytelnie, pomieszczenie dla pracowników zajmujących się opracowaniem zbiorów oraz magazyn główny. Na parterze mieszczą się tylko magazyny pomocnicze. Łączna powierzchnia magazynów ma pozwolić na docelowe zgromadzenie nawet 250 tys. książek (według obliczeń na zbiory czeka 7 tys. mb półek). Pomieszczenia w bibliotece są klimatyzowane oraz dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. W całym budynku działa ogólnodostępna sieć bezprzewodowego Internetu.

Patron

Patronem Instytutu Teologiczno-Pastoralnego oraz Wyższego Seminarium Duchownego w Rzeszowie jest św. Józef Sebastian Pelczar. Jego szczególne orędownictwo obejmuje również bibliotekę jako integralną część obu uczelni.

Józef Sebastian Pelczar urodził się 17 stycznia 1842 roku w Korczynie koło Krosna jako syn ubogich rolników, Wojciecha i Marii.

Naukę odbywał początkowo w szkole podstawowej w rodzinnej wsi, aby następnie przenieść się do gimnazjum w Rzeszowie, gdzie w 1860 roku zdał maturę. Kolejne lata życia Józefa Sebastiana Pelczara to pobyt i formacja w seminarium duchownym w Przemyślu, zakończone przyjęciem święceń kapłańskich 17 lipca 1864 roku. Po krótkim okresie pracy jako wikariusz w Samborze przyszedł święty kontynuował naukę w Rzymie, uzyskując dwa doktoraty: z prawa kanonicznego oraz z teologii. W 1869 roku wrócił do Polski, gdzie został prefektem oraz wykładowcą teologii i prawa kościelnego w seminarium duchownym w Przemyślu. Jego dalszy rozwój naukowy wyznacza uzyskanie tytułu profesora na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, a następnie wybór na stanowisko rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego w 1882 roku. Ukoronowanie pracy Józefa Sebastiana Pelczara stanowiło powołanie go 17 grudnia 1900 roku na ordynariusza diecezji przemyskiej¹¹.

Józef Sebastian Pelczar odznaczył się w historii polskiego Kościoła jako wybitny kaznodzieja oraz organizator akcji charytatywnych. Założył wiele zakładów opiekuńczych dla ludzi z najuboższych warstw społecznych, propagował ideę pomocy chorym i cierpiącym, starał się podnieść poziom wiedzy i wykształcenia zarówno wśród świeckich, jak i duchowieństwa.

Pasją biskupa Pelczara była działalność pisarska. Zapoczątkował ją jeszcze podczas studiów w Rzymie, kiedy to powstało jego najśłynniejsze dzieło *Życie duchowe, czyli doskonałość chrześcijańska*. Ponadto na jego spuściznę składają się liczne podręczniki, prace historyczne i teologiczne, listy pasterskie, kazania oraz modlitewniki. O swych zamiłowaniach nie zapomniał, będąc już ordynariuszem w Przemyślu. Powołał do życia czasopismo „Kronika Diecezji Przemyskiej”, a w 1902 roku urządził bibliotekę diecezjalną.

Bp Józef Sebastian Pelczar zmarł 28 marca 1924 roku. Niespełna osiemdziesiąt lat później, 18 maja 2003 roku, został przez papieża Jana Pawła II ogłoszony świętym Kościoła katolickiego¹². Obecnie święty jest patronem diecezji rzeszowskiej, a także kilku instytucji i parafii w całym kraju.

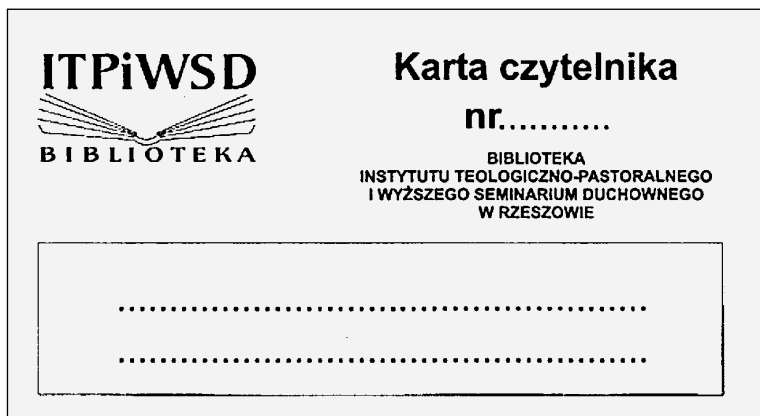
¹¹ R. Czupryk, *Pelczar Józef Sebastian*, w: *Encyklopedia Rzeszowa*, dz. cyt., s. 435.

¹² J. Łobos, *Nie lękajcie się być świętymi. Polskie drogi do świętości*, Rzeszów 2014, s. 75.

Działalność

Biblioteka jest otwarta od poniedziałku do piątku, w godzinach od 9:00 do 16:00. Dodatkowo można z niej korzystać w jedną sobotę w miesiącu, podczas zjazdów studentów studium doktoranckiego. Dyrektorem biblioteki jest aktualnie ks. dr Jan Kulig, który zarządza czteroosobowym personelem. Bibliotekarze mają ukończone studia wyższe, z czego jedna osoba, Agnieszka Przywara, ukończyła studia z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej.

Zapisy do biblioteki odbywają się w sposób tradycyjny, w wypożyczalni, a każdy nowy użytkownik otrzymuje papierową kartę biblioteczną ze swoimi danymi osobowymi oraz numerem czytelnika. Do biblioteki, poza duchownymi i studentami, zapisanych jest obecnie 601 osób świeckich, co jest, biorąc pod uwagę specjalistyczny charakter zbiorów, sporym wzrostem w porównaniu z 452 osobami odnotowanymi w 2013 roku¹³.

Fot. 2. Karta użytkownika biblioteki (fot. B. Dec)

Biblioteka szczyci się nowoczesną, czytelną i estetycznie wykonaną stroną internetową. Zakładki przenoszą nas do kilku witryn o stałej treści, takich jak historia i zbiory, a także podstron zmienianych i uaktualnianych na bieżąco. Intuicyjnie można odnaleźć mapkę dojazdu do biblioteki, dane kontaktowe oraz informacje o go-

¹³ A. Przywara, *Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Rzeszowie*, art. cyt., s. 412.

dzinach otwarcia. Z witryny głównej można szybko przenieść się na strony internetowe diecezji, seminarium duchownego oraz Instytutu Teologiczno-Pastoralnego.

Biblioteka nadal prowadzi katalog kartkowy, mimo że w 2006 roku wprowadzono (tylko w dawnej Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego) katalog elektroniczny pracujący w systemie Koha. System biblioteczny Koha został opracowany przez firmę Kaptipo, stosuje go ponad 900 bibliotek na całym świecie, w tym sześć w Polsce¹⁴. Koha ma dobrze rozbudowany moduł gromadzenia, z udogodnieniami takimi jak możliwość planowania budżetu, zarządzania czytelnikami, obsługą wypożyczeń itp. System współpracuje z formatem MARC21, co umożliwi konwersję rekordów z innych bibliotek pracujących w tym formacie.

Zbiory

Zbiory biblioteki łącznie z dubletami liczą ok. 80 tys. książek, z czego skatalogowano ok. 40 tys. woluminów¹⁵. Każdego roku księgozbiór powiększa się o ok. 1,2 tys. tytułów. Przedstawienie dokładnych danych dotyczących nabytków jest trudne ze względu na charakter pozyskiwania zbiorów, gdy prawie połowa pochodzi z nieregularnie pojawiających się darów. Część książek niestety nie spełnia wymogów tematycznych lub jest w zbyt złym stanie, dlatego po wstępnej selekcji przekazuje się je w inne miejsca. Profil zbiorów Biblioteki Instytutu Teologiczno-Pastoralnego i Wyższego Seminarium Duchownego w Rzeszowie jest ukierunkowany głównie na alumnów, kleryków i wykładowców seminarium, dlatego ich podstawową tematykę stanowi literatura związana z teologią, filozofią, socjologią oraz naukami im pokrewnymi.

W kolekcji biblioteki znajduje się również 770 tytułów czasopism tradycyjnych (papierowych), z czego prenumeruje się na stałe siedemdziesiąt sześć tytułów. Problematykę czasopism dobiera się głównie pod kątem potrzeb alumnów i kadry naukowej.

¹⁴ Koha. Free Library System, <http://koha.pl>, 18.01.2015.

¹⁵ Informacje dotyczące aktualnej statystyki księgozbioru uzyskano od pracowników biblioteki (stan z 15 stycznia 2015 roku).

Ciekawie przedstawia się księgozbiór dzieł dziewiętnastowiecznych. Są to przede wszystkim książki teologiczne, o unikatowych walorach estetycznych w postaci artystycznych wyklejek, opraw i ilustracji. Obejmuje on łącznie ok. 1 500 pozycji, z czego skatalogowanych jest obecnie 320. W 2010 roku kolekcja ta została wyodrębniona z katalogu głównego i stanowi obecnie jednolity zbiór uwarunkowany datą wydania. Książki, które się w nim znajdują, pochodzą z lat 1810-1900.

W bibliotece znajduje się również cenny zbiór starodruków. Pozy-skane księgi przez długi czas przechowywano najczęściej w małych parafiach, w nieodpowiednich dla nich warunkach. Dzięki pomocy pracowników pracowni konserwatorskiej Archiwum Państwowego w Przemyśle wiele z tych dzieł doprowadzono do dobrego stanu i dziś mogą być ponownie obiektem studiów oraz badań historycznych. Najstarszym – i prawdopodobnie najcenniejszym – starodrukiem, jaki posiada obecnie biblioteka, jest *Das alte Cölmische Recht* z 1584 roku. Łącznie w kolekcji starodruków znajduje się dziewięćdziesiąt sześć pozycji.

Poza zbiorami książkowymi warto zwrócić uwagę na inne zgromadzone materiały:

- zbiory audiowizualne (500 jednostek),
- kartografię (czterdzieści jeden map skatalogowanych),
- druki muzyczne (czterdzieści osiem woluminów nieskatalogowanych).

W bibliotece znajdują się następujące agendy:

- czytelnia mała

Jest to nazwa umowna, stosowana głównie przez alumnów, mieści się ona na pierwszym piętrze. W wolnym dostępie do półek zgromadzonych jest tu ok. 4 tys. pozycji książkowych, podzielonych tematycznie na kilka zakładów: egzegezy, filozoficzny oraz teologiczny.

- czytelnia duża

Jest zlokalizowana tuż obok czytelnii małej. Znajdują się w niej katalogi kartkowe oraz cztery stanowiska komputerowe z dostępem do Internetu. W czytelnii istnieje możliwość skorzystania z kserografu, drukarki i skanera. Tematyka zgromadzonych tutaj książek dzieli je na Zakład Nauk Społecznych i Prawa oraz Zakład Histo-

ryczny. Dodatkowo jest jeszcze Dział Ogólny zawierający różnego rodzaju encyklopedie, słowniki, leksykony itp. W czytelni znajduje się ok. 4 tys. książek.

Fot. 3. Czytelnia mała (fot. B. Dec)

Fot. 4. Część czytelni dużej z katalogami kartkowymi (fot. B. Dec)

– wypożyczalnia

Jest miejscem, w którym odbiera się i zwraca książki zamówione za pomocą tradycyjnych rewersów papierowych (katalog komputerowy służy jedynie do przeglądania zbiorów). Zapleczem wypożyczalni są położone na dwóch kondygnacjach magazyny, w których książki są ułożone na nowoczesnych regałach jezdnych. Materiały z biblioteki mogą wypożyczać zarówno duchowni, jak i świeccy. Osobom tym przyznano różny status, od którego zależy okres, na jaki mogą wypożyczyć książki, jak również ich ilość. Istnieje możliwość telefonicznej rezerwacji wybranych materiałów oraz dwukrotnej prolongaty terminu zwrotu wypożyczonych woluminów. Liczba osób korzystających z biblioteki jest stosunkowo niewielka, co pozwala na realizowanie zamówień na bieżąco.

Fot. 5. Regały jezdne w magazynie głównym biblioteki (fot. B. Dec)

Perspektywy

Pomimo krótkiego okresu istnienia Biblioteka Instytutu Teologiczno-Pastoralnego i Wyższego Seminarium Duchownego w Rzeszowie bardzo dobrze wpisuje się w mapę podkarpackiego bibliotekarstwa. Jej specjalistyczny charakter pozwala odnaleźć tutaj zbiory niedostępne w innych bibliotekach na terenie Rzeszowa. Idąc z duchem czasu, biblioteka nie ograniczyła się jedynie do gromadzenia i udostępniania zbiorów, lecz podjęła popularne inicjatywy stosowane w księżnicach o innym profilu. Pracownicy prowadzą elektroniczną bazę bibliograficzną artykułów czasopism dostępnych w macierzystej bibliotece, zajmują się kolportażem czasopism wydawanych przez rzeszowskie Wyższe Seminarium Duchowne, prowadzą działalność informacyjną i oświatową. Jeszcze przed połączeniem się bibliotek podpisano umowy o współpracy z Biblioteką Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz Biblioteką Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Prężnie rozwija się system tzw. wypożyczalni międzybibliotecznej. W ramach dalszego otwierania się na czytelnika planowane są akcje promujące bibliotekę, takie jak założenie własnego fanpage'a na Facebooku. Wszystkie te inicjatywy świadczą nie tylko o ciągłym rozwoju, lecz pozwalają również wierzyć, że najtrudniejsze lata biblioteka ma już za sobą.

THE LIBRARY OF THE THEOLOGICAL AND PASTORAL INSTITUTE AND THE HIGHER THEOLOGICAL SEMINARY IN RZESZÓW

The Library of the Theological and Pastoral Institute and the Higher Theological Seminary in Rzeszów is located in a modern building opened to the public in 2012. Although being rather young institution, it is considered to be one of the most important scientific libraries in Rzeszów and Podkarpackie Voivodeship. There are two

reading rooms and the front desk. The book collection covers various fields of interest with a particular emphasis on theology, philosophy and sociology. Readers can use photocopier, scanner, printer, wireless internet and other modern technologies if they need. The article describes history, changes and the current state of the library, as a source of knowledge and information for priests, students and other people.

IWONA KRYSIAK¹

BIBLIOTEKA INSTYTUTU MARYJNO-KOLBIAŃSKIEGO „KOLBIANUM” W NIEPOKALANOWIE

Biblioteka Mariologiczna jest nieodłączną częścią Instytutu Maryjno-Kolbiańskiego „Kolbianum” w Niepokalanowie, w którym mieści się Centrum Studiów Mariologicznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Biblioteka ma charakter specjalistyczny, dlatego też wskazane jest przedstawienie, co przyczyniło się do jej założenia.

Początki

Idea powstania instytutu sięga 1933 roku, gdy 12 października o. Maksymilian Kolbe podczas podróży z Polski do Japonii zapisał: „Jeśli Niepokalana zechce – założymy Akademię Maryjną, aby w niej studiować, wykładać, publikować na cały świat, kim jest Niepokalana. Może z doktoratem z mariologii”². Pragnienie ojca Kolbego wynikało stąd, że „główną myślą jego maryjnego nauczania i jego działalności było bezgraniczne oddanie się Niepokalanej po to, aby jak najwięcej ludzi przyprowadzić do Chrystusa”³. Tymi dążeniami

¹ Biblioteka „Kolbianum”, Instytut Maryjno-Kolbiański „Kolbianum” w Niepokalanowie.

² G. Bartosik, *Spełniając się marzenia św. Ojca Maksymiliana Kolbego*, „Niedziela” 35 (2013), s. 20.

³ Tenże, *O Maryi nigdy dosyć*, „Nasz Dziennik” z 2-3 sierpnia 2014 roku, s. M₁₀.

ogarniał Polskę, co wyraził w kapitalnej wypowiedzi z 3 maja 1938 roku: „Niepokalana chce, aby Polska wzmocniła się duchowo i aby promieniowała na cały świat”⁴.

Zasadniczym dokumentem dopuszczającym specjalizację z mariologii jest Konstytucja apostolska Jana Pawła II *Sapientia Christiana* z 15 kwietnia 1979 roku⁵. Ponadto 25 marca 1988 roku Kongregacja Wychowania Katolickiego wystosowała list pt. *Maryja Dziewica w formacji intelektualnej i duchowej*, w którym wzywa wydziały teologiczne do odpowiedniego przygotowania studentów w dziedzinie mariologii⁶.

Pod wpływem powyższych czynników prowincja warszawska ojców franciszkanów utworzyła Instytut Maryjno-Kolbiański „Kolbianum”. Na stanowisko dyrektora Instytutu „Kolbianum” ojciec prowincjał Mirosław Bartos oraz Rada Prowincjalna mianowali 12 czerwca 2009 roku o. prof. Grzegorza Bartosika, prodziekana Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Następnie na prośbę prowincji Matki Bożej Niepokalanej skierowanej do Rady Wydziału Teologicznego senat i rektor tej uczelni 19 stycznia 2010 roku podjęli uchwałę o utworzeniu niestacjonarnych studiów doktoranckich z teologii ze specjalnością mariologia i studiów podyplomowych z mariologii⁷.

Powstał instytut, w którym obecnie prowadzi działalność dydaktyczną Centrum Studiów Mariologicznych „Kolbianum”. Centrum jest jednostką organizacyjną Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego⁸ i mieści się w budynku dawnego Niższego Seminarium Duchownego Zakonu Ojców Franciszkanów w Niepokalanowie. Uroczystego otwarcia Instytutu „Kolbianum” 16 października 2010 roku dokonali: o. prowincjał Mirosław Bartos, ks. prof. Stanisław Dziekoński – wówczas dziekan Wydziału Teologicznego, obecnie zaś rektor UKSW, o. prof. Stefano Cecchin – se-

⁴ *Tamże*.

⁵ *Ordinatorium*, art. 64, Dodatek II, nr 12; „Acta Apostolicae Sedis” 71 (1979), s. 520; por. G. Bartosik, *Ośrodki naukowo-badawcze WT UKSW*, „Studia Theologica Varsaviensia” 1 (2013), s. 227.

⁶ G. Bartosik, *Ośrodki naukowo-badawcze...*, art. cyt., s. 228.

⁷ *Tamże*, s. 227.

⁸ G. Bartosik, *O Maryi nigdy dosyć*, art. cyt., s. M₁₀₋₁₁.

ekretarz Międzynarodowej Papieskiej Akademii Maryjnej w Rzymie, oraz o. prof. Grzegorz Bartosik – dyrektor Instytutu „Kolbianum”⁹.

Marzenie św. Maksymiliana zostało już w znacznej mierze zrealizowane, gdyż od 2010 roku Instytut „Kolbianum” rozpoczął prowadzenie studiów doktoranckich z mariologii oraz studiów podyplomowych. Istotnie wykłady prowadzone przez dobraną kadrę profesorską pozwalają na poznanie osoby Matki Bożej i Jej współdziałania w planach zbawczych Boga, aby w ten sposób nieporównanie lepiej poznawać i miłować Boga. Pozostaje jednak do podjęcia druga część fundamentalnego programu św. Maksymiliana, który przedstawił w swej wypowiedzi z 3 maja 1938 roku: „Niepokalana ma w tym swój plan. Widać, że chce mieć Polskę bardzo silną i wpływową na cały świat. Pamiętajmy o tym, że Niepokalana jest Królową nie tylko Polski, ale i całego świata. I spodziewamy się, że przez Polskę chce Ona być Królową. (...) To Jej plany. Starajmy się o wierność – to Niepokalana będzie cuda nawet czynić”¹⁰.

Założenie biblioteki

Wraz z działaniami zmierzającymi do utworzenia Centrum Studiów Mariologicznych „Kolbianum” podjęto starania mające na celu zorganizowanie odpowiedniego zaplecza naukowego prowadzonych studiów doktoranckich, jakim wkrótce stała się Biblioteka „Kolbianum”. Zajęła ona lokal dawniejszej szkolnej biblioteki Niższego Seminarium Duchownego w Niepokalanowie. Ponieważ instytut niedawno rozpoczął swoją działalność, również biblioteka potrzebowała czasu, aby sprostać potrzebom studiów doktoranckich i samych doktorantów.

Powstająca Biblioteka „Kolbianum”, początkowo dysponująca generalnym korpusem mariologicznym, dosyć szybko zaczęła się rozwijać dzięki dołączeniu znacznych zbiorów bibliotecznych Wydawnictwa Ojców Franciszkanów z Santa Severa we Włoszech. Po przekazaniu

⁹ Tenże, *Ośrodki naukowo-badawcze...*, art. cyt., s. 227.

¹⁰ *Konferencje świętego Maksymiliana Marii Kolbego*, Niepokalanów 2009, s. 237-238.

księgozbioru przez o. prof. Celestyna Napiórkowskiego, hojnych darowizn dubletów z bibliotek kościelnych zrzeszonych w Federacji FIDES oraz wymiany międzybibliotecznej, a także darów książkowych pochodzących od poszczególnych ojców franciszkanów wkrótce się okazało, że dotychczasowe sale biblioteczne stały się niewystarczające. Trzeba było zwiększyć liczbę pomieszczeń biblioteki.

Powiększenie powierzchni uzyskano poprzez przeprowadzenie prac remontowo-adaptacyjnych szerokiego korytarza zachodniego na parterze budynku „Kolbianum” oraz przez jego zabudowę. W ten sposób wygospodarowano obszerne pomieszczenie z regałami, w którym obecnie studenci mają swobodny, bezpośredni dostęp do sporej części księgozbioru. Nadal trwa reorganizacja rozmieszczenia księgozbioru, który obecnie liczy już ponad 60 tys. woluminów druków zwartych.

Fot. 1. Czytelnia „Kolbianum” posiada oświetlenie spełniające polską normę. Pięć punktów czytelnicy przy pomiarze natężenia oświetlenia luksomierzem cyfrowym typu Lx-105 wykazuje przekroczenie wymaganych 500 lx, przy czym zastosowano komfortowe dla oczu światło typu LED (fot. I. Krysiak)

Obecnie biblioteka posiada magazyn książek, dobrze oświetloną czytelną (fot. 1) z możliwością korzystania z własnych laptopów, salę biblioteczną z dostępem do części księgozbioru oraz wygodną czytelną czasopism. W tej ostatniej czytelnicy mogą korzystać z komputerów stacjonarnych, skanerów, kserokopiarek oraz z udogodnienia, jakim jest wygodna kanapa. Całość wystroju pomieszczeń biblioteki nadaje spokojny i ciepły, domowy charakter, sprzyjający twórczej pracy umysłowej (fot. 2).

Fot. 2. Ciepły, domowy klimat czytelnicy sprzyja twórczej pracy umysłowej
(fot. I. Krysiak)

Dodatkowym atutem Biblioteki „Kolbianum” jest możliwość korzystania z kaplicy sąsiadującej z biblioteką (fot. 3) na tym samym korytarzu instytutu. W jej zaciszu można głębiej rozważać teksty i treści przygotowywanych publikacji.

Fot. 3. Cicha kaplica Instytutu „Kolbianum” założona jeszcze przez św. Maksymiliana dla dawnego Niższego Seminarium Duchownego w Niepokalanowie (fot. M. Adaszkiewicz)

Studenci „Kolbianum” najczęściej wypożyczają książki związane z wykładami, z których obowiązują pisemne prace zaliczeniowe. Na ogół wypożyczane pozycje dotyczą teologicznych rozważań o objawieniach Matki Bożej, teologicznych tytułów Maryi, wypowiedzi papieży i uznanych teologów o Matce Bożej, opracowań biblijnych i ujęć patrystycznych związanych z Jej osobą. Najczęstszymi użytkownikami biblioteki są doktoranci, którzy wypożyczają obszerną literaturę i materiały niezbędne do pisania rozprawy doktorskiej. Z biblioteki korzystają również studenci z innych uczelni poszukujący źródeł i literatury przedmiotowej, potrzebnej do prac magisterskich i dysertacji doktorskich na tematy związane z Matką Bożą, ze św. Maksymilianem lub franciszkanizmem. Liczebność osób zainteresowanych zbiorami „Kolbianum” ciągle wzrasta w miarę powiększania się zasobu elektronicznego katalogu biblioteki.

Katalog biblioteczny

W bibliotece nie wprowadzono katalogów kartkowych, lecz od razu założono elektroniczny katalog prowadzony na bazie programu bibliotecznego MAK 4.3v, powiązanego z MARC21. Biblioteka „Kolbianum” od 2012 roku została członkiem Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES, dzięki czemu katalog biblioteki został włączony do ogólnopolskiego katalogu FIDES i od maja 2013 roku jest dostępny online na stronie federacji poprzez multiwyszukiwarkę FIDKAR, a także na stronie Instytutu „Kolbianum”. Dotąd skatalogowano ponad 7,2 tys. pozycji i w dalszym ciągu księgozbiór dynamicznie się powiększa. Obecnie na włączenie do katalogu oczekuje ponad 54 tys. woluminów druków zwartych, toteż katalogowanie odbywa się intensywnie i systematycznie. Ponadto dopiero rozpoczęto katalogowanie zbioru czasopism otrzymanych z Santa Severa i z darów ofiarowanych przez biblioteki z Federacji FIDES, ułożonych w czytelni czasopism.

Dzięki przeprowadzonej fumigacji odzyskano do użytku bibliotecznego cenne książki pochodzenia zagranicznego, które były w gorszym stanie. Publikacje te to głównie różnorodnych naukowych traktatów mariologicznych i teologicznych, biblijnych egzegezów oraz opracowań kolbiańskich i franciszkańskich. W wyniku specjalistycznych

zabiegów książki te oczyszczono i wyjałowiono, dzięki czemu są już całkowicie bezpieczne dla zdrowia czytelnika.

Dla lepszego zaznajomienia się z Biblioteką „Kolbianum” zostaną przedstawione kolejno działy obejmujące cały księgozbiór. Charakterystyka ta pozwoli na lepszą orientację w specyfice publikacji zebranych w bibliotece oraz poszukiwanych w ramach uzupełniania mariologicznych materiałów bibliograficznych.

Zbiory

Podziału zbiorów bibliotecznych dokonano zgodnie z *Polską bibliografią mariologiczną (1945-2003)*¹¹, którą opracował ks. Stanisław Gręś. Schemat podziału został nieznacznie zmodyfikowany i przystosowany do potrzeb doktorantów Centrum Studiów Mariologicznych. W ten sposób wyodrębniono następujące działy:

- A – Pismo Świąte¹²,
- B – ojcowie Kościoła¹³,
- C – Magisterium Kościoła¹⁴,
- D – doktryna i tytuły¹⁵,

¹¹ S. Gręś, *Polska bibliografia mariologiczna (1945-2003)*, Niepokalanów 2004.

¹² W dziale tym znajdują się pozycje wyjaśniające Pismo Świąte z podziałem na egzegezę Starego i Nowego Testamentu. Są tu także apokryfy Nowego Testamentu i inne pozycje z bibliistyki ze szczególnym uwzględnieniem mariologii biblijnej.

¹³ Można tutaj znaleźć publikacje mariologicznych i maryjnych pism ojców Kościoła starożytnego, ojców greckich, syryjskich, kapadockich, łacińskich, przedchalcedońskich, ojców wspólnej wiary, pisma średniowiecznych franciszkanów i dominikanów oraz pisarzy polskie średniowiecza. Ponadto przyporządkowano tu pozycje z patrologii i patrystyki.

¹⁴ Znajdują się tutaj tomy *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, *Insegnamenti di Pio XII* oraz *Insegnamenti di Paolo VI*, *L'attività della Santa Sede* i „Acta Apostolicae Sedis”. Jest to szczególnie obszerny dział, w którym można znaleźć dokumenty i opracowania nauki Kościoła na soborach i synodach, *Katechizm Kościoła Katolickiego*, a także pełne nauczanie papieskie. Ponadto do tego działu należą dokumenty Konferencji Episkopatu Polski i poszczególnych biskupów. Wyróżniono tu nauczanie o Matce Bożej Jana Pawła II i prymasa Wyszyńskiego, wyodrębniono także część obejmującą twórczość naukową i pasterską Karola Wojtyły oraz publikacje o osobie Jana Pawła II.

¹⁵ Ten dział w całości poświęcono naukowym opracowaniom teologii maryjnej, które zarówno ogólnie, jak i szczegółowo omawiają dogmatykę, doktrynę i tytuły Matki Bożej. Zawarte tu pozycje przedstawiają: wcielenie, Boże macierzyństwo, dziewictwo, świętość Maryi oraz związane z tym tytuły: Theotokos, Dziewica, Królowa, Niepokalana, Pośredniczka. Znajdują się tu także opracowania życia Maryi, Jej cnót oraz udziału w dziele zbawienia.

- E – Maryja a Bóg – relacje¹⁶,
- F – liturgia maryjna¹⁷,
- G – kaznodziejstwo maryjne¹⁸,
- H – katechetyka maryjna¹⁹,
- I – teologowie o Maryi²⁰,
- J – Kościół a Maryja²¹,
- K – kongresy i sympozja²²,
- L – sanktuaria maryjne²³,
- Ł – kult²⁴,

¹⁶ Znajdujące się tu pozycje książkowe są to naukowe opracowania relacji łączących Boga Ojca, Syna Bożego i Ducha Świętego z Maryją, traktujące o wpływie Osób Trójcy Świętej na życie Maryi i Jej roli w historii zbawienia oraz w Kościele. Znajdują się tu książki omawiające chrystocentryzm w mariologii, a także publikacje dotyczące Trójcy Świętej i Eucharystii, pomocne w ukazywaniu łączności Maryi z Osobami Trójcy Świętej i z Eucharystią.

¹⁷ Publikacje o uroczystościach i świętach maryjnych w roku liturgicznym znajdujące się w tym dziale są uzupełniane o opracowania związane z liturgią w Kościele rzymskokatolickim (Adwent, roraty, formularze mszalne, rok maryjny), a także poszerzane o elementy liturgii w innych Kościołach.

¹⁸ Chociaż dział ten należy w bibliotece do najskromniejszych, to jednak można znaleźć tu publikacje kazań, homilii i przemówień maryjnych.

¹⁹ Poszukując maryjnej nauki duchownej i maryjnych opracowań katechizmowych, można znaleźć je właśnie w tym dziale. Znajdują się tu opracowania katechez o Matce Bożej z odniesieniami do Jezusa Chrystusa, katechezy maryjne dla młodzieży, a także publikacje przedstawiające maryjność w wychowaniu oraz obrazy ilustrujące życie Najświętszej Maryi Panny.

²⁰ Obszerna tematyka tego działu obejmuje mariologię polską i światową, historię mariologii, nauczanie teologów o duchowym macierzyństwie Maryi. Znajdują się tu książki o Maryi w życiu i ujęciu teologów, a także prace rozwijające temat powołania kapłańskiego w aspekcie maryjności i teologii maryjnej.

²¹ Książki te poprzez Maryję pozwalają na poznawanie Jezusa i Kościoła jako Jego dzieła. Dział ten zawiera pozycje przedstawiające Matkę Jezusa, Maryję w Kościele, Maryję jako wzór i ikonę Kościoła. Ponadto znajdują się tutaj pozycje omawiające Kościół jako misterium zbawienia, a także liczne świątynie pod wezwaniem Matki Bożej.

²² Seria wydawnicza Polskiego Towarzystwa Mariologicznego przedstawia referaty, wystąpienia i przebieg mariologiczno-maryjnych kongresów oraz sympozjów w Polsce i na arenie międzynarodowej. W tej części można także znaleźć liczne publikacje przedstawiające merytoryczne inne konferencje i sesje poświęcone Maryi z różnych okazji i w rozmaitym ujęciu.

²³ Znajdują się tutaj publikacje ukazujące bogactwo maryjnych sanktuariów na świecie i w Polsce. Ukazują one wielki wpływ Matki Bożej na życie ludzkie. Pozycje te opisują miejsca szczególnie związane z łaską Bożą, liczne sanktuaria maryjne na świecie i w Polsce, przedstawiają ich historię oraz odkrywają ich niezastąpioną rolę w duszpasterstwie. Wyróżniono w tym dziale Jasną Górę, ale nie pominięto także sanktuariów maryjnych na Kresach Wschodnich oraz licznych kaplic Matki Bożej.

²⁴ Odmienne podejście do osoby Maryi ukazują książki opisujące kult maryjny: ogólnie oraz szczegółowo według tajemnic i tytułów, w różnych rodzajach, aspektach i motywach. Przedstawiają one historię kultu maryjnego i jego odnowę, a także koronacje obrazów i figur Maryi. Ponadto są tu publikacje dotyczące modlitw, rozważań i nabożeństw maryjnych, także oddania się Matce Bożej, zarówno w aktach osobistych, jak i podczas społecznych aktów

M – Maryja w życiu Kościoła i ludzi²⁵,
N – duszpasterstwo i duchowość maryjną²⁶,
O – ekumenizm²⁷,
P – powołanie kobiety i mężczyzny²⁸,
Q – słowniki²⁹,
R – sztuka³⁰,
S – piśmiennictwo maryjne³¹,

zawierzenia oraz ślubów składanych Bogurodzicy i Królowej Narodu. Dział ten wzbogacają książki opisujące peregrynacje i pielgrzymki oraz pobożność maryjną w Polsce.

²⁵ Główną tematyką tego działu są objawienia maryjne. Publikacje te opisują historię objawień oraz orędzia Matki Bożej w poszczególnych miejscach. Przedstawiają sylwetki osób, które uczestniczyły w objawieniach. Opowiadają także o stwierdzonych zjawiskach nadprzyrodzonych nazywanych cudami oraz naukowo komentują dokumentację specjalistyczną.

²⁶ Książki obejmujące tematykę tego działu przedstawiają aspekty duchowości maryjnej w życiu chrześcijańskim jednostek, jak też całego narodu polskiego, ze szczególnym podkreśleniem nowej ewangelizacji maryjnej. Ponadto publikacje te omawiają elementy religijności maryjnej, przedstawiają rolę Maryi w życiu chrześcijanina oraz wyjaśniają, jak stała się Ona wzorem do naśladowania dla chrześcijan.

²⁷ Pozycje w tym dziale dotyczą Kościołów i zrzezeń religijnych poszczególnych wyznań. Przedstawiają Kościół prawosławny i protestancki, Adwentystów Dnia Siódmego, Kościoły ewangeliczne, ruch metodystyczny, Kościół baptystów i inne. Ponadto znajdują się tu naukowe prace dotyczące Maryi w Kościele wschodnim oraz w religijności innych Kościołów i wyznań.

²⁸ Tematyka ta zawiera pozycje książkowe, które omawiają rolę kobiety w Kościele, przedstawiają Maryję w teologii feministycznej, a także ukazują związki kobiety z Maryją. Znajdują się tutaj też naukowe opracowania tematu kobiet w Piśmie Świętym i elementy duszpasterstwa kobiet. Ponadto można tu znaleźć pozycje o Świętej Rodzinie, o osobie św. Józefa, o wzorze ojca oraz o wzorze roli mężczyzny w Kościele i w rodzinie.

²⁹ Prawie wszystkie osoby występujące na kartach Starego oraz Nowego Testamentu przedstawiono w dwóch słownikach w formie konkordancji. Z kolei *Synopsa tekstów Soboru Watykańskiego II* pomaga w uporządkowanym korzystaniu z licznych opracowań soborowych z działu C. Leksykony duchowości franciszkańskiej, leksykony papieży i słowniki hagiograficzne, opasłe tomy leksykonów liturgii, teologii pastoralnej, kultury religijnej, duchowości katolickiej, pojęć religijnych, Kościoła katolickiego, różnorodne leksykony i słowniki specjalistyczne oraz encyklopedie biblijne i teologiczne w różnych ujęciach stanowią solidne oparcie naukowe przy opracowaniu każdego tematu. Przy lekturze dzieł obcojęzycznych przydatne są szczegółowe słowniki łaciny kościelnej, języka włoskiego, angielskiego, francuskiego, niemieckiego i rosyjskiego (istnieje możliwość czytania książek z prawosławia w oryginale!). Obecnie trwa poszerzanie pomocy językowych w zakresie języka greckiego i hebrajskiego. Dzięki temu można korzystać z egzemplarzy Pisma Świętego także w językach oryginalnych.

³⁰ Zarówno albumy, jak i bogato ilustrowane książki znajdujące się w tym dziale przedstawiają Maryję w sztuce. Omawiają one malarstwo, a zwłaszcza ikonografię maryjną, ale także znajdujące się w licznych sanktuariach obrazy i figury maryjne, jak również rzeźbę i architekturę maryjną. Podstawą tych opracowań jest sztuka kościelna: wizerunki i motywy maryjne oraz różne przedstawienia Madonny. Znajdują się tutaj także publikacje dotyczące tematu Maryi w muzyce.

³¹ Większość pozycji stanowią tu wydania poezji maryjnej i utworów literackich poświęconych Matce Bożej. W szczególności dotyczą one również refleksji o Bogurodzicy i o Matce Boskiej Częstochowskiej. Obejmują poezję, beletrystykę, publicystykę polską i zagraniczną. Można tu się zagłębić w wiersze maryjne dostarczające przeżyć poetyckich i religijnych.

Ś – święci³²,
T – podręczniki, modlitewniki i śpiewniki³³,
U – stowarzyszenia maryjne i zgromadzenia zakonne³⁴,
V – o. C. Napiórkowski³⁵,
W – św. Maksymilian³⁶,
X – pozostałe³⁷,
Y – prace dyplomowe³⁸,
Z – teologia³⁹,
EN – Encyklopedie⁴⁰.

³² Niezwykle zajmującą lekturą okazują się publikacje przedstawiające historię życia wybranych świętych kapłanów i zakonników oraz założycielek zgromadzeń i świętych kobiet. Ten dział sam przyciąga swym wewnętrznym dynamizmem związanym z osobowościami oraz losami świętych i błogosławionych.

³³ Klasyczne podręczniki mariologiczne zapewnią gruntowną wiedzę z mariologii. Pomagają w tym także encyklopedie i bibliografie maryjne. Można tu znaleźć maryjne modlitewniki i śpiewniki, także modlitewniki różańcowe. Warto też zajrzeć do licznych przewodników po sanktuariach maryjnych i do bogato ilustrowanych albumów.

³⁴ Pozycje książkowe tego działu pomagają zapoznać się z istniejącymi ruchami, sodalitami i bractwami maryjnymi. Opisują one Apostolat Maryjny oraz niektóre zakonne zgromadzenia poświęcone Matce Bożej Niepokalanej.

³⁵ Ten obszerny dział skupia książki o. prof. Celestyna Napiórkowskiego, twórczo pracującego w Instytucie „Kolbium”. Są to publikacje przede wszystkim z zakresu ekumenizmu oraz dialogu ekumenicznego, także z chrystologii, mariologii, filozofii, metodologii teologii i wielu innych tematów teologicznych. Zbiór ten zawiera publikacje różnorodnych, które swym ekumenicznym profilem obejmują cały świat.

³⁶ Znajduje się tu kompletna literatura dotycząca św. Maksymiliana, jego związku z Niepokalaną, opisy dzieła ojca Kolbego w Niepokalanowie i w Japonii, jego konferencje i pisma. Tematykę uzupełniają naukowe opracowania duchowości kolbiańskiej oraz liczne publikacje przedstawiające wydarzenia z życia św. Maksymiliana.

³⁷ Do tego działu należą wartościowe pozycje teologiczne, które nie mają cech mariologicznych, lecz stanowią ważną podstawę kontekstualną poszukiwań i poszerzonej refleksji mariologicznej. Trafiają tutaj także książki maryjne, które trudno zaliczyć do konkretnego działu. W miarę ich przybywania może wyłonić się kolejny dział szczegółowy.

³⁸ Są to oczywiście rozprawy doktorskie i prace magisterskie z mariologii, o tematyce kolbiańskiej, franciszkańskiej oraz o sanktuariach maryjnych i miejscach kultu w Polsce i na świecie.

³⁹ W naukowej bibliotece teologicznej nie może zabraknąć dzieł stanowiących fundament wiedzy o Bogu i rzeczywistości Kościoła. Znajdująca się tu klasyka wszystkich elementów teologii pozwala dostrzec, jak fundamentalną rolę Bóg powierzył Maryi w planie zbawczym oraz że mariologia może być rozważana tylko w ścisłych relacjach z Osobami Boskimi i z Kościołem, gdyż przenika całą teologię. Rozwijanie tych powiązań może być opracowywane dzięki gruntownemu osadzeniu w naukach teologicznych i harmonijnej z nimi zgodności.

⁴⁰ Encyklopedie katolickie, biblijne, powszechne, liczne serie encyklopedyczne oraz wiele innych publikacji typu encyklopedycznego stanowią istotną pomoc podczas przygotowywania publikacji teologicznych. Tutaj można skorzystać z licznych mariologicznych encyklopedii wydanych we Włoszech, Hiszpanii, Francji, Niemczech i Stanach Zjednoczonych oraz wielotomowych encyklopedii teologicznych i ogólnych w językach oryginalnych.

Podsumowanie

Św. Jan Paweł II uczył, że musimy od siebie wymagać, nawet gdyby inni od nas nie wymagali⁴¹. Taką postawą charyzmatyczni twórcy Instytutu „Kolbianum” doprowadzili do postawienia na wysokim poziomie unikatowych studiów mariologicznych pozwalających lepiej poznać Matkę Bożą Niepokalaną. Stąd przed Biblioteką „Kolbianum” stoją wielkie wyzwania, i to nie tylko widoczne fizycznie, lecz także zarysowujące się perspektywicznie. Należy do nich przede wszystkim rozwijanie współpracy z biblioteką uczelni macierzystej, czyli Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, z którą już nawiązano pierwsze porozumienie. Instytut „Kolbianum” zajmuje się organizowaniem corocznych kongresów i sympozjów o zasięgu międzynarodowym, jak również wydawaniem książkowej serii „Bibliotheca Kolbiana”, dzięki czemu biblioteka może skupić się na samej rozbudowie zbiorów.

Najbliższym zadaniem Biblioteki „Kolbianum” będzie skompletowanie wszystkich pozycji mariologicznych zgodnie z powstałymi bibliografiami w tej dziedzinie. W pierwszym rzędzie będzie to dotyczyć *Polskiej bibliografii mariologicznej* autorstwa ks. Stanisława Gręsia. W następnej kolejności zostaną uzupełnione pozycje z *Bibliografia mariana*⁴² opracowywanej przez „Marianum” w Rzymie od 1948 roku. Na dalszych miejscach oczekują licznie wydane poza granicami Polski bibliografie mariologiczne i maryjne będące w posiadaniu biblioteki. Ponadto powiększają się zbiory filmowe i muzyczne w zapisie nie tylko na płytach CD i DVD, które coraz liczniej napływają do biblioteki.

O dotychczasowej różnorodności zbiorów biblioteki oraz bogactwie publikacji mariologicznych i teologicznych trzeba przekonać się osobiście, dlatego też warto przyjąć zaproszenie do Biblioteki „Kolbianum”. Księgozbiór udostępnia się także indywidualnie w godzinach otwarcia biblioteki podanych w zakładce „Biblioteka” na stronie www.kolbianum.franciszkanie.pl. Serdecznie zapraszamy!

⁴¹ Jan Paweł II, Częstochowa, 18 czerwca 1983 roku, za: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny. Przemówienia, homilie*, Kraków 2012, s. 264.

⁴² *Bibliografia mariana*, Roma 1948-.

THE LIBRARY OF MARIAN-KOLBIAN “KOLBIANUM” INSTITUTE IN NIEPOKALANÓW

In the article the Library of Marian-Kolbian “Kolbianum” Institute in Niepokalanów was presented. The Institute has run the Centre of Mariology Studies of Cardinal Stefan Wyszyński University since 2010. Library of the institute is a member of Federation of Ecclesiastical Libraries FIDES and develops quickly. There are book store, library room with the open access to collections, Scientific Reading Room and Newspapers Reading Room. Online catalogue is available as well. Collections include 60 000 books from which 7200 have been already catalogued and numerous journal titles. Library sections are adapted according to Mariology Studies needs. In the short term the library is to complete mariology publications according to *Mariana Bibliography* – “Marianum” in Rome.

MAGDALENA APIECIONEK¹

BIBLIOTEKA PRZY PARAFII PW. ŚWIĘTYCH POLSKICH BRACI MĘCZENNIKÓW W BYDGOSZCZY

Zarys historii parafii pw. Świętych Polskich Braci Męczenników

Budowę kościoła zainicjował kard. Stefan Wyszyński. W dekreście erekcyjnym z 15 sierpnia 1976 roku Prymas Polski napisał: „Tytuł Parafii i budującego się kościoła parafialnego w dzielnicy Wyżyny, poświęcony Polskim Braciom Męczennikom, jest hołdem dla męczeńskiej śmierci mieszkańców Bydgoszczy w roku 1939 i upamiętnieniem męczeństwa ofiar naszego Narodu”². Pierwszego września 1976 roku na proboszcza parafii został nominowany ks. Romuald Biniak. W tym też roku rozpoczęto budowę świątyni, która była pierwszym po II wojnie światowej nowym kościołem w Bydgoszczy³.

Osiemnastego grudnia 1982 roku nastąpiło poświęcenie oraz wmurowanie kamienia węgielnego. Wówczas kard. Józef Glemp odprawił pierwszą Mszę Świętą w nowej świątyni, a 23 stycznia 1986

¹ Absolwentka studiów podyplomowych bibliotekoznawstwa i informacji naukowej na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, wolontariuszka w bibliotece przy parafii pw. Świętych Polskich Braci Męczenników w Bydgoszczy w okresie od września do listopada 2012 roku.

² *Krótki rys historyczny Parafii p.w. Świętych Polskich Braci Męczenników. Sanktuarium Nowych Męczenników*, <http://www.meczennicy.bydgoszcz.pl/index.php/historia-kocioa.html>, 16.02.2015.

³ J. Soliński, *Ks. Prałat Romuald Biniak*, <http://www.meczennicy.bydgoszcz.pl/index.php/historia-kocioa/ks-praat-romuald-biniak.html>, 16.02.2015.

roku konsekrował ten kościół⁴. Natomiast 19 października 1985 roku – w pierwszą rocznicę śmierci ks. Jerzego Popiełuszki – bp Jan Nowak poświęcił tablicę upamiętniającą ostatnią posługę Mszy Świętej sprawowanej przez tegoż błogosławionego. Tablica ta ma kształt plastra miodu – symbolu jedności – i przekazuje m.in. ostatnie wezwanie ks. Popiełuszki: „Módlmy się, abyśmy byli wolni od lęku, zastraszania, ale przede wszystkim od żądzdy odwetu i przemocy”⁵.

Cały obiekt składa się z dwóch świątyń. Pierwsza z nich to kaplica Nawiedzenia Matki Boskiej, zwana małym kościołem, zbudowana 10 czerwca 1977 roku. Znajduje się tam kopia obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej. Przylega do niej kruchta św. Urszuli Ledóchowskiej, w której znajduje się relikwiarz zawierający jeden włos świętej⁶. Druga świątynia to kościół Świętych Polskich Braci Męczenników. Sprawowane są w nim nabożeństwa w dni świąteczne. W kościele tym przechowuje się przywiezione z Pragi relikwie pięciu pierwszych braci Polaków: Benedykta, Jana, Mateusza, Izaaka i Krystyna, zamordowanych w 1003 roku. Ich wizerunki znajdują się na ścianie głównej tejże świątyni. Natomiast na ścianach bocznych można zobaczyć płaskorzeźby św. Wojciecha, św. Andrzeja Boboli, św. Stanisława, św. Maksymiliana Kolbego, bł. ks. Jerzego Popiełuszki oraz ks. Jana Jakubowskiego – wikariusza kościoła farnego w Bydgoszczy, straconego na bydgoskim Starym Rynku w 1939 roku. Do kościoła zasadniczego przylega kaplica Męczeństwa zbudowana na cześć bohaterów Bydgoszczy, którzy zginęli śmiercią męczeńską. Posadzka w owej kaplicy została wyłożona kamieniami, po których spływała krew rozstrzeliwanych Polaków⁷. Na terenie sanktuarium znajduje się również kaplica Pamięci poświęcona św. Janowi Pawłowi II. Przechowuje się tam pamiątki z pielgrzymek Papieża do Polski, w szczególności do Bydgoszczy. Można też wymienić kaplicę Męczenników Naszych Czasów, w której zgromadzono pamiątki po bł. ks. Jerzym Popiełuszcze oraz jego relikwie: zakrwawiony bandaż i nitkę z sutanny, w której ksiądz Jerzy został wrzucony do Wisły. Na terenie sank-

⁴ *Krótki rys historyczny...*, art. cyt.

⁵ R. Biniak, *Bogu i Im zbudowaliśmy tę świątynię*, Bydgoszcz 1990, s. 118.

⁶ M. Liczkowska, *Ostatnia świątynia, w której modlił się ks. Jerzy Popiełuszko*, <http://bydgoszcz24.pl/artykul/ostatnia-swiatynia-w-ktorej-modlil-sie-ks-jerzy-popieluszko>, 16.02.2015.

⁷ *Tamże; Krótki rys historyczny...*, art. cyt.

tuarium znajdują się ponadto m.in: kaplica Papieska – poświęcona św. Janowi Pawłowi II, kaplica bł. ks. Jerzego Popiełuszki, kaplica Nowych Męczenników – poświęcona 108 męczennikom, których w 1999 roku beatyfikował Jan Paweł II, izba pamięci ks. kard. Stefana Wyszyńskiego, izba pamięci Tadeusza Nowakowskiego⁸.

Siedemnastego października 1977 roku oddano do użytku dom parafialny, a w 1986 roku powstał Dom Sióstr Urszulanek Serca Jezusa Konającego⁹.

Ks. Romuald Biniak zmarł w 2010 roku. Obecnie proboszczem parafii pw. Świętych Polskich Braci Męczenników w Bydgoszczy jest ks. prałat Józef Konstanty Kubalewski.

Powstanie biblioteki

Inicjatorem utworzenia biblioteki parafialnej był ks. prałat Romuald Biniak i oddział Archikonfraterni Literackiej Dom w Bydgoszczy. Latem 1988 roku rozpoczęto zbórkę książek. Oficjalne otwarcie biblioteki odbyło się na zakończenie VII Tygodnia Kultury Chrześcijańskiej, 13 listopada 1988 roku. Natomiast pracę księżnica rozpoczęła 15 listopada 1988 roku¹⁰.

Działalność księżnicy

Biblioteka mieści się na terenie klubu Emaus w podziemiach domu parafialnego¹¹. Składa się na nią jedno pomieszczenie o powierzchni 32 m². Jest tam wypożyczalnia, stanowisko pracy bibliotekarza oraz magazyn. Księżnica jest wyposażona w komputer starej generacji oraz w maszynę do pisania, z której już dziś się nie korzysta. Wzdłuż ścian sali ustawiono regały.

⁸ M. Liczkowska, *Ostatnia świątynia...*, art. cyt.

⁹ R. Biniak, *Bogu i Im zbudowaliśmy tę świątynię*, dz. cyt., s. 62; *Krótki rys historyczny...*, art. cyt.

¹⁰ J. Kosmeja, *Działalność kulturalna parafii pod wezwaniem Św. Polskich Braci Męczenników w Bydgoszczy (1976-1995)*, praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Eugenii Sławińskiej [mps], Bydgoszcz 1996, s. 46-47.

¹¹ R. Biniak, *Bogu i Im zbudowaliśmy tę świątynię*, dz. cyt., s. 190.

Bibliotekarze od początku nie są etatowymi pracownikami, pracują za wynagrodzenie symboliczne. Uporządkowaniem, segregacją i opracowaniem pierwszych zbiorów zajęła się Urszula Mlicka i inne osoby z Archikonfraterni. Od początku istnienia ksiąźnicy do 1992 roku pieczę nad zbiorami sprawowała Teresa Grzybek. Opiekunka ta była z zawodu informatykiem. Dzięki pracy w Ośrodku Informacji Naukowo-Technicznej w Bydgoszczy знаła się na opracowaniu i popularyzacji książki. Wstępnie opracowała też katalog alfabetyczny. W latach 1992-1994 biblioteką opiekowała się Bronisława Lewandowska. Nie posiadała kwalifikacji bibliotekarskich, ale jako osoba bardzo komunikatywna potrafiła przyciągnąć do biblioteki wielu nowych czytelników. Natomiast od 1994 do 2004 roku opiekunką biblioteki była Joanna Kosmeja, która jest obecnie kierownikiem Oddziału Zbiorów Specjalnych Biblioteki Głównej Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. J. Kosmeja w swojej pracy skupiła się na dokładniejszym opracowaniu książek i zakończeniu tworzenia katalogu alfabetycznego¹². Czasami zastępował ją mąż, a od 2000 roku w prowadzeniu ksiąźnicy pomagał jej Robert Budzyński. Z wykształcenia jest on pracownikiem socjalnym. Nie posiada przygotowania bibliotekarskiego, ale zawsze mocno angażował się w życie parafii. R. Budzyński opiekował się biblioteką do 2010 roku. Od tamtej pory do chwili obecnej pieczę nad ksiąźnicą sprawuje Agnieszka Chałas. Z wykształcenia jest teologiem, ukończyła również studia podyplomowe z bibliotekoznawstwa i informacji naukowej.

Zbiory ksiąźnicy składają się wyłącznie z darów. Bibliotekarz nie ma więc dużego wpływu na kształtowanie księgozbioru, ocenia przydatność książek i eliminuje te mniej wartościowe. Ofiarodawcy to osoby świeckie i duchowni z parafii, a nawet spoza Bydgoszczy. Czasami oddają po jednym egzemplarzu, innym razem całe biblioteczki. Dom w Bydgoszczy Archikonfraternis Literackiej wzbogaca ksiąźnicę co jakiś czas o nowe pozycje. Swoje książki podarowali też np.: Tadeusz Nowakowski – pisarz, honorowy obywatel Miasta Bydgoszczy, Stefan Pastuszewski – poeta, wiceprezydent Bydgoszczy, oraz Ernest Bryll – poeta.

W bibliotece znajdują się tylko katalogi kartkowe. Można skorzystać z katalogu alfabetycznego, który był tworzony do 2004 roku.

¹² J. Kosmeja, *Działalność kulturalna...*, dz. cyt., s. 48-49.

Obecnie już się go nie uzupełnia. Rozpoczęto też opracowywanie katalogu działowego. Opracowano pozycje z teologii, beletrystyki i z działu biografii. Osoby, które stworzyły układ działowy, nie miały przygotowania bibliotecznego. Podział i opis książek jest bardziej praktyczny, mniej zaś podporządkowany obowiązującym normom bibliotecznym. Istnieje księga inwentarzowa. Po zainwentaryzowaniu książka otrzymuje kartę oraz zostaje opieczetowana¹³. W przyszłości być może powstanie katalog komputerowy.

W dniu otwarcia biblioteki księgozbiór liczył ok. 1,4 tys. woluminów. Obecnie jest ich ponad 7 tys. Można wyróżnić następujące działy: beletrystyka, beletrystyka dla dzieci, rozważania, literatura maryjna, Jan Paweł II, nauka Kościoła i teologia, psychologia i rodzina, biografie, poezja, filozofia, biblistyka, turystyka, historia Kościoła oraz obszerny dział ogólny historii.

Beletrystyka jest największym działem, obejmuje klasykę polską i obcą. Można tu znaleźć dzieła takich autorów, jak: Juliusz Słowacki, Adam Mickiewicz, Henryk Sienkiewicz, Maria Dąbrowska, Michaił Bułhakow, Thomas Mann, Fiodor Dostojewski, Czesław Miłosz, Charles Dickens. Ponadto w dziale tym znajdują się książki podróżniczo-przygodowe, np. autorstwa Alfreda Szklarskiego, Josepha Conrada. Natomiast proza katolicka jest reprezentowana przez ks. Mieczysława Malińskiego, Romana Brandstaettera, Marię Kuncewiczową i Zofię Kossak-Szczucką. Dzieci mogą wybrać książki np. Jana Brzechwy, Juliana Tuwima, Marii Konopnickiej, Astrid Lindgren, Tove Jansson, Hansa Christiana Andersena, Alana Milne'a. Dostępne są też opowiadania z życia świętych, *Biblia dla najmłodszych* oraz komiksy. Niestety, jak stwierdziła opiekunka, dzieci odwiedzają bibliotekę sporadycznie.

W dziale „Rozważania” czytelnik odnajdzie m.in.: modlitewniki; książeczki do nabożeństwa, analizy istoty modlitwy, Pisma Świętego, autorstwa np. o. Jacka Salija, ks. Mieczysława Malińskiego, Thomasa Mertona. Natomiast pod hasłem „Literatura maryjna” – pozycje o życiu Matki Chrystusa, opracowania dotyczące miejsc kultu Matki Bożej (np. Jasna Góra, Lourdes, Fatima).

W dziale „Jan Paweł II” zebrano m.in.: kazania Papieża, listy do młodzieży, biografie Jana Pawła II oraz relacje z jego pielgrzymek (np. do Brazylii, do Francji).

¹³ *Tamże*, s. 51.

Natomiast w dziale „Nauka Kościoła i teologia” znajdują się typowe książki teologiczne oraz dokumenty władz kościelnych, apele, kazania, np. kard. Stefana Wyszyńskiego, kard. Józefa Glempa. Książki ułożone są w tym dziale tematycznie. Ponadto w dziale „Bibliistyka” umieszczono książki dotyczące Pisma Świętego, w tym poświęcone np. archeologii biblijnej. Natomiast pod hasłem „Historia Kościoła” – pozycje dotyczące głównie historii Kościoła katolickiego w Polsce i na świecie. Są tam też monografie zakonów. W dziale „Misje” można się zapoznać z relacjami i pamiętnikami misjonarzy.

Można też zajrzeć do biografii i spośród wielu książek wybrać te, które dotyczą ludzi Kościoła albo osób świeckich. Ciekawą pozycją są tutaj *Żywoty świętych*, czyli biogramy wszystkich ludzi wyniesionych na ołtarze. Natomiast w dziale „Psychologia i rodzina” znajdują się jedynie tytuły, w których zawarto poglądy na rodzinę zgodne z nauką Kościoła. Pierwsza kierowniczka biblioteki, nieżyjąca już Teresa Grzybek, prowadziła również parafialne poradnictwo rodzinne. W związku z tym wybór książek do tego działu z pewnością nie był przypadkowy¹⁴. Można tu znaleźć książki na temat np. macierzyństwa, kobiecości, wychowania, dojrzewania, nerwic, samoakceptacji, miłości, małżeństwa, seksualności. Książki zostały ułożone w tym miejscu tematycznie.

Wśród poezji znajdziemy takich autorów, jak: Władysław Broniewski, Ernest Bryll, ks. Jan Twardowski, Czesław Miłosz, Julian Tuwim. Natomiast w dziale „Filozofia” umieszczono pozycje dotyczące m.in. filozofii moralnej, współczesnej i społecznej. Są tutaj dzieła np. św. Augustyna, Étienne’a Gilsona, Alfreda Gawrońskiego, Tadeusza Kotarbińskiego. W dziale „Turystyka” znajdują się stare mapy, przewodniki, foldery. W dziale „Historia” wyróżniono zaś następujące poddziały: historia Polski, historia świata, starożytność, monarchia polska, powstania, rozbiory, Polska do II wojny światowej, II wojna światowa, Polska walcząca, hitleryzm, NKWD ZSRR, Polska po II wojnie światowej oraz Bydgoszcz.

Oprócz tego w księgozbiorze znajdują się woluminy, których nie można zakwalifikować do żadnego z wymienionych wcześniej działów. Są tam np. opracowania dotyczące literatury, prace na temat historii sztuki, myślistwa, robótek ręcznych, ponadto wydawnictwa

¹⁴ *Tamże*, s. 54-55.

albumowe i książki wydane w XIX i na początku XX wieku, których się nie wypożycza. Należy do nich np. tomik poezji Stefana Garczyńskiego z 1860 roku¹⁵, oprawiony w ręcznie malowaną deskę *Żywot Pana Jezusa Zbawiciela i Boga Rodzicy Dziewicy Maryi* z 1909 roku¹⁶, album pamiątkowy z prywatnymi zdjęciami ks. kard. Stefana Wyszyńskiego z lat 1901-1981. Dostępne są także wydawnictwa albumowe (dotyczące np. malarstwa, sztuki) w języku angielskim, niemieckim, francuskim, a także Pismo Święte w języku rosyjskim. Biblioteka dysponuje też numerami gazety parafialnej „Ogniwo” z lat 1991-1992¹⁷. Wśród zasobów bibliotecznych nie ma czasopism.

Do najbardziej poczytnych pozycji w księżnicy należą: R. Camilleri, *Błogosławiony Ojciec Pio. Droga do świętości*; J. Allen, *Papież Benedykt XVI. Biografia Josepha Ratzingera*; A. Nicolas i in., *Życie Maryi – Matki Bożej*, C. Ryszka, *Medziugorje* (literatura maryjna); J. Moskwa, *Zostań z nami*; Jan Paweł II, *Anioł Pański z Papieżem Janem Pawłem II*; J. Klotz, *Bóg przemawia do duszy*; A. de Mello *Modlitwa żaby* (rozważania); Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*; J. Allen, *Opus Dei* (historia Kościoła), G. Huber, *Mój Anioł pójdzie przed tobą*; *Katechizm Kościoła Katolickiego* (nauka Kościoła); F. Forsyth, *Akta Odessy*; S. Undset *Krystyna, córka Lavransa* (beletrystyka).

Od początku istnienia biblioteka otwarta jest w środy od 16:00 do 18:00 oraz w niedziele od 10:00 do 12:00. Natomiast w okresie wakacyjnym biblioteka jest zamknięta. W święta zazwyczaj także jest nieczynna. Do księżnicy jest zapisanych kilkuset czytelników, w tym ok. 220 ma na swym koncie książki. Większość z nich przetrzymuje wypożyczone woluminy. Niestety, nie funkcjonuje regulamin biblioteki w formie pisemnej. Czytelnik może wypożyczyć w zasadzie dowolną liczbę woluminów, nie ustala się z nim również terminu zwrotu. Z obserwacji obecnej bibliotekarki wynika, że czytelnicy nadal najczęściej wypożyczają beletrystykę, biografie, rozważania. Mężczyźni czytają książki historyczne, wojenne, sensacyjne, biografie. Kobiety zaś sięgają do klasyki, biografii, rozważań. Natomiast zapotrzebowanie na książki teologiczne, takie jak np. encykliki, obserwuje się wśród studentów (pod warunkiem, że czytelnicy

¹⁵ S. Garczyński, *Poezje*, Lipsk 1860.

¹⁶ *Żywot Pana i Zbawiciela Jezusa Chrystusa i Boga Rodzicy Dziewicy Maryi podług książki Marcina z Kochem i Busingera*, Bytom 1910.

¹⁷ „Ogniwo” 0,0 – 1,2 (1991); oraz „Ogniwo” 2,1 – 13,12 (1992).

wiedzą o takich zasobach bibliotecznych). Tendencja ta nie zmienia się od co najmniej dwóch lat¹⁸.

Biblioteka parafialna przy kościele św. Polskich Braci Męczenników w Bydgoszczy funkcjonuje już dwudziesty siódmy rok. Po śmierci ks. prałata Biniaka zastanawiano się nad jej zamknięciem, jednakże nie zdecydowano się na ten krok. Czytelnicy ksiąźnicy wyrazili swój sprzeciw, gdyż cieszą się z jej funkcjonowania. Mogą skorzystać z jej oferty przed lub po niedzielnej Mszy Świętej, co jest dla nich dużym udogodnieniem, zwłaszcza że biblioteka jest blisko. Oprócz literatury religijnej wśród zasobów bibliotecznych znajdują się pozycje z lat młodości starszych czytelników, do których chętnie i z sentymentem powracają.

Pozostaje życzyć kolejnych lat funkcjonowania tejże ksiąźnicy, mając nadzieję, że grono jej czytelników będzie się powiększać, a zasoby biblioteczne zostaną wzbogacone o nowości, gdyż księgozbiór do tej pory jest uzupełniany tylko przez dary.

THE PARISH LIBRARY OF MARTYR BROTHERS CHURCH IN BYDGOSZCZ

In 1986 cardinal Józef Glemp consecrated the Martyrs Brothers church in Bydgoszcz. Two years later parish library started to function on the initiative of rev. Romuald Biniak and Literary Archconfraternity department in Bydgoszcz. The parish library is situated in the territory of *Emaus* Club located in the underneath of parish house. There are only card catalogues available in the library as well as an accessions register. Currently, collection contains more than 7 000 volumes which come solely from individual donations. In the library one can find the following sections: *Belles-lettres*, *Belles-lettres for Children*, *Meditations*, *Mariology Literature*, *John Paul II*, *Church Teaching and Theology*, *Psychology and Family*, *Biographies*, *Poetry*, *Philosophy*, *Bible Studies*, *Tourism*, *Church History* and *History*.

¹⁸ Na podstawie rozmowy z Agnieszką Chałas, przeprowadzonej 22 lutego 2015 roku.

ELIZA LUBOJAŃSKA¹

STRONY WWW PARAFII JAKO ŹRÓDŁO INFORMACJI O KATOLICKIEJ PRASIE PARAFIALNEJ W ARCHIDIECEZJI KATOWICKIEJ PRÓBA ANALIZY FORMALNO-WYDAWNICZEJ

Parafie stanowią najmniejsze jednostki administracyjne w strukturze Kościoła katolickiego. Archidiecezja katowicka składa się obecnie z 319 parafii tworzących trzydzieści siedem dekanatów². Diecezja funkcjonuje na terenie charakteryzującym się najwyższym poziomem urbanizacji i uprzemysłowienia, a Kościół lokalny stanowi najliczniejszą grupę wiernych (1,45 mln³). Duchowieństwo katolickie na Śląsku prowadzi szeroko zakrojoną działalność na polu ewangelizacyjno-duszpasterskim. Począwszy od lat dziewięćdziesiątych, duża część wspólnot parafialnych wydaje własne gazetki bądź biuletyny parafialne. Czynnikiem sprzyjającym temu zjawisku było zniesienie cenzury w 1989 roku oraz urynkwienie obrotu papierem i swobodny dostęp do drukarni i firm poligraficznych. Pozytywnym impulsem do rozwoju prasy parafialnej było zapewne powołanie w 1993 roku Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Prasy Katolickiej,

¹ Biblioteka Teologiczna Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

² *Schematyzm Archidiecezji Katowickiej 2013. Wydanie skrócone. Stan z dnia 1 lutego 2013*, Katowice 2013.

³ Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego w Polsce, *Wierni i parafie*, <http://www.iskk.pl/kosciolnaswiecie/199-wierni-i-parafie-2013.html>, 22.03.2015.

które organizowało seminaria i spotkania wspierające pracę redaktorów⁴. W tym okresie większą aktywność podjął laikat. Zaczęły powstawać liczne stowarzyszenia katolicko-społeczne i grupy religijne, których członkowie nierzadko zasilali redakcje czasopism⁵.

Przedmiotem artykułu jest prezentacja informacji o gazetkach parafialnych znajdujących się na stronach internetowych parafii tworzących archidiecezję katowicką. Analizę materiału źródłowego składającego się z przeszło 300 witryn internetowych przeprowadzono w okresie od listopada 2014 do marca 2015 roku. W badaniach wykorzystano elementy metodologii mieszanej. Z jednej strony dążono do zebrania danych ilościowych i ich interpretacji w kategoriach statystycznych, z drugiej zaś dokonano oceny wyszukanych zasobów i analizy porównawczej danych o charakterze jakościowym. Z racji obszernego zakresu materiału w artykule ograniczono się do przedstawienia analizy formalno-wydawniczej pism prezentowanych w Internecie. Analiza treściowa to zadanie dla kolejnych badań.

Śląska prasa parafialna jako prasa lokalna

Rozkwit prasy katolickiej, w tym gazetek parafialnych, nastąpił w Polsce szczególnie w latach dziewięćdziesiątych po zniesieniu cenzury. Z analizy przeprowadzonej na potrzeby II Synodu Archidiecezji Katowickiej⁶ wynika, że w 2013 roku na terenie archidiecezji ukazywało się dziewięćdziesiąt tytułów gazetek parafialnych⁷. Trudno jednak dokładnie określić ich liczbę, gdyż dane te ulegają częstym zmianom, niektóre tytuły wygasają, powstają nowe periodyki bądź reaktywuje się wcześniej wychodzące. Księża zmieniają miejsce posługi kapłańskiej, co nieraz utrudnia działalność redakcji gazetki, a w konsekwencji powoduje, że niektóre z nich przestają istnieć.

⁴ M. Glogier, *Lokalne i ogólnopolskie spotkania pism parafialnych*, „Zeszyty Prasoznawcze” 3/4 (1994), s. 182-184.

⁵ M. Kolasa, *Krakowska prasa katolicka u schyłku XX wieku*, „Annales Academiae Pedagogicae Cracoviensis” folia 39, „Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia” 4 (2006), s. 107.

⁶ II Synod Archidiecezji Katowickiej zainaugurowano 25 listopada 2012 roku.

⁷ D. Bednarski, *Prasa parafialna w Archidiecezji Katowickiej. Dossier przygotowane na użytek Komisji ds. Dziedzictwa Kościoła Katowickiego II Synodu Archidiecezji Katowickiej*, Biblioteka Teologiczna UŚ, Katowice 2013 [na prawach rękopisu, do użytku wewnętrznego za zgodą autora].

Prasa katolicka na Śląsku ma swoją długoletnią tradycję. Pierwsze gazetki parafialne zaczęły się ukazywać na tym terenie już w okresie dwudziestolecia międzywojennego, co było ewenementem na skalę krajową. Powstawały z inspiracji miejscowych duszpasterzy, którzy również redagowali owe pisma. Poziom i charakter tej prasy był bardzo zróżnicowany, co zależało od możliwości finansowych, jak też od indywidualnych predyspozycji oraz ambicji ich redaktorów⁸. Duszpasterze wydający gazetki parafialne zamierzali za ich pośrednictwem pogłębić świadomość religijną swoich wiernych i zintegrować całą wspólnotę parafialną.

Ze względu na kryterium zasięgu prasę parafialną zalicza się do prasy lokalnej lub sublokalnej skierowanej do ogółu wiernych. Do dnia dzisiejszego brak jest jednoznacznego zdefiniowania prasy parafialnej. Sylwester Dziki stwierdza, że „prasa lokalna to bardzo niejednorodna grupa wytworów prasowych”⁹, których wspólną cechą jest fakt ukazywania się poza głównymi ośrodkami życia społeczno-politycznego i kulturalnego oraz kolportowania ich na określonym terytorium. Zasięg jej oddziaływania pokrywa się z obszarem parafii, a sporadycznie dekanatu. Do istotnych cech prasy lokalnej zalicza się: tworzenie jej zarówno przez profesjonalistów, jak i amatorów oraz współpracę ze wszystkimi organizacjami działającymi na danym terenie, aby osoby współtworzące daną społeczność odczuwały więzi wspólnotowe¹⁰.

Wydawane gazetki parafialne mają różnorodny charakter i służą realizacji określonych celów w zależności od przeznaczenia i osób składających się na redakcję pisma. W literaturze¹¹ wyróżnia się następujące rodzaje pism parafialnych: gazetka jako pismo urzędowe z ogłoszeniami, gazetka jako pismo księdza proboszcza, gazetka kancelarii parafialnej, gazetka rady parafialnej, gazetka parafialna i gazetka wspólnoty lokalnej.

⁸ H. Olszar, *Duchowieństwo katolickie diecezji śląskiej (katowickiej) w Drugiej Rzeczypospolitej*, Katowice 2000, s. 605.

⁹ *Encyklopedia wiedzy o prasie*, pod red. J. Maślanki, Wrocław 1976, s. 174.

¹⁰ M. Banach, *Prasa parafialna środkiem komunikacji wielkomiejskiej społeczności lokalnej*, w: *Polskie media u progu XXI wieku*, pod red. J. Adamowskiego, M. Jabłonowskiego, Warszawa 2001, s. 136-137.

¹¹ Z. Hanas, *Vademecum redaktora gazetki parafialnej*, w: *Media w duszpasterstwie*, pod red. M. Przybyśz, Warszawa 2014, s. 471-472.

Prasa parafialna archidiecezji katowickiej w Internecie

Pisma parafialne ukazujące się w archidiecezji katowickiej od kilku lat są przedmiotem zainteresowania badaczy, którzy wyniki swoich badań prezentują na łamach „Fides. Biuletynu Bibliotek Kościelnych”¹². Gazetki parafialne stanowią ważne źródło informacji o życiu lokalnego Kościoła, natomiast strony internetowe parafii podają wiadomości o ukazujących się tytułach prasy parafialnej. Serwis internetowy Archidiecezja Katowicka¹³ zawiera dane faktograficzne o wszystkich parafiach i dekanatach. Wśród informacji o stanie parafii w portalu zamieszczone są także odsyłacze do parafialnych witryn internetowych. Z informacji zamieszczonych w serwisie internetowym archidiecezji oraz w najnowszym *Schematyzmie Archidiecezji Katowickiej*¹⁴ wiadomo, że archidiecezja obejmuje trzydzieści siedem dekanatów i 319 parafii. Większość z nich ma swoje strony internetowe. Z przeprowadzonych analiz wynika, że około trzydziestu parafii nie zamieszcza żadnych danych w Internecie, gdyż jak dotychczas nie założyły one własnych stron internetowych. Wydaje się, że w aktualnej rzeczywistości, w mocno skomputeryzowanym świecie wskazane jest, aby każda parafia istniała w sieci. Jest to doskonałe narzędzie zarówno informacji bieżącej, jak i promocji działalności duszpasterskiej prowadzonej w poszczególnych parafiach.

Z analizy około 300 stron internetowych parafii należących do archidiecezji katowickiej wynika, że sześćdziesiąt jeden parafii zamieszcza informacje o swoich gazetkach parafialnych na stronach WWW. Zdecydowana większość z nich udostępnia przynajmniej jeden numer gazetki w Internecie. Są również takie parafie, które wykorzystują sieć globalną do promocji własnej prasy, zachęcając do włączenia się w pracę redakcji bądź zaprezentowania profilu gazetki

¹² B. Stawowczyk, „*Nasza Wspólnota*” – pismo parafii pod wezwaniem Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Katowicach, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1 (2013), s. 151-156; M. Lubina, „*Parafia u Jezusa i Maryi*” – tygodnik parafii pod wezwaniem Najświętszych Imion Jezusa i Maryi w Katowicach-Brynowie, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2 (2013), s. 137-142; A. Muc, „*Pielgrzym*” – miesięcznik parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Katowicach, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2 (2014), s. 73-88; J. Polok, „*Chodź ze Mną*” – gazetka parafii Świętych Apostołów Filipa i Jakuba w Żorach, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2 (2012), s. 243-254.

¹³ Archidiecezja Katowicka, <http://www.archidiecezja.katowice.pl/>, 07.03.2015.

¹⁴ *Schematyzm Archidiecezji Katowickiej 2013*, Katowice 2013.

parafialnej, lecz nie umożliwiając zapoznania się z treścią pisma. Historie niektórych tytułów są bardzo rozbudowane i mogłyby służyć jako pomoc przy tworzeniu monografii czasopism.

Internetowym źródłem pomocniczym o charakterze naukowym, zawierającym wiele cennych informacji o aktualnych tytułach prasy parafialnej na Górnym Śląsku, jest internetowa *E-ncyklopedia wiedzy o Kościele katolickim na Śląsku*¹⁵. W wirtualnej encyklopedii znaleziono informacje o czterdziestu siedmiu tytułach gazetek parafialnych ukazujących się na terenie archidiecezji katowickiej. Niektóre hasła są bardziej rozbudowane, inne zawierają tylko podstawowe informacje o roku założenia pisma, składzie redakcji, nakładzie, prowadzonych działach. Serwis ten jest cennym źródłem informacji w przypadku tytułów, które na stronach WWW parafii nie zostały scharakteryzowane i nie udostępniono żadnego numeru pisma.

Innym źródłem internetowym zawierającym informacje o prasie parafialnej w Polsce jest serwis Prasa Parafialna¹⁶. Zamieszczono w nim m.in. katalog pism wydawanych przez polskie parafie, który odnotowuje 1 300 tytułów ukazujących się w kraju, z tego dziewięćdziesiąt dwa pochodzą z parafii znajdujących się na terenie archidiecezji katowickiej. Jednakże trudno jest zweryfikować aktualność informacji o śląskiej prasie parafialnej zamieszczonych w serwisie.

Parafialne strony internetowe jako źródło informacji o prasie parafialnej

Środki komunikacji masowej odgrywają znaczącą rolę w przekazywaniu nauczania Kościoła katolickiego. Świadczą o tym dokumenty społecznej nauki Kościoła dotyczące mediów¹⁷. Należało

¹⁵ *Encyklopedia wiedzy o Kościele katolickim na Śląsku*, http://www.encyklo.pl/index.php5?title=Strona_g%C5%82%C3%B3wna, 06.03.2015.

¹⁶ Prasa Parafialna. Serwis o prasie parafialnej i dla wydawców i redaktorów prasy parafialnej, <http://www.prasaparafialna.pl/>, 21.03.2015.

¹⁷ Do najważniejszych należy zaliczyć: *Dekret soborowy o środkach społecznego przekazywania myśli „Inter mirifica”* (1963), w: *Sobór Watykański II – Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 2002, s. 87-95; *Instrukcję duszpasterską „Aetatis novae” (U progu nowej ery)* Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu (1992), „Chrześcijanin w Świecie” 1 (1992), s. 185-205; *Instrukcję duszpasterską o środkach społecznego przekazu „Communio et progressio”* Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu (1971), <http://www.kns.gower.pl/stolica/communio.htm>, 17.03.2015.

znaczenie dla postrzegania roli Internetu w Kościele i działalności duszpasterskiej miały oficjalne wypowiedzi Jana Pawła II i Benedykta XVI. Obszerny zbiór dokumentów na temat wykorzystania Internetu w Kościele znajduje się w publikacji opracowanej przez ks. Józefa Klocha¹⁸.

Wraz z rozwojem globalnej sieci komputerowej i rozpowszechnieniem Internetu wzrasta znaczenie tego medium w komunikacji międzyludzkiej, a także w propagowaniu wiary. Współcześnie „mass media rozumiane są jako kontekst ewangelizacji i jedno z podstawowych wyzwań dla Kościoła”¹⁹. Instytucje i grupy kościelne często wykorzystują nowe technologie w dziele głoszenia Dobrej Nowiny, zwłaszcza skierowanego do młodzieży. Sieć ma wiele wartościowych cech z punktu widzenia komunikacji religijnej. Rozwój technologii Web 2.0 uczynił z Internetu środowisko życia człowieka. Obywatele są już nie tylko odbiorcami informacji z sieci, lecz również sami współdecydują o tym, jakimi treściami przestrzeń tę wypełnić²⁰.

Członkowie wspólnoty parafialnej reprezentujący określone grupy duszpasterskie w parafii „powinni widzieć w stronie internetowej miejsce upowszechniania ich ewangelizacyjnej działalności”²¹. Strona internetowa parafii winna stanowić element duszpasterskiej pracy służący wypełnianiu misji parafii. Wiadomości zamieszczane na stronie WWW parafii i w gazetkach parafialnych spełniają określone funkcje. Najważniejsza wydaje się funkcja ewangelizacyjno-formacyjna realizowana poprzez prezentację tekstów biblijnych z komentarzami i artykułów o charakterze religijnym. Zamieszczane treści mają także walor informacyjny dzięki prezentacji aktualności z życia wspólnoty parafialnej. Nie bez znaczenia pozostaje realizacja funkcji integrującej społeczność lokal-

¹⁸ *Internet i Kościół*, pod red. J. Klocha, Warszawa 2011.

¹⁹ M. Szczepaniak, *Diecezja w Internecie – sieć jedności i współpracy*, w: *Media religijne i wyznaniowe w polskim systemie medialnym*, pod red. J. Kani, Z. Kroplewskiego, Szczecin 2013, s. 69.

²⁰ K. Łuszczek, *Inicjatywy medialne Kościoła katolickiego w epoce Web 2.0*, w: *tamże*, s. 57-58.

²¹ M. Szczepaniak, *Strona internetowa parafii narzędziem nowej ewangelizacji*, „Teologia Praktyczna” 12 (2011), s. 160.

ną przez charakterystykę grup parafialnych i zachętę do spotkania i rozmowy w świecie realnym²².

Witryna według Marcina Malessy „powinna być miejscem dialogu i świadectwa wspólnoty parafialnej z ludźmi stojącymi z dala od Kościoła”²³. W dzisiejszym świecie, gdy coraz więcej ludzi przemieszcza się i emigruje w różne rejony, portal parafialny winien służyć jako narzędzie do podtrzymywania więzi z rodzinną parafią, gdyż w Internecie odległość fizyczna nie ma znaczenia. To właśnie strony WWW parafii i zamieszczane na nich odnośniki do gazetek parafialnych mogą być skutecznymi nośnikami informacji o działalności wspólnot parafialnych oraz wspomagać proces formacji religijnej odbiorców pragnących pogłębić swoją wiarę i wiedzę religijną²⁴. Aby to zadanie można było wypełnić, istotna jest dbałość o przekazywanie aktualnych informacji połączona z archiwizowaniem i dokumentowaniem materiałów dotyczących aktualnych wydarzeń. Ważne jest także przybliżanie historii parafii poprzez zamieszczanie artykułów, zdjęć, nagrań, filmów, biografii ważnych osób itp. Dużą wartość faktograficzną przedstawia kompletne archiwum gazetki parafialnej zamieszczone na stronie internetowej, które powinno być na bieżąco aktualizowane. Z przeprowadzonych badań wynika, że tylko jedna parafia może poszczycić się pełnym archiwum swojego pisma w sieci²⁵. Jest to bardzo ważne, gdyż parafialna strona internetowa winna ukazywać tożsamość i specyfikę wspólnoty, która ją tworzy, a prezentacja pisma parafialnego może być środkiem ułatwiającym realizację tego zadania. Zaniechanie archiwizacji gazetek parafialnych stanowi utrudnienie rozwoju badań nad tym gatunkiem prasy.

²² D. Bednarski, *Prasa parafialna w Archidiecezji Katowickiej*, dz. cyt.

²³ M. Malessa, *Funkcje i zadania parafialnej strony internetowej*, „Biuletyn Edukacji Medialnej” 1 (2008), s. 131.

²⁴ *Tamże*, s. 162-164.

²⁵ Pełne archiwum posiada gazetka parafialna „Nasza Matka” ukazująca się w parafii pw. Matki Bożej Częstochowskiej. Miesięcznik ten ukazuje się od listopada 2006 roku i jest redagowany przez księży salwatorianów; http://www.parafia-smilowice.katowice.opoka.org.pl/index_pliki/parafia09.html, 23.03.2015.

Tabela 1. Analiza formalno-wydawnicza pism parafialnych

	Tytuł	Wydawca	Czas powstania
1	„Święta Barbara”	Par. św. Barbary (Bieruń Nowy)	2007
2	„Biuletyn Parafialny Oddziału Akcji Katolickiej”	Par. św. Bartłomieja Apostoła (Bieruń Stary)	2002
3	„Gotujcie Drogę Panu”	Par. Narodzenia św. Jana (Bojszowy)	2000
4	„Szkaplerz”	Par. Matki Bożej Szkaplerznej (Brzeźce)	2013
5	„Gazetka Parafialna Kościoła Ducha Świętego w Chorzowie”	Par. Ducha Świętego (Chorzów)	1998
6	„Spotkania” [pismo dekanalne] (ISSN 2391-6257)	Par. św. Jadwigi (Chorzów)	2014
7	„Wiadomości Fary św. Barbary” (ISSN 1426-3610)	Par. św. Barbary (Chorzów)	1995
8	„Oremus”	Par. św. Józefa (Chorzów)	1993
9	„Głos Serca Jezusowego”	Par. Najświętszego Serca Pana Jezusa (Chorzów Batory)	1993
10	„Chorzowskie Wiadomości Parafialne”	Par. św. Marii Magdaleny (Chorzów Stary)	1994?
11	„Być Dobrym jak Chleb”	Par. św. Brata Alberta (Jastrzębie-Zdrój)	2008
12	„Spes”	Par. św. Katarzyny i Opatrzności Bożej (Jastrzębie Górne)	1992
13	„Pielgrzym”	Par. Wniebowzięcia NMP (Katowice)	1991
14	„Na Wujku”	Par. Podwyższenia Krzyża Świętego (Katowice-Brynów)	2007
15	„Przyjaciół”	Par. św. Jana i Pawła, Męczenników (Katowice-Dąb)	2001

Redakcja	Nakład	Częstotliwość	Format	Objętość [stron]	Cena [zł]	Liczba parafian
[ks. proboszcz Andrzej Bartoszek]?		T	A5	4		5 100
[ks. proboszcz Janusz Kwapiszewski]		K	A4			9 300
ks. proboszcz Andrzej Maślanka		T	A4	4		3 800
Anna Skorupka		2T	B5	6-8		2 100
redaguje zespół	500	2M	A4	12	2	4 095
Celina Konieczny		M	A4	32	3	10 500
ks. Zygmunt Błaszczok	250	T	B5	8-12		9 000
[ks. proboszcz Antoni Klemens]		T				10 300
[ks. proboszcz Andrzej Cuber]	350-400	2M/K	A4	12		8 180
[ks. proboszcz Krzysztof Skiba]		T	A4	8		5 178
ks. Piotr Mrozek		M	A4	12		7 485
ks. Grzegorz Krzyk	300	M	A4	20		7 776
ks. Zbigniew Kocoń		M	A4	12		11 000
ks. Ireneusz Tatura		T	A5	8		6 000
ks. proboszcz Józef Majwald		M	A4	20		6 735

	Tytuł	Wydawca	Czas powstania
16	„Posłaniec Świętego Antoniego”	Par. św. Antoniego z Padwy (Katowice-Dąbrówka Mała)	1993
17	„Parafialny Dodatek do Gościa Niedzielnego”	Par. św. Stanisława Kostki (Katowice-Giszowiec)	2002
18	„Przystanek Józefowiec”	Par. św. Józefa Robotnika (Katowice-Józefowiec)	1994
19	„Na Górnym”	Par. Matki Bożej Piekarskiej (Katowice)	2008
20	„Głos Świętego Ludwika”	Par. św. Ludwika i Wniebowzięcia NMP (Katowice-Panewniki)	1995-1998; 2004
21	„Miriam”	Par. Matki Bożej Różańcowej (Katowice-Zadole)	2001
22	„Podpora Rodzin”	Par. św. Józefa (Katowice-Załęże)	1990
23	„U Częstochowskiej na Osiedlu”	Par. Matki Bożej Częstochowskiej (Knurów)	1993
24	„Gazetka Parafii pw. św. Antoniego w Krywałdzie”	Par. św. Antoniego z Padwy (Knurów-Krywałd)	1998?
25	„Nasza Matka”	Par. Matki Bożej Częstochowskiej (Mikołów Śmiłowice)	2006
26	„Adalbertus”	Par. św. Wojciecha (Mikołów)	2010
27	„Z Piekarskich Wież”	Par. Imienia NMP i św. Bartłomieja Apostoła (Piekary Śląskie)	1995
28	„Fiszka”	Zespół Szkół Katolickich Stowarzyszenia Rodzin Katolickich oraz Koło Stowarzyszenia Rodzin Katolickich (par. Świętej Rodziny, Piekary Śląskie)	2012
29	„Wspólnota” (ISSN 1505-4780)	Par. św. Andrzeja Boboli (Ruda Śląska-Wirek)	1994

Redakcja	Nakład	Częstotliwość	Format	Objętość [stron]	Cena [zł]	Liczba parafian
[ks. proboszcz Andrzej Noras]		M	A4			8 250
[ks. proboszcz Andrzej Marcak]		T	A5	2-3		6 000
[ks. proboszcz Zenon Drożdż]	750- -1 000	K	A4	24-33		11 893
ks. proboszcz Stanisław Noga		N	[A4]	38		7 000
o. Alan Rusek OFM	1 400- -1 800	M	A4	24	5	18 500
Piotr Porwisz	500	M	A4	16	ofiara	8 450
ks. Adam Kuchta	300-500	M	A4		ofiara	11 100
[ks. proboszcz Jan Buchta]	400					19 500
ks. proboszcz Marek Kamieński, Halina Furgoł		2T	A5	4-5		950
ks. proboszcz Antoni Cebula		M	A4	4-8		780
ks. Sebastian Kreczmański		M	A4	22		19 000
ks. Rafał Mucha	800	M	A4	20		8 010
		M/N	A4	2		9 412
Adam Nowak		M	A5	4		1 420

	Tytuł	Wydawca	Czas powstania
30	„Odnowić Wszystko w Chrystusie”	Par. św. Piusa X (Ruda Śląska)	
31	„Janowy Głos”	Par. Ściegia św. Jana Chrzciciela (Ruda Śląska-Godula)	1998
32	„ Boże Narodzenie ” (ISSN 2083-9839)	Par. Bożego Narodzenia (Ruda Śląska-Halemba)	2012?
33	„Paciorki Nadziei”	Par. Matki Boskiej Różańcowej	1999
34	„Znak Krzyża”	Par. Podwyższenia Krzyża Świętego (Ruda Śląska-Kłodnica)	2006?
35	„ Wspólnota ”	Par. Wniebowzięcia NMP (Radlin-Biertułtowy)	1990
36	„Królowa Apostołów”	Par. Królowej Apostołów (Rybnik)	2015?
37	„Głos św. Antoniego”	Par. św. Antoniego z Padwy (Rybnik)	
38	„Franciszkański Józef”	Par. św. Józefa Robotnika (Rybnik)	2013?
39	„Serce Ewangelii”	Par. Najświętszego Serca Pana Jezusa (Rybnik-Boguszowice)	1992
40	[Gazetka Parafialna]	Par. Matki Bożej Częstochowskiej (Rybnik-Ochojec)	
41	„Florian”	Par. św. Floriana (Rybnik-Orzepowice)	
42	„ Wniebowzięta ”	Par. Wniebowzięcia NMP (Rybnicka Kuźnia)	1999
43	„ Franciszkańska Niepokalana ”	Par. Niepokalanego Poczęcia NMP (Rybnik-Zamysłów)	2004
44	„Spektrum”	Par. św. Jacka (Radoszowy)	1992
45	„Krzyżyk”	Par. Świętego Krzyża (Siemianowice Śl.)	1994
46	„ Duch Bytkowski ”	Par. Ducha Świętego (Siemianowice Śl.-Bytków)	2009

Redakcja	Nakład	Częstotliwość	Format	Objętość [stron]	Cena [zł]	Liczba parafian
[ks. prob. Krzysztof Sitek]?		T?				6 300
[ks. Jarosław Międzybrodzki]	500	M	A4	16		9 200
Anna Zagalska	350-500	M	A4	16	2	11 750
[ks. proboszcz Bernard Drozd]		N	A4	14-16		9 800
[ks. proboszcz Jan Myśliwiec]		M/N	A4	12		1 843
ks. Wojciech Mrochen		M	A4	22-24		16 283
[o. Jan Pilek SVD]		T	A5	4		3 867
		N		16		10 234
Zespół parafialny pod kier. o. Serafina Sputka OFM		T	A4	16		8 650
Lucjan Rugor	1 400	N	A4	20-40	4	10 270
[ks. proboszcz Albert Rother]		T	A4	5		1 845
[ks. proboszcz Adam Łapuszek]						3 000
		T	A4	4		3 700
o. Hadrian Beck OFM		M	A4	16		2 845
ks. Roman Dobosiewicz	700	M	[A4]	16		4 978
[ks. Józef Kużaj]	600-900	2T				11 000
Michał Rostański		N	A5	12		19 000

	Tytuł	Wydawca	Czas powstania
47	„U Świętego Michała”	Par. św. Michała Archanioła (Skrzyszów)	2006
48	„Jackowy Głos”	Par. św. Jacka (Stanowice)	2007
49	„Dzwonek św. Anny”	Par. św. Anny (Świerklany)	1993?
50	„U Piotra i Pawła”	Par. Świętych Apostołów Piotra i Pawła (Świętochłowice)	2005
51	„Gazetka Parafialnego Oddziału Akcji Katolickiej”	Par. Świętej Rodziny (Tychy)	2002
52	„Serce”	Par. Najświętszego Serca Pana Jezusa (Tychy-Paprocany)	2000?
53	Gazetka – Herbert	Par. św. Herberta Biskupa (Wodzisław Śląski)	
54	„Magnificat”	Par. Wniebowzięcia NMP (Wodzisław Śl.)	2000
55	„U Wszechpośredniczki”	Par. Matki Bożej Wszechpośredniczki Łask i św. Antoniego (Wodzisław Śl.-Jedłownik)	1994
56	„Spod Zawadzkiego Krzyża”	Par. Podwyższenia Krzyża Świętego (Wodzisław Śl.-Zawada)	1995
57	„Ze św. Pawłem w Herbie”	Par. św. Pawła Apostoła (Zabrze-Pawłów)	2001?
58	„Dobra Nowina”	Par. św. Stanisława, Biskupa i Męczennika (Żory)	2001
59	„Chodź ze Mną”	Par. Świętych Apostołów Filipa i Jakuba (Żory)	1994
60	„Informator Parafialny Jadwiga Śląska”	Par. św. Jadwigi Śl. (Żory-Baranowice)	2013?
61	„Maryja i My”	Par. Matki Bożej Częstochowskiej (Żory-Kleszczów)	2009?

Redakcja	Nakład	Częstotliwość	Format	Objętość [stron]	Cena [zł]	Liczba parafian
[ks. proboszcz Witold Tatarczyk]		M	A4	16		3 503
[ks. Eugeniusz Durczok]		M		16		1 924
[ks. proboszcz Jerzy Paliński]		T	A4	4		6 650
[Agata Major]	600	T	A5	8		15 600
Sekcja Formacyjna Parafialnego Oddziału AK						6 407
ks. proboszcz Michał Czaja		T	HTML			3 490
[ks. proboszcz Janusz Badura]			HTML			12 000
ks. Karol Pukocz		M	A4	16		12 000
zespół parafian	350	M	A4	12		3 660
ks. proboszcz Roman Imiołczyk		M?				2 250
zespół parafian		T	A4	4		1 903
ks. Maciej Basiuk		M	B5	16		19 200
ks. Michał Przybylski	1 000	M	A4			10 804
[ks. proboszcz Franciszek Pawlas]		T	A5	4		1 300
[ks. proboszcz Józef Dombek]		T	HTML			994

Jak wspomniano we wstępie do artykułu, w *Schematyzmie Archidiecezji Katowickiej* odnotowano, że archidiecezja jest podzielona na 319 parafii. Ponad 90 proc. z nich zarejestrowało w Internecie własne witryny internetowe. Powyższa tabela, obejmująca sześćdziesiąt jeden tytułów pism parafialnych, powstała po przeanalizowaniu stron WWW wszystkich parafii pod kątem obecności gazetek parafialnych bądź informacji o pismach parafialnych na stronach internetowych parafii. Zebrany materiał dowodzi, że 19 proc. parafii promuje swoje periodyki w sieci globalnej. Tytuły zapisane wytłuszczonym drukiem zastosowano w przypadku, gdy na stronie WWW istnieje możliwość wglądu przynajmniej w jeden numer pisma z bieżącego roku. Stanowi to dowód na to, że pisma te nadal się ukazują, gdyż w przypadku niektórych tytułów udostępnionych na stronach internetowych trudno jednoznacznie stwierdzić, czy są one nadal aktualne.

Analiza poszczególnych elementów:

1. Tytuły pism parafialnych

Analiza tytułów gazetek parafialnych wskazuje na pewne prawidłowości w nazewnictwie, które umożliwiają ich pogrupowanie według określonych cech. Ze względu na genealogię, pochodzenie tytułów, można wyróżnić następujące grupy:

- tytuły nawiązujące do nazw parafii („Święta Barbara”, „Głos św. Ludwika”, „Boże Narodzenie” „Jackowy Głos”, „Szkaplerz”, „U Wszechpośredniczki”, „Dzwonek św. Anny”, „Posłaniec św. Antoniego”, „Królowa Apostołów”, „Krzyżak”);
- tytuły nawiązujące do nazw miejscowości lub dzielnic („Chorzowskie Wiadomości Parafialne”, „Przystanek Józefowiec”, „Z Piekarskich Wież”);
- tytuły łączące wezwanie parafii z lokalizacją („Duch Bytkowski” – parafia pw. Ducha Świętego w Siemianowicach-Bytkowie, „Spod Zawadzkiego Krzyża” – parafia pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Wodzisławiu Śląskim-Zawadzie; „U Częstochowskiej na Osiedlu” – parafia pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Knurowie);
- tytuły wywodzące się z języka łacińskiego („Spes”, „Adalbertus”, „Magnificat”);

- tytuły nawiązujące do sentencji osób, których wezwanie nosi parafia („Odnów Wszystko w Chrystusie” – parafia św. Piusa X²⁶, „Być Dobrym jak Chleb” – parafia św. Brata Alberta, „Gotujcie Drogę Panu” – parafia Narodzenia św. Jan Chrzciciela);
- tytuły wydawane w parafiach prowadzonych przez zakony („Franciszkańska Niepokalana”, „Franciszkański Józef”);
- tytuły podkreślające posłannictwo, misję pisma („Pielgrzym”, „Wspólnota”, „Dobra Nowina”).

Nieliczne tytuły gazetek parafialnych wydawanych w archidiecezji katowickiej zostały zarejestrowane w sądzie i zgłoszone do międzynarodowego systemu znormalizowanych numerów wydawnictw ciągłych (ISSN). Dane o posiadanych numerach ISSN zamieszczono w tabeli obok tytułów czasopism. Większość periodyków wychodzi spontanicznie bez spełniania tej formalności.

Oprócz tytułu nadrzędnego wiele periodyków jest również zaopatrzonych w podtytuły, które charakteryzują ściślej dany tytuł, wskazują na częstotliwość jego ukazywania się. Wśród najczęściej spotykanych podtytułów znajdują się: biuletyn parafialny, informator parafialny, pismo parafii..., miesięcznik parafii... Z powodu ograniczonego miejsca w tabeli nie uwzględniono podtytułów.

2. Wydawcy

Gazetki parafii należących do archidiecezji katowickiej prezentowane na stronach internetowych są wydawane przez macierzyste parafie diecezjalne albo zakonne. W przypadku gazetki „Fiszka” współwydawcą pisma oprócz Koła Stowarzyszenia Rodzin Katolickich przy parafii Świętej Rodziny w Piekarach Śląskich jest Zespół Szkół Katolickich Stowarzyszenia Rodzin Katolickich Archidiecezji Katowickiej²⁷. Większość tytułów jest zaopatrzona w stopkę redakcyjną, gdzie znajdują się informacje o instytucji wydawniczej. Jeśli natomiast chodzi o druk pism, to funkcjonują pisma bardziej profesjonalne, bogato ilustrowane, drukowane w firmach poligraficznych (najczęściej kwartalniki i miesięczniki), natomiast kilkustronicowe tygodniki są drukowane zazwyczaj na tradycyjnych drukarkach.

²⁶ Zdanie przyjęte przez papieża Piusa X za dewizę jego pontyfikatu.

²⁷ „Fiszka”, http://website24h.home.pl/swrodzina/attachments/article/151/fiszka_024.pdf, 20.03.2015.

3. Czas powstania

Początki inicjatywy wydawniczej związanej z gazetkami parafialnymi prezentowanymi w Internecie sięgają 1990 roku. Wówczas to zaczęło się ukazywać pismo parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Biertułtowach zatytułowane „Wspólnota”²⁸. W okresie od 1990 do 1999 roku powstało 43 proc. tytułów pism parafialnych, w kolejnym dziesięcioleciu rozpoczęto wydawanie 36 proc. periodyków. Na okres od 2010 roku do dnia dzisiejszego przypada 13 proc. nowych tytułów. W przypadku 8 proc. tytułów ustalenie daty powstania pisma było niemożliwe ze względu na brak informacji. W przypadku dziesięciu tytułów data ich powołania jest nieprecyzyjna. Na podstawie zaprezentowanych danych można stwierdzić, że zniesienie cenzury w 1989 roku wpłynęło pozytywnie na rozwój prasy parafialnej w archidiecezji katowickiej i doprowadziło do systematycznego wzrostu liczby wydawanych tytułów.

4. Redakcja

Redakcje pism parafialnych tworzą osoby działające społecznie na rzecz parafii. Nie wszystkie pisma mają stopki redakcyjne, dlatego czasami ustalenie składu redakcji lub osób odpowiedzialnych za redagowanie pisma było trudne lub niemożliwe. W takim przypadku w tabeli podano w nawiasach kwadratowych imię i nazwisko proboszcza administrującego parafią, gdyż to najczęściej właśnie proboszczowie pełnią funkcję redaktorów naczelnych, mimo że bezpośrednio kontrolę nad gazetkami sprawują zazwyczaj księża wikariusze. W przypadku gdy z informacji zawartych w stopce redakcyjnej wynika, że rada redakcyjna pisma składa się z osób świeckich, w tabeli podano imię i nazwisko pierwszej z nich bądź osoby, której nazwisko zostało wyróżnione. Zdarzają się przypadki, że stopka redakcyjna nie zawiera żadnych nazwisk, a jedynie informację, że pismo redaguje zespół (5 proc. tytułów). Wskazanie tylko nazwisk osób świeckich w stopkach redakcyjnych lub pełnienie roli redaktora naczelnego pisma przez osobę z laikatu notuje się w przypadku 13 proc. gazetek. Uwzględniając gazetki tworzone przez stowarzyszenia funkcjonujące na terenie parafii, jako redakcję wymienia się nazwę grupy, np.

²⁸ Parafia pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Radlinie-Biertułtowach, http://www.biertultowy.pl/index2.php?p=p_154, 21.03.2015.

Sekcja Formacyjna Parafialnego Oddziału Akcji Katolickiej działająca przy parafii pw. Świętej Rodziny w Tychach jest odpowiedzialna za redakcję pisma o nazwie „Gazetka Parafialnego Oddziału Akcji Katolickiej”. W wypadku niektórych tytułów scharakteryzowanych na stronach internetowych parafii zauważa się również informacje dotyczące redakcji gazetki. Pismo katowickiej parafii pw. św. Józefa pt. „Podpora Rodzin” podaje w swoim opisie informację, że „redakcja to zespół kilkuosobowy o zmieniającym się składzie”²⁹, wyodrębnia także nazwiska osób, które niezmiennie współtworzą pismo od początku. Oprócz tych danych zamieszcza się tutaj apel i zachętę do internautów o włączenie się we współtworzenie pisma. Osoby odpowiedzialne za redakcję strony WWW parafii pw. Imienia Najświętszej Maryi Panny i Świętego Bartłomieja Apostoła zamieściły na niej także informacje o księżach redaktorach wymienionych w porządku chronologicznym oraz o stałych współpracownikach³⁰. Informacje dotyczące redaktorów gazetki w ujęciu chronologicznym znalazły się również na stronie WWW parafii pw. Świętego Krzyża w Siemianowicach, gdzie wychodzi pismo „Krzyżyk”³¹.

5. Nakład

Informacje o nakładach pism parafialnych rzadko zamieszczane są na okładkach albo w stopkach gazetek parafialnych. Na podstawie zebranych danych można stwierdzić, że nakłady pism parafialnych udostępnionych w Internecie mieszczą się w przedziale od 250 („Wiadomości Fary św. Barbary”) do 1 800 egzemplarzy („Głos św. Ludwika”). Średni nakład gazetek wynosi ok. 650 egzemplarzy. W kilku przypadkach natrafiono na dane o nakładzie w stopce, np. „Spes”³², „Wiadomości Fary św. Barbary”³³. Zdarza się często, że

²⁹ Parafia św. Józefa w Katowicach-Załężu, <http://www.swjzaleze.katowice.opoka.org.pl/>, 20.03.2015.

³⁰ Parafia Imienia NMP i św. Bartłomieja, <http://www.bazylikapiekary.pl/index.php/parafia/z-piekarskich-wie>, 20.03.2015.

³¹ Parafia Krzyża Świętego w Siemianowicach Śląskich, <http://www.krzyz.siemianowice.pl/>, 20.03.2015.

³² Informację o nakładzie zamieszczono w stopce numeru 253 (luty 2015) pisma, <http://www.katarzyna.katowice.opoka.org.pl/index.php?tg=spes>, 20.03.2015.

³³ „Wiadomości Fary św. Barbary” 21,9 (1016) z 1 marca 2015 roku podają dane o nakładzie w stopce redakcyjnej; Śląska Biblioteka Cyfrowa, <http://www.sbc.org.pl/dlibra/docmetadata?id=138403&from=publication>, 20.03.2015.

dane o nakładzie znajdują się na stronach WWW tych parafii, które zamieszczają historię swojego pisemka parafialnego w Internecie. W przypadku kilku pism informacje o ich nakładzie zaczerpnięto z internetowej *E-encyklopedii wiedzy o Kościele katolickim na Górnym Śląsku*³⁴. Zauważa się, że w okresie świątecznym nakłady pism parafialnych ulegają zmianom i często są wyższe. Na podstawie tego rodzaju danych nie można wyciągać wniosków o popularności pisma, gdyż parafie, które szybko aktualizują elektroniczne wersje gazetki, nierzadko tradycyjne wersje drukują w niewielkim nakładzie, z myślą o osobach starszych, czego przykładem jest wspomniany wcześniej tytuł „Wiadomości Fary św. Barbary”.

6. Częstotliwość, format i objętość

Większość tytułów pism parafialnych ukazuje się w cyklu miesięcznym (41 proc.), znaczną grupę stanowią tygodniki (28 proc.), czasami częstotliwość ukazywania się tytułów zmienia się w czasie lub gazetki wydawane są nieregularnie (10 proc.). W przypadku niektórych tytułów określenie częstotliwości było trudne do ustalenia z powodu braku pełnej informacji (8 proc.). Grupa kwartalników i dwutygodników jest równoliczna (5 proc.). Najmniej tytułów ukazuje się w cyklu dwumiesięcznym (3 proc.).

Najczęściej spotykanym formatem gazetek archidiecezji katowickiej zamieszczonych w Internecie jest format A4 (60 proc. tytułów), o połowę mniejszy format (A5) mają zazwyczaj tygodniki niewielkie objętościowo (15 proc.). Nieliczne tytuły ukazują się w formacie B5 (5 proc.), w kilku przypadkach format gazetek parafialnych jest trudny do ustalenia z racji braku dostępu do egzemplarzy (15 proc.).

Zróznicowanie objętości prasy parafialnej jest dość znaczne i zależne od częstotliwości ukazywania się periodyków oraz formatu pisma. W przypadku gazetek ukazujących się w formacie A4 najmniejsza objętość wynosi dwie strony („Fiszka”). Największą objętością cechują się tytuły: „Na Górnym” – nawet trzydzieści osiem stron, „Serce Ewangelii” (w zależności od numeru od dwudziestu do czterdziestu stron) oraz pismo dekanalne „Spotkania” o objętości trzydziestu dwóch stron. Objętość większości tytułów oscyluje

³⁴ *E-encyklopedia wiedzy o Kościele katolickim na Śląsku*, art.cyt., 20.03.2015.

w granicach dwudziestu – trzydziestu stron formatu A4. Objętość kilku tytułów ukazujących się w formacie B5 wynosi od sześciu do szesnastu stron, natomiast tytułów formatu A5 od dwóch do dwunastu stron.

7. Cena

Informacje o cenach pism parafialnych są incydentalne. Jedynie w przypadku pięciu tytułów dane te są znane, ceny tych pism mieszczą się w przedziale od 2 zł do 5 zł. Na kilku stronach internetowych parafii zamieszcza się adnotację, że pismo można nabyć za dobrowolną ofiarę. Przypuszcza się, że taką formę płatności stosuje się w przypadku wielu tytułów.

8. Kolportaż

Kolportaż pism parafialnych odbywa się bardzo podobnie we wszystkich parafiach. Z tego też powodu informacje o sposobie rozprowadzania pism pominięto w tabeli. Kolportaż pism parafialnych odbywa się zasadniczo w kościołach, gdzie znajdują się specjalne stoiska, albo odpowiedzialni za rozprowadzanie gazetki są członkowie grup parafialnych. Zdarza się również, że periodyki można nabyć w domu parafialnym. W niektórych parafiach pisma są roznoszone do osób chorych. Jedna z parafii kolportuje swoją gazetkę w postaci elektronicznej. Wszystkie osoby pragnące skorzystać z tej formy proszone są o podanie adresu e-mailowego, na który następnie rozsyła się kolejne numery pisma. Na stronie parafii widnieje informacja, że w styczniu 2012 roku gazetkę „U Częstochowskiej na Osiedlu” subskrybowało 199 prenumeratorów internetowych³⁵.

Tabela zawiera również dane o liczbie wiernych w parafiach, w których wydawane są gazetki. Większość tytułów pism parafialnych prezentowanych na stronach WWW parafii wychodzi w parafiach średniej wielkości³⁶ (38 proc.), nieco mniej tytułów (34 proc.)

³⁵ Parafia pw. Matki Bożej Częstochowskiej [Knurów], <http://czestochowska.pl/index.php?controller=articles&page=18>, 20.03.2015.

³⁶ Na potrzeby artykułu przyjęto następujące zakresy liczbowe w celu kwalifikacji wielkości wspólnoty parafialnej: do 2 000 mieszkańców – mała parafia; od 2 001 do 8 000 mieszkańców – parafia średnia; od 8 001 do 15 000 mieszkańców – duża parafia; powyżej 15 000 mieszkańców – bardzo duża parafia.

reprezentuje duże parafie. Zwraca uwagę fakt, że nawet niewielkie parafie wydają swoją prasę i promują ją w Internecie (16 proc.). Najmniej liczną grupę stanowią parafie wielkomiejskie, które zamieszczają swoje tytuły w sieci (12 proc.). Na podstawie zgromadzonych danych nasuwa się wniosek, że nawet w niewielkich wspólnotach parafialnych z powodzeniem można wydawać periodyki parafialne, które znajdują swoich odbiorców.

Dostępność prasy parafialnej archidiecezji katowickiej w Internecie według dekanatów

Większość parafii należących do archidiecezji katowickiej udostępnia przynajmniej pojedyncze numery gazetek w pełnej wersji na stronie internetowej parafii³⁷. Są jednak takie wspólnoty, które w sieci informują jedynie o istnieniu lokalnej gazetki, zachęcając do zapoznania się z jej treścią bądź do włączenia się w prace redakcyjne. Niektóre redakcje stron WWW mogą pochwalić się bardzo obszernymi danymi o istniejących periodykach, prezentowane są dzieje powstania i funkcjonowania pisma, istniejące działy i główna tematyka oraz skład redakcji.

Archidiecezja katowicka administracyjnie obejmuje trzydzieści siedem dekanatów. Poniżej zamieszczono informacje o gazetkach parafialnych i ich dostępności w Internecie w poszczególnych dekanatach:

1. Dekanat Bieruń

Obejmuje sześć parafii. Trzy z nich podają na stronach internetowych informacje o gazetkach parafialnych:

– Bieruń Nowy – parafia pw. Świętej Barbary – „Święta Barbara”³⁸

Na stronie parafialnej znajduje się tylko informacja o czasopiśmie, poruszanych w niej zagadnieniach oraz podziękowania dla ofiarodawców.

³⁷ Pisma parafialne najczęściej udostępniane są w formacie PDF, natomiast tygodniki o niewielkiej objętości w formacie DOC. Kilka tytułów jest dostępnych w formacie HTML jedynie na stronie internetowej.

³⁸ Rzymskokatolicka Parafia św. Barbary w Bieruniu Nowym, <http://www.bierun.wiara.org.pl/informator-parafialny,i113.html>, 08.03.2015.

– Bieruń Stary – parafia pw. Świętego Bartłomieja Apostoła – „Biuletyn Parafialny Oddziału Akcji Katolickiej”³⁹

Na stronie zamieszczono spis treści wszystkich numerów, krótką charakterystykę pisma, a także linki dostępu do artykułów wstępnych.

– Bojszowy – parafia pw. Narodzenia Świętego Jana Chrzciciela – „Gotujcie Drogę Panu”⁴⁰

Na stronie pojawia się informacja o częstotliwości ukazywania się i o redakcji pisma oraz linki dostępu do ostatnich czterech numerów wraz z uwagą, że to „ze względu na ograniczone możliwości serwera” tylko cztery numery są dostępne.

2. Dekanat Boguszowice

Objęmuje siedem parafii. Informacje o gazetkach parafialnych znajdują się na stronach WWW dwóch parafii:

– Rybnik-Boguszowice – parafia pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa – „Serce Ewangelii”⁴¹

Przez kliknięcie ikonki z okładką odpowiedniego numeru możliwy jest dostęp do wszystkich numerów pisma od 80 (1999) do końca 2014 roku.

– Świerklany – parafia pw. Świętej Anny – „Dzwonek Świętej Anny”⁴²

Parafia zapewnia dostęp do dziesięciu ostatnich numerów tygodnika wraz z krótką notką informacyjną o tytule.

3. Dekanat Chorzów

Objęmuje siedem parafii. Informacje o gazetkach parafialnych znajdują się na stronach WWW czterech z nich:

– Chorzów – parafia pw. Świętego Józefa – „Oremus”⁴³

³⁹ Rzymskokatolicka Parafia św. Bartłomieja Apostoła w Bieruniu, <http://www.bart-apostol.katowice.opoka.org.pl/ak/biuletyn.php>, 08.03.2015.

⁴⁰ Parafia Narodzenia św. Jana Chrzciciela w Bojszowach, <http://www.bojszowy.katowice.opoka.org.pl/gazetka.html>, 08.03.2015.

⁴¹ Parafia Najświętszego Serca Pana Jezusa Rybnik-Boguszowice, <http://boguszowicestare.pl/serce-ewangelii/>, 08.03.2015.

⁴² Parafia św. Anny w Świerklanach, http://www.swierklany.com.pl/index2.php?id=dzwonek_swietej_anny, 08.03.2015.

⁴³ Parafia św. Józefa w Chorzowie, <http://sw-jozef-chorzow.pl/>, 08.03.2015; lakoniczna uwaga u dołu strony głosi, że strona powstawała m.in. na podstawie materiałów zamieszczonych w tygodniku „Oremus”.

Na stronie WWW znaleziono tylko informację o istnieniu pisma pod wymienionym tytułem.

– Chorzów – parafia pw. Świętej Barbary – „Wiadomości Fary św. Barbary”⁴⁴

Na stronie parafialnej znajduje się odnośnik z tytułem gazetki. W pełnej wersji dostępne jest pismo z lat 2004 i 2007-2015 na platformie Śląskiej Biblioteki Cyfrowej.

– Chorzów – parafia pw. Świętej Jadwigi Śląskiej – „Spotkania. Miesięcznik Międzyparafialny”⁴⁵

Na stronie parafii pw. św. Antoniego widnieje wzmianka o ukazaniu się nowego numeru pisma oraz informacje o wybranych artykułach autorstwa parafian. Gazetka posiada swój profil na Facebooku, gdzie udostępniono okładki kilku numerów⁴⁶.

– Chorzów Stary – parafia pw. Świętej Marii Magdaleny – „Chorzowskie Wiadomości Parafialne”⁴⁷

Na stronie parafii udostępniono przeszło dwadzieścia najnowszych numerów pisma. Kliknięcie w datę ukazania się numeru umożliwia dostęp do danego egzemplarza.

4. Dekanat Chorzów-Batory

Obejmuje sześć parafii. Informacje o gazetkach parafialnych znajdują się na stronach WWW dwóch parafii:

– Chorzów – parafia pw. Ducha Świętego – „Gazetka Parafialna Kościoła Ducha Świętego w Chorzowie”⁴⁸

Na stronie internetowej dostępny jest tylko najnowszy, marcowy numer miesięcznika.

– Chorzów-Batory – parafia pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa – „Głos Serca Jezusowego”⁴⁹

⁴⁴ Śląska Biblioteka Cyfrowa, <http://www.sbc.org.pl/dlibra/publication?id=39615&tab=3>, 08.03.2015.

⁴⁵ Parafia św. Antoniego w Chorzowie, <http://antoni.net.pl/>, 08.03.2015.

⁴⁶ Profil czasopisma „Spotkania” na Facebooku, <https://www.facebook.com/chopspl>, 08.03.2015.

⁴⁷ Parafia Świętej Marii Magdaleny w Chorzowie Starym, <http://www.chorzowmagdalena.katowice.opoka.org.pl/gazetka.html>, 08.03.2015.

⁴⁸ Rzymskokatolicka Parafia Ducha Świętego w Chorzowie, <http://www.duchchorzow.katowice.opoka.org.pl/gazetka/gazetka95.pdf>, 08.03.2015.

⁴⁹ Profil czasopisma „Głos Serca Jezusowego” na Facebooku, <https://www.facebook.com/pages/G%C5%82os-Serca-Jezusowego/130005843847169?fref=ts>, 08.03.2015.

Strona WWW parafii przekierowuje do serwisu Facebook, gdzie na profilu gazetki jest dostęp do około trzydziestu numerów pisma.

5. Dekanat Dębieńsko

Obejmuje jedenaście parafii. Informacje o gazetce parafialnej znajdują się na stronie WWW jednej parafii:

- Stanowice – parafia pw. Świętego Jacka – „Jackowy Głos”⁵⁰

Na stronie parafialnej w menu utworzono zakładkę „Jackowy Głos”, gdzie znajdują się informacje o redakcji i historii gazetki, jest również dostępny spis treści ostatniego numeru z 2014 roku.

6. Dekanat Golejów

Obejmuje siedem parafii. Informacje o gazetkach parafialnych znajdują się na stronach WWW trzech z nich:

- Rybnik-Ochojec – parafia pw. Matki Bożej Częstochowskiej – [Gazetka Parafialna]⁵¹. Na stronie parafii udostępniono czternaście numerów pisma, które jednakże nie posiada swojego tytułu. Pochodzą one z okresu od lutego do lipca 2014 roku.

- Rybnik-Orzepowice – parafia pw. Świętego Floriana – „Florian”⁵²

Na stronie parafialnej w zakładce „Duszpasterstwo” znajduje się informacja o grupach parafialnych, gdzie zamieszczono również informację o istnieniu gazetki „Florian”. Brak jest jakichkolwiek innych danych.

- Rybnik-Rybnicka Kuźnia – parafia pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny – „Wniebowzięta”⁵³

W menu pomocniczym z lewej strony witryny znajduje się odnośnik „Gazetka Parafialna «Wniebowzięta»”, dostępne są wszystkie numery tygodnika z lat 2013-2014 oraz dotychczas wydane w roku 2015.

⁵⁰ Parafia pw. św. Jacka w Stanowicach, <http://parafiiastanowice.wiara.pl/index.php/jackowy-glos-122014>, 08.03.2015.

⁵¹ Parafia pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Rybniku-Ochojcu, <http://parafia-ochojec.weebly.com/gazetka-parafialna.html>, 08.03.2015.

⁵² Parafia św. Floriana w Rybniku-Orzepowicach, <http://www.orzepowice.wiara.org.pl/duszpasterstwo,i3.html>, 08.03.2015.

⁵³ Parafia Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny – Rybnicka Kuźnia, http://parafiarybnickakuznia.dbv.pl/viewpage.php?page_id=89, 08.03.2015.

7. Dekanat Gorzyce

Obejmuje dwanaście parafii. Informacje o gazetce parafialnej znajdują się na stronie WWW jednej parafii:

– Skrzyszów – parafia pw. Świętego Michała Archanioła – „U Świętego Michała”⁵⁴

Na stronie parafii w menu po lewej stronie, w zakładce „Aktualności” znajduje się odnośnik do gazetki parafialnej, gdzie dostępne są wszystkie numery miesięcznika z lat 2012-2014 oraz trzy numery z bieżącego roku.

8. Dekanat Jastrzębie Górne

Obejmuje osiem parafii. Informacje o gazetkach parafialnych znajdują się na stronach WWW tylko dwóch parafii:

– Jastrzębie-Zdrój – parafia pw. Świętego Brata Alberta – „Być Dobrym jak Chleb. Pismo Parafii św. Brata Alberta w Jastrzębiu-Zdroju”⁵⁵. W menu z lewej strony znajduje się zakładka „Gazetka parafialna”, gdzie można pobrać aktualny numer miesięcznika.

– Jastrzębie-Zdrój Górne – parafia pw. Świętej Katarzyny – „Spes. Miesięcznik Parafii św. Katarzyny w Jastrzębiu Górnym”⁵⁶

Na stronie głównej parafii w eksponowanym miejscu znajduje się zakładka „SPES gazetka parafialna”. Poniżej zamieszczono okładkę gazetki oraz odnośnik do pobrania bieżącego numeru. Pod okładką natomiast znajduje się link do numerów archiwalnych z lat 2012-2014, jednakże administrator strony przeprasza za to, że są one aktualnie niedostępne.

9. Dekanat Jastrzębie-Zdrój

Obejmuje siedem parafii. Informacje o gazetkach parafialnych nie zostały zamieszczone na ich stronach WWW.

⁵⁴ Parafia św. Michała Archanioła w Skrzyszowie, <http://www.skrzyszow.katowice.opoka.org.pl/gazetka.html>, 08.03.2015.

⁵⁵ Parafia św. Brata Alberta w Jastrzębiu-Zdroju, <http://www.albert-jastrzebie.pl/gazetka.pdf>, 08.03.2015.

⁵⁶ Parafia pw. św. Katarzyny, Sanktuarium Opatrzności Bożej, <http://www.katarzyna.katowice.opoka.org.pl/index.php?tg=spes>, 08.03.2015.

10. Dekanat Katowice-Bogucice

Obejmuje osiem parafii. Informacje o gazetkach parafialnych znajdują się na stronach WWW dwóch parafii:

- Katowice-Dąbrówka Mała – parafia pw. Świętego Antoniego z Padwy – „Posłaniec Świętego Antoniego”⁵⁷

W menu głównym, w zakładce „Wszystko o Parafii” znajduje się archiwum miesięcznika parafialnego, jednakże w okresie przeprowadzania analizy było ono puste.

- Katowice-Giszowiec – parafia pw. Świętego Stanisława Kostki – „Parafialny Dodatek do Gościa Niedzielnego”⁵⁸

W menu głównym znajduje się zakładka „Gazetka”, która umożliwia dostęp do trzynastu numerów tygodnika z 2013 roku.

11. Dekanat Katowice-Panewniki

Obejmuje sześć parafii. Na stronach WWW dwóch z nich podano informacje o gazetkach parafialnych:

- Katowice-Panewniki – parafia pw. Świętego Ludwika Króla i Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny – „Głos Świętego Ludwika. Miesięcznik Parafii św. Ludwika w Katowicach-Panewnikach”⁵⁹

Strona internetowa parafii jest źródłem informacji o historii, składzie redakcji, adresie wydawniczym oraz stałych rubrykach pisma. Brak jednak dostępu do treści jakiegokolwiek numeru gazетки. Miesięcznik posiada swój profil na Facebooku⁶⁰, tutaj zamieszczano okładki pisma wraz z informacjami o zawartości numerów od 2013 roku do dnia dzisiejszego. W profilu podaje się informacje prospektywne o charakterze promocyjnym, zachęcające do zakupu czasopisma.

⁵⁷ Parafia pod wezwaniem Świętego Antoniego w Dąbrówce Małej, <http://swantoni.katowice.pl/parafia/poslaniec>, 08.03.2015.

⁵⁸ Parafia św. Stanisława Kostki w Katowicach-Giszowcu, http://kostka-katowice.pl/?page_id=20, 08.03.2015.

⁵⁹ Parafia św. Ludwika Króla i Wniebowzięcia NMP, <http://www.parafia.panewniki.pl/index.php/gos-w-ludwika.html>, 08.03.2015.

⁶⁰ Profil czasopisma „Głos Świętego Ludwika” na Facebooku, <https://www.facebook.com/pages/G%C5%82os-%C5%9Bw-Ludwika-Katowice-Panewniki/468741986545754?fref=ts>, 08.03.2015.

– Katowice-Zadole – parafia pw. Matki Bożej Różańcowej – „Miriam”⁶¹

Na stronie głównej parafii widnieje zakładka „Miriam”. Znajdują się tutaj informacje o historii pisma, istniejących działach i ich zawartości, objętości, częstotliwości, cenie i kolportażu gazetki. W menu z lewej strony znajduje się kolejny punkt dostępu do pisma, gdzie zamieszczono link do archiwum zawierającego wykaz wszystkich numerów z lat 2001-2011 wraz z wybranymi tekstami oraz informacją, że jest ono sukcesywnie uzupełniane.

12. Dekanat Katowice-Piotrowice

Obejmuje sześć parafii. Na ich stronach WWW nie pojawiają informacje o gazetkach parafialnych.

13. Dekanat Katowice-Śródmieście

Obejmuje dziesięć parafii. Informacje o gazetkach parafialnych znajdują się na stronach WWW dwóch parafii:

– Katowice – parafia pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny – „Pielgrzym”⁶²

Zakładka z tytułem gazetki znajduje się w menu głównym, po kliknięciu istnieje możliwość pobrania i przejrzenia pięciu najnowszych numerów pisma.

– Katowice-Brynów – parafia pw. Podwyższenia Krzyża Świętego – „Na Wujku”⁶³

Gazetka jest promowana przez parafię, o czym świadczy informacja zamieszczona na środku strony internetowej zachęcająca do pobrania najnowszego numeru pisma (pojawia się na stronie z dwutygodniowym opóźnieniem).

⁶¹ Rzymskokatolicka Parafia Matki Bożej Różańcowej w Katowicach na Zadolu, http://www.zadole.wiara.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=78:miesicznik-parafii-miriam&catid=46:informacje&Itemid=63, 08.03.2015; oraz http://zadole.wiara.pl/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=55&Itemid=70, 08.03.2015.

⁶² Parafia WNMP w Katowicach, <http://graniczna.katowice.pl/pielgrzym>, 08.03.2015.

⁶³ Rzymskokatolicka Parafia Podwyższenia Krzyża Świętego w Katowicach-Brynowie, <http://www.bryn timer-wujek.wiara.pl/>, 08.03.2015.

14. Dekanat Katowice-Załęże

Obejmuje osiem parafii. Informacje o gazetkach parafialnych znajdują się na stronach WWW czterech z nich:

– Katowice-Dąb – parafia pw. Świętych Jana i Pawła Męczenników – „Przyjaciół”⁶⁴

W zakładce z tytułem pisma na stronie głównej parafii znajduje się archiwum miesięcznika obejmujące okres od października 2013 do grudnia 2014 roku, brak innych informacji o piśmie.

– Katowice-Józefowiec – parafia pw. Świętego Józefa Robotnika – „Przystanek Józefowiec”⁶⁵

Zakładka z tytułem pisma zawiera odnośnik do trzech ostatnich numerów kwartalnika z 2014 roku.

– Katowice-Osiedle Tysiąclecia – parafia pw. Matki Bożej Piekarskiej – „Na Górnym”⁶⁶

W menu głównym po wyborze opcji „Multimedia” pojawia się możliwość wyboru odnośnika „Czasopismo na Górnym”. Wówczas widoczne są okładki pisma (1/2007 – 14/2012), istnieje możliwość przejrzenia całych numerów w technologii Issuu⁶⁷.

– Katowice-Załęże – parafia pw. Świętego Józefa – „Podpora Rodzin”⁶⁸

Na stronie parafialnej, w menu pomocniczym z prawej strony znajduje się zakładka z tytułem pisma, po kliknięciu w odnośnik widoczne są informacje o historii powstania pisma, redakcji i nakładzie. Oprócz tego znajdują się tutaj podziękowania dla stałych czytelników i zachęta do współpracy przy tworzeniu gazetki.

⁶⁴ Parafia św. Jana i Pawła Męczenników w Katowicach, <http://www.fara-dab.pl/przyjaciol.htm>, 10.03.2015.

⁶⁵ Parafia św. Józefa Robotnika w Katowicach-Józefowcu, <http://jozefrobotnik.katowice.pl/?cat=10>, 10.03.2015.

⁶⁶ Parafia Matki Boskiej Piekarskiej w Katowicach-Tysiąclecie Górne, <http://www.mbpiekarska.pl/index.php?id=783507>, 10.03.2015.

⁶⁷ Issuu to bezpłatny serwis służący do zbierania, publikowania i udostępniania dokumentów, dostępny pod adresem: <http://issuu.com/>, 25.03.2015. W celu korzystania z serwisu należy założyć w nim konto.

⁶⁸ Parafia Świętego Józefa w Katowicach-Załężu, <http://www.swjzaleze.katowice.opoka.org.pl/>, 10.03.2015.

15. Dekanat Knurów

Obejmuje dziewięć parafii. Informacje o gazetkach parafialnych znajdują się na stronach WWW dwóch parafii:

– Knurów – parafia pw. Matki Bożej Częstochowskiej – „U Częstochowskiej na Osiedlu”⁶⁹

W centralnym miejscu witryny parafialnej znajduje się informacja o możliwości otrzymywania bezpłatnego internetowego wydania gazetki po wysłaniu pisemnej prośby pod wskazany adres e-mailowy. Oprócz tego jest notka o nakładzie wydania papierowego (200 egzemplarzy) i wersji elektronicznej (199 egzemplarzy).

– Knurów-Krywałd – parafia pw. Świętego Antoniego z Padwy – „Gazetka Parafii pw. św. Antoniego w Krywałdzie”⁷⁰

Na środku strony głównej zamieszczono odnośniki do trzech najwcześniejszych numerów dwutygodnika z 2015 roku.

16. Dekanat Kochłowice

Obejmuje dwanaście parafii. Informacje o gazetkach parafialnych znajdują się na stronach WWW pięciu z nich:

– Ruda Śląska-Halemba – parafia pw. Bożego Narodzenia – „Boże Narodzenie. Pismo Parafii Bożego Narodzenia w Halembie”⁷¹

Strona parafialna zawiera odnośnik do profilu pisma na Facebooku, gdzie dostępne są pełne wersje czasopisma z lat 2013-2014 oraz numer 1 z roku bieżącego.

– Ruda Śląska-Halemba – parafia pw. Matki Bożej Różańcowej – „Paciorki Nadziei”⁷²

Na stronie WWW w sekcji „Aktualności” znajduje się tytuł pisma. Po kliknięciu w odnośnik pojawiają się okładki oraz spisy treści czterech numerów z 2012 roku.

⁶⁹ Parafia pw. Matki Bożej Częstochowskiej [Knurów], *art. cyt.*

⁷⁰ Rzymskokatolicka Parafia pw. św. Antoniego w Knurów-Krywałdzie, <http://www.parafia.krywald.net/gazetka.htm>, 10.03.2015.

⁷¹ Profil gazetki parafialnej „Boże Narodzenie” na Facebooku, <https://www.facebook.com/BN.gazetka?fref=ts>, 10.03.2015.

⁷² Parafia pod wezwaniem Matki Bożej Różańcowej w Rudzie Śląskiej-Halmbie, <http://www.mbrhalemba.katowice.opoka.org.pl/index.php/paciorki-nadziei-3>, 10.03.2015.

– Ruda Śląska-Kłodnica – parafia pw. Podwyższenia Krzyża Świętego – „Znak Krzyża”⁷³

Strona parafialna umożliwia dostęp do pełnych wersji pisma z lat 2009-2012 oraz kilku numerów z 2013 roku.

– Ruda Śląska-Wirek – parafia pw. Świętego Andrzeja Boboli – „Wspólnota”⁷⁴

W menu witryny znajduje się kategoria „Nasza gazetka”, gdzie w archiwum są dostępne wybrane numery tygodnika z lat 2012-2014.

– Zabrze-Pawłów – parafia pw. Świętego Pawła Apostoła – „Ze Świętym Pawłem w Herbie”⁷⁵

Informator parafialny został wyeksponowany na środku strony głównej parafii. Archiwum obejmuje pełne wersje gazetki z lat 2006-2014 i wszystkie numery dwutygodnika z roku bieżącego.

17. Dekanat Łędziny

Obejmuje osiem parafii. Informacje o gazetkach parafialnych nie pojawiają się na stronach WWW żadnej z nich.

18. Dekanat Łaziska

Obejmuje osiem parafii. Na ich stronach WWW nie pojawiają się informacje o gazetkach parafialnych.

19. Dekanat Miedźna

Obejmuje dziewięć parafii. Informacje o gazetkach parafialnych nie pojawiają się na stronach WWW żadnej z nich.

20. Dekanat Mikołów

Obejmuje dziewięć parafii. Informacje o gazetkach parafialnych znajdują się na stronach WWW dwóch parafii:

⁷³ Parafia Podwyższenia Krzyża Świętego w Kłodnicy, <http://kloodnica.rudaslaska.org/znak-krzyza-archiwum>, 10.03.2015.

⁷⁴ Parafia Świętego Andrzeja Boboli Ruda Śląska-Wirek, <http://www.wspolnota-rudasl.katowice.opoka.org.pl/bobola/index.php/gazetka>, 10.03.2015.

⁷⁵ Parafia Rzymskokatolicka św. Pawła Apostoła w Zabrzu-Pawłowie, <http://www.pawel.katowice.opoka.org.pl/cms/>, 10.03.2015.

– Mikołów-Śmiłowice – parafia pw. Matki Bożej Częstochowskiej – „Nasza Matka”⁷⁶

Parafia może się poszczycić archiwum zawierającym wszystkie numery gazetki (miesięcznik ukazuje się od listopada 2006 roku). Archiwum podzielono na lata i zamieszczono ikonki ze stronami tytułowymi wszystkich numerów, co znacznie ułatwia wyszukiwanie. W lutym 2015 roku ukazał się jubileuszowy numer 100 gazetki.

– Mikołów – parafia pw. św. Wojciecha – „Adalbertus”⁷⁷

W menu głównym na stronie znajduje się zakładka „Instytucje”, gdzie zamieszczono odnośnik do miesięcznika. Parafian informuje się o nowej inicjatywie oraz o planach związanych z jego redagowaniem.

21. Dekanat Mysłowice

Obejmuje dwanaście parafii. Informacje o gazetkach parafialnych nie pojawiają się na stronach WWW żadnej z nich.

22. Dekanat Niedobczyce

Obejmuje osiem parafii. Informacje o gazetkach parafialnych znajdują się na stronach WWW trzech parafii:

– Radlin-Biertułtowy – parafia pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny – „Wspólnota. Pismo Parafii Wniebowzięcia NMP w Biertułtowach”⁷⁸

Informacja o piśmie parafialnym zajmuje czołowe miejsce na stronie internetowej parafii, podany jest rok powstania pisma (1990), a poniżej zamieszczono odnośniki do wszystkich numerów miesięcznika od grudnia 2009 do lutego 2015 roku.

– Rybnik-Zamysłów – parafia pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny – „Franciszkańska Niepokalana”⁷⁹

⁷⁶ Rzymskokatolicka Parafia pod wezwaniem Matki Boskiej Częstochowskiej w Mikołowie-Śmiłowicach, http://www.parafia-smilowice.katowice.opoka.org.pl/index_pliki/parafia09.html, 10.03.2015.

⁷⁷ Parafia św. Wojciecha [Mikołów], <http://www.bazylikamikolow.pl/index.php/instytucje/miesiecznik-adalbertus>, 10.03.2015.

⁷⁸ Parafia pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Radlinie-Biertułtowach, http://www.biertultowy.pl/index2.php?p=p_154, 10.03.2015.

⁷⁹ Franciszkanie Rybnik-Zamysłów, <http://www.niepokalana.rybnik.pl/index.php/franciszkanska-niepokalana>, 20.03.2015.

U dołu menu głównego znajduje się sekcja „Pismo parafii”. Po kliknięciu w odnośnik pojawiają się okładki pięciu najnowszych numerów miesięcznika, które są dostępne w pełnej wersji.

– Rydułtowy-Radoszowy – parafia pw. Świętego Jacka – „Spektrum. Pismo Parafii”⁸⁰

Zakładka z tytułem pisma jest dostępna w menu głównym, ale w archiwum znajduje się tylko kilka numerów miesięcznika (z okresu od marca do grudnia 2007 roku).

23. Dekanat Orzesze

Obejmuje dziewięć parafii. Informacje o gazetkach parafialnych nie pojawiają się na ich stronach WWW.

24. Dekanat Pawłowice Śląskie

Obejmuje osiem parafii. Informacje o gazetkach parafialnych nie pojawiają się na stronach WWW żadnej z nich.

25. Dekanat Piekary Śląskie

Obejmuje jedenaście parafii. Informacje o gazetkach parafialnych znajdują się na stronach WWW dwóch parafii:

– Piekary Śląskie – parafia pw. Imienia Najświętszej Maryi Panny i Świętego Bartłomieja Apostoła – „Z Piekarskich Wież”⁸¹

W menu głównym, w zakładce „Parafia” kryje się odnośnik do miesięcznika parafialno-sanktuaryjnego, gdzie informuje się o historii powstania pisma, o poruszanych w nim zagadnieniach, o jego redakcji, nakładzie i objętości. Zamieszczone tutaj archiwum obejmuje większość numerów pisma z lat 2011-2014 oraz kilka z 2006 roku.

– Piekary Śląskie – parafia pw. Świętej Rodziny – „Fiszka. Gazetka Koła Parafialnego Stowarzyszenia Rodzin Katolickich”⁸²

Gazetka jest tworzona przez Parafialne Koło Rodzin Katolickich, od marca 2012 roku dostępna jest w całości na stronie WWW parafii (numery od 1 do 27).

⁸⁰ Parafia św. Jacka w Radoszowach, <http://www.parafiaradoszowy.pl/spektrum/>, 11.03.2015.

⁸¹ Parafia Imienia NMP i św. Bartłomieja, *art. cyt.*

⁸² Parafia Rzymskokatolicka pw. Świętej Rodziny w Piekarach Śląskich, <http://website24h.home.pl/swrodzina/index.php/linki.html>, 11.03.2015.

26. Dekanat Pogrzebień

Obejmuje dziesięć parafii. Informacje o gazetkach parafialnych nie pojawiają się na stronach WWW żadnej z nich.

27. Dekanat Pszczyna

Obejmuje jedenaście parafii. Informacje o gazetkach parafialnych nie pojawiają się na stronach WWW żadnej z nich.

28. Dekanat Pszów

Obejmuje jedenaście parafii. Informacje o gazetkach parafialnych znajdują się na stronie WWW jednej parafii:

– Wodzisław Śląski-Zawada – parafia pw. Podwyższenia Krzyża Świętego – „Spod Zawadzkiego Krzyża”⁸³

Na stronie parafii widnieje informacja o biuletynie, zamieszczono też kilka zdań o roli prasy parafialnej, która „pomaga budować więzy wśród parafian, odkrywać ukryte ludzkie talenty i włączać w życie wspólnoty parafialnej”. Oprócz tego wystosowano zachętę do współtworzenia pisma, brak jednak dostępu do treści biuletynu.

29. Dekanat Ruda Śląska

Obejmuje siedem parafii. Informacje o gazetkach parafialnych znajdują się na stronach WWW dwóch z nich:

– Ruda Śląska-Godula – parafia pw. Ścięcia Świętego Jana Chrzciciela – „Janowy Głos”⁸⁴

W menu głównym strony znajduje się zakładka „Janowy Głos”, ponadto istnieje menu rozwijane, gdzie zamieszczono podkategorie: Janowy Głos, Kontakt, O nas, Poczytaj. Znajdują się tutaj informacje o genezie powstania pisma, jego zawartości, etapach związanych z redagowaniem gazetki, jest również zachęta do współpracy oraz archiwum zawierające numer 1 pisma z 1998 roku i kilka numerów z lat 2010-2011.

⁸³ Parafia Podwyższenia Krzyża Świętego w Wodzisławiu Śląskim-Zawadzie, <http://www.krzyz-zawada.katowice.opoka.org.pl/>, 11.03.2015.

⁸⁴ Rzymskokatolicka Parafia Ścięcia św. Jana Chrzciciela w Rudzie Śląskiej-Goduli, http://www.jch-godula.katowice.opoka.org.pl/janowy_glos/pdf_jg/index.php, 11.03.2015.

– Ruda Śląska Południowa – parafia pw. Świętego Piusa X – „Odnowić Wszystko w Chrystusie”⁸⁵

Na stronie głównej parafii znajduje się zakładka „Gazetka”, po kliknięciu w odnośnik pojawia się tytuł gazetki oraz wywiad z księdzem nowo przybyłym do parafii. Na stronie internetowej parafii w nowszej odsłonie brakuje jakichkolwiek informacji o gazecie.

30. Dekanat Rybnik

Obejmuje dziewięć parafii. Informacje o gazetkach parafialnych znajdują się na stronach WWW czterech z nich:

– Rybnik – parafia pw. Królowej Apostołów – „Królowa Apostołów. Informator Parafii Królowej Apostołów”⁸⁶

W menu głównym, w zakładce „Parafia” znajduje się odnośnik „Informator”, tutaj udostępnia się pięć ostatnich numerów tygodnika.

– Rybnik-Ochojec – parafia pw. Matki Bożej Częstochowskiej – [gazetka parafialna bez tytułu]⁸⁷

W menu głównym znajduje się zakładka „Gazetka parafialna”, istnieje tutaj możliwość przejrzenia kilkunastu numerów pisma z 2014 roku.

– Rybnik – parafia pw. Świętego Antoniego z Padwy – „Głos św. Antoniego”⁸⁸

W zakładce „O parafii” zamieszczono odnośnik „Nasza gazeta «Głos św. Antoniego»”, jednakże jest on pusty. Na wcześniejszym etapie przeprowadzania analizy znajdowało się tutaj archiwum z lat 2007-2011.

– Rybnik – parafia pw. Świętego Józefa Robotnika – „Franciszkański Józef. Biuletyn Informacyjny Parafii św. Józefa Robotnika w Rybniku”⁸⁹

⁸⁵ Parafia Świętego Piusa X w Rudzie Śląskiej, <http://www.piusx-rudasl.katowice.opoka.org.pl/gazetka.html>, 12.03.2015; oraz <http://www.piusx.cba.pl/>, 12.03.2015.

⁸⁶ Parafia Królowej Apostołów [Rybnik], <http://werbisci.rybnik.pl/parafia/informator.html>, 12.03.2015.

⁸⁷ Parafia pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Rybniku-Ochojcu, *art. cyt.*

⁸⁸ Bazylika. Strona Parafii św. Antoniego w Rybniku, <http://bazylika.rybnik.pl/>, 12.03.2015.

⁸⁹ Franciszkanie w Rybniku. Parafia św. Józefa Robotnika, <http://www.rybnik.ofm.opoka.org.pl/index.php/biuletyn-informacyjny.html>, 12.03.2015.

W menu z lewej strony widnieje odnośnik do „Biuletynu Informacyjnego”, gdzie jest dostępny jeden numer tygodnika z 2014 roku.

31. Dekanat Siemianowice Śląskie

Obejmuje osiem parafii. Informacje o gazetkach parafialnych znajdują się na stronach WWW dwóch z nich:

– Siemianowice Śląskie – parafia pw. Krzyża Świętego – „Krzyżyk. Informator Parafialny”⁹⁰

Po kliknięciu odnośnika „O parafii” w menu głównym istnieje możliwość wyboru opcji „Informator parafialny «Krzyżyk»”. Strona parafialna stanowi bogate źródło informacji o wydawanym periodyku, przedstawiono historię jego powstania, profil czasopisma, zmiany w redakcji. Czytelników informuje się o możliwości zakupu pisma, jego nakładzie. Mankamentem jest jednak brak możliwości przejrzania choćby jednego numeru.

– Siemianowice Śląskie-Bytków – parafia pw. Ducha Świętego – „Duch Bytkowski”⁹¹

W menu głównym, w zakładce „Aktualności” znajduje się odnośnik do czasopisma. Archiwum zawiera osiemnaście numerów pisma, najnowszy z 15 marca 2015 roku.

32. Dekanat Suszec

Obejmuje sześć parafii. Informacje o gazetkach parafialnych nie pojawiają się na stronach WWW żadnej z nich.

33. Dekanat Świętochłowice

Obejmuje sześć parafii. Informacje o gazetkach parafialnych znajdują się na stronie WWW tylko jednej:

– parafia pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła – „U Piotra i Pawła”⁹²

W menu głównym strony, w zakładce „Multimedia” znajduje się odnośnik do gazetki. Czytelnik ma możliwość przejrzania dziewięciu ostatnich numerów pisma, klikając w okładkę wybranego numeru.

⁹⁰ Parafia Krzyża Świętego w Siemianowicach Śląskich, *art. cyt.*

⁹¹ Rzymskokatolicka Parafia Ducha Świętego w Siemianowicach Śląskich-Bytkowie, <http://www.parafia.bytkow.pl/aktualnosci/duch-bytkowski.html>, 20.03.2015.

⁹² Parafia Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Świętochłowicach, http://www.parafia-swietochlowice.pl/publikacja,100,u_piotra_i_pawla.html, 20.03.2015.

34. Dekanat Tychy Nowe

Obejmuje dziewięć parafii. Informacje o gazetkach parafialnych znajdują się na stronie WWW tylko jednej:

- Tychy-Paprocany – parafia pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa – „Serce. Gazetka Parafii NSPJ w Tychach-Paprocanych”⁹³

Pierwsza zakładka w menu głównym to „Serce”. Po kliknięciu odnośnika istnieje możliwość przejrzania wszystkich numerów tygodnika z roku 2014 oraz z roku bieżącego (ostatni numer z 1 marca). Pismo powstaje w wersji internetowej w języku HTML.

35. Dekanat Tychy Stare

Obejmuje dziesięć parafii. Informacje o gazetkach parafialnych znajdują się stronie WWW tylko jednej:

- Tychy – parafia pw. Świętej Rodziny – „Gazetka Parafialnego Oddziału Akcji Katolickiej”⁹⁴

Na stronie podana jest informacja o dacie powstania pisma, dostępne są wybrane artykuły w języku HTML, brakuje informacji o cytacie wydawniczej i nie wiadomo, z których numerów pochodzą zamieszczone publikacje.

36. Dekanat Wodzisław Śląski

Obejmuje jedenaście parafii. Informacje o gazetkach parafialnych znajdują się na stronach WWW trzech z nich:

- Wodzisław Śląski – parafia pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny – „Magnificat”⁹⁵

Po wyborze opcji „Inne media” w menu głównym istnieje możliwość przejrzania gazетки z całego 2012 roku oraz trzech numerów z 2011 roku.

- Wodzisław Śląski – parafia pw. Świętego Herberta Biskupa

Pismo nie ma tytułu, chociaż na stronie WWW parafii jest zakładka „Gazetka – Herbert”⁹⁶. Zamieszcza się tutaj jedynie krótkie rozważania do ewangelii z kilku ostatnich tygodni.

⁹³ Parafia Rzymskokatolicka Najświętszego Serca Pana Jezusa w Tychach-Paprocanych, http://www.nspj-paprocany.katowice.opoka.org.pl/gazetka_serce/index.html, 20.03.2015.

⁹⁴ Święta Rodzina. Strona Rzymskokatolickiej Parafii pw. Świętej Rodziny w Tychach, http://www.tychyrodzina.katowice.opoka.org.pl/gazetka_ak.htm, 20.03.2015.

⁹⁵ Parafia Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Wodzisławiu Śląskim, http://www.wnmp.pl/publikacja,87,magnificat_-_gazetka_parafialna.html, 21.03.2015.

⁹⁶ Parafia św. Herberta w Wodzisławiu Śl., <http://www.herbert.parafia.info.pl/?p=main&what=452>, 21.03.2015.

– Wodzisław Śląski-Jedłownik – parafia pw. Matki Bożej Wszechpośredniczki Łask i Świętego Antoniego z Padwy – „U Wszechpośredniczki”⁹⁷

Menu główne zawiera odnośnik z tytułem pisma. Oprócz możliwości pobrania kilkunastu numerów pisma z lat 2007-2010 oraz kilku numerów z 2014 roku, a także jednego z bieżącego roku strona jest dobrym źródłem informacji o historii pisma, jego redakcji oraz istniejących rubrykach i poruszanej problematyce.

37. Dekanat Żory

Obejmuje dziesięć parafii. Informacje o gazetkach parafialnych znajdują się na stronach WWW czterech z nich:

– Żory – parafia pw. Świętych Apostołów Filipa i Jakuba – „Chodź ze Mną”⁹⁸

Menu główne zawiera odnośnik „Gazetka Parafialna”. Znajdują się tutaj informacje o redakcji pisma oraz okładka jednego numeru. Osobliwa jest zachęta skierowana do parafian: „biznesmenów, właścicieli małych i średnich firm do sponsoringu naszej gazetki”. Celem sponsoringu jest obniżenie ceny gazetki oraz możliwość darmowej reklamy. Brak dostępu do treści pisma.

– Żory – parafia pw. Świętego Stanisława, Biskupa i Męczennika – „Dobra Nowina. Pismo Parafii św. Stanisława, Biskupa i Męczennika, w Żorach”⁹⁹

Menu główne zawiera odnośnik do grup parafialnych, gdzie znajduje się także „Redakcja Dobrej Nowiny”. Strona podaje dane o składzie redakcji, link do profilu pisma na Facebooku. Nie zabrakło także zaprezentowania historii pisma, przebiegu prac redakcyjnych oraz wykazu części tematów pisma, gdyż każdy numer ma swój motyw przewodni.

– Żory-Baranowice – parafia pw. Świętej Jadwigi Śląskiej – „Informator Parafialny Jadwiga Śląska”¹⁰⁰

⁹⁷ Parafia MB Wszechpośredniczki Łask i św. Antoniego z Padwy w Jedłowniku, <http://www.parafijedlownik.katowice.opoka.org.pl/index.php?page=gazetka32>, 21.03.2015.

⁹⁸ Rzymskokatolicka parafia św.św. Ap. Filipa i Jakuba w Żorach, <http://filipjakub.pl/gazetka-parafialna>, 21.03.2015.

⁹⁹ Parafia pw. św. Stanisława, biskupa i męczennika [Żory], <http://www.stanislaw-zory.pl/index.php/grupy-parafialne-mainmenu-79/-redakcja-qdobrej-nowinyq-mainmenu-73>, 21.03.2015.

¹⁰⁰ Parafia pw. św. Jadwigi Śląskiej w Żorach-Baranowicach, <http://www.parafiabaranowice.pl/informator>, 21.03.2015.

Menu główne zawiera zakładkę „Informator”. Po kliknięciu odnośnika czytelnik ma możliwość przejrzenia trzech najaktualniejszych numerów pisma.

– Żory-Kleszczów – parafia pw. Matki Bożej Częstochowskiej – „Maryja i My”¹⁰¹

W menu, po lewej stronie znajduje się odnośnik do „Gazetki Parafialnej”. Podano tutaj informację o możliwości przeczytania artykułów z gazетки od 29 marca 2009 roku aż do najnowszego numeru. Pismo jest tworzone w formacie HTML.

Podsumowanie

W ostatnich latach coraz więcej parafii archidiecezji katowickiej wydaje pisma parafialne i udostępnia je publicznie w sieci. Są to zarówno parafie wielkomiejskie, liczące kilkanaście tysięcy mieszkańców, jak i niewielkie parafie wiejskie. Nieco zaskakuje fakt, że spośród trzydziestu siedmiu dekanatów tworzących archidiecezję katowicką ok. 30 proc. nie ma w swoim składzie parafii, która promowałaby swoje pismo w Internecie. W trzech dekanatach (Bieruń, Katowice-Załęże i Chorzów) przynajmniej 50 proc. parafii informuje o swoich pismach parafialnych bądź udostępnia pisma w pełnej wersji.

Jeśli chodzi o architekturę informacji, czyli „strukturalne projektowanie przestrzeni informacyjnej służące ułatwieniu kompletowania informacji i udostępnianiu jej użytkownikom”¹⁰², to w serwisach parafialnych prace z tym związane wykonywane są przez różne podmioty. Niektóre strony WWW tworzą profesjonaliści, inne miłośnicy projektowania stron wykonujących swoją pracę społecznie. Wnioskując z rodzaju zawartości witryn, można domniemywać, że prezentacja gazetek parafialnych nie jest głównym celem redaktorów. Strony nie mają zbyt rozbudowanej struktury, narzędzia nawigacyjne nie są skomplikowane, dlatego znalezienie informacji o gazetkach parafialnych nie nastręcza większych trudności. Zauważa

¹⁰¹ Rzymskokatolicka parafia pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Kleszczowie, http://www.kleszczow-parafia.pl/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=38&Itemid=73, 21.03.2015.

¹⁰² L. Rosenfeld, P. Morvill, *Architektura informacji w serwisach internetowych*, Gliwice 2003, s. 20.

się pewną różnorodność w etykietowaniu elementów informacyjnych kierujących użytkowników do pism parafialnych. Najczęściej pojawiające się etykiety to: gazetka parafialna, pismo parafialne, pismo parafii, czasopisma, o gazetce, informator parafialny, biuletyn parafialny, multimedia bądź konkretny tytuł pisma.

Zauważa się, że obradujący II Synod Diecezji Katowickiej i prace wchodzącej w jego skład Komisji ds. Dziedzictwa Kościoła Katowickiego przyczyniły się już do pogłębienia świadomości duchowieństwa i laikatu o roli prasy parafialnej i jej znaczeniu dla dziedzictwa Kościoła lokalnego. Archiwa internetowe gazetek parafialnych są uzupełniane, pojawiają się nowe pisma. W opinii Marka Robaka: „wydaje się, że dalszy rozwój aktywności duszpasterskiej w Internecie zależeć będzie od przekonania, że aktywność duszpasterska w sieci ma sens, oraz od umiejętności znalezienia języka odpowiedniego dla komunikacji cyfrowej”¹⁰³.

PARISH WEBSITES AS A SOURCE OF INFORMATION ABOUT CATHOLIC PARISH PRESS IN ARCHDIOCESE OF KATOWICE AN ATTEMPT OF FORMAL AND PUBLISHING ANALYSIS

In the article the results of research concerning online accessibility of parish press within Archdiocese of Katowice have been discussed. In the research all 319 parishes of the Archdiocese have been included. It results from the analysis that 90% of parishes have their own websites and 19% of them promote their magazines on the Internet.

¹⁰³ M. Robak, *Duszpasterstwo w kulturze Internetu*, w: *Media w duszpasterstwie*, dz. cyt., s. 285.

ANNA GAWINEK¹

JUBILEUSZ DWUDZIESTOLECIA CZASOPISMA „Z PIEKARSKICH WIEŻ”

Wprowadzenie

Ukazujący się od dwudziestu lat miesięcznik parafialno-sanktu-aryjny „Z Piekarskich Wież” stanowi dla czytelników bogate źródło informacji i narzędzie komunikacji, umożliwia także nawiązywanie oraz utrzymanie więzi interpersonalnych.

Podjmując tematykę dotyczącą prasy parafialnej, do której zalicza się czasopismo „Z Piekarskich Wież”, należy dokonać próby jej zaklasyfikowania w ramach ogólnej typologii prasy. Wziąwszy pod uwagę kryterium częstotliwości ukazywania się, analizowany periodyk można określić jako miesięcznik. W typologii wytworów drukowych Sylwestra Dzikiego² prasa ze względu na kryterium aktualności i uniwersalności treści dzieli się na czasopisma o treści ogólnej oraz o treści specjalnej, czyli takie, które mają określony, konkretny zakres tematyczny, a treść, którą przekazują, jest skierowana do konkretnego kręgu odbiorców³. Według tego rozróżnienia „Z Piekarskich Wież” należy do tej drugiej kategorii. Uwzględniając miejsce wydawania czasopisma, można je zakwalifikować do prasy sublokalnej, czyli ukazującej się na określonym terytorium. W tym

¹ Studentka Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Śląski.

² S. Dzik, *Typologia wytworów drukowych*, w: *Encyklopedia wiedzy o prasie*, pod red. J. Maślanki, Wrocław 1976, s. 242.

³ Tenże, *Czasopisma treści specjalnej*, w: *tamże.*, s. 56.

konkretnym przypadku jest to parafia pw. Najświętszej Maryi Panny i św. Bartłomieja Apostoła w Piekarach Śląskich. Miesięcznik jest wydawany przez Sanktuarium Matki Bożej Sprawiedliwości i Miłości Społecznej w Piekarach Śląskich, a zatem zalicza się także do prasy kościelnej, wydawanej przez Kościoły lub związki religijne, i służy celom ideowym, religijnym oraz informacyjnym tychże podmiotów⁴. Analizowany miesięcznik jako czasopismo kościelne można również zaliczyć do czasopism religijnych, które według definicji są poświęcone religijnym sprawom wspólnot, jakimi są parafie⁵.

Piekary stanowią ośrodek religijny i społeczny Górnego Śląska. Miano to miasto zyskało m.in. dzięki ks. Janowi Alojzemu Fickowi. Jest to postać, która w XIX wieku odegrała znaczącą rolę w kształtowaniu Kościoła na Górnym Śląsku. Jego działalność przyczyniła się do rozbudzania w ludziach świadomości etnicznej, narodowej, poczucia jedności i wspólnoty w trudnych dla Polski czasach rozbicia terytorialnego oraz naporu germanizacyjnego. Inicjatywy księdza Ficka oddziaływały nie tylko na Górny Śląsk, ale również na wszystkie tereny, na których przebywali Polacy. Organizowane przez niego akcje o charakterze religijnym, oświatowym, kulturalnym oraz społecznym sprawiły, że Piekary stały się ośrodkiem życia religijno-społecznego i centrum katolicyzmu społecznego na Górnym Śląsku.

Kolejnym elementem stanowiącym o roli i znaczeniu Piekar dla Kościoła śląskiego jest ruch pielgrzymkowy. Piekary są miejscem, w którym dzięki pielgrzymowaniu pogłębiają się więzi społeczne, wiara katolicka oraz świadomość narodowa Ślązaków. Do Piekar pielgrzymowano już od początku istnienia sanktuarium, co było związane z cudownym obrazem Matki Bożej. Podczas pielgrzymek w Piekarach w XIX i na początku XX wieku spotykali się ludzie z trzech zaborów, miasto było więc miejscem, które dawało im poczucie wolności⁶. Pielgrzymowanie pozwalało na odrodzenie

⁴ C. Lechnicki, *Prasa kościelna*, w: *tamże*, s. 174.

⁵ Tenże, *Prasa religijna*, w: *tamże*, s. 182.

⁶ J. Górecki, *Piekary jako miejsce pielgrzymkowe w XIX wieku*, w: Ks. Jan A. Ficek i Piekary Śląskie w XIX wieku. Działalność religijno-społeczna ks. Jana A. Ficka i rola Piekar jako centrum katolicyzmu społecznego na Górnym Śląsku w XIX wieku, pod red. J. Wycisły, Katowice 1992, s. 161-162.

i oczyszczenie duchowe⁷. Pielgrzymki stanowiły pierwiastek umożliwiający ocalenie polskość Śląska⁸. Znaczenie Piekar dla Górnego Śląska i jego społeczeństwa podkreślał ks. August Hlond podczas koronacji obrazu Matki Bożej Piekarskiej w 1925 roku: „Ludu śląski! Ktokolwiek dochodzi przyczyn tej głębokiej wiary, musi pójść do Piekar. Bez nich nie można ani twej duszy zrozumieć, ani twego życia religijnego ogarnąć”⁹. W Piekarach nieustannie dokonuje się integracja społeczna, obrona wartości religijnych oraz ludzkich. Przez wiele lat miasto dawało Polakom poczucie wolności, podtrzymywało również wiarę i nadzieję na ocalenie tożsamości zarówno etnicznej, jak i narodowej.

Czasopismo „Z Piekarskich Wież” nie jest pierwszym periodykiem wydawanym na terenie Piekar. W XIX wieku ks. Jan Ficek rozszerzył to miasto jako ośrodek wydawniczy dzięki założeniu drukarni wspólnie z Teodorem Heneczkiem. Jej działalność stanowiła ważny element w walce o polską kulturę. Do wychodzących wówczas w Piekarach czasopism należał „Dziennik Górnośląski” oraz „Tygodnik Katolicki”. Następnym wydawnictwem ciągłym ukazującym się w Piekarach był „Poradnik dla Ludu Górnośląskiego” wychodzący w latach 1851-1853 i zawierający akty prawne¹⁰. Drukarnia Heneczka wydawała „Dodatkę” oraz „Ciąg Dalszy Poradnika Górnośląskiego”, w którym zamieszczano przekłady pism urzędowych i aktów prawnych¹¹. W latach 1868-1872 za sprawą ks. Bernarda Purkopa wydawano tygodnik „Zwiastun Górnośląski”, mający na celu umacnianie wiary oraz pobudzanie świadomości politycznej ludności Górnego Śląska¹². W latach 1870-1873 wydawano również pismo o profilu religijnym „Promotor Nabożeństwa do św. Józefa i Przenajświętszej

⁷ Tenże, *Z wdzięcznością i błaganiem u Matki Bożej Piekarskiej. Studium historyczno-pastoralne pielgrzymowania do Piekar Śląskich*, Katowice 2008, s. 179.

⁸ R. Rak, *Znaczenie sanktuarium w Piekarach dla religijno-społecznej integracji ludu górnośląskiego*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 17 (1984), s. 104.

⁹ B. Kołodziej, *Zagadnienia duszpasterskie w nauczaniu kard. Augusta Hlonda, Prymasa Polski*, w: *Ksiądz kardynał August Hlond, działalność duszpasterska i społeczna. W 75-lecie powstania diecezji katowickiej. Materiały posesyjne*, Katowice 2000, s. 26.

¹⁰ W. Ogrodziński, *Dzieje piśmiennictwa Śląskiego*, Katowice 1965, s. 115.

¹¹ J. Wycisło, *Sanktuarium Matki Bożej w Piekarach Śląskich*, t. 1: *Formowanie się głównego ośrodka życia religijno-społecznego na Górnym Śląsku w XIX wieku*, Katowice 1991, s. 269-270.

¹² *Tamże*, s. 274.

Rodziny”¹³. W Piekarach od 1888 do 1900 roku ukazywała się również „Gwiazda Piekarska” zainicjowana przez Adolfa Ligonía i Stefana Czerniejewskiego. Na łamach czasopisma poruszano kwestie społeczne, polityczne oraz oświatowe¹⁴. W latach 1925-1926 wydawano „Głos znad Brynicy”, tygodnik o tematyce społecznej i edukacyjnej. Kilka lat później na rynku pojawiła się „Gazeta Szarlejsko-Piekarska”, której nazwa została zmieniona na „Gazetę Piekarską”¹⁵. Analizując dzieje prasy piekarskiej, można zatem stwierdzić, że miesięcznik „Z Piekarskich Wież” stanowi swego rodzaju kontynuację tradycji mającej swój początek w XIX wieku. Obecnie w Piekarach ukazuje się kilka pism parafialnych. W parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Brzezinach Śląskich wychodzi „Serce”, w parafii pw. św. Józefa „Głos Józefa”, a przy parafii pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy „Zwiastun Nieustającej”¹⁶.

Powstanie czasopisma

Miesięcznik „Z Piekarskich Wież” powstał w 1994 roku, jego pierwszy numer ukazał się 25 grudnia. Pomysłodawcą pisma był ówczesny proboszcz parafii piekarskiej pw. Najświętszej Maryi Panny i św. Bartłomieja Apostoła, ks. Władysław Student. Inicjując wydawanie gazetki, ksiądz proboszcz chciał nawiązywać do tradycji wydawania czasopisma parafialnego, jakim były „Piekarskie Wiadomości Parafialne” będące pomysłem ks. Wawrzyńca Puchera, proboszcza piekarskiego w latach 1924-1941¹⁷. Tytuł periodyku został zaczerpnięty z refrenu pieśni *Tam wśród dymów kopalń śląskich*¹⁸.

¹³ D. Gacek, D. Pietrucha, *Piekary Śląskie i okolice. Przewodnik historyczno-krajoznawczy*, Piekary Śląskie 2007, s. 87.

¹⁴ J. Wycisło, *Sanktuarium Matki Bożej...*, dz. cyt., s. 285.

¹⁵ D. Gacek, D. Pietrucha, *Piekary Śląskie i okolice...*, dz. cyt., s. 87-88.

¹⁶ D. Bednarski, *Prasa parafialna w Archidiecezji Katowickiej. Dossier przygotowane na użytek Komisji ds. Dziedzictwa Kościoła Katowickiego II Synodu Archidiecezji Katowickiej*, Biblioteka Teologiczna UŚ, Katowice 2013 [na prawach rękopisu, do użytku wewnętrznego za zgodą autora].

¹⁷ H. Olszar, *Proboszczowie maryjnego sanktuarium w Piekarach Śląskich*, w: 350-lecie kultu Matki Bożej w Piekarach Śląskich. Tu przeszłość łączy się z przyszłością, pod red. W. Kani, M. Łuczaka, Katowice – Piekary Śląskie 2010, s. 37.

¹⁸ *Tamże*.

Funkcje tytułu

Czasopisma parafialne stanowią szczególny rodzaj prasy katolickiej. Wydawane są z zamiarem dotarcia do małych społeczności, którymi są wspólnoty parafialne. Można wyróżnić kilka funkcji pełnionych przez prasę parafialną¹⁹:

– funkcja informacyjna

Jest realizowana poprzez zamieszczanie na łamach czasopisma informacji o dziejach parafii, wydarzeń odbywających się na jej terenie, ogłoszeń, zapowiedzi przedślubnych, a także bieżących wiadomości z życia parafii, takich jak terminy posług duszpasterskich, godziny odprawiania Mszy, otwarcia kancelarii lub biblioteki parafialnej. W gazetkach parafialnych można również znaleźć statystyki dotyczące ślubów, chrzcin i zgonów.

– funkcja ewangelizacyjno-formacyjna

Przejawia się w publikowaniu artykułów autorstwa kapłanów, w których omawia się słowo Boże, wybrane teksty z Biblii opatrzone przemyśleniami księży. W gazetkach parafialnych zamieszcza się również biografie świętych, teksty pieśni religijnych, modlitwy, artykuły dotyczące różnych aspektów Kościoła katolickiego.

– funkcja integracyjna

Prasa parafialna pozwala na integrację w dwóch obszarach. Pierwszy oznacza integrację społeczności danej parafii, drugi zaś przejawia się w integracji społeczności z duszpasterzami. Realizowanie tej funkcji odbywa się przez publikowanie zdjęć, wspomnień z parafialnych pielgrzymek i wycieczek. Na łamach czasopisma prezentują się ruchy i grupy parafialne, które mogą w ten sposób zachęcać do przyłączenia się do nich innych parafian. Funkcja integracyjna dokonuje się także za pośrednictwem umieszczania w czasopiśmie listów parafian. Prasa parafialna może również integrować społeczność poprzez angażowanie parafian w prace nad przygotowywaniem czasopisma.

Miesięcznik parafialno-sanktuaryjny, jakim jest pismo „Z Piekarskich Wież”, spełnia wobec swoich czytelników wszystkie omówio-

¹⁹ J. Jakubowska, *Prasa parafialna. Serwis o prasie parafialnej dla wydawców i redaktorów prasy parafialnej. Statut Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Prasy Parafialnej*, § 3, http://www.prasaparafialna.pl/czytelnia/ospp/statut_ogolnopolskiego_stowarzyszenia_prasy_parafialnej, 29.03.2014.

ne powyżej funkcje prasy parafialnej. Pierwszą z nich jest funkcja ewangelizacyjno-formacyjna. Pismo piekarskie realizuje ją poprzez taką działalność, jak zamieszczanie fragmentów Pisma Świętego, tekstów pieśni religijnych oraz modlitw. Ukazują się w nim również cytaty z wypowiedzi Jana Pawła II, fragmenty encyklik papieskich, artykuły biskupów archidiecezji katowickiej z refleksjami na temat życia duchowego członków wspólnot parafialnych oraz innych kwestii religijnych. Na łamach czasopisma zamieszcza się także artykuły o charakterze religijnym oraz społecznym, które podejmują kwestie moralne. Funkcja ta przejawia się w drukowaniu artykułów omawiających m.in. przykazania Dekalogu, przykazania kościelne, sakramenty święte, lub też artykułów homilijnych, których autorami są proboszczowie i księża z parafii.

Funkcja informacyjna miesięcznika znajduje odzwierciedlenie w działach prezentujących statystyki parafialne. Czasopismo podaje również co miesiąc *Kalendarz sanktuaryjny* z rozkładem Mszy Świętych, prezentuje też parafianom programy pielgrzymek lub kolędy w okresie świąt Bożego Narodzenia. W piśmie czytelnicy mogli znaleźć cykl poświęcony dziejom sanktuarium *Historia Sanktuarium Matki Bożej w Piekarach Śląskich*, a także cykle: *Nasze sanktuaria* (opisujące obiekty znajdujące się na terenie archidiecezji katowickiej), *Kościół dekanatu piekarskiego*, *Kościół Matki Sprawiedliwości i Miłości Społecznej*. Tematyka artykułów realizujących funkcję informacyjną często wykracza poza problematykę lokalną. Dzięki temu czytelnicy mogą zapoznać się np. z historią innych sanktuariów niż piekarskie.

Funkcja integracyjna periodyku widoczna jest w artykułach przybliżających wiernym sylwetki księży nowo przybyłych do parafii, a także przedstawiających działalność grup parafialnych i zachęcających do dołączenia do nich. Przykładem jest cykl *Kawa czy... katecheza?* omawiający grupy działające przy parafii pw. Najświętszej Maryi Panny i św. Bartłomieja. Funkcję integracyjną pełni także stała rubryka *Nasze fotoreportaże* zawierająca fotorelacje z pielgrzymek, obozów ministrantów, grup parafialnych i innych wydarzeń z życia parafii. Wierni oraz osoby wchodzące w skład zespołu redakcyjnego dzielą się na łamach czasopisma wspomnieniami oraz wra-

zeniami z odbytych pielgrzymek i wycieczek parafialnych. Autorami artykułów publikowanych w miesięczniku są parafianie, można zatem mówić o integracji na płaszczyźnie wierni – kapłani.

Parametry wydawnicze czasopisma²⁰

Od 25 grudnia 1994 do 16 marca 2014 roku ukazało się 226 numerów miesięcznika „Z Piekarskich Wież”, w tym siedem zeszytów, które ukazywały się w okresie letnim i wydawane były na dwa miesiące, miało numerację podwójną. Można stwierdzić, że założenie funkcjonowania periodyku jako miesięcznika było w pełni realizowane. Wyjątek stanowiły zeszyty ukazujące się dwa razy w miesiącu, z reguły na początku i na końcu miesiąca, z tym że numer wydawany pod koniec miesiąca był przewidziany na miesiąc następny. Jeśli chodzi o objętość czasopisma, to pierwszy numer miesięcznika „Z Piekarskich Wież” liczył osiem stron²¹. Objętość numerów w przypadkach, gdy różniła się od stałej liczby stron, wynikała z charakteru danego zeszytu. Były to numery specjalne wydawane z okazji jubileuszu, poświęcone np. Janowi Pawłowi II lub konsekracji kościoła piekarskiego. Mniejsza od regularnie obowiązującej liczba stron wynika z liczby tematów przygotowanych i opracowanych w danym miesiącu. Wydawaniem periodyku zajmowały się trzy drukarnie. Były to: Centrum Usług Drukarskich Henryk Miller w Chorzowie, Zakład Poligrafii „INTROART” z Mysłowic oraz „Mewa-Druk” z Rudy Śląskiej, która wydaje czasopismo od numeru 11 (105) z 1 listopada 2003 roku do chwili obecnej.

²⁰ W analizie uwzględniono numery od 1 z 25 grudnia 1994 roku do 3 (228) z 16 marca 2014 roku.

²¹ Drugi numer liczył dwanaście stron, następnie liczba ta wzrosła do szesnastu i na tym poziomie objętość utrzymywała się do numeru 11 (176) z 1 listopada 2009 roku. Od kolejnego numeru do chwili obecnej objętość tegoż wydawnictwa ciągłego wynosi dwadzieścia stron. W międzyczasie ukazały się dwa numery liczące dwanaście stron oraz po jednym egzemplarzu o objętości czternastu, dwudziestu czterech oraz trzydziestu jeden stron. Razem ukazały się 164 numery, których objętość wynosiła szesnaście stron, oraz pięćdziesiąt pięć numerów dwudziestostronicowych, co daje łącznie 3 817 stron druku przez dwadzieścia lat ukazywania się czasopisma.

Analiza zawartości czasopisma

Na podstawie analizy zawartości miesięcznika „Z Piekarskich Wież” uzyskano szczegółowe dane dotyczące całości materiałów zawartych na jego łamach, jak również ich części składowych, takich jak: nagłówki, tekst, ilustracje. Podczas analizy dokonano podziału materiałów na: tekstowe – składające się jedynie z tekstu, tekstowo-ilustracyjne – w których tekst jest elementem dominującym, ponieważ stanowi ponad 50 proc. objętości materiału, materiały ilustracyjno-tekstowe – zawierające ponad 50 proc. ilustracji całości materiału, oraz materiały ilustracyjne – które stanowią 100 proc. materiału bądź zostały opatrzone jedynie nagłówkiem.

Tabela 1. Rodzaje i liczebność materiałów zawartych w miesięczniku „Z Piekarskich Wież”

ROK	Tekst	Tekst – Ilustracja	Ilustracja – Tekst	Ilustracja	RAZEM
1995*	53	74	52	16	195
1996	113	50	56	6	225
1997	120	63	45	17	245
1998	104	70	41	16	231
1999	50	111	48	10	219
2000	52	90	20	19	181
2001	53	70	19	31	173
2002	26	73	22	22	143
2003	48	81	39	22	190
2004	90	92	19	38	239
2005	90	85	20	30	225
2006	93	96	14	26	229
2007	62	118	2	36	218
2008	52	106	6	38	202
2009	57	115	8	34	214
2010	86	86	16	51	239
2011	68	98	12	57	235
2012	56	104	8	50	218
2013	80	112	13	31	236
2014	11	42	2	9	64
RAZEM	1 364	1 736	462	559	4 121

* Rok 1995 przyjęto za datę początkową ukazywania się czasopisma, uwzględniając w nim zeszyt z 25 grudnia 1994 roku.

Dane z tabeli 1 ukazują różnorodność pod względem liczebności materiałów poszczególnych rodzajów. Na podstawie analizy powyższych danych można stwierdzić, że na przestrzeni lat nie zarysowała się określona tendencja spadkowa ani wzrostowa w liczbie materiałów pojawiających się na łamach pisma. Liczebność danego typu materiałów jest zależna od ich objętości. W periodyku zamieszcza się materiały, które zajmują kilka stron, bywają również krótkie notatki lub też wzmianki, których kilka mieści się na jednej stronie. Dlatego też liczebność tekstów w danym roku jest różnorodna. Na ilościowe relacje między materiałami tekstowymi miał wpływ także rozwój środków technicznych. Możliwość wykonywania zdjęć aparatami cyfrowymi sprawiła, że stały się one bardziej atrakcyjne, poprawiła się jakość otrzymywanych obrazów. Istotną rolę odgrywa również czynnik ludzki. O tym, jaki materiał zamieścić na łamach czasopisma, o jakiej objętości, czy będzie zawierał ilustracje i w jakiej liczbie – decyduje redaktor pisma. Należy także wziąć pod uwagę okres, w jakim czasopismo jest redagowane: jeżeli odbywają się wówczas takie wydarzenia jak pielgrzymki albo uroczystości na terenie sanktuarium, to poświęca się im dużo miejsca oraz dokumentuje większą liczbą fotografii. Głównym środkiem przekazu i dotarcia do czytelnika jest tekst, którego dopełnieniem są ilustracje, lub też sama wypowiedź tekstowa. Ilustracje nie mają na celu rozproszenia odbiorcy i przytłoczenia swoją ilością, lecz podkreślają treści materiału.

Szata graficzna czasopisma

Na podstawie analizy materiału badawczego, jaki stanowią wszystkie numery czasopisma „Z Piekarskich Wież”, można stwierdzić, że jego szata graficzna prezentuje układ dynamiczny. W periodyku zamieszcza się wiele ilustracji, w tytułach artykułów, zwłaszcza w pierwszych latach funkcjonowania gazetki, wykorzystywano różnorodne czcionki o wielkości adekwatnej do objętości danego materiału. Z czasem układ zawartości treściowej zaczął się coraz bardziej klarować.

Stałym elementem pisma są fotoreportaże zamieszczane w nim od początku jego istnienia. Dział ten otrzymał własny tytuł, z chwilą gdy w miesięczniku pojawił się spis treści: *Nasze fotoreportaże*, później zaś *Foto-galeria*. Prezentowane są w nim relacje z różnego rodzaju wydarzeń i uroczystości odbywających się na terenie parafii, a także wycieczek, pielgrzymek, obozów organizowanych dla ministrantów czy też członków grup parafialnych.

– kolorystyka czasopisma

Wszystkie teksty publikowane w miesięczniku są drukowane w postaci czarno-białej bez tła. Kolorowa jest strona pierwsza, ostatnia oraz dwie środkowe, zawierające ilustracje lub fotorelacje (od 2003 roku są one drukowane na papierze kredowym). Pozostałe ilustracje zamieszczane w czasopiśmie są czarno-białe²². Obecnie całość zeszytu jest wydawana na papierze kredowym.

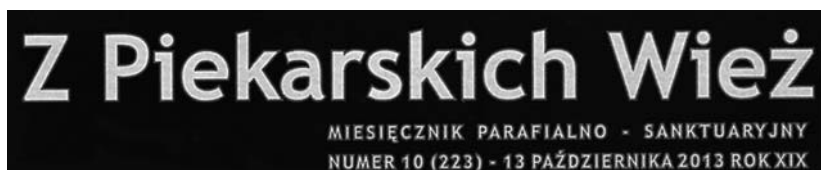
– winieta czasopisma

Na winietę miesięcznika „Z Piekarskich Wież” składa się jego tytuł, numeracja, data wydania oraz rysunek bazyliki piekarskiej. Wizerunek winiety zmieniał się na przestrzeni lat, zyskując na nowocześnieści, zmianie ulegała wykorzystywana czcionka, rysunek kościoła i jego położenie. Obecnie winieta periodyku zawiera jedynie tytuł, datę wydania, numerację, nie ma natomiast obrazka. Rozmieszczona jest wzdłuż całej długości strony. Poniżej zaprezentowano pierwszą oraz obecną winietę periodyku.

Winieta z 1995 roku

²² Wyjątek stanowią zeszyty takie jak numer 7-8 (2003) wydany z okazji 700-lecia kościoła piekarskiego, numer 5 (2005) poświęcony osobie Jana Pawła II oraz numer 9 (2008) omawiający konsekrację świątyni piekarskiej. Są to zeszyty w całości wydrukowane na kredowym papierze oraz zawierające kolorowe ilustracje, teksty zaś znajdują się na kolorowym tle.

Winieta z 2013 roku

Zasięg oddziaływania czasopisma i krąg czytelników

Głównym obszarem, jaki obejmuje swym zasięgiem miesięcznik parafialno-sanktuaryjny „Z Piekarskich Wież”, jest parafia pw. Najświętszej Maryi Panny i św. Bartłomieja Apostoła w Piekarach Śląskich, na terenie której jest wydawany. Również jego tematyka wskazuje na to, że czasopismo jest skierowane do członków tej wspólnoty parafialnej. Podejmuje bowiem kwestie związane z parafią oraz różnego rodzaju wydarzeniami odbywającymi się na jej terenie. Jako że miesięcznik jest wydawany przy Sanktuarium Matki Bożej Sprawiedliwości i Miłości Społecznej, na jego łamach podejmuje się także szeroki zakres zagadnień dotyczących lokalnego sanktuarium, od jego historii przez informacje o przyjeżdżających gościach po kwestie architektoniczne. Z tych względów podstawową grupą czytelników są mieszkańcy parafii Najświętszej Maryi Panny i św. Bartłomieja Apostoła. Jednak zasięg oddziaływania pisma jest większy z uwagi na liczne pielgrzymki przybywające co roku do Piekar Śląskich z różnych miast w Polsce. Można stwierdzić, że jego potencjalny zasięg wpływów jest nieograniczony, ponieważ czasopismo jest udostępnione na stronie internetowej sanktuarium. Dlatego też sięgnąć do niego mogą nawet ci, którzy pielgrzymują do Piekar Śląskich zza granicy.

Krąg czytelników periodyku tworzą zarówno ludzie starsi, jak i dzieci oraz młodzież, gdyż zawiera treści uniwersalne, z których czerpać mogą wszyscy bez względu na wiek. Znajdują się tam także artykuły i materiały zorientowane na dotarcie do dzieci i młodzieży. Miesięcznik jest dla młodych czytelników źródłem wiedzy, mogą oni również czerpać z niego naukę w kwestiach religijnych i etycznych.

Rozważając przyszłość czasopisma, należy stwierdzić, że istnieje duża szansa na to, że nadal będzie się ono ukazywać. Może o tym świadczyć już sam fakt, że funkcjonuje od dwudziestu lat, z czego wynika, że stale istnieje zapotrzebowanie na prasę parafialną. Z biegiem lat pismo dostosowywało się do rozwoju środków technicznych, co przejawiało się w sposobie jego wydawania. Czytelnikom oferowano zeszyty coraz bardziej atrakcyjne pod względem edytorskim, zawierające liczne ilustracje. Szata graficzna periodyku jest elementem zachęcającym do wzięcia go do ręki. Kolejnym czynnikiem przemawiającym za utrzymaniem wydawania miesięcznika jest fakt, że jest dostępne w Internecie, co dowodzi podążania za rozwojem nowych technologii oraz zamiaru dotarcia do szerszego grona odbiorców niż wspólnota parafialna. Czasopismo zawiera treści dotyczące parafii pw. Najświętszej Maryi Panny i Sanktuarium Matki Bożej Sprawiedliwości i Miłości Społecznej, stanowiąc tym samym środek informacji oraz komunikacji we wspólnocie parafialnej. Z miesięcznika korzystają jednak nie tylko mieszkańcy parafii i Piekar Śląskich, ale także pielgrzymi przybywający do sanktuarium z całej Polski. Pismo jest zatem źródłem wiedzy o sanktuarium i jego historii. Pod uwagę należy również wziąć miejsce, w jakim periodyk się ukazuje, czyli parafię i sanktuarium, w którym organizuje się różnego rodzaju uroczystości i inne wydarzenia. Gdyby czasopismo się nie ukazywało, nie istniałaby możliwość udokumentowania tych faktów i informowania o nich. Ze względu na wielość i różnorodność wydarzeń na terenie sanktuarium i parafii nie zachodzi obawa o to, że wyczerpią się tematy podejmowane na łamach periodyku. Podsumowując, można stwierdzić, że miesięcznik „Z Piekarskich Wież” z uwagi na treści w nim zawierane, obszar, na jakim się ukazuje, oraz podążanie za rozwojem technologii będzie funkcjonował w przyszłości.

THE TWENTIETH ANNIVERSARY OF „Z PIEKARSKICH WIEŻ” JOURNAL

The paper discusses the importance of the Piekary Śląskie for the Upper Silesia, creation of „Z Piekarskich Wież” journal as well as

functions of parish press. Attention has been drawn to analysis of contents, publishing parameters, graphic design and functions of the title. Statistical data is presented in table. Article provides examples of illustrations published in the journal. The paper also describes the range of influence and readership of the monthly. The article considers also the future of the „Z Piekarskich Wież” journal.

GABRIELA ŁĄCKA¹

„ŹRÓDŁA DO DZIEJÓW KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO NA GÓRNYM ŚLĄSKU”

ANALIZA ZAWARTOŚCI

W 2014 roku nakładem Wydawnictwa Emmanuel ukazała się seria wydawnicza pt. „Źródła do dziejów Kościoła katolickiego na Górnym Śląsku”. Inicjatorami jej powstania byli historycy z Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, pracownicy Archiwum Archidiecezjalnego w Katowicach oraz Katowickiego Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej. Redaktorem naukowym serii wydawniczej został ks. prof. Jerzy Myszor, kierownik Zakładu Teologii Patrystycznej i Historii Kościoła (ZTPHK) na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, wybitny znawca śląskiego Kościoła i stosunków Kościoła – państwo po II wojnie światowej. Jest on autorem wielu publikacji i opracowań na temat dziejów Kościoła na Śląsku². Należy do nich m.in. monumentalna

¹ Biblioteka Teologiczna Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

² *Biskup August Hlond i jego diecezja*, pod red. J. Myszoza, Katowice 2013; *Biskup Józef Gawlina w Związku Sowieckim*, Warszawa 2013; *Ks. August Hlond na Górnym Śląsku 1922-1926. Listy pasterskie – odezwy – przemówienia*, Katowice 2013; *Posługa pasterska biskupa Stanisława Adamskiego w okresie okupacji hitlerowskiej 1939-1945*, w: *Duszpasterz czasu wojny i okupacji. Biskup Stanisław Adamski 1939-1945*, pod red. J. Myszoza, Katowice 1994, s. 8-50; *Listy ks. Józefa Czempieła z obozów koncentracyjnych Mauthausen-Gusen i Dachau (1940-1942). Edycja tekstów i komentarz*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 25/26 (1992-1993), s. 355- 376; *Śługa Boży ks. Józef Czempiel (1883-1942)*, w: *Męczennicy za wiarę 1939-1945. Duchowni i świeccy z ziem polskich, którzy prześladowani przez nazizm hitlerowski dali Chrystusowi ofiarę życia świadectwo miłości*, pod red. W. Moroza, A. Datki, Warszawa

Historia diecezji katowickiej (1999) oraz rozprawa *Duchowieństwo katolickie na Śląsku 1742-1914* (2011). Poczesne miejsce w bogatym dorobku księdza profesora zajmuje edycja tekstów źródłowych upowszechniająca znakomite opracowania materiałów, dokumentów i świadectw z życia wybitnych synów śląskiej ziemi, m.in. bp. Augusta Hlonda i bp. Józefa Gawliny oraz bł. ks. Emila Szramka i ks. Jana Machy.

Seria „Źródła do dziejów Kościoła katolickiego na Górnym Śląsku” w założeniu uczestników projektu nawiązuje do ukazującej się w okresie międzywojennym serii „Fontes”³, która powstała z inicjatywy Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku⁴.

Zdaniem redaktora naczelnego, ks. Jerzego Myszora, uczestnicy projektu pragną odwołać się do tej właśnie serii wydawniczej, dlatego

1996, s. 89-95; *Śługa Boży ks. Emil Szramek (1887-1942)*, w: *Męczennicy za wiarę 1939-1945...*, dz. cyt., s. 95-100; *Ks. Jan Kapica (1886-1930)* [wstęp i antologia tekstów], w: *Sylwetki najwybitniejszych działaczy trzeźwościowych XIX i XX wieku oraz antologia ich pism*, pod red. M.P. Romaniuka, t. 2, Warszawa 1996, s. 165-190; *Ks. Jan Kapica (1866-1930) – karta z dziejów ruchu abstynenckiego na Górnym Śląsku*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 22 (1989), s. 121-130; *Dlaczego zginął ks. Emil Szramek*, w: *Victor – quia Victim. Książdz Emil Szramek (1887-1942)*, pod red. E. Szczotoka, A. Liskowackiej, Katowice 1996, s. 59-68; *Śługa Boży ks. Emil Szramek – proces beatyfikacyjny męczenników II wojny światowej. Nowe pytania i odpowiedzi. Edycja tekstów źródłowych*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 30 (1997), s. 249-271; *Proces beatyfikacyjny ks. Emila Szramka*, w: *Nowe oblicza bł. Emila Szramka*, pod red. K. Heskiej-Kwaśniewicz, J. Myszora, Katowice 2003, s. 10-21.

³ Seria „Fontes” składała się z pięciu tomów. Tom 1 został wydany w roku 1932, tom 2 w roku 1936, natomiast tomy 3-5 w 1938 roku. Wszystkie tomy dotyczyły opisu historycznego i rozwoju społecznego niektórych miast (Woźniki, Wędrzynia) lub regionów Śląska (dekanat bytomski i pszczyński). Powyższe publikacje świadczyły o kierunkach prac naukowych towarzystwa, lecz ukazywały również historyczne uwarunkowania istnienia i rozwoju tych miast i regionu; por. H. Bednorz, J. Bańka, *Życie i działalność ks. Emila Szramka 1887-1942*, Katowice 1996, s. 133-147; A. Trojnar, *Śląskie piśmiennictwo historyczne w okresie II Rzeczypospolitej*, w: *Książka polska na Śląsku w latach 1922-1945. Zarys problematyki*, pod red. M. Pawłowiczowej, Katowice 1994, s. 19.

⁴ Wśród członków założycieli przedwojennej serii znalazły się osoby zasłużone dla rozwoju oświaty i kultury na Śląsku: ks. Julian Antoni Łukaszewicz, adwokat Brunon Kudera, dr Bogusław Parczewski, dr Paweł Kempka, ks. Teodor Kubina, Konstanty Prus i ks. Emil Szramek. Celem towarzystwa było ożywianie i popieranie rozwoju nauki i kultury polskiej na Śląsku, gromadzenie zabytków kultury oraz szerzenie wśród ogółu zrozumienia dla swojej działalności. Swoją misję towarzystwo realizowało poprzez organizowanie odczytów, wykładów oraz zakładanie bibliotek, a także przez współpracę z innymi towarzystwami naukowymi. Ożywienie działalności naukowej towarzystwa nastąpiło z chwilą objęcia funkcji prezesa przez ks. Emila Szramka w 1927 roku. Wtedy ukazało się sześć tomów „Rocznika Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku” oraz wspomniana już seria wydawnictw źródłowych „Fontes” (pięć tomów).

nie bez znaczenia jest to, że jej pierwszy tom został poświęcony osobie księdza Szramka. Odpowiedzialność za merytoryczny charakter serii ponoszą uczestnicy tej inicjatywy, a każdy tom ma swojego redaktora prowadzącego, zatwierdzonego przez Radę Naukową⁵. Do tej pory w serii ukazało się siedem tomów, w których przedstawiono postacie zasłużone dla dziejów Kościoła i Górnego Śląska.

Pierwszy tom z serii „Źródła do dziejów Kościoła katolickiego na Górnym Śląsku”, zatytułowany *Błogosławiony Emil Szramek – Męczennik*⁶, został poświęcony postaci błogosławionego kapłana. Ks. Emil Szramek należał do najwybitniejszych duszpasterzy na Śląsku okresu międzywojennego. Jako kapłan był jednocześnie przywódcą polskiej inteligencji i krzewicielem kultury polskiej na Górnym Śląsku⁷.

Zdaniem ks. prof. Jerzego Myszora punktem wyjścia powstania niniejszej publikacji było tłumaczenie dwudziestu dziewięciu listów obozowych księdza Szramka wydanych w 1996 roku przez ks. Janusza Wycisłę⁸. Większość listów znajdujących się w tej publikacji przetłumaczono na nowo, a dzięki zgromadzonym oryginałom i zbiorowi listów siostrzenicy Szramka, Margarethe Hanus, udało się skorygować wiele pomyłek translatorskich i redakcyjnych. W omówieniu zaprezentowano cenne materiały źródłowe zawierające wspomnienia i listy obozowe związane z męczeństwem ks. Emila Szramka.

⁵ W skład Rady Naukowej wchodzi: ks. prof. Jerzy Myszor (przewodniczący), dr hab. Adam Dziurok (wiceprzewodniczący), dr Halina Dudała, dr Jacek Żurek, ks. Damian Bednarski (sekretarz); por. *Błogosławiony Emil Szramek – Męczennik*, pod red. J. Myszora, Katowice 2013, s. 10.

⁶ *Błogosławiony Emil Szramek – Męczennik*, pod red. J. Myszora, Źródła do dziejów Kościoła katolickiego na Górnym Śląsku 1, Wydawnictwo Emmanuel, Katowice 2013, ss. 213.

⁷ Emil Szramek urodził się w Tworkowie k. Raciborza. W okresie międzywojennym i w czasie II wojny światowej był proboszczem parafii pw. Najświętszej Marii Panny w Katowicach (zwanej parafią mariacką). Znany był jako żarliwy duszpasterz, patriota, działacz społeczny i narodowy w okresie powstań śląskich i plebiscytu, badacz historii i kultury śląskiej, mecenas sztuki i budowniczy katowickiej katedry pw. Chrystusa Króla w Katowicach. W chwili agresji hitlerowskiej na Polskę decyzją władz okupacyjnych został zmuszony do opuszczenia Śląska i przeniesienia się do Generalnej Guberni, lecz się jej nie podporządkował, ponieważ uważał za swój obowiązek pozostanie w parafii. Ósmego kwietnia 1940 roku został aresztowany i wywieziony do obozu w Dachau, gdzie 13 stycznia 1942 roku – oblewany strumieniami lodowatej wody w izbie chorych – został zamordowany. Papież Jan Paweł II beatyfikował go w 1999 roku w gronie 108 męczenników za wiarę; por. *Bł. Emil Szramek (1887-1942), męczennik*, http://www.encyklo.pl/index.php5?title=B%C5%82._Emil_Szramek, 12.02.2015.

⁸ *Listy obozowe księdza Emila Szramka*, tł. J. Wycisło, w: *Victor – quia Victima...*, dz. cyt., s. 19-38.

Do najważniejszych dokumentów należą listy pisane z obozu koncentracyjnego, wydane krytycznie, opatrzone komentarzem i wyjaśniające okoliczności napisania listu oraz identyfikujące najbliższe Szramkowi osoby. Dzięki tym świadectwom zapisanym w postaci listów, zeszytów⁹ wspomnień, relacji, drobnych zapisków ludzi, którzy byli blisko Szramka – zarówno w Katowicach, jak i w ostatniej drodze życia w obozie w Dachau – wyłania się obraz kapłana, Polaka, męczennika, niezłomnego świadka wiary. Te proste, z konieczności lakoniczne, gdyż poddane cenzurze listy są świadectwem jego bogatej duchowości, niewzruszonej wiary i niezachwianej nadziei pokładanej w Bogu. Wypowiedzi towarzyszy niedoli świadczą o tym, że zachowaniem swoim budził szacunek nawet niektórych Niemców. „To był typ niezłomnego charakteru – mówił o nim współwięzień z Dachau – tak niezwykle oddziaływał na towarzyszy. Biła odeń siła ducha, powaga i godność świadomego swej roli nawet w najdrobniejszym uczynku Polaka, obywatela i mocnego człowieka”¹⁰. Publikację wzbogacono reprodukcjami zdjęć, które autor otrzymał od rodziny Szramka, a także z Archiwum Archidiecezjalnego w Katowicach, z Archiwum Parafii Najświętszej Marii Panny w Katowicach oraz z Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu.

Drugi tom omawianej serii „Źródła do dziejów Kościoła katolickiego na Górnym Śląsku” został poświęcony ważnej postaci polskiego Kościoła wywodzącej się ze Śląska, bp. Józefowi Gawlinie. Publikacja *Biskup Józef Gawlina w Związku Sowieckim* nawiązuje do niezwykle wydarzenia, jakim było uzyskanie w 1942 roku zgody na oficjalny pobyt biskupa katolickiego Józefa Gawliny w państwie komunistycznym¹¹. Z chwilą gdy zaczęto tworzyć Armię Polską, biskup Gawlina uznał za swój obowiązek utworzenie duszpasterstwa polowego powstającego tam Wojska Polskiego. Redaktor naukowy, ks. prof. Jerzy Myszor, opierając się na licznych rozproszonych dokumentach, fragmentach korespondencji dyplomatycznej oraz wspo-

⁹ *Briefe aus dem KZ von 08. April 1940-13. Januar 1942* – zeszyt, w którym siostrzenica Szramka zamieściła szesnaście fotokopii jego listów obozowych oraz dwudziestu własnoręcznie sporządzonych ich odpisów.

¹⁰ *Błogosławiony Emil Szramek...*, dz. cyt., s. 10.

¹¹ *Biskup Józef Gawlina w Związku Sowieckim*, pod red. i ze wstępem J. Myszoza, Źródła do dziejów Kościoła katolickiego na Górnym Śląsku 2, Wydawnictwo DiG, Warszawa 2013, ss. 400.

nień towarzyszących mu osób i ludzi postronnych, przedstawił przebieg wizyty biskupa polowego z misją duszpasterską w Związku Sowieckim¹². Całość rozproszonej dokumentacji archiwalnej, która złożyła się na powstanie tej publikacji, znajduje się w Archiwum Archidiecezjalnym w Katowicach, w zespole Zbiorów Specjalnych (sygnatura ZS), w fascykule pod nazwą *Biskup Józef Gawlina w Związku Sowieckim i na Bliskim Wschodzie (1942-1943). Dokumenty i materiały ze zbiorów abpa Sz. Wesołego i ks. J. Myszora*. W skład edycji weszły również dokumenty zachowane w archiwum w polskim kościele i Hospicjum św. Stanisława w Rzymie¹³.

Publikację podzielono na dwie części. Pierwsza zawiera dokumenty źródłowe w postaci korespondencji, protokołów, notatek, stenogramów, memoriałów, wykazów, aktów urzędowych oraz kazań księdza Gawliny z lat 1940-1942. Druga część to jego *Dzienniki*, relacje i wspomnienia spisywane od 1942 roku, stanowiące obszerny fragment *Dziennika* Gawliny z okresu od lutego do kwietnia 1942 roku, jak też notatki ks. Marcina Chrostowskiego, kapelana i towarzysza podróży biskupa polowego, od marca do sierpnia 1942 roku¹⁴. W publikacji znajduje się również wykaz skrótów, które zaznaczono w bibliografii. Wprowadzenie uzupełniają aneksy, które zawierają informacje biograficzne o duchownych katolickich trzech obrządków (łacińskiego, greckokatolickiego i bizantyjsko-słowiańskiego), którzy służyli w wojsku lub byli związani w ten lub inny sposób z Armią Polską w ZSRR. W *Dodatku I* zamieszczono informacje o innych duchownych katolickich, którzy przebywali w ZSRR w tym czasie (duszpasterze ludności cywilnej, uwięzieni bądź na zesłaniu, w tym duchowni obywatele ZSRR). W *Dodatku II* zamieszczono informacje biograficzne o niektórych duchownych innych wyznań w Armii Polskiej w ZSRR. Wielką pomocą dla czytelnika jest zamieszczona w publikacji mapa oraz indeks nazwisk i geograficzny, w którym podano odnośniki do nazwy głównej, jeśli występuje w innych odmianach.

¹² *Biskup Polowy Wojska Polskiego Józef Gawlina – niedoszły biskup katowicki*, „Studia Pastoralne” 8 (2012), s. 273-280; toż: „Wiadomości Archidiecezjalne (Katowice)” 6-7 (2011), s. 212-220; *Józef Gawlina. Wspomnienia*, oprac. J. Myszor, Katowice 2004.

¹³ *Biskup Józef Gawlina w Związku Sowieckim*, dz. cyt., s. 61.

¹⁴ M. Chrostowski, *Ks. biskup Gawlina wśród Wojska Polskiego w Rosji. Notatki z podróży*, w: *Ks. biskup Józef Gawlina wśród Wojska Polskiego w Rosji*, Brighton 1970, s. 15-16.

Skala zainteresowania genealogią oraz szerokie spektrum użytkowników pragnących uzyskać nie tylko dostęp do ksiąg metrykalnych, lecz także szerokie o nich informacje, stawiają przed pracownikami archiwów nowe wyzwania. Pomocą w rozwiązywaniu tych zadań ma służyć publikacja *Księgi metrykalne w Archiwum Archidiecezjalnym w Katowicach. Przewodnik po zespole*¹⁵ autorstwa Haliny Dudały i Wojciecha Schäffera.

Archiwum Archidiecezjalne w Katowicach w ciągu czternastu lat przejęło prawie 2 tys. ksiąg metrykalnych. Przewodnik po zespole powstał w wyniku tego procesu. Autorzy pracy: H. Dudała i W. Schäffer, przedstawili dzieje Archiwum Ksiąg Metrykalnych, którego początki sięgają roku 1961¹⁶. Pierwszym dokumentem rozpoczynającym akcję centralizacji metrykaliów była decyzja ówczesnego wikariusza generalnego, ks. Wiktora Skorca, dzięki któremu w Archiwum Archidiecezjalnym zgromadzono księgi metrykalne z terenu diecezji katowickiej z okresu od XVII do XIX wieku¹⁷. Ze względu na uwarunkowania historyczne w przewodniku znalazły się również księgi metrykalne dotyczące miejscowości nienależących obecnie do diecezji katowickiej, jednak w przeszłości stanowiących integralną część parafii pozostających w dzisiejszych granicach diecezji, np. Żychcice (parafia Kamień), Rudne Piekary (parafia Radzionków). Zdaniem autorów katowickie księgi metrykalne stanowią przykład tej formy kancelaryjnej, jaką była księga wpisów w rozumieniu „księgi służącej instytucji bądź osobie fizycznej do wnoszenia wpisów dotyczących czynności prawnych lub innych czynności związanych z zakresem danej instytucji i osoby”¹⁸.

Charakterystyka archiwalna ksiąg metrykalnych wymienia tzw. dudki, czyli księgi formatu *pagina fracta*, nierubrykowane, stanowiące najstarszą część zbiorów z XVII i XVIII wieku. Równolegle

¹⁵ *Księgi metrykalne w Archiwum Archidiecezjalnym w Katowicach. Przewodnik po zespole*, oprac. H. Dudała i W. Schäffer, Źródła do dziejów Kościoła katolickiego na Górnym Śląsku 3, Wydawnictwo Emmanuel, Katowice 2013, ss. 334.

¹⁶ Biskup pomocniczy diecezji katowickiej Juliusz Bieniek poświęcił 14 stycznia 1961 roku tworzące się ogólnodiecezjalne Archiwum Ksiąg Metrykalnych; por. *Księgi metrykalne w Archiwum Archidiecezjalnym w Katowicach...*, dz. cyt., s. 14.

¹⁷ *Tamże*.

¹⁸ S. Nawrocki, *Rozwój form kancelaryjnych na ziemiach polskich od średniowiecza do końca XX wieku*, Poznań 1998, s. 68-69.

do dudek prowadzono niejako duplikaty tych zapisów metrykalnych w postaci księgi rubrykowanej, w języku niemieckim. Poszczególne serie ksiąg zawierały skorowidze alfabetyczne, które sporządzano dla ułatwienia pracy przy wyszukiwaniu konkretnych wpisów, zwłaszcza w przypadku parafii wielkomiejskich. Pod względem technicznym zróżnicowanie archiwaliów dotyczy zarówno formatu ksiąg, jak i używanych języków, rodzaju papieru oraz zastosowanych opraw. Analiza zachowanych ksiąg pozwala na prześledzenie procesu ich powstawania, o czym świadczą fragmenty wpisów na wewnętrznych stronach ksiąg metrykalnych pochodzących z XVIII wieku.

W trakcie porządkowania zastosowano metodę historyczną. Cennymi wskazówkami okazały się dla archiwistów dziewiętnastowieczne inwentarze parafialne znajdujące się w zespole akt lokalnych Archiwum Archidiecezjalnego w Katowicach, jak również publikacja E. Randta i H.O. Swientka: *Die älteren Personenstandregister Schlesien* (Görlitz 1938). Na podstawie tych źródeł i publikacji opracowano mapę ubytków w księgach metrykalnych. Stworzono informator, któremu nadano układ alfabetyczny. Inwentarz poprzedzono wstępem i wykazami skrótów oraz zaopatrzono w indeks nazw miescowych wraz z ich niemieckojęzycznymi odpowiednikami.

Centralizacja ksiąg metrykalnych diecezji katowickiej pozwoliła na rozpoczęcie procesu ich zabezpieczenia poprzez digitalizację. Od 2000 roku prowadzi się prace nad stworzeniem elektronicznych kopii tych ksiąg. Obecnie zdigitalizowano już ok. 8 proc. zespołu (122 jednostki archiwalne) i materiały te są dostępne dla użytkowników w pracowni naukowej.

Kolejne opracowanie w omawianej serii pt. *ks. August Hlond na Górnym Śląsku 1922-1926. Listy pasterskie – odezwy – przemówienia*¹⁹ poświęcono postaci zasłużonej dla rozwoju ziemi śląskiej – bp. Augustowi Hlondowi²⁰.

¹⁹ *Ks. August Hlond na Górnym Śląsku 1922-1926. Listy pasterskie – odezwy – przemówienia*, pod red. J. Myszcza, Źródła do dziejów Kościoła katolickiego na Górnym Śląsku 4, Wydawnictwo Emmanuel, Katowice 2013, ss. 217.

²⁰ August Hlond urodził się 5 lipca 1881 roku na pograniczu Brzęczkowic i Mysłowic. Od szóstego roku życia uczęszczał do szkoły ludowej w Brzezince. Jako chłopiec wraz ze starszym bratem Ignacym udał się do Turynu. W 1897 roku August złożył śluby zakonne w zgromadzeniu księży salezjanów. Podjął studia na Uniwersytecie Gregoriańskim, które ukończył w 1900 roku, uzyskując doktorat z filozofii. Po powrocie do Polski do święceń kapłańskich

W omawianej publikacji znalazły się wszystkie dokumenty związane z jego posługą w diecezji katowickiej, obejmujące okres od listopada 1922 do czerwca 1926 roku, a mianowicie: listy pasterskie, odezwy, przemówienia, słowa w dyskusji. Kwerendzie poddano, poza „Gościem Niedzielnym”, następujące codzienne gazety śląskie z lat 1922-1924, które na swych łamach zamieszczały ważne informacje związane z życiem Kościoła: „Gazeta Ludowa”, „Goniec Śląski”, „Górnoślązak”, „Katolik”. Załączona bibliografia zawiera zestawienia najważniejszych publikacji związanych z pobytem Augusta Hlonda na Górnym Śląsku jako administratora apostolskiego i pierwszego biskupa katowickiego.

W tomie piątym serii „Źródła do dziejów Kościoła katolickiego na Górnym Śląsku”, zatytułowanym *Z pamiętnika Westfaloka*²¹, zamieszczono wspomnienia Ludwika Hurskiego, urodzonego w 1875 roku w Zabełkowie w powiecie raciborskim. Autor pisał swój pamiętnik z myślą o najbliższej rodzinie. Chciał w ten sposób przekazać potomnym historię swojego życia. Jako jeden z wielu emigrantów, którzy na przełomie XIX i XX wieku wyjeżdżali z Górnego Śląska za pracą do Nadrenii Północnej-Westfalii, opisał swoje odczucia i wspomnienia z emigracji. Zdaniem ks. Henryka Olszara, który przygotował tekst do druku, „pamiętnik jest źródłem historycznym, które trzeba docenić. Jeśli nawet w prezentowanym pamiętniku przebija subiektywny punkt widzenia, to jednak jego

pełnił obowiązki wychowawcy i nauczyciela, dyrygenta chóru i sekretarza dyrektora zakładu salezjańskiego w Oświęcimiu. W 1905 roku otrzymał z rąk bp. A. Nowaka święcenia kapłańskie, a następnie objął stanowisko kapelana w zakładzie Lubomirskiego w Krakowie. Siódmego listopada 1922 roku papież Pius XI wręczył Hlondowi nominację na administratora apostolskiego dla tej części Śląska, która przypadła Polsce. Papież zatwierdził nową organizację terytorialną Kościoła w Polsce 28 października 1925 roku, w jej zaś ramach istniała nowo powołana do życia diecezja katowicka. Czternastego grudnia 1925 roku ks. A. Hlond został pierwszym biskupem nowej diecezji katowickiej. Kierował Kościołem na Śląsku tylko cztery lata (od listopada 1922 do czerwca 1926 roku). Dwudziestego czwartego czerwca 1926 roku został mianowany przez Piusa XI arcybiskupem metropolitą gnieźnieńskim i poznańskim – prymasem Polski. W trakcie krótkich, lecz intensywnych rządów w Kościele śląskim (1922-1926) położył podwaliny pod sprawnie funkcjonujący zarząd diecezję, stworzywszy kurię, kapitułę i sąd biskupi. Zadecydował również o miejscu utworzenia seminarium duchownego z siedzibą w Krakowie. Powołał do życia „Gościa Niedzielnego” i tygodnik niemiecki „Sonntagsbote”. Przyczynił się do stopniowej polonizacji duszpasterstwa przez utworzenie własnych central dla bractw i stowarzyszeń katolickich.

²¹ L. Hurski, *Z pamiętnika Westfaloka*, pod red. H. Olszara, Źródła do dziejów Kościoła katolickiego na Górnym Śląsku 5, Wydawnictwo Emmanuel, Katowice 2013, ss. 140.

wartość jest niepowtarzalna, ujawnia bowiem kulisy wydarzeń, motywy postępowania autora i jemu współczesnych. Po interpretacji i koniecznym w tym wypadku procesie porównywania z innymi źródłami historycznymi oraz wyjaśniania zawichości gwary śląskiej i naleciałości języków obcych możemy zbliżyć się do osób i wydarzeń współczesnych autorowi, i to w większym stopniu, niż to ma miejsce w przypadku źródeł historycznych, takich jak dokumenty zawierające urzędowe rozstrzygnięcia, sporządzone w formie właściwej dla danego czasu i miejsca”²².

Pamiętnik Ludwika Hurskiego jest pisany „mieszanym kodem językowym”. Autor stara się posługiwać poprawną polszczyzną, jednak w tekście wyraźnie przebijają elementy gwary śląskiej oraz zapożyczenia z języka niemieckiego i czeskiego. W publikacji zachowano oryginalną pisownię i interpunkcję. Uzupełnienia wyrazów skróconych zaznaczono nawiasem kwadratowym. W przypisach podano wyjaśnienia dotyczące nazw geograficznych i terenowych zamieszczonych na podstawie *Słownika nazw miejscowych Górnego Śląska*²³ oraz *Spisu miejscowości w Polsce*²⁴. Do ustalania nazw niektórych parafii posłużył *Schematyzm Archidiecezji Katowickiej*²⁵. Nazwy ptaków i roślin porównano z przewodnikami z zakresu zoologii i botaniki. Ludwik Hurski pisał swój pamiętnik przez jedenaście lat. Po jego śmierci, która nastąpiła 6 kwietnia 1947 roku, kronikę rodziny kontynuował jego syn Antoni, który sam zachęcał kolejne pokolenia do spisywania dziejów rodziny, aby ocalić od zapomnienia losy swoich przodków: Hurskich, Hoszków, Dudów, Hałaczów i Macurów. Następnie pamiętnik trafił do wnuka, ks. Kazimierza Hurskiego, który przekazał go 28 października 2012 roku ks. Janowi Górskiemu. Ten z kolei przekazał zapiski ks. Henrykowi Olszarowi pochodzącemu z Gorzyc, który przygotował pamiętnik do druku. Publikację wzbogacają liczne fotografie rodziny pochodzące z pamiętnika Ludwika Hurskiego oraz ze zbiorów rodzinnych.

²² *Tamże*, s. 11-12.

²³ M. Choroś, Ł. Jarczak, S. Sochacka, *Słownik nazw miejscowych Górnego Śląska. Polsko-niemiecki i niemiecko-polski. Wörterbuch der Ortsnamen in Oberschlesien Polnisch-deutsch und deutsch-polnisch*, Opole 1993, ss. 184, 4 nlb.

²⁴ K. Prus, *Spis miejscowości Śląska Opolskiego*, Katowice 1939, ss. 342.

²⁵ *Schematyzm Archidiecezji Katowickiej*, oprac. Z. Kocot i A. Sekściński, Katowice 2013, ss. 415.

Szósty tom serii „Źródła do dziejów Kościoła katolickiego na Górnym Śląsku” przedstawia sylwetkę wybitnego syna śląskiej ziemi, ks. Jana Machy²⁶.

Ksiądz Macha podczas okupacji hitlerowskiej zaangażował się w działalność studentów i harcerzy w organizacji podziemnej. Formacja ta operowała na kilku polach: wywiadowczym, propagandowym, sanitarnym i charytatywnym²⁷. W wyniku denuncjacji 5 września 1941 roku został aresztowany na katowickim dworcu przez Gestapo i osadzony w więzieniu w Mysłowicach. W czasie licznych przesłuchań był torturowany, oskarżono go o wspieranie polskich rodzin i zdradę stanu. Siedemnastego lipca 1942 roku został skazany na śmierć. „Umieram z czystym sumieniem. Żyłem krótko, ale uważam, że cel swój osiągnąłem. Nie rozpaczajcie! Wszystko będzie dobrze! Bez jednego drzewa las lasem zostanie. (...) Zatem do widzenia! Zostańcie z Bogiem! Módlcie się za Waszego Hanika”²⁸ – napisał w liście do rodziców i rodzeństwa kilka godzin przed egzekucją. Wyrok wykonano 3 grudnia 1942 roku, piętnaście minut przed północą, w więzieniu przy ul. Mikołowskiej w Katowicach. Rodzinie nigdy nie wydano ciała zmarłego. Najprawdopodobniej zostało ono spalone w KL Auschwitz. Symboliczny grób księdza Machy znajduje się na starym cmentarzu parafii pw. św. Marii Magdaleny w Chorzowie Starym. Jego proces beatyfikacyjny rozpoczął się 24 listopada 2013 roku.

Prawie 400-stronicowe opracowanie, oprócz obszernego życiorysu ks. Jana Machy, podzielono na pięć części, które zawiera-

²⁶ Ks. Jan Macha urodził się 18 stycznia 1914 roku w Chorzowie, w rodzinie Pawła i Anny Machów. Mając dwadzieścia pięć lat, przyjął święcenia kapłańskie (25 czerwca 1934 roku). W okresie II wojny światowej podjął się pracy na rzecz rodzin, których bliscy przebywali w więzieniach i obozach koncentracyjnych. W tym czasie pozyskiwał środki materialne, udzielał ślubów w języku polskim, nauczał religii, pocieszał złamanych na duchu, krzepił słowem Bożym; por. *Żyłem krótko, lecz cel swój osiągnąłem. Ks. Jan Macha (1914-1942)*, pod red. D. Bednarskiego, Źródła do dziejów Kościoła katolickiego na Górnym Śląsku 6, Wydawnictwo Emmanuel, Katowice 2014, ss. 366.

²⁷ J.F. Lewandowski, *Macha Jan Franciszek*, w: *Chorzowski słownik biograficzny. Edycja nowa*, t. 2, pod red. Z. Kapały, Chorzów 2008, s. 243-244; tenże, *Macha Jan Franciszek*, w: *Słownik biograficzny katolickiego duchowieństwa śląskiego XIX i XX wieku*, pod red. M. Patera, Katowice 1996, s. 250.

²⁸ *List do rodziców z 2 grudnia 1942 roku*, w: *Żyłem krótko, lecz cel swój osiągnąłem...*, dz. cyt., s. 266-267.

ją jego kazania, listy i dokumenty archiwalne ukazujące jego życie i działalność. Pierwsza część zawiera pięćdziesiąt siedem kazań wygłoszonych pomiędzy 7 a 31 sierpnia 1941 roku. Obejmują one homilie z okresu jego posługiwania w parafii pw. św. Marii Magdaleny w Chorzowie Starym, w parafii pw. św. Józefa w Rudzie Śląskiej, a także dwie homilie, które wygłosił w swojej rodzinnej parafii. Ostatni z zachowanych tekstów pochodzi z 31 sierpnia 1941 roku, z ostatniej niedzieli przed aresztowaniem. Druga część obejmuje listy więzienne pisane do rodziny, następna zawiera dokumenty związane m.in. ze studiami i z formacją seminaryjną. Część czwarta zawiera wspomnienia kapelana więziennego – księdza Beslera, matki – Anny Machy, siostry – Róży Trojan, a także brata – Piotra Machy. Ostatnia, piąta część zawiera różne materiały i relacje dotyczące poświęcenia jego symbolicznego grobu, fragmenty epopei napisanej przez Juliusza Grzędziela opisującej historię Śląska²⁹.

Antologii źródeł zamyka krótka wypowiedź Dagmary Drzazgi, katowickiej reżyser, która na podstawie życia i śmierci ks. Jana Machy zrealizowała film dokumentalny zatytułowany *Bez jednego drzewa las lasem zostanie*. W krótkim wywiadzie udzielonym Towarzystwu Opieki nad Oświęcimiem wyjaśniła, dlaczego podjęła ten temat i co ją zafascynowało w sylwetce księdza Machy. Wybór tekstów źródłowych poszerzono o kalendarium życia ks. Jana Machy, drzewo genealogiczne rodziny Machów, a także bogaty zbiór ilustracji i zdjęć pochodzących ze zbiorów rodziny Machów, ks. Damiana Bednarskiego i ks. Pawła Łazarskiego.

Tytuł kolejnego tomu pt. *Pobożny Ślązak idzie na wojnę z Francuzami 1870-1871*³⁰ ukazuje wojnę francuską-pruską (1870-1871), czyli jedno z największych wydarzeń w nowożytnej historii, chociaż jej znaczenie przesłoniły późniejsze wojny światowe. Książka ks. prof. Jerzego Myszora ukazuje nam wojnę oczami zwykłych ludzi, żołnierzy i podoficerów z Wielkopolski, Pomorza i Śląska, uczestników wojny sprzed prawie 150 lat, którzy walczyli w szeregach armii

²⁹ J. Grzędziel, *Ślązacy. Opis procesji dziejowej ludu śląskiego poprzez ziemię piastowską i Polskę do ojczyzny niebieskiej*, t. 1-3, Rzym 1935.

³⁰ J. Myszor, *Pobożny Ślązak idzie na wojnę z Francuzami 1870-1871*, Źródła do dziejów Kościoła katolickiego na Górnym Śląsku 7, Inforteditions, Katowice 2014, ss. 380.

pruskiej. Pamięć o nich przetrwała dzięki ówczesnej prasie, która publikowała korespondencję żołnierzy z frontu. W pracy nad książką i edycją dokumentów wykorzystano w dużej mierze listy publikowane w większości w górnośląskim „Katoliku”³¹. Listy przesyłano do redakcji tego pisma po apelu skierowanym do czytelników 23 lipca 1870 roku³². Na podstawie korespondencji, która najczęściej była adresowana do rodzin, przyjaciół, a niekiedy wprost do redakcji „Katolika”, wojna francusko-pruska przestała być pojedynkiem dowódców i polityków, a stała się wstrząsającym przeżyciem osobistym widzianym oczami prostych żołnierzy. I chociaż znamy ich z nazwiska i wiemy, z której parafii pochodzili, okazali się tak mało ważni dla historii, że nic o nich nie wiemy. Można się jedynie domyślać, że – jeśli przeżyli – wrócili do domu, jak opisuje to Karol Miarka w powieści *Odpuść nam*. Wielu z nich osiedliło się w Niemczech, gdzie po wojnie znaleźli pracę w kopalniach w Zagłębiu Ruhry. W części źródłowej omawianej książki opublikowano listy, w których zachowano pisownię oryginalną. Liczne zwroty i germanizmy wskazują na to, że redaktorzy tekstu ingerowali weń bardzo oszczędnie. Kwerendą objęto niektóre tytuły wychodzące wówczas na Śląsku i na ziemiach polskich pod zaborem pruskim i austriackim: na Górnym Śląsku był to „Katolik” (Królewska Huta) i „Zwiastun Górnoszlązki” ukazujący się w Piekarach w latach 1868-1872, na Pomorzu „Pielgrzym” (Pelplin), na Kujawach „Gazeta Toruńska”, w Wielkopolsce „Dziennik Poznański”, w Galicji „Gazeta Lwowska”, „Gazeta Narodową” (Lwów) i „Czas” (Kraków). Skorzystano również z gazet niemieckich, z których najcenniejsza okazała się wrocławska gazeta „Schlesisches Kirchenblatt” oraz „Rübenzahl”³³.

³¹ Pismo „Katolik” zostało zainicjowane przez Józefa Chociszewskiego w roku 1868 w Chełmnie. Początkowo było to pismo religijno-obrazkowe nakierowane na oświatę ludu i wychodziło trzy razy w tygodniu. W pierwszych ośmiu numerach zamieszczono artykuły dotyczące religii, historii, botaniki oraz zoologii. Jednak z powodu braku środków finansowych Chociszewski był zmuszony sprzedać pismo Karolowi Miarce, który na początku 1869 roku odszedł z redakcji „Zwiastuna Górnoszlązkiego”. Pierwszy numer pod redakcją Miarki ukazał się 1 kwietnia 1869 roku w Królewskiej Hucie (od 1934 roku Chorzów); za: *Katolik*, w: *Encyklopedia powstań śląskich*, pod red. F. Hawranka, Opole 1982, s. 199.

³² *Odezwa redakcji*, „Katolik” nr 30 z 23 lipca 1870 roku, s. 251.

³³ *Pobożny Ślązak idzie na wojnę...*, dz. cyt., s. 22-24.

Autor wykorzystał również niemiecką literaturę wojskową, dzięki której udało mu się ustalić dane źródłowe z pola walki. Oprócz zwykłych relacji żołnierzy frontowych czytelnik odnajdzie tu dokumenty z epoki, takie jak akt wypowiedzenia wojny z 1870 roku, korespondencję Piusa IX do cesarza Wilhelma, kazania i odezwy. W rozdziale o armii pruskiej zamieszczono informacje dotyczące dyscypliny wpajanej w pruskiej armii, szacunku do urzędów na Śląsku i śląskiej punktualności. Książd Myszor obszernie pisze o duszpasterstwie katolickim, które pojawiło się w armii pruskiej w 1848 roku. Wcześniej bowiem działali na tym polu tylko protestanci. Od tego czasu księża stale towarzyszyli żołnierzom, wspierając ich w trudnych chwilach, pomagając duchowo i opiekując się rannymi.

Zaprezentowana w omówieniu zawartość siedmiu tomów serii „Źródła do dziejów Kościoła katolickiego na Górnym Śląsku” opiera się głównie na materiałach źródłowych w postaci listów, zeszytów, pamiętników i wspomnień. Skierowana jest głównie do badaczy, pasjonatów i historyków Kościoła. Ponadto wszystkie przedstawione publikacje zilustrowano licznymi fotografiami o dużej wartości historycznej i dokumentacyjnej. Autorzy przeprowadzili rozległe kwerendy w wielu archiwach i bibliotekach. Seria ta, mając bogate walory merytoryczne i poznawcze, wzbudzi zainteresowanie zarówno wśród historyków Kościoła, archiwistów, badaczy, jak i pasjonatów historii na Górnym Śląsku. W przygotowaniu znajduje się kolejny, ósmy tom pt. *Dokumenty pergaminowe w Archiwum Archidiecezjalnym*. Należy żywić nadzieję, że seria ta pomyślnie i regularnie będzie kontynuowana, a redaktorom i osobom opracowującym kolejne tomy nie zabraknie zapału i środków finansowych, a także nowych tematów, które będą realizowane w postaci kolejnych publikacji. Warto nadmienić, że Biblioteka Teologiczna Uniwersytetu Śląskiego gromadzi w swoich zbiorach całą serię, ponadto w ramach wymiany międzybibliotecznej przekazuje ją do wielu bibliotek kościelnych w Polsce. Dzięki temu „Źródła do dziejów Kościoła katolickiego na Górnym Śląsku” mogą być przykładem twórczej pracy wykorzystującej materiał archiwalno-źródłowy i dokumentacyjno-bibliotekarski.

„ŹRÓDŁA DO DZIEJÓW KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO NA GÓRNYM ŚLĄSKU”. CONTENT ANALYSIS

In the article the book series „Źródła do dziejów Kościoła katolickiego na Śląsku” has been presented. The six volumes containing primary sources and presenting the most eminent priests from Upper Silesia (among them blessed Emil Szramek, bishop Józef Gawlina and Jan Macha) have been discussed. One of volumes mentioned above contains an introduction to the collection of parish books from the Archive of the Archdiocese of Katowice. Another one – diaries of Ludwik Hurski. The latest volume of the series shows the Franco-Prussian War seen by the eyes of ordinary soldiers in their letters sent to the editors of the journal „Katolik”. The presented book series enriched by numerous historical photographs has a significant documentation and research value.

MARTA GAWLIK¹

WYDAWNICTWA CIĄGŁE W KOLEKCJI KS. PROF. DR. HAB. REMIGIUSZA SOBAŃSKIEGO W BIBLIOTECIE TEOLOGICZNEJ UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH

Wprowadzenie

Biblioteka Teologiczna Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach od początku swojego istnienia zajmowała się gromadzeniem, opracowywaniem i udostępnianiem księgozbiorów księży. Obecnie w bibliotece znajduje się około dziesięciu kolekcji². Należy do nich zbiór wybitnego polskiego kanonisty, ks. Remigiusza Sobańskiego³. Ce-

¹ Studentka Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Uniwersytet Śląski.

² Wymieńmy chociażby kilka: B. Warząchowska, *Kolekcja książek księdza Stanisława Janasika w Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 43,2 (2010), s. 354-357; W. Myszor, *Ks. dr Martin Gritz i jego biblioteka*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 36,1 (2003), s. 258-259; tenże, *Ks. prof. dr Paul Bormann i jego biblioteka*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 37,1 (2004), s. 174-176; B. Kołodziej, *Kolekcja arcybiskupa Szczepana Wesołego – dar dla zbioru kościelnego Biblioteki Teologicznej*, w: *Biblioteki kościelne i klasztorne w Polsce. Historia i współczesność*, pod red. H. Olszara i B. Warząchowskiej, Katowice 2009, s. 143-147; A. Muc, *Dar ks. prof. dr. hab. Wincentego Myszora dla Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 46,1 (2013), s. 210-217; B. Kołodziej, *Spuścizna naukowa księdza Remigiusza Sobańskiego w zbiorach Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego – wstępna analiza*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 46,1 (2013), s. 207.

³ Kapłan archidiecezji katowickiej. Profesor zwyczajny nauk prawnych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Wykładowca w Wyższym Śląskim Seminarium Duchownym w Krakowie, potem w Katowicach, a od 2001 roku na powstałym w Katowicach Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego. Doktor *honoris causa* Uniwersytetu Reńskiego Fryderyka Wilhelma w Bonn. Pełniejszy ob-

lem artykułu jest przybliżenie tej części jego księgozbioru, która od grudnia 2011 roku znajduje się w Bibliotece Teologicznej UŚ.

Dar księdza Sobańskiego przyczynił się do znacznego wzbogacenia księgozbioru Biblioteki Teologicznej UŚ, której przypadło w udziale wiele interesujących pozycji. Na przykład „po zakończeniu sympozjum w Salamance (3-8.01.1988), które dotyczyło natury i przyszłości konferencji biskupich, wydano pracę *Naturaleza y futuro de las conferencias episcopales* (Salamanca 1988), która obecnie dostępna jest [w Polsce] wyłącznie w Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego”⁴. Zbiór czasopism zawiera dzieła o bardzo zróżnicowanej tematyce, które dotyczą m.in. teologii, historii, socjologii, filozofii, prawa, prawa kanonicznego. W artykule Barbary Kołodziej czytamy: „Znajdujące się w ofiarowanej kolekcji czasopisma zarówno polskie, jak i obce pozostają w trakcie opracowania, ale już po wstępnej selekcji można stwierdzić, że uzupełnią zbiór czasopism Biblioteki Teologicznej (między innymi o kolejne miesięczniki «Biuletynu Informacyjnego ATK» czy brakujące numery «Pastoraltheologische Informationen», «Pro Mundi Vita», «The Jurist» i inne), a także wzbogacą go o nowe tytuły (szczególnie obce) trudno dostępne w Polsce – na przykład «Ius Canonicum» (...) czy «Praxis Juridique et Religion»”⁵. Ks. R. Sobański przekazał bibliotece również wiele nadbitek z czasopism, prac zbiorowych, referatów oraz przemówień, które gromadził i przechowywał w opisanych przez siebie segregatorach.

Praca w radach czasopism naukowych przełożyła się na zainteresowanie nimi i ich gromadzenie. Ksiądz profesor był związany

raz uczonego znajduje się w księgach pamiątkowych wydanych ku jego czci: *Valeat aequitas. Księga pamiątkowa ofiarowana Księdzu Profesorowi Remigiuszowi Sobańskiemu*, pod red. M. Pazdana, Katowice 2000; „Prawo Kanoniczne” 3-4 (2000); „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 34 (2001) – numer specjalny dedykowany profesorowi; Ks. Rektor Remigiusz Sobański, uczony, nauczyciel, sędzia, pod red. W. Góralskiego, Warszawa 2005; *Sędzia i pasterz. Księga pamiątkowa w 50-lecie pracy ks. Remigiusza Sobańskiego w Sądzie Metropolitalnym w Katowicach (1957-2007)*, pod red. H. Typańskiej, Katowice 2007; *Ars boni et aequi. Księga pamiątkowa dedykowana Księdzu Profesorowi Remigiuszowi Sobańskiemu z okazji osiemnastą rocznicy urodzin*, pod red. J. Wroceńskiego, H. Pietrzak, Warszawa 2010; *Wkład Księdza Profesora Remigiusza Sobańskiego w rozwój kanonistyki*, pod red. T. Gałkowskiego, Warszawa – Kraków 2014.

⁴ B. Kołodziej, *Spuścizna naukowa księdza Remigiusza Sobańskiego*, art. cyt., s. 207.

⁵ *Tamże*, s. 206-207.

z następującymi periodykami: „Monitor Ecclesiasticus” (1976-1989), „Concilium” (1983-1990), „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” (1968-1976) – jako redaktor, „Prawo Kanoniczne” (1973-1977) – jako zastępca redaktora, a także „Ius Matrimoniale” (1999-2010)⁶.

Wydawnictwa ciągłe znajdujące się w Bibliotece Teologicznej UŚ stanowią dużą część całego księgozbioru ks. R. Sobańskiego, liczą bowiem ponad 6 tys. jednostek (łącznie ok. 145 tytułów czasopism zarówno polskich, jak i zagranicznych).

Zakres tematyczny

Wydawnictwa ciągłe znajdujące się w księgozbiorze to w 80 proc. tytuły o treści religijnej. Tworząc hasła rzeczowe, wzorowano się na typach czasopism kościelnych wymienionych przez *Encyklopedię katolicką*⁷. Pisma przyporządkowywano orientacyjne, gdyż wydawnictwa ciągłe, w przeciwieństwie do zwartych, zazwyczaj są wielodziedzinowe, a ich profil niejednokrotnie ulega zmianie.

Czasopisma o treści religijnej zaklasyfikowano do jednej z dwunastu kategorii, tj. do czasopism społeczno-kulturalnych, diecezjalnych, prawa kanonicznego, socjologicznych, historycznych, filozoficznych, duszpasterskich, teologicznych, zawierających oficjalne rozporządzenia i dokumentację kościelną, których przedmiotem jest dana instytucja, a także inne wyznania, dodatkowo wyróżniono jeszcze kategorię „varia” dla wydawnictw, których treść dotyczy wielu dziedzin.

Najliczniej zgromadzono periodyki, które przyporządkowano do teologii, a są nimi: „Ateneum Kapłańskie”, „Nouvelle Revue Theologique”, „Collectanea Theologica”, „Theologisch-praktische Quartalschrift”, „Studia Theologica Varsaviensia”, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne. Towarzystwo Naukowe KUL”, „Theologische Revue”, „Theologisches Jahrbuch” i inne. Czasopisma dotyczące zagadnień społeczno-kulturalnych stanowią ok. 12 proc. wszystkich tytułów. Wśród nich można wyróżnić np.: „Tygodnik Powszechny”,

⁶ W. Góralski, *Remigiusz Sobański (1930-2010)*, „Państwo i Prawo” 3 (2011), s. 106.

⁷ F. Zapłata, *Czasopisma*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 3, pod. red. L. Bieńkowskiego, Lublin 1985, k. 780.

„Herder Korrespondenz”, „Znak”, „Więź”, „Chrześcijanina w Świecie”, „Życie Katolickie”, „Wiadomości KAI. Biuletyn Katolickiej Agencji Informacyjnej”, „Znaki Czasu. Kwartalnik Religijno-Społeczny”, „Chrześcijaństwo – Świat – Polityka”, „Études. Revue de Culture Contemporaine” i inne. Następne liczebnie plasują się periodyki na temat prawa kanonicznego, którym zajmował się ks. R. Sobański, m.in. „Prawo Kanoniczne”, „Archiv für Katholisches Kirchenrecht”, „Ius Canonicum”, „Communicationes”, „PJR. Praxis Juridique et Religion”, „Monitor Ecclesiasticus”, „Polonia Sacra. Kwartalnik Kanonistyczno-Historyczny”, „Ius Matrimoniale”, „Periodica de Re Morali, Canonica, Liturgica”. Czasopisma, których zawartość dotyczy wielu dziedzin to: „Summarium”, „Studia Warmińskie”, „Zeszyty Naukowe KUL”, „Analecta Cracoviensia”, „Christianitas”, „Nasza Myśl. Pismo Kleryków WŚSD w Katowicach”, „Ethos. Kwartalnik Instytutu Jana Pawła II KUL”, „Warszawskie Studia Teologiczne”, „Częstochowskie Studia Teologiczne”, „Horyzonty Wiary” i inne. Do tytułów, które zawierają oficjalne rozporządzenia i dokumentację, możemy zaliczyć: „Akta Konferencji Episkopatu Polski”, „Życie i Myśl. Dokumentację IV Synodu Biskupów w Rzymie”, „Acta Apostolicae Sedis”, „Biuletyn OCYPE. Wokół Współczesności (Katolickie Biuro Informacji i Inicjatyw Europejskich)”. W zbiorze licznie reprezentowane są również czasopisma diecezjalne, np.: „Wiadomości Diecezjalne. Organ Kurii Diecezjalnej w Katowicach”, „Kielecki Przegląd Diecezjalny. Organ Urzędowy Kieleckiej Kurii Diecezjalnej”, „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie”, „Wiadomości Diecezjalne Podlaskie. Organ Urzędowy Kurii Diecezjalnej”, „Wiadomości Urzędowe Kurii Biskupiej Śląska Opolskiego”, „Wiadomości Kościelne Archidiecezji w Białymstoku” i inne. Czasopisma na temat działalności danej instytucji to: „Bulletin d’Information de l’Académie de Théologie Catholique”, „Biuletyn Informacyjny Akademii Teologii Katolickiej”, „Kroniki Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie”, „Kroniki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie”, „Centrum Myśli Jana Pawła II. Raport Roczny 2006” oraz „Przegląd Uniwersytecki”. Wydawnictw ciągłych o profilu filozoficznym jest kilka, w tym: „Studia Philosophiae Christianae”, „Roczniki Filozoficzne. Towarzystwo Naukowe KUL”, „Civitas.

Studia z Filozofii Polityki”, „Cuadernos Salmantinos de Filosofia. Universidad Pontificia de Salamanca”. Pisma o charakterze historycznym stanowią niewielką część zasobu. Można tu wyróżnić następujące: „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, „Chrześcijaństwo”, „Saeculum Christianum. Pismo Historyczno-Społeczne”, a także „Colloquium Salutis. Wrocławskie Studia Teologiczne” oraz „Nubia Christiana”. Tematy duszpasterskie podejmują takie czasopisma, jak: „Dolentium Hominum. Église et Santé Dans le Monde”, „Lebendige Seelsorge”, „Biuletyn Katechetyczny” i „Homo Dei”. Wydawnictw ciągłych, których profil tematyczny obejmuje inne religie i wyznania, jest kilka, np. „Maqom. Biuletyn Informacyjny IDKJ (Instytut Dialogu Katolicko-Judaistycznego)”. Tematy socjologiczne podejmują „Studia nad Rodziną” oraz „Publik-Forum”.

Pozostałe czasopisma są periodykami świeckimi i stanowią 20 proc. całego księgozbioru. Wydawnictwa ciągłe świeckie zaklasyfikowano do jednej z siedmiu kategorii, tj. do czasopism prawno-politycznych, społeczno-kulturalnych, studenckich, ekonomicznych, filozoficznych, historycznych, na temat współpracy międzynarodowej oraz środowiska i przyrody. Najwięcej jest periodyków, których tematyka dotyczy aspektów prawno-politycznych, wśród nich są: „Casus (Krajowa Reprezentacja Samorządowych Kolegiów Odwoławczych)”, „Kontrola Państwowa”, „Nowe Drogi. Czasopismo Społeczno-Polityczne”, „Państwo i Prawo”, „Biuletyn RPO – Rzecznik Praw Obywatelskich”, „Monitor Prawniczy. Miesięcznik Prawa Polskiego”, „Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej” i inne. W księgozborze znalazły się także czasopisma podejmujące zagadnienia współpracy międzynarodowej. Można tutaj wymienić: „Dialog. Deutsch-Polnisches Magazin”, „Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej”, „Lituanie”, „P+. Das Magazin aus der Mitte Europas” oraz „Unię i Polskę. Niezależny Magazyn Europejski”. Czasopisma o tematyce społeczno-kulturalnej to: „Przegląd Powszechny” (pierwszy numer z 1948 roku), „Nowa Res Publica”, „Kultura. Szkice – Opowiadania – Sprawozdania”, a także „NaGłos. Pismo Poświęcone Literaturze”. Do działu czasopism historycznych zaklasyfikowano następujące: „Studia Śląskie. Seria Nowa. Instytut Śląski w Opolu”, „Archivi per la Storia. Rivista dell’Associazione Nazionale Archi-

vistica Italiana”, „Rocznik Muzeum w Gliwicach” oraz „Z Dziejów Prawa”. Wydawnictwa ciągłe, których profil stanowią zagadnienia związane z przyrodą i środowiskiem, to m.in.: „La Ricerca Scientifica nella Facoltà di Agraria”, „Studia Ecologiae et Bioethicae. Recensio Internationalis”, a także „Środowisko i Rozwój. Wyższa Szkoła Ekonomii i Administracji w Bytomiu”. Tematykę ekonomiczną podejmuje „Nieruchomość. Śląskie Stowarzyszenie Rzeczników Majątkowych” i „Dom Ekonomisty. Biuletyn Naukowo-Informacyjny”. Odnotowano także czasopismo filozoficzne „Folia Philosophica. Prace z Nauk Społecznych. Uniwersytet Śląski”; oraz studenckie, zatytułowane „Gazeta Uniwersytecka UŚ. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach”.

W księgozbiorze kapłana dominują tytuły o treści religijnej, wśród których najwięcej zgromadzono czasopism na tematy teologiczne, następnie społeczno-kulturalne oraz z prawa kanonicznego. Wśród periodyków świeckich prym wiodą wydawnictwa ciągłe na temat zagadnień prawnopolitycznych, a także współpracy międzynarodowej.

Zasięg tytułów

Liczebność zgromadzonych wydawnictw ciągłych jest bardzo niejednorodna. W bibliotece dominuje „Tygodnik Powszechny”, który stanowi prawie połowę wszystkich czasopism. Tytułem zagranicznym, którego numerów zgromadzono najwięcej, jest z kolei „Herder Korrespondenz”. Zebrano również wiele egzemplarzy „Wiadomości Diecezjalnych. Organu Kurii Diecezjalnej w Katowicach”, „Znaku”, „Więzi”, „Ateneum Kapłańskiego”, „Nouvelle Revue Theologique” i „Collectanea Theologica”. Następnymi tytułami w kolejności są: „Theologisch-praktische Quartalschrift”, „Bulletin d'Information de l'Académie de Théologie Catholique”, „Biuletyn Informacyjny Akademii Teologii Katolickiej”, „Prawo Kanoniczne”, „Studia Theologica Varsaviensia”, „Chrześcijanin w Świecie”, „Archiv für Katholisches Kirchenrecht”, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”, „Studia Philosophiae Christianae”, „Publik-Forum” oraz „Theologische Revue”.

Zasięg językowy

Wydawnictwa ciągłe znajdujące się w księgozbiorze ks. R. Sobańskiego zostały wydane w ośmiu językach. Zdarzają się czasopisma, w których tekst główny jest napisany w więcej niż jednym języku, co również uwzględniono. Językiem dominującym jest polski, w którym wydano np.: „Akta Konferencji Episkopatu Polski”, „Ateneum Kapłańskie”, „Biuletyn (Stowarzyszenie Kanonistów Polskich)”, „Biuletyn Informacyjny Akademii Teologii Katolickiej”, „Biuletyn Katechetyczny”, „Biuletyn RPO – Rzecznik Praw Obywatelskich”, „Causa (Krajowa Reprezentacja Samorządowych Kolegiów Odwoławczych)”, „Centrum Myśli Jana Pawła II. Raport Roczny 2006”, „Christianitas. Religia, Kultura, Społeczeństwo”, „Chrześcijana”, „Chrześcijanina w Świecie”, „Chrześcijaństwo – Świat – Polityka”, „Civitas. Studia z Filozofii Polityki”, „Collectanea Theologica”, „Colloquium Salutis. Wrocławskie Studia Teologiczne”, „Communio. Międzynarodowy Przegląd Teologiczny”, „Concilia Poloniae. Źródła i Studia Krytyczne”, „Concilium. Międzynarodowy Przegląd Teologiczny”, „Częstochowskie Studia Teologiczne”.

Kolejnym językiem jest niemiecki, w którym wydano: „Archiv für Katholisches Kirchenrecht”, „Herder Korrespondenz”, „Internationale Katholische Zeitschrift. Communio”, „Lebendige Seelsorge”, „Lebendiges Zeugnis”, „Mitten in der Welt. Hefte zum Christlichen Leben”, „P+. Das Magazin aus der Mitte Europas”, „Pastoraltheologische Informationen”, „Publik-Forum”, „Stimmen der Zeit”, „Theologie und Glaube”, „Theologische Quartalschrift”.

W języku francuskim odnotowano takie periodyki, jak: „Bulletin d'Information de l'Académie de Théologie Catholique”, „Conscience et Liberté”, „Dolentium Hominum. Église et Santé dans le Monde”, „Études. Revue de Culture Contemporaine”, „Journal Philosophique. Bulletin du Centre de Recherche Philosophique Saint Thomas d'Aquin”.

Następne w kolejności znalazły się wydawnictwa wydane w języku włoskim: „Acta Apostolicae Sedis”, „Archivi per la Storia. Rivista dell'Associazione Nazionale Archivistica Italiana”, „Strumento Internazionale per un Lavoro Teologico. Communio”, „La Civiltà Cattolica”, „La Ricerca Scientifica nella Facoltà di Agraria”, „La Scuola Cattolica”, „Nuntium. Pontificia Università Lateranense” i inne.

Czasopismem całościowo wychodzącym w języku angielskim jest „The Jurist”, w hiszpańskim zaś „Concilium. Revista Internacional de Teología”, „Cuadernos Salmantinos de Filosofía. Universidad Pontificia de Salamanca” oraz „Ius Canonicum”. W języku czeskim wydano tytuł „Revue Církevního Práva”. Oprócz tego pojawia się jeszcze język łaćniński, lecz tylko w czasopismach wielojęzycznych.

Zakres chronologiczny

Zakres chronologiczny czasopism wchodzących w skład księgozbioru ks. R. Sobańskiego obejmuje sześćdziesiąt sześć lat (od 1945 do 2011 roku). Analizując przekrój chronologiczny wydawnictw ciągłych, można zauważyć, że największy ich przyrost przypada na lata siedemdziesiąte i osiemdziesiąte XX wieku. Pierwszym zarejestrowanym czasopismem były „Wiadomości Diecezjalne. Organ Kurii Diecezjalnej w Katowicach”, pierwszym zaś obcojęzycznym „Lebendige Seelsorge”. Ostatnie numery czasopism, które włączono do zbioru po śmierci księdza profesora, to: „Herder Korrespondenz”, „Gazeta Uniwersytecka UŚ. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” oraz „Z Dziejów Prawa”.

Do czasopism najdłużej gromadzonych należą: „Tygodnik Powszechny” oraz „Wiadomości Diecezjalne. Organ Kurii Diecezjalnej w Katowicach”, które właściciel kolekcji zbierał praktycznie przez całe życie. Następnymi w kolejności periodykami są: „Collectanea Theologica”, „Prawo Kanoniczne”, „Więź”, „Znak”, „Ateneum Kapłańskie”, „Studia Theologica Varsaviensia” oraz „Herder Korrespondenz”. Ostatni tytuł jest zarazem najdłużej gromadzonym czasopismem zagranicznym znajdującym się w dostępnych zbiorach.

Zasięg topograficzny

Wydawnictwa ciągle znajdujące się w zbiorach ks. R. Sobańskiego wydawano w różnych miastach Polski oraz za granicą. Gromadzenie czasopism wiązało się z pracą naukową oraz wyjazdami służbowy-

mi. Wydawnictwa ciągłe podzielono ze względu na ich lokalizację. W przypadku czasopism, które mają więcej niż jedno miejsce wydania, brano pod uwagę to, gdzie mieści się główna oficyna.

Ks. R. Sobański był przede wszystkim związany z pracą uniwersytecką w Warszawie oraz w Katowicach. To właśnie w tych dwóch miastach wydano najwięcej czasopism. Warszawa wyraźnie przoduje w tych statystykach. Wśród wychodzących tu periodyków można wymienić dla przykładu następujące tytuły: „Akta Konferencji Episkopatu Polski”, „Biuletyn Informacyjny Akademii Teologii Katolickiej”, „Biuletyn RPO – Rzecznik Praw Obywatelskich”, „Bulletin d’Information de l’Académie de Théologie Catholique”, „Centrum Myśli Jana Pawła II. Raport Roczny 2006”, „Chrześcijananie”, „Chrześcijanin w Świecie”, „Chrześcijaństwo – Świat – Polityka”, „Civitas. Studia z Filozofii Polityki”, „Collectanea Theologica”, „Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”, „Biuletyn OCIFE. Wokół Współczesności (Katolickie Biuro Informacji i Inicjatyw Europejskich)”, „Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej”, „Ius Matrimoniale”, „Kontrola Państwowa”, „Kroniki Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie”, „Kroniki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie”, „Kurier Synodalny. Drugi Polski Synod Plenarny”, „Lithuania”, „Maqom. Biuletyn Informacyjny IDKJ” i inne.

Drugim miastem w Polsce pod względem liczby wydawanych czasopism są Katowice, skąd pochodzą: „Biuletyn Katechetyczny”, „Dom Ekonomisty. Biuletyn Naukowo-Informacyjny”, „Folia Philosophica. Prace z Nauk Społecznych. Uniwersytet Śląski”, „Gazeta Uniwersytecka UŚ. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach”, „Initium. Periodyk naukowy Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Katowicach”, „Nasza Myśl. Pismo Kleryków WSSD w Katowicach”, „Nieruchomość (Śląskie Stowarzyszenie Rzeczników Majątkowych)”, „Puklaty Paragraf. Magazyn Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” i inne.

Kraków jest kolejnym miastem, z którego pochodzą takie czasopisma z omawianej kolekcji, jak: „Analecta Cracoviensia”, „Causus (Krajowa Reprezentacja Samorządowych Kolegiów Odwoławczych)”, „Horyzonty Wiary”, „Polonia Christiana”, „Polonia Sacra. Kwartalnik Kanonistyczno-Historyczny”, „Polonia Sacra. Kwartalnik Teolo-

giczny”, „Tygodnik Powszechny”, „NaGłos. Pismo Poświęcone Literaturze”, „Homo Dei” oraz „Znak”.

Wydawnictwa ciągle pochodzące z Lublina są w większości związane z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim. Można tutaj wyróżnić: „Biuletyn (Stowarzyszenia Kanonistów Polskich)”, „Concilia Poloniae. Źródła i Studia Krytyczne”, „Ethos. Kwartalnik Instytutu Jana Pawła II KUL”, „Kościół i Prawo”, „Roczniki Filozoficzne Towarzystwa Naukowego KUL”, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne Towarzystwa Naukowego KUL”, „Summarium”, „Zeszyty Naukowe KUL”, a także „Przegląd Uniwersytecki”.

Następnym w kolejności miastem jest Poznań, skąd pochodzą: „Christianitas. Religia, Kultura, Społeczeństwo”, „Communio. Międzynarodowy Przegląd Teologiczny”, „Concilium. Międzynarodowy Przegląd Teologiczny”, „Theologia Bogoslavie. Periodicum a Facultatibus Theologicis Europae Centralis bis in Anno Editum” oraz „Życie i Myśl. Dokumentacja IV Synodu Biskupów w Rzymie”. W Opolu wydano natomiast „Studia Śląskie. Seria Nowa. Instytut Śląski w Opolu” oraz „Wiadomości Urzędowe Kurii Biskupiej Śląska Opolskiego”, we Wrocławiu zaś „Colloquium Salutis. Wrocławskie Studia Teologiczne”, a także „Wrocławskie Wiadomości Kościelne. Pismo Urzędowe Kurii Arcybiskupiej”.

Oprócz wymienionych powyżej miejscowości w bibliotece ks. R. Sobańskiego pojawiają się ponadto wydawnictwa ciągle wydane w innych miastach Polski. Z Białegostoku pochodzą „Wiadomości Kościelne Archidiecezji w Białymstoku”, z Bytomia „Środowisko i Rozwój. Wyższa Szkoła Ekonomii i Administracji w Bytomiu”, z Częstochowy „Częstochowskie Studia Teologiczne”, z Gdańska-Oliwy „Studia Gdańskie”, z Gliwic „Rocznik Muzeum w Gliwicach”, z Kielc „Kielecki Przegląd Diecezjalny. Organ Urzędowy Kieleckiej Kurii Diecezjalnej”, z Olsztyna „Studia Warmińskie”, z Pelplina „Studia Pelplińskie”, z Płocka „Studia Płockie”, z Radomska „Fron-da”, z Siedlec „Wiadomości Diecezjalne Podlaskie. Organ Urzędowy Kurii Diecezjalnej”, ze Szczecina „Roczniki Prawnicze”, z Tarnowa „Tarnowskie Studia Teologiczne”, z Torunia „Teologia i Człowiek. Półrocznik Wydziału Teologicznego UMK” oraz z Włocławka „Ate-neum Kapłańskie”.

Czasopisma wydane za granicą stanowią 33 proc. księgozbioru. Jako że ks. R. Sobański władał biegle językiem niemieckim, nie zaskakuje fakt, że to z tego państwa pochodzi najwięcej czasopism obcojęzycznych. W Niemczech wydano „Archiv für Katholisches Kirchenrecht” (Moguncja), „Dialog. Deutsch-Polnisches Magazin” (Berlin), „ET. Europäische Gesellschaft für Katholische Theologie” (Münster), „Herder Korrespondenz” (Fryburg), „Internationale Katholische Zeitschrift. Communio” (Ostfildern), „Lebendige Seelsorge” (Fryburg), „Lebendiges Zeugnis” (Paderborn), „Mitten in der Welt. Hefte zum Christlichen Leben” (Lochham), „P+. Das Magazin aus der Mitte Europas” (Berlin), „Pastoraltheologische Informationen” (Frankfurt nad Menem), „Publik-Forum” (Oberursel), „Stimmen der Zeit” (Fryburg), „Theologie und Glaube” (Paderborn), „Theologische Quartalschrift” (Tybinga) i inne.

Kolejne plasują się Włochy: „Apollinaris” (Rzym), „Archivi per la Storia. Rivista dell’Associazione Nazionale Archivistica Italiana” (Rzym), „Communicationes” (Rzym), „Strumento Internazionale per un Lavoro Teologico. Communio” (Mediolan), „La Civiltà Cattolica” (Rzym), „La Ricerca Scientifica nella Facoltà di Agraria” (Piacenza), „La Scuola Cattolica” (Mediolan), „Monitor Ecclesiasticus” (Rzym), „Nuntium. Pontificia Universita Lateranense” (Rzym), „Periodica de Re Morali, Canonica, Liturgica” (Rzym) oraz „Vita e Pensiero” (Mediolan).

W bibliotece księdza profesora znalazły się także czasopisma pochodzące z Francji, a mianowicie: „Études. Revue de Culture Contemporaine” (Paryż), „Journal Philosophique. Bulletin du Centre de Recherche Philosophique Saint Thomas d’Aquin” (Paryż), „Kultura. Szkice, Opowiadania, Sprawozdania” (Paryż), „PJR. Praxis Juridique et Religion” (Strasburg), a także „Znaki Czasu. Kwartalnik Religijno-Społeczny” (Paryż).

Jako następny kraj reprezentowany przez kilka tytułów czasopism należy wskazać Hiszpanię, skąd pochodzi: „Concilium. Revista Internacional de Teologia” (Madryt), „Cuadernos Salmantinos de Filosofia. Universidad Pontificia de Salamanca” (Salamanka) oraz „Ius Canonicum” (Pampeluna). W księgozbiorze ks. R. Sobańskiego znalazły się także czasopisma z Belgii oraz z Watykanu. W pierwszym

przypadku jest to „Nouvelle Revue Theologique” (Tournai) oraz „Pro Mundi Vita. Dossier” (Bruksela), w drugim natomiast „Acta Apostolicae Sedis”, a także „Dolentium Hominum. Église et Santé dans le Monde”.

Pozostałe czasopisma pochodzą z Czech („Revue Církevního Práva” – Praga), z Kanady („Studia Canonica. Revue Canadienne de Droit Canonique. A Canadian Canon Law Review” – Ottawa), ze Słowacji „Pluralizmus moci a práva. Zborník z medzina-rodnej vedeckej konferencie konanej v dňoch 25. – 27. marca 2009 v Tatranskej Štrbe. Bratislavská Vysoká Škola Práva, Bratislava 2009” (Bratysława), ze Szwajcarii „Conscience et Liberté” (Berno), a ze Stanów Zjednoczonych „The Jurist” (Waszyngton).

Zasięg topograficzny czasopism Remigiusza Sobańskiego obejmuje dwanaście państw. W ogólnym zestawieniu omawiane wydawnictwa ciągle pod względem liczby tytułów pochodzą kolejno: z Polski, Niemiec, Włoch, Francji, Hiszpanii, Belgii oraz Watykanu i z pozostałych krajów. Czasopisma znajdujące się w księgozbiorze ks. Remigiusza Sobańskiego są wydawane w dwudziestu dwóch miastach polskich i trzydziestu zagranicznych. Pod względem liczby wydanych tytułów kolejno można wymienić: Warszawę, Katowice, Kraków, Lublin, Rzym, Poznań, Paryż, Fryburg i Mediolan oraz pozostałe.

Zasięg typograficzny

Periodyki znajdujące się w bibliotece ks. R. Sobańskiego zostały wydane w różnych oficynach z całego świata. W przypadku czasopism, które w trakcie swojego istnienia były wydawane przez kilku wydawców, uwzględniano tylko oficynę aktualną bądź ostatnią. Periodyki będące w posiadaniu księdza profesora pochodzą z ponad stu oficyn, wśród których dominują wydawnictwa uniwersyteckie i naukowe. Najwięcej wydawnictw pochodzi z Polski, następnie z Niemiec, Włoch, Francji, Hiszpanii, Watykanu oraz Belgii.

Czasopisma polskie sygnuje sześćdziesiąt pięć instytucji. Dominuje Wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej (później Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego). Pod względem liczby wydanych czasopism kolejno można wyróżnić: Katolicki Uniwersytet

Lubelski, Uniwersytet Śląski, Instytut Wydawniczy Pax, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II, Instytut Studiów Politycznych PAN, Katolicką Agencję Informacyjną, Pallottinum i inne o pomniejszym znaczeniu.

Zagraniczna część czasopism pochodzi z czterdziestu trzech oficy, głównie z Niemiec, Włoch, Francji i Hiszpanii. Wydawnictwami, w których zarejestrowano najwięcej czasopism, są: Vita e Pensiero, Pontificia Università Lateranense, Verlag Herder, Aschendorf Verlag oraz Uniwersytet w Strasburgu.

Zakończenie

Przedmiotem artykułu są wydawnictwa ciągłe należące do ks. R. Sobańskiego, подарowane następnie Bibliotece Teologicznej UŚ. Podjęto ten temat w wyniku zainteresowania się kolekcją zapoczątkowaną w trudnych dla nauki czasach komunizmu.

W zbiorze znalazło się ok. 145 tytułów czasopism, których egzemplarze składają się łącznie na ponad 6 tys. numerów. Być może wiele z tych tytułów ma charakter przypadkowy, co tym bardziej świadczy o zasięgu zainteresowań ich właściciela. Zakreślenia, podkreślenia, jakie zauważa się w bardzo wielu czasopismach, dowodzą, że ks. R. Sobański nie tylko je gromadził, lecz także z uwagą czytał i analizował. Na oddzielną wzmiankę zasługują nadbitki artykułów, jakie książdź profesor otrzymywał od ludzi nauki. Jest ich ogromna liczba, w większości opatrzonych dedykacją autora. Artykuły te pochodzą nie tylko z druków zwartych, ale przede wszystkim z wydawnictw ciągłych. Dokładna analiza pozwoliłaby nam poznać całe spektrum dalszych nowych tytułów. Szkoda, że nie można prześledzić całości zbioru, który w zasadniczej części znajduje się na półkach Sądu Metropolitalnego w Katowicach. Zbiór znajdujący się w Bibliotece Teologicznej UŚ w Katowicach został opatrzony pieczęcią *Ex Libris. Książdź Profesor Remigiusz Sobański. Dar dla Biblioteki Teologicznej zbioru kościelnego*. Czytelnik, biorąc do ręki tak oznaczony egzemplarz, z pewnością zechce zainteresować się bliżej naukową sylwetką posiadacza tak bogatego księgozbioru.

THE SERIALS IN THE COLLECTION OF REV. PROF. REMIGIUSZ SOBAŃSKI IN THE THEOLOGICAL LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF SILESIA IN KATOWICE

The paper describes a collection of journals belonging to Rev. Prof. Remigiusz Sobański. The comprehensive analysis of the journals in terms of their content and formal characters has been carried out. Formal characters such as scope of languages and titles, chronological, typographic and topographic range have been examined. The results of content properties were included in thematic scope of the journals.

ELŻBIETA SŁOŃ¹

W „MAŁEJ OJCZYŹNIE” – KSIĄŻKI O KIELCACH W ZBIORACH BIBLIOTEKI WYŻSZEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO W KIELCACH

Kielce są stolicą województwa świętokrzyskiego, „to blisko ćwierćmilionowe miasto leżące u podnóża najstarszych w Europie Gór Świętokrzyskich”². Liczba ludności miasta jest jednak w tej chwili mniejsza. W końcu czerwca 2014 roku Kielce zamieszkiwało 199 475 mieszkańców³. Jest rzeczą naturalną, że człowiek identyfikuje się z miejscem, w którym żyje, przywiązuje się doń i jest z niego dumny. Były to przyczyny rozwoju regionalizmu.

Czym jest regionalizm? Definicję tego pojęcia powtarza wielu autorów. Jak pisze Anna Gołda, jest to „prąd społeczno-kulturalny dążący do zachowania swoistych cech kultury danego obszaru, do jej odnowy i propagowania”⁴. Nieco szerzej na ten temat wypowiada się Agnieszka Kobylarz. Według niej „regionalizm jest to dążenie do ożywienia życia kulturalnego i naukowego poszczególnych dzielnic kraju, a także do zachowania specyficznych cech danego regionu. Jak widać, nie jest to pojęcie skomplikowane i ma ono stanowczo

¹ Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach.

² *Kielce. Miasto na prawach powiatu*, w: *Ziemia świętokrzyska. Informator samorządowy*, Kielce 1990, s. 31.

³ *Ludność. Stan i struktura ludności oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30 VI 2014*, Warszawa 2014, s. 97.

⁴ A. Gołda, *Ojczyzna*, w: *Czym jest dla mnie Mała Ojczyzna. Przemyslenia staszowskich licealistów*, pod red. M.A. Zarębskiego, Staszów 1995, s. 14.

zabarwienie dodatnie”⁵. Osoby piszące na temat regionalizmu zwracają uwagę na różne jego aspekty i zabarwienia. Wielu kojarzy się on z czynną postawą człowieka wobec otoczenia, w którym funkcjonuje⁶. Maciej Andrzej Zarębski ujmując to następująco: „W dzisiejszym, najbardziej ogólnym – ale i dostatecznie zrozumiałym – pojęciu regionalizm to wszelkie działanie na rzecz «małej ojczyzny», kojarzonej z określonym terytorium”⁷. Niektórzy autorzy wiążą termin „regionalizm” z różnymi humanistycznymi dziedzinami wiedzy. Można tu na przykład odnaleźć związki z historią. Marek Konopka uważa, że „zjawiska regionalizacji (...) nie można objaśnić inaczej jak przez istnienie wspólnej teraźniejszości rzeczy przeszłych”⁸. Podobne zdanie wyraża Marian Jarecki: „Regionalista w dzisiejszych czasach wielu zagrożeń masowej kultury musi nieprzerwanie zabiegać, by nie zgubić dziedzictwa kulturowego”⁹. Jakie mogą być kryteria określające region? Prócz oczywistego, geograficznego, można wyróżnić kryterium kulturowe. Jak piszą Róża Goduła i Tomasz Węclawowicz: „Istnieje wiele kryteriów wyodrębniania regionu. Dla oznaczenia regionu kulturowego istotna będzie odrębność lub struktura cech kultury ludności zamieszkującej dany obszar”¹⁰. Natomiast „socjologowie – ze zrozumiałych względów – posługują się raczej pojęciem regionalnej społeczności niż regionu w sensie terytorialnym, przestrzennym”¹¹. Jest oczywiste, że wszystkie te określenia

⁵ A. Kobylarz, *Regionalizm*, w: *tamże*, s. 27.

⁶ J. Jadach, L. Stępkowski, *Z dziejów regionalizmu polskiego*, w: *Regionalizm a historia. Materiały IV Krajowego Forum Regionalistycznego*, Staszów – Sandomierz, 25-27 września 1997 r., pod red. M.A. Zarębskiego, Staszów 1998, s. 7; J. Jadach, *Miedzy przeszłością a przyszłością – regionalizm u progu XXI wieku*, w: *Forum Regionalistów Świętokrzyskich. Materiały I i II Sejmiku Wojewódzkiego Regionalnych Towarzystw Kultury w Kielcach oraz informator o towarzystwach regionalnych województwa świętokrzyskiego*, Kielce – Staszów 2000, s. 20; M.A. Zarębski, *Regionalizm polski w Europie XXI w.*, w: *Regionalizm, patriotyzm, europejskość. Materiały pomocnicze do edukacji regionalnej i patriotycznej*, pod red. M.A. Zarębskiego, Zagnańsk 2007, s. 7.

⁷ M.A. Zarębski, *Z dziejów regionu świętokrzyskiego*, Zagnańsk 2005, s. 5.

⁸ M. Konopka, *Wartości kulturowe w regionalizacji. Znaki kultury, znaki tożsamości*, w: *Polskie regiony. Podstawy kulturowe regionalizacji Polski*, pod red. E. Wysockiej, M. Konopki, Ciechanów 1977, s. 40.

⁹ M. Jarecki, *Z korzeni wyrasta przyszłość*, w: *Regionalizm a historia...*, dz. cyt., s. 74.

¹⁰ R. Goduła, T. Węclawowicz, *Polskie regiony. Podstawy kulturowe regionalizacji Polski*, pod red. E. Wysockiej, M. Konopki, Ciechanów 1977, s. 27.

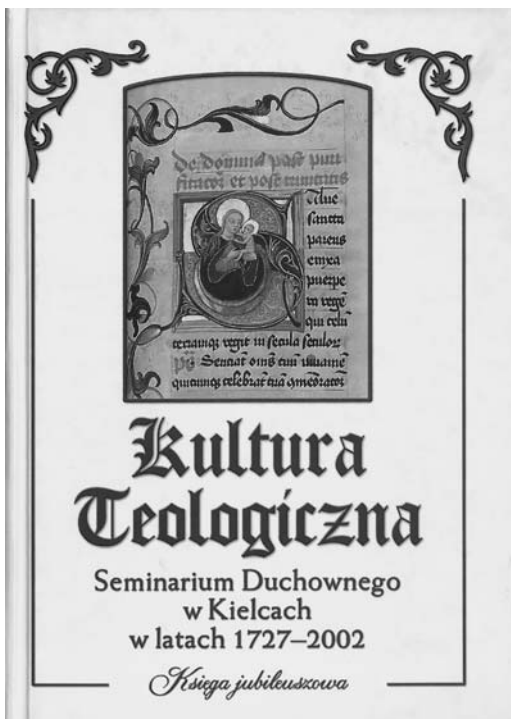
¹¹ A. Wyrobisz, *Historyczne badania regionalistyczne*, w: *Regionalizm a historia...*, dz. cyt., s. 40.

i definicje nie stanowią czegoś niezależnego od siebie – w bardzo wielu punktach pokrywają się i wzajemnie przenikają. W niniejszym artykule autorka posłużyła się kryterium najprostszym. „Małą ojczyznę” zamknęła granicami miasta.

Wielu mieszkańców, a także instytucji wnosi swój wkład w działania regionalistyczne. Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego (BWSD) w Kielcach również dokłada tu swoją cegiełkę, gromadząc księgozbiór związany ze swoim miastem. Można to sprawdzić, analizując jej katalog.

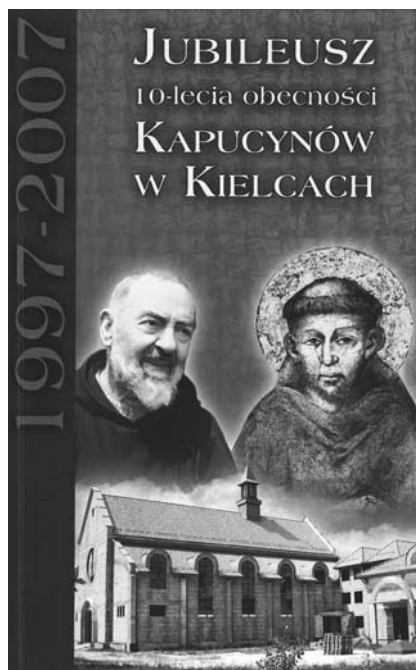
Przejrzano indeks temat/określnik katalogu komputerowego¹² pod kątem hasła „Kielce”. W dniu przeglądania odnaleziono 238 pozycji. Hasło było wyłącznym kryterium poszukiwań, w związku z czym wzięto pod uwagę wszystkie książki, które były nim opatrzone.

Seminarium duchowne to uczelnia teologiczna, jednak z tego faktu wcale nie wynika, że BWSD gromadzi wyłącznie książki teologiczne i religijne. Alumn bowiem prócz zgłębiania teologii winien także mieć rozeznanie w różnych dziedzinach: w historii, filozofii, sztuce, socjologii, pedagogice itd. Książek o Kielcach związanych z religią (w tym również architekturą i sztuką sakralną) znaleziono w bibliotece sześćdziesiąt, co stanowi około jednej czwartej oma-

¹² Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Kielcach, <http://baza.wsd.kielce.pl/cgi-bin/makwww.exe?BM=01&IZ=Temat%2Fokr>, 10.03.2015.

wianego księgozbioru. Wśród tych sześćdziesięciu książek jednaście dotyczy Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach.

Dla przykładu można tu wymienić *Seminarjum duchowne w Kielcach. Szkic historyczny w dwóchsetną rocznicę założenia* Józefa Zdanowskiego, wydany w 1927 roku, lub *Księgę jubileuszową. 250 lat Seminarium Duchownego w Kielcach 1727-1977 z 1977 roku*. Prócz książek typowo religijnych (których w bibliotece jest dziewiętnaście), jak na przykład *Jubileusz 10-lecia obecności Kapucynów w Kielcach 1997-2007 z 2007 roku*, są książki częściowo związane z religią, tu zaś można wymienić *Biblijne inspiracje. Motywy religijne w sztukach plastycznych ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach* Elżbiety Jeżewskiej

(z 2010 roku). W książkach o Kielcach można zdobyć także informacje o zabytkach sakralnych: o bazylice katedralnej¹³ albo o pałacu biskupów krakowskich¹⁴.

Wszystkie omawiane książki można przydzielić do różnych dziedzin. Przy przypisywaniu książki do określonego tematu brano pod uwagę motyw wiodący. Okazało się, że najwięcej publikacji ma profil historyczny. Jest ich pięćdziesiąt osiem, czyli prawie jedna czwarta książek o Kielcach. W tej grupie są pozycje zarówno dotyczące religii, jak i typowo świeckie. Warto kilka z nich wymienić. Są to: *Najkrótsza historia Kielc* Leszka Dziedzica (2013), *Kieleckie tradycje kopernikowskie* Czesława Erbera (1973), *Kielce przedlokacyjne* Janusza Kuczyńskiego (1982), *Dzieje diecezji kieleckiej, miasta Kielce*

¹³ R. Garus, *Bazylika katedralna w Kielcach*, Kielce 1991.

¹⁴ J. Kuczyński, A. Kwaśnik-Gliwińska, E. Jeżewska, *Pałac w Kielcach. Przewodnik*, Kielce 1988.

i województwa świętokrzyskiego Edwarda Malickiego (2004), *Kościół i parafia św. Wojciecha w Kielcach (Opis historyczno-prawny)* Franciszka Mazurka (1935) i wiele innych.

Dużą grupę stanowią książki związane ze szkolnictwem, w tym także wyższym. Pozycji dotyczących szkolnictwa podstawowego i średniego jest dwadzieścia siedem, natomiast wyższego – dwadzieścia trzy. Dotyczą one zarówno historii kształcenia, jak i czasów współczesnych. I tak dla przykładu można podać następujące tytuły: *Piętnastolecie Szkoły Realnej (Handlowej) Kieleckiej 1903-1918* (1918); *Szkoła „Na górze”. 70 lat Gimnazjum i Liceum im. św. Stanisława Kostki i V Liceum Ogólnokształcącego im. ks. Piotra Ściegiennego* pod

redakcją Adama Massalskiego (1994); *Księga pamiątkowa jubileuszu 150-lecia założenia Szkoły Akademicko-Górnictwej w Kielcach* pod redakcją Wacława Różańskiego (1972) lub *Region świętokrzyski w badaniach Wyższej Szkoły Ekonomii i Administracji w Kielcach* pod redakcją Stanisława Rudolfa (2001). W dwunastu książkach motyw przewodni stanowi szeroko pojęta kultura. Dotyczą one na przykład bibliotekarstwa¹⁵, dziennikarstwa¹⁶ i muzealnictwa¹⁷. Szesnaście

¹⁵ *Biblioteki w Kielcach. Informator – rok 2004*, pod red. A. Maćkowskiego, Kielce 2004.

¹⁶ J. Kepa, *Miedzy misją a rzemiosłem. Kieleckie środowisko dziennikarskie w latach 1945-1989*, Kielce 1999.

¹⁷ K. Zapalowa, *50 lat z Żeromskim. Zwierzenia kustosa*, Kielce 2005; książka dotyczy Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego.

książek wprowadza czytelników świat sztuki. Można tu wymienić chociażby *Kielce w słowie i obrazie. 85 lat Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Kielcach* pod redakcją Ireny i Stanisława Nyczajów (2007) oraz *Tkaniny. Katalog zbiorów* Anny Kwaśnik-Gliwińskiej¹⁸. Stosunkowo dużo, tj. aż dwadzieścia dziewięć książek opisuje kielecką architekturę, i to zarówno sakralną, jak i świecką. Dla przykładu są to: *Portrety zabytków Kielc* Jana Leszka Adamczyka (2006), *Listy biskupów polskich nadesłane na ręce ks. proboszcza Jana Kudelskiego w związku z budową kościoła św. Józefa Robotnika* (1995), *Starodawny zamek w mieście Kielcach* (1978). Nie brak w zbiorach BWSD literatury dotyczącej zabytkowych cmentarzy. Można tu wymienić między innymi: *Groby powstańcze na cmentarzach kieleckich* Teresy i Zdzisława Sabatów (1981)

albo *Cmentarz Stary w Kielcach* tego samego autorstwa. Naturalną kolejną rzecz należy zauważyć informatory i przewodniki po mieście. Jest ich dwadzieścia, a wśród nich: *Kielce – Miasto Papieskie* Katarzyny Bernat (2013) oraz *Kielce* Danuty Strasz-Cirlić (1970). Mniej książek dotyczy literatury pięknej (osiem) i harcerstwa (siedem). W zbiorach biblioteki są też reprezentowane pozycje z innych dziedzin wiedzy: z przyrody, kartografii, socjologii, onomastyki, sportu, łowiectwa, nauki i innych.

¹⁸ Dotyczy zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach.

Osiem z 238 książek stanowią katalogi wystaw. Zdecydowana większość pozycji napisana jest w języku polskim. Tylko sześć należy do literatury obcojęzycznej. Są to teksty po niemiecku (trzy), angielsku (dwa) i łacinie (jeden).

Na koniec przyjrano się książkom pod względem roku wydania. Przed rokiem 1945 ukazało się dwadzieścia pozycji (około 8,4 proc.), w latach PRL – czterdzieści pięć (około 18,9 proc.), a w III Rzeczypospolitej – 173 (około 72,7 proc.). Jeśli idzie o lata 1945-1989, można podzielić je na dwa okresy, gdzie cezurę wyznacza rok 1956. W pierwszym z tych okresów, w czasie agresywnego wprowadzania władzy ludowej, seminaria duchowne nie cieszyły się zbyt dużą życzliwością władz. Może to jest przyczyną, że w zbiorach BWSD z lat 1945-1956 znajdują się tylko trzy pozycje (z czterdziestu pięciu książek wydanych w PRL). Pozostałe noszą daty wydania od 1956 do 1989 roku. Zdecydowanie największą grupę stanowią publikacje wydane po 1989 roku. Wydaje się to spowodowane w dużym stopniu zmianą ustroju i przychylniejszym nastawieniem do Kościoła, a co za tym idzie – także do seminariów duchownych. Książki dotyczące Kielc wydane w ciągu ostatnich dziesięciu lat (od 2006 roku) są reprezentowane w księgozbiorze BWSD w dość dużej liczbie. Jest ich sześćdziesiąt osiem, co stanowi prawie 30 proc. wszystkich książek o stolicy województwa świętokrzyskiego. Najwięcej z tych publikacji wydano w latach: 2007, 2010, 2012 i 2013 – po dziesięć, najmniej w 2014 roku – jedną. W księgozbiorze nie ma ani jednego wydawnictwa z 2015 roku.

Wyższe Seminarium Duchowne jest uczelnią od wielu lat działającą w mieście. BWSD gromadzi księgozbiór zgodnie z profilem biblioteki. Jest rzeczą ważną, by znajdowały się w niej także publikacje dotyczące Kielc. Kolejni dyrektorzy biblioteki doskonale zdawali sobie z tego sprawę i dlatego czytelnicy mogą uzupełniać swą wiedzę o miejscowości zwanej przez uczącego się w Kielcach Stefana Żeromskiego Klerykowem. Każdy bowiem ma prawo, by poczuć się u siebie w „małej ojczyźnie”. A BWSD wszystkim znakomicie to umożliwia.

IN „A SMALL HOMELAND” – THE BOOKS ABOUT KIELCE IN THE COLLECTIONS OF THE LIBRARY OF THE HIGHER THEOLOGICAL SEMINARY IN KIELCE

The paper discusses the presence of books about the capital city of Świętokrzyskie Voivodeship in the collections of the Library of the Higher Theological Seminary in Kielce. Since people started to identify with the place where they live, a regionalism – social-cultural movement, which intends to preserve certain local cultural characters and traditions, began. Since the residents of Kielce feel emotional bond with their city, the seminary library tries to anticipate their expectations through collecting publications about Kielce. Currently there are 238 publications on this subject, both religious and secular, written in Polish and foreign languages. The vast majority of them were published after 1989. It can be concluded from the number of books that the library operates actively on the area of local interest.

RYSZARD ŻMUDA¹

KATALOG PRAC LICENCJACKICH O BIBLIOTEKACH KOŚCIELNYCH W POLSCE ZA LATA 1962-2014

Wstęp

Książnice kościelne posiadające cenne zasoby, w tym inkunabuły, rękopisy, muzykalia oraz inne zbiory specjalne, zajmują ważne miejsce w bibliotekarstwie naukowym naszego kraju.

Materiały te były przedmiotem rozpraw doktorskich i habilitacyjnych oraz prac licencjackich i magisterskich². W prezentowanym *Katalogu prac licencjackich* zarejestrowano 110 pozycji, które opracowano w siedemnastu uczelniach akademickich w następujących miejscowościach: w Bydgoszczy – AB, UKW, WSP, w Katowicach – UŚ, w Krakowie – AP, UJ, UP, WSP, w Lublinie – KUL, UMCS, w Toruniu – UMK, w Warszawie – UW, WTTJ i we Wrocławiu – PWT. Promotorami byli profesorowie, doktorzy habilitowani i doktorzy, zarówno duchowni (siedmiu), jak i świeccy (trzydzieścioro czworo).

Sądzę, że udało się zaprezentować użytkownikom informacji naukowej ok. 65 proc. prac licencjackich, które w tytule sygnalizowały interesującą nas problematykę. Należy podkreślić, że w uczelniach katolickich (KUL, PAT, UPJP II, PWT) prace licencjackie mają wyż-

¹ Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Łodzi.

² R. Żmuda, *Katalog rozpraw doktorskich i habilitacyjnych o bibliotekach kościelnych w Polsce za lata 1952-2012*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1 (2015), s. 207-227; tenże, *Katalog rozpraw doktorskich i habilitacyjnych oraz prac licencjackich i magisterskich o bibliotekach kościelnych w Polsce za lata 1946-2014*, <http://digital.fides.org.pl/dlibra/docmetadata?id=1689&from=publication,01.06.2015>.

szą rangę i są wymagane przed doktoratem. Natomiast w pozostałych szkołach wyższych stanowią pierwszy tytuł zawodowy.

Tematyka dotyczyła: biografistyki, księgozbiorów prywatnych duchowieństwa, bibliotek instytucji kościelnych (diecezjalnych, kapitulnych, katedralnych, kolegiackich, parafialnych), seminariów duchownych, wyższych uczelni, zakonów i zgromadzeń zakonnych (męskich i żeńskich) oraz ich zasobów.

W *Katalogu* zastosowano podział zrębu głównego na dwie części: 1. Uczelnie katolickie, 2. Inne szkoły wyższe. Opis bibliograficzny obejmuje: numer pozycji, nazwisko i imię autora, tytuł, podtytuł, miejscowość, rok kalendarzowy, instytucję sprawczą (nazwę uczelni i wydziału), stopień naukowy, imię i nazwisko promotora oraz w miarę możliwości sygnaturę.

Przy opracowaniu *Katalogu* wykorzystano źródła drukowane, rękopiśmienne i elektroniczne: archiwa uczelniane, biblioteki uniwersyteckie oraz instytutów, katedr bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w naszym kraju³.

Spisami pomocniczymi są: *Wykaz skrótów* (sigła zakonów, wyrazów typowych i innych) oraz *Indeks krzyżowy*, który zawiera w układzie alfabetycznym nazwiska (autorów, promotorów oraz osób wymienionych w tytule), nazwy geograficzne, hasła przedmiotowe i słowa kluczowe, w tym popularne nazwy zakonów i zgromadzeń zakonnych: męskich (bazylianów, benedyktynów, bernardynów, bonifratrów, bożogrobców, cystersów, dominikanów, jezuitów, kanoników regularnych, kapucynów, karmelitów, kartuzów, Krzyżaków, marianów, misjonarzy św. Wincentego a Paulo, pallotynów, pijarów, paulinów, reformatów, werbistów); żeńskich (franciszkanek służeb-

³ *Katalog prac naukowych powstałych na uczelniach katolickich w Polsce 1980-1982: prace habilitacyjne, doktorskie, licencjackie, magisterskie*, oprac. J. Adamski, Lublin 1984; toż. 1983-1986 (1989); *Katalog prac dyplomowych wyższych uczelni katolickich w Polsce 1987-1995: prace habilitacyjne, doktorskie, licencjackie, magisterskie*, cz. 1-2, Lublin 2000; *Habilitacje i doktoraty uzyskane na wydziałach nauk kościelnych w Polsce 1987-2004*, pod red. C. Rychlickiego, Płock 2005; *Wykaz prac doktorskich i magisterskich wykonanych w instytutach (zakładach) bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w roku 1981-[1988]*, „Roczniki Biblioteczne” 26 (1982) – 38 (1990); należy uwzględnić także strony internetowe multiwyszukiwarki FIDKAR – katalog prac dyplomowych w bibliotekach kościelnych (<http://fidkar.fides.org.pl>), archiwów i bibliotek uczelnianych oraz instytutów, katedr i zakładów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w Polsce.

nic Krzyża, klarysek), rodzaje i zasoby bibliotek. Liczby po hasłach indeksowych wskazują numer pozycji w *Katalogu*.

Na łamach półrocznika „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” w 2016 roku planowana jest kontynuacja spisu bibliograficznego pt. *Katalog prac magisterskich o bibliotekach kościelnych w Polsce za lata 1946-2014*.

WYKAZY SKRÓTÓW

Sigła zakonów

- CM – Congregatio Missionis (Zgromadzenie Misji)
SJ – Societas Jesu (Towarzystwo Jezusowe)
OSPPE – Ordo Santi Pauli Primi Ermitae (Zakon Świętego Pawła
Pierwszego Pustelnika)

Wyrazy typowe

- arch. – archiwum
bp – biskup
doc. – docent
dr – doktor
hab. – habilitowany
im. – imienia
ks. – ksiądz
n. – nad
oo. – ojców
prof. – profesor
prom. – promotor
r. – rok
rz. – rzeka
ss. – siostr
sygn. – sygnatura
św. – święty
t. – tom
w. – wiek

Inne skróty

AB	– Akademia Bydgoska
AP	– Akademia Pedagogiczna
FIDES	– Federacja Bibliotek Kościelnych FIDES
KUL	– Katolicki Uniwersytet Lubelski
NMP	– Najświętsza Maria Panna
PWT	– Papieski Wydział Teologiczny
UJ	– Uniwersytet Jagielloński
UKW	– Uniwersytet Kazimierza Wielkiego
UMCS	– Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
UMK	– Uniwersytet Mikołaja Kopernika
UP	– Uniwersytet Pedagogiczny
UŚ	– Uniwersytet Śląski
UW	– Uniwersytet Warszawski
UWM	– Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
WSP	– Wyższa Szkoła Pedagogiczna
WTTJ	– Wydział Teologiczny Towarzystwa Jezusowego

KATALOG PRAC LICENCJACKICH**1. Uczelnie katolickie (KUL, WTTJ, PWT)**

1. BĄK Franciszek: *Graduał ss. Klarysek przy kościele św. Andrzeja w Krakowie z roku 1260*. Lublin 1962. Katolicki Uniwersytet Lubelski. Wydział Teologiczny. Promotor: prof. dr hab. Hieronim Feicht. Sygn. T. I. 189

2. GOŁĘBIEWSKI Andrzej: *Działalność Biblioteki Dekanalnej w Elblągu (1982-1993)*. Olsztyn 2008. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski. Wydział Teologiczny. Promotor: prof. dr hab. Jan Wiśniewski. Sygn. WTC 1852

3. GRZEBIEŃ Ludwik: *Katalog starych druków Biblioteki Teologicznej „Bobolanum” (polonica XVI w.)*. Warszawa 1968. Wydział Teologii Towarzystwa Jezusowego „Bobolanum”. Promotor: prof. dr hab. Marian Żurowski. Sygn. R. 540

4. JELINEK Piotr: *Siedemnastowieczny rękopis muzyczno-liturgiczny siostr klarysek. Sygnatura A89 w Krakowie*. Lublin 1964. Katolicki Uniwersytet Lubelski. Wydział Teologiczny. Promotor: prof. dr hab. Hieronim Feicht. Sygn. T. I. 599

5. JUREK Tadeusz: *Księgozbiory katechetyczno-kaznodziejskie w dekanacie pszczyńskim w świetle sprawozdań wizytacyjnych z 1792 roku*. Wrocław 1982. Papieski Wydział Teologiczny. Promotor: prof. dr hab. Wincenty Urban. Sygn. A-904

6. LENART Emilian: *Przedtrydenckie rękopisy liturgiczne w bibliotece Prowincji oo. Bernardynów w Krakowie: studium źródłoznawczo-liturgiczne*. Lublin 1981. Katolicki Uniwersytet Lubelski. Wydział Teologiczny. Promotor: doc. dr hab. Wacław Schenk. Sygn. T. I. 76

7. MACHNIK Ryszard: *XVIII-wieczne druki wydane przez jezuitów polskich w posiadaniu Biblioteki „Bobolanum”*. Warszawa 1967. Wydział Teologii Towarzystwa Jezusowego „Bobolanum”. Promotor: prof. dr hab. Marian Żurowski. Sygn. R. 537

8. MALINOWSKI Zbigniew: *Bernardyński zabytek chorałowy z przełomu XV-XVI wieku proveniencji Odrowążów: graduał sygn. 7/RL biblioteki bernardyńskiej w Krakowie*. Lublin 1970. Katolicki Uniwersytet Lubelski. Wydział Teologiczny. Promotor: doc. dr hab. Władysław Poplatek. Sygn. T. I. 521

9. PASIONEK Kazimierz: *Antyfonarz „De Sanctis” klarysek starosądeckich*. Lublin 1963. Katolicki Uniwersytet Lubelski. Wydział Teologiczny. Promotor: prof. dr hab. Hieronim Feicht. Sygn. T. I. 227

10. PAWLAK Ireneusz: *Analiza paleograficzno-muzyczna graduału klarysek gnieźnieńskich z 1418 r.* Lublin 1964. Katolicki Uniwersytet Lubelski. Wydział Teologiczny. Promotor: prof. dr hab. Hieronim Feicht. Sygn. T. I. 273

11. PIWOŃSKI Henryk: *Graduał z roku 1596 Biblioteki Seminarium Duchownego w Kielcach*. Lublin 1963. Katolicki Uniwersytet Lubelski. Wydział Teologiczny. Promotor: prof. dr Hieronim Feicht

12. PLEZIA Ryszard: *Druki nieznane lub niedokładnie opisane przez „Bibliografię Estreicherów” znajdujące się w Bibliotece Teologicznej „Bobolanum” (Polonica XVIII w.)*. Warszawa 1967. Wydział Teologii Towarzystwa Jezusowego „Bobolanum”. Promotor: prof. dr hab. Marian Żurowski. Sygn. R. 539

13. PRZECZEWSKI Gracjan: *Graduał cysterski L. 21 z Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie: studium paleograficzno-muzyczne*. Lublin 1966. Katolicki Uniwersytet Lubelski. Wydział Teologiczny. Promotor: prof. dr hab. Hieronim Feicht. Sygn. T. I. 355

14. SZMIDT Wincenty: *Graduał oo. Karmelitów na Piasku w Krakowie z roku 1644*. Lublin 1962. Katolicki Uniwersytet Lubelski. Wydział Teologiczny. Promotor: prof. dr hab. Hieronim Feicht. Sygn. T. I. 211

15. ZALIŃSKA Maria Jolanta: *Plankty i kantyki wielkopostne z rękopisu karmelitańskiego z 1722 roku jako pieśń okresu baroku*. Lublin 1973. Katolicki Uniwersytet Lubelski. Wydział Teologiczny. Promotor: doc. dr hab. Karol Mrowiec. Sygn. T. I. 428

16. ZBUDNIEWEK Janusz: *Kopiarz dokumentów konwentu Paulinów w Wieruszowie*. Lublin 1971. Katolicki Uniwersytet Lubelski. Wydział Teologiczny. Promotor: doc. dr hab. Stanisław Librowski. Sygn. T. I. 510

2. Inne szkoły wyższe

(AB, AP, UJ, UMCS, UMK, UŚ, UW, WSP)

17. BAJDA Aleksandra: *Bocheński księgozbiór ks. Walerego Gradowskiego (1861-1956)*. Kraków 2011. Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej. Wydział Filologiczny. Promotor: prof. dr hab. Maria Konopka. Sygn. 2957

18. BARTOSZ Monika: *Procesy gromadzenia zbiorów w Bibliotece Studium oo. Dominikanów w latach 2001-2003*. Kraków 2004. Uniwersytet Jagielloński. Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej. Promotor: dr hab. Anna Gruca. Sygn. Arch. UJ

19. BENDER Dariusz: *Książka w reformie zakonu jezuitów w XVIII wieku*. Warszawa 2001. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Anna Kamler. Sygn. ML.2484

20. BESZCZYŃSKA Bogumiła: *Inkunabuly Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie zarejestrowane w Gesamtkatalog der Wiegendrucke*. Toruń 2004. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: prof. dr hab. Janusz Tondel. Sygn. D 2004 175

21. BIAŁY Agnieszka: *Szesnastowieczne oprawy z krakowskiej szkoły introligatorskiej na przykładzie kolekcji z Biblioteki Jasnogórskiej – wybrane problemy*. Katowice 2005. Uniwersytet Śląski. Wydział Filologiczny. Promotor: prof. dr hab. Leonard Ogierman

22. BONAR Barbara: *Komputeryzacja bibliotek kościelnych w Polsce*. Kraków 2006. Uniwersytet Jagielloński. Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej. Promotor: dr hab. Anna Gruca. Sygn. Arch. UJ

23. BORUCHOWSKI Paweł: *Historia i działalność biblioteki i archiwum benedyktynów w Tyńcu*. Kraków 2009. Uniwersytet Jagielloński. Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej. Promotor: dr hab. Remigiusz Sapa. Sygn. Arch. UJ

24. BUŁAKOWSKA Aneta: *Wpływ reformacji na rozwój książki w Polsce w XVI i XVII wieku*. Kraków 1999. Akademia Pedagogiczna im. Komisji Edukacji Narodowej. Wydział Humanistyczny. Promotor: dr Alfred Toczek. Sygn. 1425

25. CEBULA Katarzyna: *Biblioteka Główna Franciszkanów Reformatów w Krakowie*. Kraków 2004. Uniwersytet Jagielloński. Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej. Promotor: dr Piotr Lechowski. Sygn. Arch. UJ

26. CHŁOPEK Natalia: *Biblioteka kartuzji bazylijskiej w wiekach średnich*. Warszawa 2013. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Jerzy Kaliszuk. Sygn. ML.6557

27. CHMIELECKA Urszula: *Biblioteka konwentu Zakonu Szpitalnego św. Jana Bożego (bonifratrzy) pod wezwaniem Trójcy Przenajświętszej w Krakowie*. Warszawa 2005. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Andrzej Skrzypczak. Sygn. ML.3879

28. CHOJNACKA Jolanta: *Biblioteka Seminarium Duchownego w Pelplinie*. Warszawa 2000. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor dr Andrzej Skrzypczak. Sygn. ML.1994

29. CIEŚLAK Beata: *Działalność Biblioteki Tyflogicznej w Łaskach w latach 1945-1989*. Warszawa 2000. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Stanisław Rybandt. Sygn. ML.2004

30. CIEŚLIK Bernadeta: *Inkunabuły z oficyn włoskich w zbiorach Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku*. To-

ruń 2001. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: dr hab. Iwona Imańska. Sygn. Q 2001 A

31. CZARNOMORSKA Anna: *Rola kultury książki w zakonie bazylikańskim*. Warszawa 2002. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Andrzej Skrzypczak. Sygn. ML.2764

32. DĄBROWSKA Elwira: *Pierwsze biblioteki klasztorne w Europie Zachodniej*. Warszawa 2010. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Jerzy Kaliszuk. Sygn. ML.5895

33. DĘBECKA Monika: *Książka w zakonie benedyktyńskim do XVII wieku a benedyktyni dziś*. Warszawa 2004. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Anna Kamler. Sygn. ML.3260

34. DUDKIEWICZ Anita: *Biblioteka Mikołaja Kopernika w świetle najnowszych badań*. Toruń 2000. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: prof. dr hab. Janusz Tondel. Sygn. D 2000 89

35. DZIEDZIC Maria: *Biblioteki na terenie Zakładu Wychowawczo-Naukowego Księży Marianów na Bielanach w Warszawie w latach 1918-1939*. Warszawa 2000. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Stanisław Rybandt. Sygn. ML.2167

36. DZIEKAN Kalina: *Cele i zadania bibliotek klasztornych na przykładzie biblioteki ojców dominikanów w Krakowie*. Kraków 2006. Uniwersytet Jagielloński. Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej. Promotor: dr hab. Jerzy Ronikier. Sygn. Arch. UJ

37. DZIEWA Violetta: *Księgozbiór biskupa unickiego Ferdynanda Ciechanowskiego*. Warszawa 1999. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Stanisław Rybandt. Sygn. ML.1823

38. DZIOBA Eliza: *Biblioteki prywatne duchownych Prus Królewskich w XVIII wieku*. Toruń 2009. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: prof. dr hab. Iwona Imańska. Sygn. Q 2009 182

39. FLISIK Małgorzata Marta: *Ksiądz Antoni Liedtke – dyrektor Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie*. Toruń 1998. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: prof. dr hab. Janusz Tondel. Sygn. D 1998 38

40. FRĄCZEK Izabela: *Biblioteka konwentu Braci Bonifratrów w Krakowie*. Kraków 2003. Uniwersytet Jagielloński. Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej. Promotor: dr Piotr Lechowski. Sygn. Arch. UJ

41. GÓRECKA Maria: *Szesnastowieczne polonika w księgozbiorze ks. Aleksego Prusinowskiego*. Toruń 2005. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: dr hab. Iwona Imańska. Sygn. Q 2005 87

42. GROS Maria: *Księgozbiór opactwa Sankt Gallen do XI w.* Warszawa 2010. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Jerzy Kaliszuk. Sygn. ML.5911

43. GUGAŁA Bogumiła: *Druki z polskich oficyn ariańskich w Bibliotece Księcia Augusta w Wolfenbüttel*. Toruń 2005. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: dr hab. Iwona Imańska

44. JABŁOŃSKA Barbara: *Biblioteki klasztorne w Polsce w okresie międzywojennym na podstawie dzieła E. Chwalewika „Zbiory polskie”...* Toruń 2008. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: dr hab. Iwona Imańska. Sygn. Q 2008 158

45. JARCZYŃSKA Anna Lucyna: *Biblioteka bydgoskich bernardynów w świetle ostatnich badań*. Bydgoszcz 2002. Akademia Bydgoska. Wydział Humanistyczny. Promotor: dr Ryszard Nowicki. Sygn. 10004/10

46. JARZĄB Patrycja: *Biblioteki parafii w Świętochłowicach*. Katowice 2012. Uniwersytet Śląski. Wydział Filologiczny. Promotor: prof. dr hab. Irena Socha

47. JASTRZEMSKA Julita: *Inkunabuły biblioteki księży kanoników regularnych laterańskich w Krakowie w świetle Centralnego katalogu inkunabułów*. Toruń 2003. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: dr Krzysztof Nierzwicki. Sygn. AB 2003 6

48. JEMIELITA Artur: *Biblioteka Papieskiego Wydziału Teologicznego „Bobolanum” w Warszawie – historia, organizacja i perspektywy rozwoju*. Warszawa 2010. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr hab. Małgorzata Kisilowska. Sygn. ML.5833

49. KALISZ Joanna: *Historia działalności biblioteki klasztoru oo. Franciszkanów Reformatów w Bieczu do końca XX wieku*. Kraków 2006. Uniwersytet Jagielloński. Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej. Promotor: dr hab. Jerzy Ronikier. Sygn. Arch. UJ

50. KAROŁOW Anna: *Inkunabuły biblioteki Ojców Paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie*. Toruń 2003. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: dr Krzysztof Nierzwicki. Sygn. AB 2003 2

51. KEMPKA Krystyna: *Biblioteki klasztorne zakonu benedyktynów, cystersów i dominikanów w średniowiecznej Polsce*. Bydgoszcz 2006. Uniwersytet Kazimierza Wielkiego. Wydział Humanistyczny. Promotor: dr Aldona Chlewicka. Sygn. 2078/16

52. KĘSICKA Maria: *Średniowieczne psalterze rękopiśmienne w zbiorach Biblioteki Narodowej*. Warszawa 2007. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Jerzy Kaliszuk. Sygn. ML.4647

53. KLIMASZYK Agnieszka: *XV-wieczne edycje dzieł świętego Augustyna w zbiorach bibliotek polskich w świetle Centralnego katalogu inkunabułów*. Toruń 2003. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: dr Krzysztof Nierzwicki. Sygn. AB 2003 8

54. KLIMEK Wojciech: *Biblioteki parafialne. Zbiory, pracownicy, czytelnicy*. Kraków 2005. Uniwersytet Jagielloński. Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej. Promotor: prof. dr hab. Krystyna Bednarska-Rusajowa. Sygn. Arch. UJ

55. KLISZCZEWSKA Danuta Małgorzata: *Biblioteki kościelne w świetle literatury*. Lublin 2009. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej. Wydział Humanistyczny. Promotor: dr Renata Malesa

56. KRUPA Monika: *Biblioteka parafialna oo. cystersów w Mogile w latach 1963-2004*. Kraków 2005. Akademia Pedagogiczna im. Komisji Edukacji Narodowej. Wydział Humanistyczny. Promotor: dr Barbara Góra. Sygn. 2202

57. KRUSZYŃSKA Aleksandra: *Straty wojenne w polskich zbiorach inkunabułów*. Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie. Toruń 2003. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: dr Krzysztof Nierzwicki. Sygn. AB 2003 3

58. KRZYŻANOWSKA Agnieszka: *Biblioteka Instytutu Tomistycznego w Warszawie*. Warszawa 2013. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Tomasz Kędziora. Sygn. ML.6645

59. KRZYŻOWSKI Michał: *Polskie druki homiletyczne o Bibliotece Jasnogórskiej. Próby katalogowego uporządkowania kolekcji*. Katowice 2009. Uniwersytet Śląski. Wydział Filologiczny. Promotor: prof. dr hab. Leonard Ogierman. Sygn. 2803/82

60. KUBIACZYK Bartosz: *Starodruki w języku polskim z dawnej biblioteki klasztornej w Berezie w świetle katalogu wizytacyjnego z 1820 roku*. Toruń 2004. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: prof. dr hab. Janusz Tondel

61. KUBICKA Klaudia: *Biblioteka parafialna w dekanacie lublińskim*. Katowice 2013. Uniwersytet Śląski. Wydział Filologiczny. Promotor: prof. dr hab. Leonard Ogierman

62. ŁABUZ Stanisława: *Biblioteka parafialna w Mszanie Dolnej*. Kraków 1995. Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Komisji Edukacji Narodowej. Wydział Humanistyczny. Promotor: prof. dr hab. Krzysztof Woźniakowski. Sygn. 1135

63. MACIEJEWSKA Joanna: *Najstarsze rękopisy Biblioteki Katedralnej w Gnieźnie*. Warszawa 2008. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Andrzej Skrzypczak. Sygn. ML.5091

64. MARCINKIEWICZ Anna: *XV-wieczne edycje dzieł św. Tomasza z Akwinu w zbiorach bibliotek polskich w świetle Centralnego katalogu inkunabułów*. Toruń 2003. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: dr Krzysztof Nierzwiczki. Sygn. AB 2003 4

65. MAROSZEK Maria: *Biblioteka Zakonu Dominikańskiego w Stołpcach w XVIII wieku*. Warszawa 2004. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Anna Kamler. Sygn. ML.3388

66. MASZER Alicja: *Średniowieczna biblioteka klasztoru Cystersów w Koprzywnicy jako źródło do poznania kultury piśmiennej cystersów polskich w świetle najnowszych badań (1989-2004)*. Warszawa 2004. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Jerzy Kaliszuk. Sygn. ML.3502

67. MAZGAJ Joanna: *Charakterystyka bibliotek zakonu karmelitów w Polsce w świetle piśmiennictwa*. Kraków 2010. Uniwersytet Jagielloński. Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej. Promotor: dr hab. Remigiusz Sapa. Sygn. Arch. UJ

68. MELLER-KONIECZNA Magdalena: *Księgozbiór biskupa pelplińskiego Jana Bernarda Szlagi (1940-2012) poświęcony sztuce*. Toruń 2014. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: prof. dr hab. Janusz Tondel. Sygn. D 2014 347

69. MICHALSKA Anna: *Najstarsze polonica w Bibliotece Jasno-górskiej. Próba katalogowego uporządkowania kolekcji*. Katowice 2009. Uniwersytet Śląski. Wydział Filologiczny. Promotor: prof. dr hab. Leonard Ogierman. Sygn. 2803/89

70. MIKULSKA Edyta: *Kultura książki w kręgu kanoników regularnych na terenie Korony*. Lublin 2009. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej. Wydział Humanistyczny. Promotor: prof. dr hab. Maria Juda

71. MISZCZUK Maria: *Rola książki w zakonach rycerskich na ziemiach polskich w okresie średniowiecza na przykładzie templariuszy, joannitów i Krzyżaków*. Warszawa 2004. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Jerzy Kaliszuk. Sygn. ML.3503

72. MŁYNARCZYK Helena: *Cerkiewnoślawiańskie księgi liturgiczne na ziemiach Rzeczypospolitej na przełomie średniowiecza i renesansu*. Warszawa 2010. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Jerzy Kaliszuk. Sygn. ML.5903

73. MŁYNARCZYK Magdalena: *Protestanckie kancjonały w zbiorach księdza Janusza Staszczaka, pastora parafii ewangelickiej w Koszalinie*. Toruń 2005. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: prof. dr hab. Janusz Tondel. Sygn. D 2005 190

74. NIEPORĘCKA Grażyna: *Biblioteka parafialna w Lesznie*. Warszawa 2001. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Stanisław Rybandt. Sygn. ML.2292

75. NIZIOŁEK Danuta: *Publikacje z lat 1852-1934 pochodzące z księgozbioru biblioteki parafialnej przy Sanktuarium Matki Boskiej Fatimskiej w Turzy Śląskiej*. Katowice 2002. Uniwersytet Śląski. Wydział Filologiczny. Promotor: prof. dr hab. Anna Tokarska. Sygn. 2955/16

76. NOWAK Mariola: *Starodruki z oficyn Prus Królewskich i Warmii w Bibliotece Warszawskiego Kolegium Pijarów*. Toruń 2005. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: dr hab. Iwona Imańska. Sygn. Q 2010 193

77. NOWICKA Danuta: *Dzieje Biblioteki Seminarium Duchownego w Sandomierzu*. Kraków 1999. Akademia Pedagogiczna im. Komisji Edukacji Narodowej. Wydział Humanistyczny. Promotor: dr Alfred Toczek. Sygn. 1519

78. PANEK Kamila: *Piśmiennictwo autorów starożytnych w bibliotece zamkowej księcia Albrechta Pruskiego w Królewcu*. Toruń 2003. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: prof. dr hab. Janusz Tondel. Sygn. D 2003 151

79. PAWUL Agnieszka: *Ks. Józef Rokoszyński jako regionalista, bibliofil i bibliograf*. Lublin 2008. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej. Wydział Humanistyczny. Promotor: dr Alicja Matczuk. Sygn. H 421/15

80. PĘKALA Beata: *Książka w systemie edukacji jezuickiej na ziemiach polskich w XVII wieku*. Warszawa 2001. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Anna Kamler. Sygn. ML.2300

81. PIETKIEWICZ Aleksandra: *Obchody 250. rocznicy powstania Biblioteki Załuskich*. Toruń 2001. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: dr hab. Iwona Imańska. Sygn. Q 2001 2

82. PIETRZKIEWICZ Dorota: *Książka w Zgromadzeniu Księżych Misjonarzy przy kościele św. Krzyża w Warszawie w latach 1651-1864*. Warszawa 2000. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Anna Kamler. Sygn. ML.2021

83. PILARSKI Wojciech: *Biblioteki kapituły katedralnej w Polsce*. Bydgoszcz 2007. Uniwersytet Kazimierza Wielkiego. Wydział Humanistyczny. Promotor: dr Aldona Chlewicka. Sygn. 1917/9

84. PIŁATOWICZ Grażyna: *Biblioteka Prowincji Warszawskiej Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów w Zakroczymiu*. Warszawa 2001. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Andrzej Skrzypczak. Sygn. ML.2396

85. PIWOWARSKA Izabela: *Biblioteka w działalności zakonu pijarów*. Warszawa 2001. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Anna Kamler. Sygn. ML.2325

86. PŁAZA Renata: *Dzieje kolegiaty w Głogowie, jej księgozbiór i przemiany po roku 1945*. Bydgoszcz 2003. Akademia Bydgoska. Wydział Humanistyczny. Promotor: prof. dr hab. Michał Grzybowski. Sygn. 1042/29

87. PRUSACZYK Monika: *Inkunabuły biblioteki bernardynów w Poznaniu w świetle Centralnego katalogu inkunabułów*. Toruń 2003. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: dr Krzysztof Nierzwicki. Sygn. AB 2003 11

88. PYSNO Justyna: *Federacja Bibliotek Kościelnych FIDES a warsztat pracy bibliologa*. Kraków 2012. Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej. Wydział Filologiczny. Promotor: dr Iwona Pietrzkiewicz. Sygn. 3085 CD

89. RACZYŃSKA Małgorzata: *Aldyny w renesansowym księgozbiórze biskupa płockiego Piotra Dunin-Wolskiego (1531-1590)*. Toruń 2009. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: prof. dr hab. Janusz Tondel. Sygn. D 2001 116

90. ROMANOWSKI Radosław: *Inkunabuły z oficyn niemieckich w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego w Olsztynie w świetle Centralnego katalogu inkunabułów*. Toruń 2003. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: dr Krzysztof Nierzwicki. Sygn. AB 2003 12

91. RYDZEWSKA Aleksandra: *Sylwetka księdza profesora Michała Mariana Grzybowskiego*. Warszawa 2006. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Maria Przastek-Samokowa. Sygn. ML.4313

92. SERAFIN Monika: *Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego Księży i Braci Pallotynów w Ołtarzewie*. Warszawa 2000. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Stanisław Rybandt. Sygn. ML.2022

93. SIEREK Joanna: *Oprawy ksiąg w Bibliotece Bernardynów*. Bydgoszcz 2003. Uniwersytet Kazimierza Wielkiego. Wydział Humanistyczny. Promotor: prof. dr hab. Franciszek Mincer. Sygn. 1036/36

94. SIKORSKA Renata: *Od biblioteki seminaryjnej do biblioteki diecezjalnej*. Toruń 2014. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: prof. dr hab. Janusz Tondel. Sygn. D. 2014 346

95. SITEK Magdalena: *Straty wojenne w polskich zbiorach inkunabułów. Biblioteka Seminarium Duchownego w Płocku. Druki niemieckie*. Toruń 2003. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: dr Krzysztof Nierzwicki. Sygn. AB 2003 1

96. SOŁODUCHA Irena: *Biblioteka Misyjnego Seminarium Duchownego Księży Werbistów w Pieniężnie w latach 1990-2000*. Warszawa 2004. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Jacek Puchalski. Sygn. ML.3259

97. STANKIEWICZ Dominik: *Biblioteka kościoła NMP w Gdańsku w XV wieku w świetle średniowiecznych inwentarzy*. Warszawa 2006. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Jerzy Kaliszuk. Sygn. ML.4119

98. STEPANAJTYS Dominika: *Średniowieczne Biblie rękopiśmienne i rękopisy liturgiczne na wybranych przykładach ze zbiorów Biblioteki Narodowej w Warszawie*. Warszawa 2010. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr hab. Andrzej Skrzypczak. Sygn. M.5914

99. SZEWCZYK Aleksandra: *Polskie kolędy w kręgu bernardyńskim XV-XVI w.* Warszawa 2013. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Jerzy Kaliszuk. Sygn. ML.6558

100. SZEWCZYK Lucyna: *Charakterystyka bibliotek zakonu jezuitów w Polsce w świetle literatury*. Kraków 2007. Uniwersytet Jagielloński. Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej. Promotor: dr hab. Remigiusz Sapa. Sygn. Arch. UJ

101. TKACZ Włodzimierz: *Biblioteka Klasztoru oo. Kapucynów w Nowym Mieście n. Pilicą na tle historii zakonu*. Warszawa 2002. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Anna Kamler. Sygn. ML.2716

102. TLATLIK Teresa: *Biblioteki parafialne Chorzowa*. Katowice 2003. Uniwersytet Śląski. Wydział Filologiczny. Promotor: prof. dr hab. Edward Różycki. Sygn. 2562/2

103. ULBRYCH Irena: *Biblioteka oo. Bazylianów w Warszawie w latach 1946-2000*. Warszawa 2001. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Andrzej Skrzypczak. Sygn. ML.2402

104. URBANIAK Monika: *Inkunabuły opactwa cysterskiego w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie*. Toruń 2003. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: dr Krzysztof Nierzwicki. Sygn. AB 2003 9

105. WAJDA Grzegorz: *Biblioteka Gimnazjum i Liceum Zakonu Pijarów w Krakowie jako przykład szkolnego centrum multimedialnego*. Kraków 2007. Akademia Pedagogiczna im. Komisji Edukacji Narodowej. Wydział Humanistyczny. Promotor: dr Maria Jazowska-Gumulska. Sygn. 2668

106. WOLSZLEGER Wiktor: *Biblioteka rodowa Załuskich*. Bydgoszcz 2005. Akademia Bydgoska. Wydział Humanistyczny. Promotor: prof. dr hab. Michał Grzybowski. Sygn. 1918/47

107. ZAGAJA Wiesława: *Biblioteka klasztorna dziedzictwem kulturowym ziemi leżajskiej*. Warszawa 2009. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Marianna Banacka. Sygn. ML.5519

108. ZALEWSKA Emilia: *Biblioteka Diecezjalna w Toruniu*. Toruń 2014. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: prof. dr hab. Janusz Tondel. Sygn. D 2014 349

109. ZEMBRON Anna: *Biblioteka bożogrobców w Przeworsku – próba rekonstrukcji*. Warszawa 2007. Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny. Promotor: dr Jerzy Kaliszuk. Sygn. ML.4718

110. ZIOŁKOWSKA Justyna: *Inkunabuły Biblioteki Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Lublinie w świetle Centralnego katalogu inkunabułów*. Toruń 2003. Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Wydział Nauk Historycznych. Promotor: dr Krzysztof Nierzwicki. Sygn. AB 2003 10

Instytucje sprawcze licencjatów

Bydgoszcz

Akademia Bydgoska

– Wydział Humanistyczny

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

– Wydział Humanistyczny

Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Bydgoszczy
– Wydział Humanistyczny

Katowice

Uniwersytet Śląski w Katowicach
– Wydział Filologiczny

Kraków

Akademia Pedagogiczna im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
– Wydział Humanistyczny

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie
– Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
– Wydział Filologiczny

Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
– Wydział Humanistyczny

Lublin

Katolicki Uniwersytet Lubelski
– Wydział Teologiczny

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
– Wydział Humanistyczny

Toruń

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
– Wydział Nauk Historycznych

Warszawa

Uniwersytet Warszawski
– Wydział Historyczny

Wydział Teologii Towarzystwa Jezusowego „Bobolanum” w Warszawie

Wrocław

Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu

Promotorzy prac licencjackich

Dr Marianna Banacka, Warszawa – UW

Prof. dr hab. Krystyna Bednarska-Ruszałowa, Kraków – UJ

Dr Aldona Chlewicka, Bydgoszcz – UKW

Ks. prof. dr hab. Hieronim Feicht CM, Lublin – KUL

Dr hab. Anna Gruca, Kraków – UJ

Dr Barbara Góra, Kraków – AP

Ks. prof. dr hab. Michał Marian Grzybowski, Bydgoszcz – WSP,
AB, UKW

Prof. dr hab. Iwona Imańska, Toruń – UMK

Dr Maria Jazowska-Gumulska, Kraków – AP

Prof. dr hab. Maria Juda, Lublin – UMCS

Dr Jerzy Kaliszuk, Warszawa – UW

Dr hab. Anna Kamler, Warszawa – UW

Dr Tomasz Kędziora, Warszawa – UW

Dr hab. Małgorzata Kisilowska, Warszawa – UW

Prof. dr hab. Maria Konopka, Kraków – UP

Dr Piotr Lechowski, Kraków – UJ

Ks. prof. dr hab. Stanisław Librowski, Lublin – KUL

Dr Renata Malesa, Lublin – UMCS

Dr Alicja Matczuk, Lublin – UMCS

Prof. dr hab. Franciszek Mincer, Bydgoszcz – WSP, AP

Ks. prof. dr hab. Karol Mrowiec, Lublin – KUL

Dr Krzysztof Nierzwicki, Toruń – UMK

Prof. dr hab. Ryszard Nowicki, Bydgoszcz – AB, UKW

Prof. dr hab. Leonard Ogierman, Katowice – UŚ

Dr Iwona Pietrzkiewicz, Kraków – UP

Ks. dr hab. Wacław Poplatek, Lublin – KUL

Dr Maria Przastek-Samokowa, Warszawa – UW

Dr Jacek Puchalski, Warszawa – UW
 Dr hab. Jerzy Ronikier, Kraków – UJ
 Prof. dr hab. Edward Różycki, Katowice – UŚ
 Dr Stanisław Rybandt, Warszawa – UW
 Dr hab. Remigiusz Sapa, Kraków – UJ
 Dr hab. Andrzej Skrzypczak, Warszawa – UW, Lublin – UMCS
 Prof. dr hab. Irena Socha, Katowice – UŚ
 Dr Alfred Toczek, Kraków – AP
 Prof. dr hab. Anna Tokarska, Katowice – UŚ
 Prof. dr hab. Janusz Tondel, Toruń – UMK
 Bp prof. dr hab. Wincenty Urban, Wrocław – PWT
 Prof. dr hab. Jan Wiśniewski, Olsztyn – UWM
 Prof. dr hab. Krzysztof Woźniakowski, Kraków – AP
 Ks. prof. dr hab. Marian Żurowski SJ, Warszawa – PWT, ATK

Indeks

Akwina 64	Biblia 98
Albrecht Pruski, książę 78	Bibliofile 79
Aldyny 89	Bibliografie 12, 79
Antyfonarze 9	Bibliolodzy 88
Archiwa 23	Biblioteka Narodowa w Warszawie 52, 98
Arianie 43	Biblioteka Zamkowa w Królewcu 78
August, książę 43	Biblioteki kościelne 21, 55; - diecezjalne 94, 108; kapitułne 83; kolegiackie 86; parafialne 46, 54, 56, 61, 62, 74, 75, 97, 102; seminariów duchownych 28, 94, Kielce 11, Lublin 110, Olsztyn 90, Pelplin 11, 13, 20, 39, 57, 104, Płock 95, Sandomierz 77, Włocławek 30; zakonów i zgromadzeń zakonnych 32, 44, 107; męskich instytutów życia konsekrowanego: bazylianów 31, 103, benedyktynów 23, 33, 42 51, bernardynów 6, 8, 45, 87, 93, 99, bonifratrów 27, 40, bożo-
Augustyn, św. 53	
Bajda Aleksandra 17	
Banacka Marianna, prom. 107	
Bartosz Monika 18	
Bazylianie 31, 103	
Bąk Franciszek 1	
Bednarska-Ruszejowa Krystyna, prom. 54	
Bender Dariusz 19	
Benedyktyni 33, 51	
Bereza 61	
Bernardyni 6, 8, 45, 87, 93, 99	
Beszczynska Bogumiła 20	
Biały Agnieszka 21	

- grobców 109, cystersów 51, 56, 66, 104, dominikanów 18, 36, 51, 58, 65, jezuitów 3, 7, 12, 80, 100, joannitów 71, kanoników regularnych 70, kapucynów 70, 84, karmelitów 67, kartuzów 60, Krzyżaków 71, marianów 35, misjonarzy św. Wincentego a Paulo 82, pallotynów 92, paulinów 50, 56, 59, 69, pijarów 85, 76, 105, reformatów 25, templariuszy 71, werbistów 96; żeńskich instytutów życia konsekrowanego: franciszkanek Służebnic Krzyża 29, klarysek 4, 9, 11
- Biecz 49
- Bonar Barbara 22
- Bonifratrzy 27, 40
- Boruchowski Paweł 23
- Bożogrobcy 109
- Bułałowska Aneta 24
- Bydgoszcz 45, 93
- Cebula Katarzyna 25
- Centralny katalog inkunabułów 47, 53, 64, 87, 90, 110
- Cerkiew prawosławna 72
- Chlewicka Aldona, prom. 51, 83
- Chłopek Natalia 26
- Chmielecka Urszula 27
- Chojnacka Jolanta 28
- Chorzów 102
- Chwalewik Edward 44
- Ciechanowski Ferdynand, bp 37
- Cieślak Beata 29
- Cieślik Bernadeta 30
- Cystersi 13, 51, 56, 66, 104
- Czarnomorska Anna 31
- Częstochowa 21, 50, 56
- Dąbrowska Elwira 32
- Dekanaty - Lubliniec 61, Pszczyna 5
- Dębecka Monika 33
- Diecezje 108
- Dominikanie 18, 36, 51, 65
- Druki 7, 12, 43
- Duchowieństwo 91
- Dudkiewicz Anita 34
- Dunin-Wolski Piotr, bp 89
- Dziedzic Maria 35
- Dziedkan Kalina 36
- Dziewa Violetta 37
- Dzioba Eliza 38
- Eistreicherowie 12
- Elbląg 2
- Europa Zachodnia 32
- Feicht Hieronim CM, ks., prom. 1, 4, 9, 10, 11, 13, 14
- FIDES 88
- Flisik Małgorzata Marta 39
- Frączek Izabela 40
- Gdańsk 97
- Głogów 86
- Gniezno 10, 63
- Gołębiewski Andrzej 2
- Góra Barbara, prom. 56
- Górecka Maria 41
- Gradowski Walery, ks. 17
- Graduały 1, 8, 10, 11, 13, 14
- Gros Maria 42
- Gruca Anna, prom. 18, 22
- Grzebień Ludwik SJ, ks. 3
- Grzybowski Michał Marian, ks. 91; prom. 86, 106
- Gugała Bogumiła 43
- Homiletyka 59
- Imańska Iwona, prom. 30, 38, 41, 43, 44, 76, 81
- Inkunabuły 20, 30, 47, 50, 53, 56, 57, 64, 87, 90, 95, 104, 110
- Introligatorstwo 21
- Inwentarze 97
- Jabłońska Barbara 43
- Jarczyńska Anna Lucyna 45
- Jarząb Patrycja 46

- Jastrzeńska Julita 47
Jazowska-Gumulska Maria, prom. 105
Jelinek Piotr 4
Jemielita Artur 48
Jezuici 3, 7, 12, 19, 80, 100
Joannici 71
Juda Maria, prom. 70
Jurek Tadeusz 5
Kalisz Joanna 49
Kaliszuk Jerzy, prom. 26, 32, 42, 52, 66, 71, 72, 97, 99, 109
Kamler Anna, prom. 19, 33, 65, 80, 82, 85, 101
Kancjonały 73
Kanonicy regularni 47, 70
Kantyki 15
Kapituły 83
Kapucyni 84, 101
Karmelici 14, 15, 67
Karolow Anna 50
Katalogi 3, 59, 60, 69
Katechetyka 5
Katedry 63, 69, 83
Kaznodziejstwo 5
Kempka Krystyna 51
Kędziora Tomasz, prom. 58
Kęsicka Maria 52
Kielce 11
Kisilowska Małgorzata, prom. 48
Klaryski 1, 4, 9, 10
Klimaszczyk Agnieszka 53
Klimek Wojciech 54
Kliszczewska Danuta Małgorzata 55
Kolegiaty - Głogów 86
Komputeryzacja 22
Konopka Maria, prom. 17
Kopernik Mikołaj 34
Kopiarze 16
Koprzywnica 66
Koszalin 73
Kościoły protestanckie 73
Kraków 1, 4, 6, 8, 14, 25, 27, 36, 40, 47, 105
Królewiec 78
Krupa Monika 57
Kruszyńska Aleksandra 57
Krzyżacy 71
Krzyżanowska Agnieszka 58
Krzyżowski Michał 59
Książka 19, 24, 31, 33, 70, 71, 80, 82
Księgi liturgiczne 72
Księgozbiory prywatne duchowieństwa 5, 17, 34, 37, 41, 68, 73, 89
Kubiaczyk Bartosz 60
Kubicka Klaudia 61
Kultura 31, 66, 70
Łaski 29
Lechowski Piotr, prom. 25, 40
Lenart Emilian 6
Leszno 74
Leżajsk 107
Librowski Stanisław, ks., prom. 16
Liedtke Antoni, ks. 39
Literatura 55, 100
Liturgika 6, 72, 73, 98
Lublin 110
Lubliniec 61
Łabuz Stanisława 62
Machnik Ryszard 7
Maciejewska Joanna 63
Malesa Renata, prom. 55
Malinowski Zbigniew 8
Marcinkiewicz Anna 64
Marianie 35
Maroszek Maria 65
Maszer Alicja 66
Matczuk Alicja, prom. 79
Mazgaj Joanna 67
Meller-Konieczna Magdalena 68
Michalska Anna 69
Mikulska Edyta 70
Mincer Franciszek, prom. 93

- Misjonarze 82
 Mischczuk Maria 71
 Młynarczyk Helena 72
 Młynarczyk Magdalena 72
 Mogiła 56
 Mrowiec Karol, ks., prom. 15
 Mszana Dolna 62
 Muzykologia 13
 Niemcy 90, 95
 Nieporęcka Grażyna 74
 Nierzwicki Krzysztof 57; prom. 47, 50, 53, 56, 64, 90, 95, 87, 104, 110
 Niziołek Danuta 75
 Nowak Mariola 76
 Nowe Miasto 101
 Nowicka Danuta 77
 Nowicki Ryszard, prom. 45
 Odrowążowie 8
 Oficyny drukarskie i wydawnicze 43, 90
 Ogierman Leonard, prom. 21, 59, 61, 69
 Olsztyn 90
 Ołtarzew 92
 Oprawy 21
 Paleografia 13
 Pallotyni 92
 Panek Kamila 78
 Parafie - Świętochłowice 46
 Pasionek Kazimierz 9
 Pastorzy 73
 Paulini 16, 21, 50, 56
 Pawlak Ireneusz 10
 Pawul Agnieszka 79
 Pelplin 13, 20, 28, 39, 57, 68, 104
 Pękala Beata 80
 Pieniężno 96
 Pietkiewicz Aleksandra 81
 Pietrkiewicz Dorota 82
 Pietrkiewicz Iwona, prom. 88
 Pijarzy 76, 85, 105
 Pilarski Wojciech 83
 Pilica, rz. 101
 Piłatowicz Grażyna 84
 Piśmiennictwo 67
 Piwoński Henryk 11
 Piwowarska Izabela 85
 Plankty 15
 Plezia Ryszard 12
 Płaza Renata 86
 Płock 96
 Polonika (polonica) 3, 12, 41, 69
 Polska 7, 22, 24, 43, 44, 51, 53, 57, 59, 64, 66, 67, 71, 72, 80, 83, 95, 99, 100
 Popłatek Władysław, ks., prom. 8
 Poznań 87
 Prusarczyk Monika 87
 Prusinowski Aleksander, ks. 41
 Prusy Królewskie 38, 76
 Prywatne księgozbiory duchowieństwa 5
 Przastek-Samokowa Maria, prom. 91
 Przeczewski Gracjan 13
 Przeworsk 109
 Psalterze 52
 Pszczyna 5
 Puchalski Jacek, prom. 96
 Pysno Justyna 88
 Raczyńska Małgorzata 89
 Reformaci 25, 49
 Reformacja 24
 Regionaliści 79
 Rękopisy 4, 6, 15, 52, 63, 98
 Rokoszyński Józef, ks. 79
 Romanowski Radosław 90
 Ronikier Jerzy, prom. 36, 49
 Różycki Edward, prom. 102
 Rybandt Stanisław, prom. 29, 35, 37, 74, 92
 Rydzewska Aleksandra 91
 Sandomierz 77
 Sapa Remigiusz, prom. 23, 67, 100
 Schenk Wacław, ks., prom. 6

- Seminaria duchowne - Kielce 11, Lublin 110, Olsztyn 90, Pelplin 11, 20, 28, 39, 57, 104, Płock 95, Sandomierz 77, Włocławek 30
- Serafin Monika 92
- Sierek Joanna 93
- Sikorska Renata 94
- Sitek Małgorzata 95
- Skrzypczak Andrzej, prom. 27, 28, 31, 63, 84, 98, 103
- Socha Irena, prom. 46
- Sołoduha Irena 96
- Stankiewicz Dominik 97
- Starodruki 3, 7, 60
- Stary Sącz 9
- Staszczak Janusz ks.73
- Stepanajtys Dominika 98
- Stołpce 65
- Szewczyk Aleksandra 99
- Szewczyk Lucyna 100
- Szłaga Jan Bernard, bp 68
- Szmidt Wincenty 14
- Świętochłowice 46
- Templariusze 71
- Tkacz Włodzimierz 101
- Tłatlik Teresa 102
- Toczek Alfred, prom. 24, 77
- Tokarska Anna, prom. 75
- Tomasz z Akwinu, św. 64
- Tondel Janusz, prom. 20, 34, 39, 60, 68, 73, 78, 89, 94, 108
- Toruń 108
- Trydent 6
- Turza Śląska 75
- Tyniec 23
- Uczeni 91
- Ulbrych Irena 103
- Unici 37, 38
- Urban Wincenty, bp, prom. 5
- Urbaniak Monika 104
- Wajda Grzegorz 105
- Warmia 76
- Warszawa 3, 7, 12, 48, 52, 58, 82, 98, 103; - Bielany 35
- Werbiści 96
- Wieruszów 16
- Wiśniewski Jan, prom. 2
- Włocławek 30
- Wolfenbüttel 43
- Wolszleger Wiktor 106
- Woźniakowski Krzysztof, prom. 62
- Zagaja Wiesława 107
- Zakony i zgromadzenia zakonne 32, 44, 107; - męskie instytuty życia konsekrowanego: bazylianie 31, 103, benedyktyni 23, 33, 42, 51, bernardyni 6, 8, 45, 87, 93, 99, bonifratrzy 27, 40, bożogrobcy 109, cystersi 51, 56, 66, 104, dominikanie 18, 36, 51, 58, 67, jezuici 3, 7, 12, 80, 100, joannici 71, kanonicy regularni 70, kapucyni 70, 84, karmelici 67, kartuzi 60, Krzyżacy 71, marianie 35, misjonarze św. Wincentego a Paulo 82, pallotyni 92, paulini 50, 56, 59, 69, pijarzy 85, 76, 105, reformaci 25, templariusze 71, werbiści 96; - żeńskie instytuty życia konsekrowanego: franciszkanki służebnice Krzyża 29, klaryski 4, 9, 11
- Zakroczym 84
- Zalewska Emilia 108
- Zalińska Maria Jolanta 15
- Załużcy 82, 106
- Zbudniewek Janusz OSPPE, ks. 16
- Zembroń Anna 109
- Ziółkowska Justyna 110
- Źródłoznawstwo 6
- Żurowski Marian SJ, ks., prom. 3, 7, 12

**THE CATALOGUE OF BACHELOR'S THESES
ABOUT CHURCH LIBRARIES IN POLAND
FOR THE YEARS 1962-2012**

In Poland, church libraries play an important role in the evangelization of the universal Church. The presented catalogue includes 110 bachelor's theses written in seventeen academic institutions under the guidance of forty one tutors (seven priests and thirty four secular). In catholic universities bachelor's degree is of a higher rank and is required before a doctorate whereas in other higher education institutions this is just a first step of a professional title. The topics of the papers relate to biography, clergy private collections and church libraries.

KOMUNIKATY

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 21 (2015) nr 2 (41), s. 195-198
ISSN 1426-3777

DANUTA GURDAK¹

BLIŻEJ DZIEDZICTWA ŚWIĘTEGO PATRONA WYDARZENIA NAUKOWE I KULTURALNE W BIBLIOTECIE UNIWERSYTETU PAPIESKIEGO JANA PAWŁA II W KRAKOWIE

Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie nieustannie poczuwa się do obowiązku przybliżania dziedzictwa swego wielkiego Patrona. Jednak rok kanonizacji Jana Pawła II miał charakter wyjątkowy. Zaplanowano w tym czasie wiele wydarzeń kulturalnych i artystycznych, między innymi zaprezentowano cały cykl wystaw. Pierwszą z nich była wystawa wybranych zbiorów biblioteki poświęconych życiu bł. Jana Pawła II pt. *Mój Karol zostanie wielkim człowiekiem...* Ekspozycji towarzyszyły portrety Karola Wojtyły namalowane przez Martę Odbierzychleb². Wielkim zainteresowaniem i aktywnym udziałem dzieci i młodzieży niemal z całej Polski cieszył się konkurs plastyczny pt. *Taki duży, taki mały... święty Jan Paweł II i ja. Papież Polak w oczach dzieci i młodzieży*, którego efektem był pokaz ponad 1,5 tys. prac plastycznych³. Dzień rozdania nagród uświetniły występy Parafialnej Scholi Dziecięcej „Ziarenka Nadziei” pod kierownictwem Andrzeja Gicali z koncertem pt. *Jan*

¹ Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

² Wystawa *Mój Karol zostanie wielkim człowiekiem...*, <http://upjp2.edu.pl/?q=content/wystawa-m%C3%B3j-karol-zostanie-wielkim-cz%C5%82owiekiem%E2%80%A6-0>, 28.03.2015.

³ Wystawa pokonkursowa, <http://upjp2.edu.pl/?q=content/wystawa-pokonkursowa-0>, 28.03.2015.

Paweł II – X słów oraz Kółko Teatralne pod kierownictwem Agaty Podłęckiej ze spektaklem *Gdybys Ty żył, Ojciec Święty* działające przy parafii pw. Miłosierdzia Bożego w Brzesku.

W miesiącu, w którym papież Franciszek ogłosił świętym Jana Pawła II i Jana XXIII, odbyła się niezwykle uroczystość odsłonięcia i poświęcenia portretu św. Jana Pawła II autorstwa Doroty Chomko, kustosa Biblioteki UPJPII⁴. Towarzyszyły temu wydarzeniu: wystąpienie ks. dr. hab. Michała Drożdża, prof. UPJPII, dyrektora Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej, pt. *Jan Paweł II – promieniowanie świętości*, koncert chóru Psalmodia UPJPII pod dyrekcją dr. hab. Włodzimierz Siedlika i recytacja tekstów Karola Wojtyły w wykonaniu Izabeli Drobotowicz-Orkisz z Teatru Hagiograf im. św. Teresy z Lisieux. Od tej pory serdeczny uśmiech z portretu św. Jana Pawła II wita wszystkich przychodzących do biblioteki. Oczywiście nie zabrakło też dzieł malarskich dotyczących obydwu kanonizowanych w roku 2014 papieży, które można było oglądać podczas kolejnej wystawy. Prezentowano na niej portrety Jana Pawła II i Jana XXIII wykonane różnymi technikami przez Zbigniewa Pilcha.

Kolejne ekspozycje ukazywały kolekcję książek i czasopism pochodzących z prywatnych zbiorów Jana Pawła II, podarowanych później Bibliotece UPJPII. Spośród tych wyjątkowych darów wystawiono najcenniejsze: białe kruki oraz egzemplarze zawierające dedykacje dla Ojca Świętego.

Przedsięwzięciem o charakterze naukowym, po raz pierwszy organizowanym przez pracowników Biblioteki UPJPII, była konferencja pt. *Dziedzictwo Jana Pawła II w bibliotekach i archiwach krajowych i zagranicznych*. Konferencja ta odbyła się 4 listopada 2014 roku, we wspomnienie św. Karola Boromeusza, wpisując się w program IX edycji Dni Jana Pawła II. Uczestniczyli w niej ludzie nauki i kultury, bibliotekarze i archiwiści, historycy, dokumentaliści, a także osoby mogące poszczycić się związkami ze św. Janem Pawłem II lub przechowujące i dokumentujące jego dziedzictwo. Biblioteka gościła przedstawicieli Uniwersytetu Papieskiego Jana

⁴ Odsłonięcie portretu św. Jana Pawła II, <http://www.upjp2.edu.pl/?q=content/ods%C5%82oni%C4%99cie-portretu-%C5%9Bw-jana-paw%C5%82-ii>, 28.03.2015.

Pawła II w Krakowie na czele z JM rektorem UPJPII, ks. prof. dr. hab. Wojciechem Zyzakiem. Obradom kolejno przewodniczyli: ks. dr hab. Jan Bednarczyk (dyrektor Biblioteki UPJPII w latach 1989-2012), ks. dr hab. Andrzej Bruździński, prof. UPJPII (przewodniczący), dr hab. Maria Kocójowa, prof. UJ, i ks. prof. dr hab. Jacek Urban (Archiwum Kapitulne na Wawelu). Uczestników i organizatorów konferencji zaszczyli swą obecnością: ks. infułat Michał Jagosz z Rzymu (przewodniczący Komisji Historycznej w procesie kanonizacyjnym Jana Pawła II), prof. dr hab. Zdzisław Ryn (profesor psychiatrii w Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego i Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie), dr Rita Majkowska (dyrektor Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie), dr Stanisława Postawa (nagrodzona Złotym Medalem Pontyfikatu Jana Pawła II za ofiarną pracę na rzecz utrwalenia i zachowania dziedzictwa Papieża Polaka) i mgr Helena Kupiszewska (kustosz dyplomowany w Ośrodku Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie). Oczywiście nie sposób wymienić wszystkich przybyłych gości, których serdecznie witała mgr Magdalena Nagieć, pełniąca obowiązki dyrektora biblioteki. Nie zabrakło wśród nich przedstawicieli Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES wraz z jej przewodniczącym, ks. dr. Jerzym Witczakiem, jak również reprezentantów Biblioteki Uniwersyteckiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego, Centrum Myśli Jana Pawła II w Warszawie oraz Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Pośród referentów byli także przedstawiciele Biblioteki Głównej Politechniki Częstochowskiej, Biblioteki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Biblioteki Akademii Muzycznej w Krakowie, a także Biblioteki Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II.

Wygłoszone referaty unaocznily wielką różnorodność form zawierających myśl św. Jana Pawła II, a także różnorakie sposoby jej przekazywania i percepcji. Na zakończenie zauważono konieczność zacieśnienia współpracy i zjednoczenia wysiłków bibliotek, archiwów i wszelkich instytucji zgłębiających dziedzictwo św. Jana Pawła II i zachowujących je dla następnych pokoleń.

Wszystkie te działania podejmowane przez pracowników Biblioteki Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II dają przede wszystkim wyraz miłości do Świętego, z którym prawie wszyscy mieli sposobność zetknąć się osobiście. Świadczą one również o świadomości wagi i znaczenia tej części duchowej i intelektualnej spuścizny św. Jana Pawła II, którą gromadząc, przechowując i opracowując, pragną jednocześnie udostępniać innym. Dlatego ich również można nazwać „kustoszami jego pamięci i dziedzictwa”⁵. Najcenniejsze jednak wydaje się twórcze zaangażowanie osób inspirujących się myślą świętego Patrona. „Duchowe dziedzictwo Jana Pawła II nie zostało zamknięte w kościelnych archiwach i bibliotekach. On nadal przemawia, inspiruje, wskazuje drogę. On nadal, i to w sposób znaczący, jest obecny w życiu Kościoła (...). Jest obecny w naszym narodzie, w naszym mieście”⁶.

⁵ Zob. kard. Stanisław Dziwisz, *Zachować wielkie dziedzictwo duchowe i intelektualne Jana Pawła II*, <http://www.diecezja.pl/archidiecezja/aktualnosci/usa-kard-dziwisz-zachowac-wielkie-dziedzictwo-duchowe-i-intelektualne-jana-pawla-ii.html>, 29.03.2015.

⁶ Cytat z homilii kard. Stanisława Dziwisza wygłoszonej podczas Mszy Świętej w Centrum Jana Pawła II w Krakowie, <http://www.radiopik.pl/3,21520,dziwisz-czynmy-wszystko-by-przy-polskim-stole-by>, 29.03.2015.

MAGDALENA FLORIANOWICZ, MONIKA ZIELONKA¹

PUBLIKACJE BIBLIOTEKI WYŻSZEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO W KOSZALINIE²

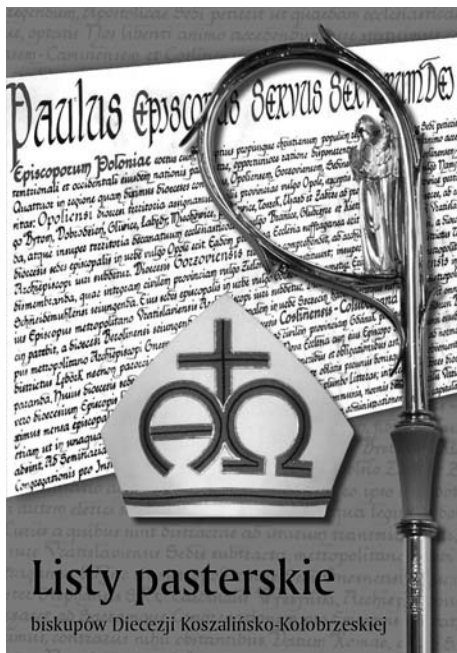
Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w latach 2012-2014 wydała sześć pozycji książkowych, m.in. pod redakcją ks. dr. Tadeusza Ceynowy i dr. Krystyny Krawiec-Złotkowskiej, które upamiętniają historyczne wydarzenia w diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej oraz uroczystości diecezjalne. Materiały pozyskane do publikacji pochodzą z archiwów prywatnych, kościelnych i konferencyjnych.

Pierwszą publikacją jest książka *Listy pasterskie biskupów Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej*, wydana z okazji czterdziestej rocznicy erygowania przez papieża Pawła VI diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej i ustanowienia bp. Ignacego Jeża jej ordynariuszem (28 czerwca 1972 roku). Książka zawiera listy pasterskie i słowa skierowane do diecezjan w latach 1988-2012 przez pięciu biskupów diecezjalnych: Ignacego Jeża (1972-1992), Czesława Domina (1992-1996), Marianna Gołębiewskiego (1996-2004), Kazimierza Nycza (2004-2007) i Edwarda Dajczaka (od 2007 roku). Do tej pory ukazały się listy pasterskie bp. Ignacego Jeża z lat 1972-1988, wydane w 1990 roku pod redakcją o. Piotra Mielczarka przez Kurię Biskupią w Koszalinie. Obecny tom zawiera pozostałe listy pierwszego biskupa koszalińsko-kołobrzeskiego oraz jego następców. Zamyka go list obecnego

¹ Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Koszalinie.

² Publikacje można nabyć w bibliotece, a ich opisy są dostępne na stronie internetowej <http://www.bibliotekawsd.koszalin.opoka.org.pl/polecamy.htm>, 15.01.2015.

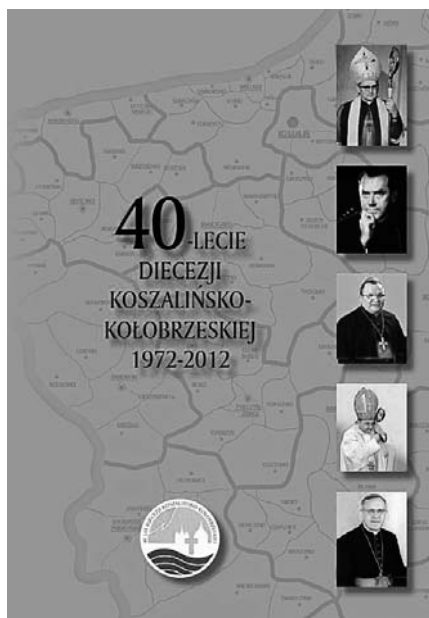
pasterza, bp. Edwarda Dajaczka, zapraszający wiernych do świętowania jubileuszu dwudziestopięciolecia koronacji Piety Skrzatuskiej. Oprócz typowych odezwow pasterskich przedstawiono także osobiste życzenia hierarchów adresowane z okazji świąt do wszystkich diecezjan.

Fot. 1. Okładka książki *Listy pasterskie biskupów Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej*

Drugą pozycją książkową jest *40-lecie diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej 1972-2012*. Głównie uroczystości religijne jubileuszu czterdziestolecia diecezji odbyły się 19 maja 2012 roku na Stadionie Gwardii w Koszalinie. Zwieńczeniem obchodów była konferencja naukowa zorganizowana 1 czerwca 2012 roku przez Katedrę Historii Kościoła Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego i Wydział Duszpasterski Kurii Biskupiej Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej. Niniejsza publikacja zawiera referaty z tejże konferencji przedstawiające agendy kurialne, instytucje, organizacje działające

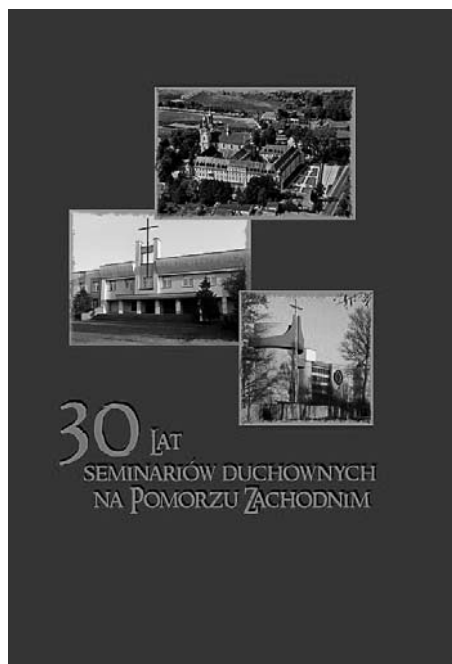
na terenie diecezji oraz inicjatywy podejmowane przez duszpasterzy. Dołączono teksty pozakonferencyjne na temat budownictwa sakralnego, skrócone kalendarium diecezji, mapy ukazujące zmieniające się terytorium diecezji na przestrzeni czterdziestu lat, wybrane fotografie z wydarzeń diecezjalnych, jak również ogólnopolskich, w których uczestniczyli mieszkańcy diecezji.

Fot. 2. Okładka książki *40-lecie diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej 1972-2012*

Kolejną publikację, *30 lat seminariów duchownych na Pomorzu Zachodnim*, wydano z okazji jubileuszu trzydziestolecia powstania Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej w Koszalinie. Książka zawiera materiały opisujące powstanie seminarium gorzowskiego w Paradyżu, od którego bierze swój początek Arcybiskupie Wyższe Seminarium Duchowne pw. Najświętszej Rodziny z Nazaretu w Szczecinie i Wyższe Seminarium Duchowne w Koszalinie. O budowie seminariów w Koszalinie i Szczecinie zdecydował wzrost liczby powołań i wieloletnie starania bp. Ignacego Jeża i bp. Jerzego Stroby. Ponadto w pracy tej ukaza-

no rodzaje formacji, poszczególne instytucje i organizacje działające w ramach seminarium koszalińskiego, kronikę ważniejszych wydarzeń, fotografie oraz tableau neoprezbiterów z lat 1984-2011.

Fot. 3. Okładka książki *30 lat seminariów duchownych na Pomorzu Zachodnim*

Czwartą publikacją jest pierwszy tom „Rocznika Skrzatuskiego” wydany z okazji dwudziestej piątej rocznicy koronacji Matki Boskiej Skrzatuskiej. Honorowy patronat wydawniczy objęła nad nim Kolegiacka Kapituła Pilska, która w statutach zobowiązała się do rozkrzewiania kultu Matki Boskiej Bolesnej i Jej sanktuarium w Skrzatuszu. Obchodzony w 2013 roku jubileusz zmobilizował pasterzy i wiernych diecezji do podjęcia prac remontowych, renowacyjnych i budowlanych, odrestaurowano też figurę Piety. Na terenach przylegających do kościoła postawiono kapliczki drogi krzyżowej i rozpoczęto budowę domu pielgrzyma.

Książka zawiera materiały przedstawione na konferencji naukowej, która odbyła się 8 czerwca 2013 roku w Wyższym Seminarium

Duchownym w Koszalinie. Referaty dogmatyczne i historyczne poświęcono kultowi maryjnemu i przeszłości sanktuarium skrzatuskiego. Do omawianego tomu dołączono także dział recenzji dotyczący publikacji o regionie, kalendarium ważniejszych wydarzeń związanych ze Skrzatuszem i aneks z archiwalnymi fotografiami. W skład redakcji wchodzi wielu specjalistów wielu dziedzin, a publikacje zawarte w kolejnych tomach będą recenzowane przez niezależnych naukowców. W dziale *Miscellanea* znajdują się nie tylko rozprawy naukowe, lecz będą tam również publikowane źródła do dziejów sanktuarium skrzatuskiego i kultu maryjnego. Regularnie będzie przedstawiane kalendarium wydarzeń minionego roku.

Fot. 4. Okładka pierwszego tomu „Rocznika Skrzatuskiego”

Następną publikacją jest drugi tom „Rocznika Skrzatuskiego”, który ukazał się w lipcu 2014 roku. Tom ten obejmuje tematykę pielgrzymowania do miejsc kultu i historię pielgrzymek do Skrzatusza. Ponadto dołączono do niego dział recenzji i sprawozdań z publi-

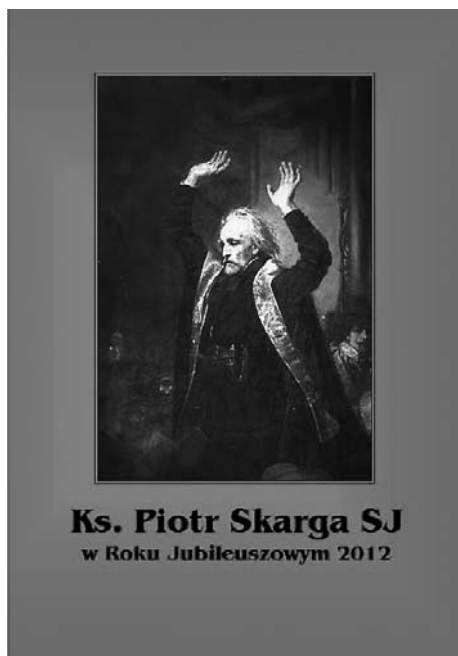
kacji traktujących o regionie, kalendarium ważniejszych wydarzeń związanych ze Skrzatuszem, homilie biskupów wygłoszone podczas Diecezjalnego Spotkania Młodych i dwudziestopięciolecia koronacji figury Matki Boskiej w Skrzatuszu, a także fotografie.

Fot. 5. Okładka drugiego tomu „Rocznika Skrzatuskiego”

Szóstą publikacją jest monografia *Ks. Piotr Skarga SJ w Roku Jubileuszowym 2012* pod redakcją Krystyny Krawiec-Złotkowskiej, wydana przez Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku i Bibliotekę Wyższego Seminarium Duchownego w Koszalinie we wrześniu 2014 roku. Szesnastego września 2011 roku Sejm Rzeczypospolitej Polskiej podjął uchwałę, aby rok 2012 ustanowić Rokiem ks. Piotra Skargi („Monitor Polski” 87/2011, poz. 907). W uzasadnieniu uchwały podano, że ks. Piotr Skarga „dzielnie, słowem i czynem, zabiegał o szacunek dla Ojczyzny i lepszy byt dla rodaków”,

był wybitnym kaznodzieją, którego słuchali nawet królowie, zapisał się w dziejach „jako czołowy polski przedstawiciel kontrreformacji, filantrop oraz ten, który w trosce o Ojczyznę miał odwagę nazwać po imieniu największe polskie przywary. Nawoływał do zmian rządzących, do reform, by nie doprowadzić Rzeczypospolitej do upadku”. Dostrzeżono także inne jego zasługi, mniej znane w potocznym odbiorze: „Poza działalnością pisarską i kaznodziejską zajmował się wszechstronną działalnością filantropijną, zakładając m.in. Bractwo Miłosierdzia, Bank Pobożny i Skrzynkę św. Mikołaja”.

Fot. 6. Okładka książki *Ks. Piotr Skarga SJ w Roku Jubileuszowym 2012*

Wydane materiały pokonferencyjne poświęcone dziedzictwu ks. Piotra Skargi stanowią owoc sympozjum naukowego pt. *W hołdzie pamięci ks. Piotra Skargi*, zorganizowanego 23 maja 2012 roku w Muzeum Pomorza Środkowego na Zamku Książąt Pomorskich w Słupsku. W sympozjum wzięli wspólny udział naukowcy z Akademii Pomorskiej w Słupsku, osoby z nimi współpracujące, duszpa-

sterze słupek parafii i działacze społeczni, zwłaszcza z Katolickiego Stowarzyszenia „Civitas Christiana”. Materiały zawierają teksty referatów przedstawiających laudację ks. Piotra Skargi, analizę jego działalności społecznej i kaznodziejskiej, refleksję o muzyczności kazań, tworzenie się kultu Skargi jako proroka XVI i XVII wieku. Ponadto zamieszczono relację z pielgrzymki na Litwę *Śladami ks. Piotra Skargi* oraz dokumentację fotograficzną z sympozjum i pielgrzymki. Prezentowana książka z pewnością zainteresuje badaczy literatury staropolskiej, historyków, może stanowić lekturę pomocniczą dla studentów literaturoznawstwa, homiletyki, a nawet kulturoznawstwa.

Aktywność edytorska Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Koszalinie zaowocowała w latach 2012-2014 wydaniem sześciu samodzielnych pozycji książkowych, wśród których dwie to publikacje ciągłe. Pięć z nich wydano pod redakcją ks. dr. Tadeusza Ceynowy, natomiast szóstą pod redakcją dr Krystyny Krawiec-Złotkowskiej. W większości są to materiały pokonferencyjne upamiętniające wydarzenia historyczne i uroczystości diecezjalne.

ELIZA LUBOJAŃSKA¹

BISKUP POŁOWY WOJSKA POLSKIEGO JÓZEF GAWLINA W 50. ROCZNICĘ ŚMIERCI **NA KANWIE WYSTAWY FOTOGRAFII**

Szóstego listopada 2014 roku Katedra Teologii Patrystycznej i Historii Kościoła Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach zorganizowała panel naukowy pt. *Biskup Połowy Wojska Polskiego abp Józef Gawlina w 50. rocznicę śmierci*. Biskup Józef Gawlina, żyjący w latach 1892-1964, to postać wybitna na kartach historii Kościoła na Śląsku, w Polsce oraz w dziejach duszpasterstwa wojskowego i emigracyjnego w wielu zakątkach świata. Wydarzeniem inauguracyjnym spotkanie było otwarcie ekspozycji poświęconej abp. Józefowi Gawlinie. Zaprezentowano na niej zdjęcia ilustrujące drogę biskupa połowego Wojska Polskiego na frontach II wojny światowej oraz z jego późniejszych podróży duszpasterskich. Wystawę przygotowała Jadwiga Kowalska i Andrzej Suchcitz z Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego, natomiast opracowaniem graficznym zajął się Paweł Sieradzki. Ekspozycja przybyła do Polski na prośbę ks. prof. Jerzego Myszora. Mecenat nad wystawą objęła Polska Misja Katolicka w Anglii i Walii, Instytut Polski Akcji Katolickiej w Wielkiej Brytanii oraz Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie. Historię powstania wystawy przybliżył ks. Stefan Wylęzek, rektor Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii.

¹ Biblioteka Teologiczna Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

W panelu dyskusyjnym udział wzięli: ks. prof. Jerzy Myszor (Uniwersytet Śląski – UŚ), ks. Stefan Wylężek (Polska Misja Katolicka w Anglii i Walii), prof. Wiesław Wysocki (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego – UKSW), prof. Marek Walancik (Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej), dr hab. Adam Dziurok (IPN Katowice), dr Jacek Żurek (UKSW), ks. dr Damian Bednarski (UŚ) oraz Ewa Olszowy (Biblioteka Teologiczna UŚ). Podczas debaty poruszano zagadnienia biograficzne, które nie znalazły się w dotychczas wydanej literaturze dotyczącej osoby Józefa Gawliny. Wskazano na problem braku całościowej biografii tej wybitnej postaci. Na uwagę zasługuje wystąpienie Ewy Olszowy, która podjęła niezbadany dotąd temat kolekcji książek znajdujących się w posiadaniu Józefa Gawliny. Prelegentka przedstawiła wybrane znaki własnościowe i dedykacje zamieszczone w książkach.

Prezentowane fotografie ilustrowały niezwykle bogatą działalność duszpasterską, wojskową i patriotyczną biskupa Gawliny. Zgromadzony materiał fotograficzny zaprezentowano na trzynastu planszach. Zamieszczono na nich przeszło trzydzieści fotografii oraz faksymile pochodzących z lat 1930-1960 dokumentów należących do biskupa Gawliny bądź dotyczących jego działalności. W przeważającej części wykonano je w latach czterdziestych. Zamiarem twórców było raczej uchwycenie najbardziej znaczących i interesujących wydarzeń i faktów dotyczących życia religijnego polskiej emigracji oraz ugrupowań wojskowych i ich duszpasterzy.

Ekspozycję otwierała fotografia portretowa bp. Józefa Gawliny w stroju biskupim, uzupełniona informacjami biograficznymi oraz notką o autorstwie i pochodzeniu zgromadzonych materiałów. Należy wspomnieć, że Józef Gawlina urodził się 18 listopada 1892 roku w Strzybniku na Górnym Śląsku. Po ukończeniu szkoły ludowej uczęszczał do gimnazjum niemieckiego w Raciborzu, skąd został usunięty za posiadanie „zakazanych książek polskich”. Następnie kontynuował naukę w Gimnazjum w Rybniku, gdzie w 1914 roku uzyskał świadectwo dojrzałości. Dalsza edukacja J. Gawliny odbywała się na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego, jednak w niedługim czasie musiał ją przerwać, gdyż w 1915 roku został powołany do pruskiej armii. Po krótkim pobycie na froncie francuskim został ranny i odesłano go do Wrocławia, do służby garnizo-

nowej. W 1917 roku Józef Gawlina został wysłany na front turecki, gdzie pod Damaszkiem trafił do angielskiej niewoli. Po powrocie do kraju w 1919 roku podjął na nowo studia teologiczne w Wrocławiu, które ukończył w 1920 roku.

Po przyjęciu święceń kapłańskich w 1921 roku pracował jako wikariusz w Dębnieńsku oraz w Tychach. W latach 1924-1927 pełnił funkcję sekretarza generalnego Ligi Katolickiej Administracji Apostolskiej Górnego Śląska, jednocześnie zajmował w tym czasie stanowisko redaktora naczelnego „Gościa Niedzielnego”. Na zlecenie prymasa Augusta Hlonda zorganizował w Warszawie Katolicką Agencję Prasową i kierował jej pracą w latach 1927-1929. Następnie powrócił do Katowic i objął kierownictwo diecezjalnej Akcji Katolickiej.

W 1931 roku ks. J. Gawlina został mianowany proboszczem parafii pw. św. Barbary w Królewskiej Hucie (Chorzów), gdzie zasłużył się na polu działalności dobroczynnej, a duszpasterstwo uważał od-tąd za swoje najważniejsze powołanie. W 1932 roku rozpoczął wydawanie tygodnika „Wiadomości Parafialne”, w 1933 zaś nominowano go na stanowisko biskupa polowego Wojsk Polskich. Święcenia biskupie otrzymał w Królewskiej Hucie z rąk kard. Augusta Hlonda. Do swojego herbu biskupiego wybrał wieżę – symbol św. Barbary, patronki górników i artylerzystów, w dowód przywiązania do parafii św. Barbary.

Po wybuchu II wojny światowej na polecenie władz naczelnych biskup opuścił Polskę, przebywał krótko w Rumunii. Następnie udał się do Rzymu, gdzie przedłużono mu jurysdykcję biskupa polowego. Sprawował pieczę nad żołnierzami Polskich Sił Zbrojnych w Wielkiej Brytanii, Francji, Kanadzie, na Bliskim Wschodzie, w Afryce, a także od 1942 roku nad żołnierzami przebywającymi w ZSRR, od 1944 roku zaś – we Włoszech, w Belgii, Holandii i w Niemczech. Po zakończeniu II wojny światowej papież Pius XII mianował biskupa Gawlinę prorektorem wychodźstwa polskiego i opiekunem ośrodków polonijnych. W związku z tym na przełomie lat czterdziestych i pięćdziesiątych biskup wiele podróżował, wizytował polskie ośrodki emigracyjne w kilkunastu krajach Europy, Ameryki Północnej i Południowej. Uczestniczył także w tworzeniu Polskich Misji Katolickich, zakładał seminaria w Szkocji i w Libanie. Od 1947 roku pełnił funkcję rektora Hospicjum św. Stanisława w Rzymie i mieszkał

nie opodał kościoła św. Stanisława. Jego niespełnionym pragnieniem było odwiedzenie ojczyzny, jednakże władze komunistyczne do tego nie dopuściły. Biskup aktywnie uczestniczył w przygotowaniach do II Soboru Watykańskiego, kierując pracami Sekretariatu Komisji Przygotowawczej ds. Biskupów i Zarządu Diecezjami. Brał udział w dwóch pierwszych sesjach soborowych. Zmarł 21 września 1964 roku w Rzymie².

Ekspozycja zawierała jedną fotografię pochodzącą z okresu przed wybuchem II wojny światowej. Wykonano ją w Szkole Podchorążych w Ostrowi Mazowieckiej przed 1935 rokiem, gdzie biskup Gawlina został uwieczniony w towarzystwie żołnierzy i księży.

Na wystawie zmieszczono trzy fotografie z lat 1941-1943: na pierwszej biskupa Gawlinę otaczają współbracia, następna uchwyciła go w drukarni franciszkanów w Wisconsin oraz trzecia z 27 kwietnia 1941 roku w Szkocji – z prezydentem RP Władysławem Raczkiewiczem, z okazji wręczenia sztandaru I Oddziałowi Rozpoznawczemu. W okresie tym J. Gawlina prowadził na terenie Wielkiej Brytanii ożywioną działalność duszpasterską i patriotyczną, co ilustrują kolejne fotografie. Na uwagę zasługuje fakt jego uczestnictwa w procesji Bożego Ciała w Perth na terenie Szkocji w 1941 roku, gdyż od kilku wieków procesje na tych terenach nie odbywały się z tej okazji. Biskup wizytował też wielokrotnie szpitale wojskowe. Na jednym ze zdjęć widzimy go w towarzystwie współfundatorki polskiego Szpitala Wojennego w Dupplin Castle.

Biskup Gawlina żywo interesował się sprawami Śląska i nie zapomniał o swoich korzeniach. Świadczy o tym jego obecność na zjeździe byłych powstańców śląskich z okazji 150. rocznicy Konstytucji 3 Maja w szkockim mieście Dundee w 1941 roku. Zdarzenie to zostało uwiecznione na zdjęciu.

Z tego samego roku pochodzi fotografia, na której widzimy biskupa Gawlinę w towarzystwie brytyjskiego marszałka lotnictwa sir Charlesa Portale i gen. Władysława Sikorskiego, wykonane w Swindon niedaleko Londynu w lipcu 1941 roku, podczas poświęcenia

² Józef Feliks Gawlina, *Biskup Polowy Polskich Sił Zbrojnych*, pod red. A. Kunerta, Warszawa 2002; J. Bańka, *Arcybiskup Józef Gawlina, „Duszpasterz Polski Zagranicą”* 3 (1970), s. 210-227, 302-315; *Słownik biograficzny katolickiego duchowieństwa śląskiego XIX i XX wieku*, pod red. M. Patera, Katowice 1996.

sztandaru Polskich Sił Powietrznych. W czasie II wojny światowej znajdowała się tam baza lotnictwa RAF, w której stacjonowały również polskie dywizjony bombowe. Kilka miesięcy później, 18 października biskup Gawlina uczestniczył w posiedzeniu inauguracyjnym Towarzystwa Polsko-Szkockiego w Edynburgu.

Wielkim wydarzeniem dyplomatycznym i duszpasterskim była wizyta biskupa w ZSRR, gdzie przebywał przez kilka miesięcy od kwietnia 1942 roku jako pierwszy biskup katolicki oficjalnie wpuszczony na tereny sowieckie. Odwiedził wówczas oddziały Armii Polskiej gen. dyw. Władysława Andersa stacjonujące w Uzbekistanie, Tadżykistanie i Kazachstanie. Biskup udzielał tam sakramentów żołnierzom i cywilom, gdyż przez lata niewoli sowieckiej młodzież polska pozbawiona była możliwości przygotowania do Komunii Świętej i sakramentu bierzmowania. Pożegnanie z przebywającymi tam rodakami nastąpiło w Jangi-Jul niedaleko Taszkientu, gdzie mieściła się siedziba Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR. To również zostało uwiecznione na fotografii, na której widzimy biskupa w towarzystwie rotmistrza Zbigniewa Kiedacza.

Na jednej z plansz pokazano zdjęcie grupowe delegacji żołnierzy II Korpusu czekających na audiencję u papieża Piusa XII. Obok biskupa Gawliny stoi gen. Władysław Anders oraz Kazimierz Papee, ambasador RP przy Stolicy Apostolskiej. Zdjęcie wykonano 20 czerwca 1944 roku. Obok znajduje się notatka zamieszczona w zeszycie ewidencyjnym dotycząca J. Gawliny.

Biskup Gawlina był nie tylko kapłanem, lecz także żołnierzem. Jego portret w mundurze generalskim wykonany w 1945 roku prezentował się okazale na kolejnej planszy. W swoim życiu kapłańskim biskup bardzo dużo podróżował po całym świecie, co doskonale ukazywała omawiana wystawa. Liczba odbytych podróży i czas ich trwania są świadectwem jego obowiązkowości i niezmordowanej energii. Pragnieniem biskupa polowego było dotarcie wszędzie tam, gdzie znajdowali się polscy żołnierze i ich rodziny.

Wiosną 1943 roku biskup przebywał na Środkowym Wschodzie, skąd pochodzi kolejne zdjęcie, na którym widać go w otoczeniu generałów: Władysława Andersa, Władysława Sikorskiego, Bronisława Rakowskiego i Tadeusza Klimeckiego. Poniżej zamieszczono foto-

grafię z podróży do Włoch w 1944 roku, na której J. Gawlina pozuje w mundurze wojskowym na tle samolotu z kilkoma generałami. Biskup polowy ofiarnie towarzyszył polskim żołnierzom w kampanii włoskiej, uczestniczył w bitwie pod Monte Cassino oraz o Loreto i Ankone.

Fot. 1. Portret arcybiskupa Józefa Gawlina z 8 grudnia 1944 roku z odręczną dedykacją dla „Polskiej Misji Katolickiej w Londynie” (fot. A. Jurek)

W lutym 1943 roku Józef Gawlina wyruszył w podróż po Stanach Zjednoczonych, gdzie spotkał się m.in. z prezydentem Franklinem Rooseveltem. Apelował tam wśród Polonii amerykańskiej o pomoc dla dzieci polskich przebywających na terenach Związku Radzieckiego. Jedną z fotografii przedstawia biskupa w otoczeniu kapłanów w kościele w Filadelfii podczas odprawiania nabożeństwa.

Fot. 2. Po przyjeździe do Szkocji (Crawford, 2 sierpnia 1940 roku). W tle po lewej gen. Bronisław Regulski i gen. Aleksander Łuczyński (fot. A. Jurek)

Jedną z ciekawszych fotografii prezentowanych w ramach ekspozycji przedstawia portret biskupa Gawliny z 8 grudnia 1944 roku z życzeniami przesłanymi na ręce ks. Władysława Staniszewskiego z okazji srebrnego jubileuszu jego kapłaństwa. Był on wówczas rek-

torem Polskiej Misji Katolickiej w Wielkiej Brytanii. Przekazując życzenia, biskup Gawlina wyraził wdzięczność za jego pracę na rzecz zachowania tożsamości narodowej przebywających tam Polaków oraz pobłogosławił jego dalszej pracy.

W latach czterdziestych i pięćdziesiątych biskup Gawlina przebywał przez dłuższy czas na terenie Wielkiej Brytanii. Brał tam udział w okolicznych wydarzeniach, m.in. 17 października 1944 roku uczestniczył w poświęceniu Szpitala im. Ignacego Paderewskiego w Edynburgu, spotykał się z dziećmi, harcerzami, włączał się w życie kulturalne Polonii. Kolejne fotografie nieco przybliżają ten okres jego życia.

Interesującym świadectwem szerokich kontaktów, działalności i zasług biskupa są faksymile dokumentów, jakie znalazły się na wystawie. Z okresu kampanii włoskiej pochodzi wniosek o odznaczenie J. Gawliny Orderem *Virtuti Militari*. Biskup otrzymał go na prośbę Naczelnego Wodza, gen. broni Kazimierza Sosnkowskiego. Wniosek ten także został wyeksponowany. Następnie udostępniono list biskupa Gawliny do gen. Władysława Andersa z 1952 roku z życzeniami imieninowymi oraz list z 1947 roku z podziękowaniem za ofiarę złożoną na rzecz dzieci i młodzieży na ziemiach odzyskanych, napisany przez sekretarza komitetu zbiórki. Na wystawie znalazła się również rękopiśmienna spuścizna korespondencyjna, np. list z 1950 roku napisany do gen. W. Andersa, w którym biskup Gawlina dopytuje się o sytuację emigrantów wyjeżdżających do Argentyny oraz prosi o książkę napisaną przez generała.

Wraz z zakończeniem działań wojennych i powstaniem Polskiego Korpusu Przysposobienia i Rozmieszczenia biskup Gawlina, chcąc jak najdłużej utrzymać zwierzchnictwo duchowe nad polskim wojskiem w Wielkiej Brytanii, demobilizował się. Dowodem tego jest zaświadczenie demobilizacyjne pochodzące z czerwca 1947 roku zamieszczone na wystawie.

Pod patronatem biskupa Gawliny w 1947 roku powstał w Londynie Katolicki Ośrodek Wydawniczy „Veritas”. Po dziesięciu latach działalności dyrektor ośrodka, Wojciech Dłużewski, informował o osiągnięciach edytorskich, oprowadzając biskupa po wydawnictwie, co uwieczniono na fotografii.

W 1962 roku polscy emigranci z Wielkiej Brytanii pielgrzymowali do Włoch i wspólnie z biskupem odwiedzili cmentarz na Monte Cassino, co także zostało udokumentowane. Życzeniem biskupa Gawliny było, aby jego ciało również spoczęło tam po śmierci. Jego wolę spełniono 8 kwietnia 1965 roku. To jego postać wspominał w tym miejscu Jan Paweł II w czterdziestą rocznicę bitwy o Monte Cassino, mówiąc, że to ten, „który do końca pozostał wierny tym, których zachęcał, by szli”.

Widok wielu osób oglądających wystawę w ciągu dwu miesięcy jej otwarcia może być świadectwem ciągle żywej obecności tego niestrudzonego duszpasterza w świadomości śląskiej społeczności. Ekspozycja stanowiła nie tylko dopełnienie sesji panelowej, lecz przyczyniła się także do rozbudzenia świadomości narodowej i patriotycznej zwiedzających. Biskup Gawlina był postacią wielkiego formatu, osobą znaną i szanowaną na całym świecie. Przykład jego życia może pociągać kolejne pokolenia do zaangażowania w życie religijne, patriotyczne i kulturalne ojczyzny, niezależnie od tego, w jakiej części świata przyszło komu żyć.

EWA OLSZOWY¹

KSIĄDZ ARCYBISKUP SZCZEPAN WESOŁY

WYSTAWA PRZYGOTOWANA PRZEZ BIBLIOTEKĘ TEOLOGICZNĄ UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH

Czternastego stycznia 2015 roku na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego odbyła się uroczystość nadania tytułu doktora *honoris causa* Jego Ekscelencji Arcybiskupowi Szczepanowi Wesołemu, delegatowi Prymasa Polski do spraw duszpasterstwa emigracyjnego, duchowemu opiekunowi polskiej emigracji i Polonii na całym świecie. Przyznanie godności doktora *honoris causa* tradycyjnie stanowi ważne wydarzenie akademickie. Tym razem miało ono jednak charakter szczególny, ponieważ uhonorowano syna śląskiej ziemi, katowiczana, kapłana wyświęconego dla diecezji katowickiej, biskupa pozostającego w stałym i częstym kontakcie ze Śląskiem, co w swojej recenzji zaznaczyła prof. Hanna Suchocka: „Stąd, z Katowic, wyszedł w świat. Całe życie spędził w podróżach, na obczyźnie, wśród Polonii, ale zawsze podkreślał swoje korzenie. Dawał świadectwo całą swoją działalnością, że można zachować polskość, czuć się Polakiem i mieć silny związek z własną małą Ojczyzną, jaką dla niego jest Śląsk, będąc równocześnie obywatelem świata”². Związek ten arcybiskup potwierdza od wielu lat licznymi

¹ Biblioteka Teologiczna Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

² H. Suchocka, *Recenzja dorobku Arcybiskupa Szczepana Wesołego w postępowaniu o nadanie tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Śląskiego*, w: *Arcybiskup Szczepan Wesoły, doctor honoris causa Universitatis Silesiae*, Katowice 2015, s. 59-60.

wizytami na śląskiej ziemi, uczestnictwem w pielgrzymkach piekarskich, ale także wsparciem Wydziału Teologicznego cenną kilkutysięczną prywatną kolekcją emigracyjną przekazaną Bibliotece Teologicznej w 2008 roku.

Fot. 1. Fragment wystawy (fot. M. Jodłowska, Uniwersytet Śląski)

Kolekcja ta, jak również dołączona do niej prywatna dokumentacja stały się podstawą wystawy przygotowanej z okazji tej uroczystości przez Bibliotekę Teologiczną, przedstawiającej zarówno życie i posługę duszpasterską dostojnego laureata, jak i jego nieocenione zasługi dla zachowania i podtrzymywania dziedzictwa duchowego narodu polskiego. Ekspozycję otwierały materiały ukazujące bogaty życiorys Szczepana Wesołego, urodzonego w 1926 roku. Dzięki zamieszczonym wspomnieniom arcybiskupa spisanym w języku polskim oraz włoskim zwiedzający mogli zapoznać się z losami wojennymi przyszłego kapłana, na które składały się: wywózka na roboty przymusowe, wcielenie do armii niemieckiej, ucieczka na stronę aliancką, a następnie służba w II Korpusie Polskim. Uczestnictwo w zorganizowanych po wojnie dla żołnierzy

kursów maturalnych we włoskim miasteczku Alessano odzwierciedlała relacja *Il mio ricordo di Alessano*³. O arcybiskupie jako uczniu, koledze, ministrancie i działaczu katolickim można było z kolei przeczytać we fragmentach wspomnień Mieczysława Waclawskiego⁴ i ks. Tadeusza Gaika⁵. Relacje te ilustrowały prywatne fotografie Szczepana Wesołego z okresu II wojny światowej oraz studiów w rzymskim Papieskim Kolegium Polskim zakończonych 28 października 1956 roku święceniami prezbiteriatu. Dalszą drogę kapłańską: konsekrację biskupią w 1969 roku oraz godność arcybiskupa *ad personam* w 1994 roku, przypominały dokumenty źródłowe, w tym m.in. komunikat o udzieleniu święceń biskupich. Szczególnie wartościowym eksponatem była pamiątka rodzinna: obrazek z wizerunkiem Matki Boskiej Częstochowskiej z błogosławieństwem kard. Stefana Wyszyńskiego, oddającego w opiekę Matki Bożej rodzinę Wesołych.

Arcybiskupa Wesołego obdarzono wieloma zaszczytami, o których informowały materiały zamieszczone w kolejnej gablocie. Na rodzinnej ziemi jako pierwszy otrzymał w 1996 roku tytuł honorowego obywatela Katowic, następnie w 2007 roku nagrodę Lux ex Silesia. W 2003 roku przyznano mu nagrodę Fidelis Poloniae, w 2006 roku zaś Złoty Laur Polonii. Dwukrotnie został uhonorowany najwyższą godnością akademicką, tytułem doktora *honoris causa*: przez Katolicki Uniwersytet Lubelski w 1996 roku⁶ oraz przez Uniwersytet Śląski w 2015 roku⁷. Szczególną uwagę zwiedzających wystawę zwracał jednak album podarowany przez Cawthorne Victoria Jubilee Museum, zatytułowany *From a Distant Country to a Country Village. Polish Soldiers at Cannon Hall Camp*, zawierający bogatą dokumentację fotograficzną i prasową życia Polaków

³ Gli „Alessanesi” di Anders. Un liceo-ginnasio polacco in Alessano 1945-46. Ricordi e testimonianze, pod red. A. Caloro, Tricase 2005, s. 105-106

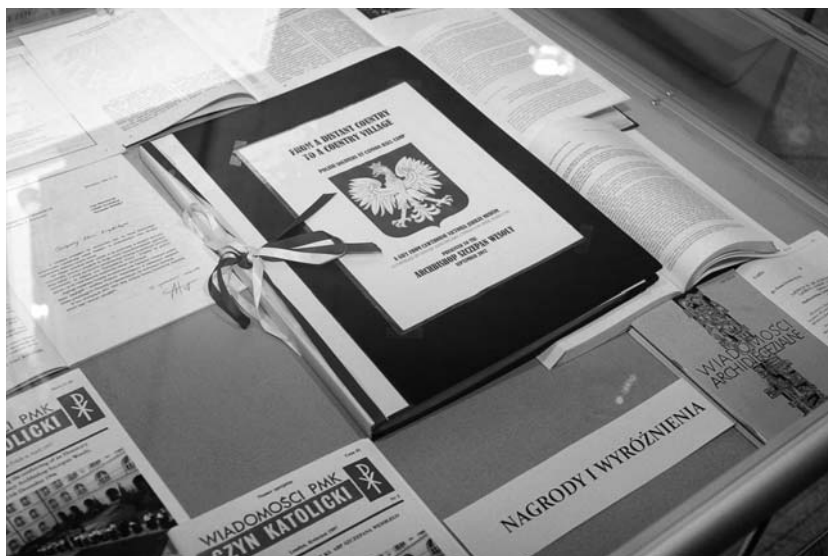
⁴ M. Waclawski, *Liberka*, [b.m.] 1992, s. 214.

⁵ T. Gaik, *Niezrównany ministrant i działacz katolicki. Garść wspomnień o ks. biskupie Szczepanie Wesołym*, „Wiadomości PMK Czyn Katolicki” 21,3-4 (1969), s. 14.

⁶ M. Stasiak, *Laudacja wygłoszona z okazji nadania tytułu doktora honoris causa KUL Arcybiskupowi Szczepanowi Wesołemu 11 grudnia 1996 roku*, „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” 1/2 (1997), s. 255-265.

⁷ J. Myszor, *Promotis laudatio*, w: *Arcybiskup Szczepan Wesoły...*, dz. cyt., s. 21-29.

w Cannon Hall. Okazale prezentujący się album, opatrzone godłem narodowym, stanowi wymowne świadectwo ogromnego szacunku i uznania dla działalności arcybiskupa ze strony Polaków mieszkających na emigracji. To właśnie nad nimi przez wiele lat sprawował opiekę duszpasterską: wpierw jako duszpasterz Polaków we Włoszech w latach 1958-1961, następnie kierując od 1967 roku Centralnym Ośrodkiem Duszpasterstwa Emigracyjnego w Rzymie. Jako biskup tytularny Dragonary i sufragan gnieźnieński wspomagał bp. Władysława Rubina w organizacji duszpasterstwa wśród Polonii, w 1980 roku zaś został mianowany delegatem Prymasa Polski ds. duszpasterstwa emigracji. Posługę duszpasterską arcybiskupa dla Polonii i emigracji polskiej ilustrowały zamieszczone na ekspozycji dokumenty życia społecznego. Stanowiły je w dużej części zaproszenia na wydarzenia z udziałem arcybiskupa Wesołego oraz adresowane do arcybiskupa. Przykładowo wystawiono zaproszenie na otwarcie XXVII Zjazdu Stowarzyszenia Polskich Kombatantów w Wielkiej Brytanii w Londynie w 1979 roku. Ponadto na wystawie znalazły się okolicznościowe druki związane z uroczystościami religijnymi (np. z odprowadzoną przez arcybiskupa 1 września 1989 roku w katedrze westminsterskiej w Londynie Mszą Świętą w pięćdziesiątą rocznicę najazdu wroga na Polskę) oraz wygłoszone przez niego homilie. Licznie reprezentowane były listy gratulacyjne oraz podziękowania od Szczepana Wesołego za zaproszenia na jubileusze polskich parafii, stowarzyszeń i organizacji, opublikowane w wydawnictwach upamiętniających te obchody. Wymienić można m.in. srebrne jubileusze Polskiej Misji Katolickiej w Berlinie, Młodych Rycerzy Niepokalanej Polonii Wiedeńskiej, złoty jubileusz parafii pw. św. Jana Ewangelisty w londyńskiej dzielnicy Wimbledon-Putney oraz Polskiej Szkoły Przedmiotów Ojczystych im. Marii Skłodowskiej-Curie Londyn-Putney, sześćdziesięciolecie polskich sobotnich szkół przedmiotów ojczystych w Londynie: im. Tadeusza Kościuszki w Ealing oraz pw. Matki Boskiej Częstochowskiej „Devonia”, sześćdziesięciopięćciolecie Zjednoczenia Polskiego w Wielkiej Brytanii. Uczestnictwo opiekuna polskiej emigracji w uroczystościach jubileuszowych ukazywały fotografie zamieszczone na łamach wydawnictw okolicznościowych.

Fot. 2. Fragment wystawy (fot. M. Jodłowska)

Arcybiskup Szczepan Wesoły jest autorem publikacji z zakresu teologii, historii Kościoła oraz dotyczących problemów emigracji, które zaprezentowano w kolejnych dwóch gablotach. W pierwszej znalazły się książki autorstwa arcybiskupa, w tym m.in. *Bibliographia Mariana Polonorum ab anno 1903 ad annum 1955* (Roma 1956), *Fifty Years of the Church in the Polish Diaspora, 1945-95* (London 1996), *Łączy nas kultura chrześcijańskiej Polski* (Londyn 1996), *Niektóre problemy Kościoła w Polsce w kraju i na emigracji* (Katowice 2010) oraz wywiad *Biskup na walizkach* (Katowice 2010). Na dorobek naukowy dostojnego laureata składają się również liczne artykuły opublikowane na łamach wielu czasopism, jak np.: „Duszpasterz Polski Zagranicą”, „Zeszyty Historyczne”, „Więź” i „Sprawy Rodziny”, których wybrane przykłady znalazły się na wystawie. Należy dodać, że arcybiskup opatrzył wstępem lub przedmową wiele publikacji teologicznych, historycznych, wspomnień żołnierzy oraz wydawnictw okolicznościowych dokumentujących życie Polonii na całym świecie, które to zamieszczono w osobnej gablocie. Wśród nich można było zobaczyć m.in. przedmowę do polskiego i angielskiego wydania książki Marii Tarnaw-

skiej o św. siostrze Faustynie, do publikacji poświęconej biskupowi polowemu Wojska Polskiego Józefowi Gawlinie i do wspomnień M. Waclawskiego.

Wystawa stała się ponadto znakomitą okazją do ukazania największej pasji Szczepana Wesolego – książek, o których powiedział: „Przyznaję, że książki to moja słabość. Lubię chodzić po księgarniach i nigdy nie oszczędzałem na kupowaniu książek. Wołałem zaoszczędzić na ubraniu. Co ja tam zresztą potrzebowałem: czarne spodnie i koszulę”⁸. Dzięki temu nieocenionemu zamięłowaniu na przestrzeni siedemdziesięciu lat powstała bogata, kilkutysięczna kolekcja, stanowiąca prawdopodobnie jedną z największych spuścizn emigracyjnych. Jej przeważająca część (ponad 6 tys. woluminów) została przekazana w 2008 roku Bibliotece Teologicznej⁹. Kolekcji poświęcono ostatnie trzy gabloty ekspozycji. Najcenniejszym fragmentem księgozbioru jest około 500 egzemplarzy opatrzonych wpisami dedykacyjnymi pochodzącymi od najwybitniejszych przedstawicieli duchowieństwa polskiego i zagranicznego, emigracji polskiej, świata artystycznego, naukowego i politycznego¹⁰. Na wystawie można było znaleźć wybrane dedykacje autorstwa m.in.: kard. Josepha Ratzingera, kard. Stefana Wyszyńskiego, kard. Władysława Rubina, abp. Józefa Gawliny, św. Jana Pawła II, Edwarda Raczyńskiego, Jana Nowaka-Jeziorańskiego, Marka Celta, Mieczysława Fogga, ks. Władysława Wyszowadzkiego oraz Michaela Bourdeaux. Przygotowując ekspozycję, starano się również tak dobrać wpisy dedykacyjne, aby przedstawić ich wieloraki charakter: okolicznościowy (upamiętniające dzień urodzin lub imienin, rocznicę święceń kapłańskich lub konsekracji biskupiej), pamiątkowy (po wizytach duszpasterskich polskich wspólnot na całym świecie), hołdowniczy (odwołujące się do autorytetu i dokonań arcybiskupa) oraz dziękczynny (słowa podziękowania za okazaną pomoc).

⁸ *Biskup na walizkach. Z arcybiskupem Szczepanem Wesolym, opiekunem polskiej emigracji, rozmawia Aleksandra Klich*, Katowice 2010, s. 44.

⁹ B. Kołodziej, *Kolekcja arcybiskupa Szczepana Wesolego – dar dla zbioru kościelnego Biblioteki Teologicznej*, w: *Biblioteki kościelne i klasztorne w Polsce. Historia i współczesność*, pod red. H. Olszara, B. Warząchowskiej, Katowice 2009, s. 148-154.

¹⁰ E. Olszowy, *Dedykacje rękopiśmienne w księgozbiorze arcybiskupa Szczepana Wesolego w Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego. Rekonesans badawczy*, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 1 (2012), s. 29-84.

Fot. 3. Dedykacje dla arcybiskupa Wesołego (fot. M. Jodłowska)

Księgozbiór arcybiskupa to kolekcja wyjątkowa, na którą składają się publikacje różnorodne pod względem językowym oraz tematycznym. Znaczą jej część oprócz prac teologicznych stanowią książki z zakresu historii Polski, historii powszechnej i historii Kościoła. Są tu również unikatowe, niskonakładowe wydawnictwa powstałe na obczyźnie, co nadaje kolekcji charakter historyczny i emigracyjny. Na wystawie znalazły się wybrane publikacje w języku polskim, angielskim, francuskim, włoskim i niemieckim, dobrane równocześnie w taki sposób, aby odzwierciedlały najważniejsze działy tematyczne księgozbioru. Dlatego też w ramach ekspozycji wystawiono książki mariologiczne i dotyczące św. Maksymiliana Marii Kolbego, św. Jana Pawła II, publikacje autorstwa Tomasza Mertona i opracowania o trapiście oraz wydawnictwa historyczne i emigracyjne, w tym serię „Biblioteka Kultury”.

Ważnym fragmentem kolekcji są także zaprezentowane na wystawie czasopisma, z których znaczną część stanowią tytuły mariologiczne: „Marianum”, „Marianum w Służbie”, „Marian Library Studies” i „Marian Studies”. Wśród periodyków nie mogło zabraknąć kwartalnika „Duszpasterz Polski Zagranicą”, którego arcybiskup był

redaktorem w latach 1980-2000, oraz „Zeszytów Historycznych”, na łamach których publikował swoje artykuły. Uwagę zwracała ponadto prasa polonijna reprezentowana przez takie tytuły, jak: „Polonia Włoska. Biuletyn Informacyjny”, „Wici Harcerskie Kanady” Zarządu Okręgu ZHP w Kanadzie, „Polonicus. Revista de Reflexão Brasil-Polônia” wydawany przez Polską Misję Katolicką w Brazylii, „Wiadomości POSK” (Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego w Wielkiej Brytanii) i periodyk Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce – „The Polish Review”.

Fot. 4. Czasopisma ofiarowane przez arcybiskupa Wesolego (fot. M. Jodłowska)

Ekspozycja prezentowana w holu głównym Wydziału Teologicznego UŚ od stycznia do marca 2015 roku zaledwie częściowo ilustrowała bogaty życiorys oraz dokonania i zasługi Szczepana Wesolego. Nie sposób w kilku gablotach przedstawić dokonań arcybiskupa – osobistości wyjątkowej, choć jednocześnie bardzo skromnej, serdecznej, oddanej całkowicie posłudze duszpasterskiej i opiece duchowej nad Polakami rozszanymi po całym świecie.

OMÓWIENIA I RECENZJE

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 21 (2015) nr 2 (41), s. 225-228
ISSN 1426-3777

RENATA DULIAN¹

WYDAWNICTWO INSTYTUTU TEOLOGICZNEGO KSIĘŻY MISJONARZY W KRAKOWIE. STRONA INTERNETOWA

Wydawnictwo Instytutu Teologicznego Księży Misjonarzy (WITKM) w Krakowie działa od 1987 roku, jednak tradycja wydawnicza sięga czasów sprowadzenia zgromadzenia do Polski, czyli roku 1651. Zgromadzenie Misji (Księży Misjonarzy św. Wincen- tego a Paulo) powstało 17 kwietnia 1625 roku, zatwierdził je zaś papież Urban VIII 12 stycznia 1633 roku. Ideą założyciela zgroma- dzenia było głoszenie Ewangelii ubogim. Misja ta zrodziła się pod wpływem spowiedzi generalnej, jaką pewien ubogi wieśniak odbył w 1517 roku przed św. Wincentym a Paulo. Celem zgromadzenia jest również formacja duchowieństwa diecezjalnego i świeckich. Misjonarze przybyli do Polski w 1651 roku. Pierwszą ich placówką został dom przy kościele św. Krzyża w Warszawie. W okresie zabo- rów zgromadzenie uległo kasacji. W 1865 roku w Krakowie nastą- piło jednak odrodzenie prowincji polskiej. Św. Wincenty a Paulo dostrzegał, że materialne ubóstwo utrudnia przyjęcie Ewangelii. Z tego powodu w 1617 roku założył Bractwo Miłosierdzia, a w 1634 Stowarzyszenie Pań Miłosierdzia. W roku 1633 wraz z Ludwiką de Marillac zapoczątkował Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia, zwane szarytkami.

¹ Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

Wydawnictwo posiada swoją stronę internetową². Wydaje książki o tematyce hagiograficznej, opracowania biograficzne, podręczniki i literaturę teologiczną, opracowania naukowe, katechetyczne, homilie i kazania, rozważania liturgiczne, modlitewniki, śpiewniki, literaturę dla dzieci i młodzieży, książki z dziedziny medycyny naturalnej. Wydawnictwo oferuje takie usługi, jak: nadruki, druk książek, folderów, ulotek, kalendarzy, materiałów okolicznościowych. Wydawnictwo prezentuje online swoją ofertę książek w następujących kategoriach: albumy, biografie, hagiografie, homilie, refleksje, inscenizacje, Jan Paweł II, kalendarze, katechetyka, książki dla dzieci, liturgiczne pomoce, medycyna naturalna, modlitewniki, naukowe opracowania, nowenny, podręczniki, poezja, Twój Patron, śpiewniki. Osobna kategoria to *Vincentiana*, obejmująca książki, broszury, foldery, obrazki, pocztówki dotyczące zgromadzenia i osoby założyciela.

Wydawnictwo wydaje obrazki, które podzielono na stronie na następujące rodzaje: kapłańskie i zakonne, z okazji prymicji, ślubów zakonnych, rocznic ślubów zakonnych, jubileuszów kapłańskich. Można zamówić obrazki Boga Ojca, Ducha Świętego, Jezusa Chrystusa, Matki Bożej, Trójcy Świętej, świętych i błogosławionych, polskich świętych i błogosławionych, wizerunki papieży. Poleca się obrazki z okazji wizyt kolędowych, intencji Mszy Świętych. Reklamowane są również obrazki z okazji przyjęcia sakramentu bierzmowania, Pierwszej Komunii św., sakramentu chorych. Bogata oferta obejmuje też obrazki eucharystyczne, a także należące do takich kategorii, jak: Anioł Stróż, krzyż, Wielkanoc, Święta Rodzina, obrazki dla dzieci. W ofercie wydawnictwa znajdują się również różnego rodzaju modlitwy, np.: do Boga Ojca, Jezusa i Ducha Świętego, Matki Bożej, świętych i błogosławionych, modlitwy dzieci i inne modlitwy. Można też zamówić kartki na wypominki. Zainteresowani znajdą zaproszenia z okazji Pierwszej Komunii św., bierzmowania, święceń kapłańskich, prymicji, święceń diakonatu, jubileuszu kapłańskiego, ślubów zakonnych, obłóczyn itp. Wydawnictwo poleca dyplomy przyjęcia do rodziny różańcowej, dyplom ukończenia szkoły podstawowej, gimnazjum, szkoły średniej, legitymację ministranta.

² Strona internetowa Wydawnictwa ITKM: www.witkm.pl, 14.02.2015.

Wśród oferty folderów znajdują się: *ABC Cudownego Medalika*, *Akt Zawierzenia Matce Bożej przyszłości świata*, *Akt oddania się przeciw niepokojom i zmartwieniom*, *Litania do św. Jana Pawła II*, *Koronka do Bożego Miłosierdzia*, *Modlitwa różańcowa*, *Nowenna do św. Judy Tadeusza* i inne. Wydawnictwo wydaje również plakaty, np. przedstawiające Adama – praojca rodzaju ludzkiego, Chrystusa Króla, z okazji Bożego Narodzenia, Jezusa w koronie cierniowej, papieża Jana Pawła II i Franciszka, bł. ks. Jerzego Popiełuszkę, Cudowny Medalik i inne. Prezentowane są również obrazki – pamiątki z okazji pierwszych piątków miesiąca, uczestnictwa w nabożeństwach wielkopostnych, urodzin, Komunii Świętej, bierzmowania, sakramentu chorych, chrztu, małżeństwa. Oglądający witrynę może wyrazić swoją opinię na temat oferty obrazków przez stronę internetową.

Z nowości poleca się między innymi *Śpiewnik kościelny* ks. Jana Siedleckiego, *Katolicką naukę społeczną* ks. Edwarda Fornickiego CM, *Wybór źródeł do historii Towarzystwa św. Wincentego a Paulo na ziemiach polskich* pod red. ks. Wacława Umińskiego.

Z książek w kategorii *Vincentiana* proponuje się tom pierwszy *Rozmyślań Rodziny Wincentyńskiej* pod red. A. Ziółkowskiego, S. Uchacza, T. Ważnego. Ks. B. Tomczyk i ks. S. Ryłko CRL są autorami publikacji *Służebnica Boża Siostra Barbara Samulowska, wizjonerka z Gietrzwałdu*. Rekomenduje się biografię św. Wincentego a Paulo, której autorem jest Luigi Mezzadri: *Wincenty a Paulo. Miłosierdzie i świętość*. Ks. W. Paszka opracował monografię *100-lecie pracy misyjnej polskich księży misjonarzy św. Wincentego a Paulo w Brazylii (1903-2003)*. Luigi Mezzadri, José Maria Román i Francesca Onnis są autorami dwutomowej monografii *Historia Zgromadzenia Misji św. Wincentego a Paulo*. Bp Jean-Jacques Crouzet napisał książkę *10 lat apostolatu w wikariacie apostolskim na południowym Madagaskarze 1896-1905*. Ks. Stanisław Rospond jest redaktorem prac przedstawiających historię działalności Zgromadzenia Misji w Polsce: *Misjonarze św. Wincentego a Paulo*.

Misja Polska w pismach św. Wincentego a Paulo i Ludwika de Marillac – to dwa tomy w tłumaczeniu z francuskiego Jana Dukayły, zawierające zbiór listów św. Wincentego a Paulo do misjonarzy w Polsce i listy św. Ludwika de Marillac. Publikacja zawiera również

dokumenty dotyczące misji siostr miłosierdzia w Polsce. Jest to publikacja dwujęzyczna. *Mistyka służby* – to materiały z sympozjum o bł. siostrze Marcie Wieckiej SM, które odbyło się na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Bł. Marta Wiecka, beatyfikowana 24 maja 2008 roku we Lwowie, poświęciła życie chorym w szpitalach. Zmarła na tyfus, kiedy podjęła się odkażenia pomieszczenia szpitalnego w zastępstwie młodego ojca rodziny. Jej kult w Śniatynie na Ukrainie trwa od ponad 100 lat mimo prześladowań religijnych. Dostępne są również książki: ks. Konstantego Michalskiego *Między heroizmem a bestialstwem* i ks. A. Ułowicza *Miłość w życiu św. Wincentego a Paulo*. Ks. Wojciech Kałamarz jest autorem książki *Muzyka u misjonarzy*. Jest to praca doktorska ukazująca rolę Zgromadzenia Misji św. Wincentego a Paulo w kształtowaniu kultury muzycznej w Polsce.

Wydawnictwo Instytutu Teologicznego Księży Misjonarzy wydaje serię „Twój Patron” prezentującą życiorysy świętych. W momencie pisania tego artykułu wydano już 269 pozycji z tej serii. Mogą one stanowić pamiątkę chrztu, bierzmowania, Komunii Świętej, umożliwiają zapoznanie się z życiorysem danego patrona. Na stronie internetowej są pogrupowane alfabetycznie. Osobną kategorię stanowią albumiki z serii pod tym samym tytułem „Twój Patron”, do której należą następujące publikacje: *Patronowie imion, Święci, którzy pomagają w potrzebie, Patronowie zawodów, Patronowie stanów, instytucji, stowarzyszeń i organizacji, Święci błogosławionej Rodziny Wincentyńskiej*.

Na stronie WITKM przedstawione są także publikacje wydawnictwa QSD poświęcone służce Bożej Rozalii Celakównie. Można tu znaleźć wszelkie informacje dotyczące sposobu i realizacji zamówień oraz regulamin zakupów.

Wydawnictwo wraz z Towarzystwem im. Henryka Sienkiewicza podjęło się inicjatywy bibliofilskiego wydania dzieł polskiego pisarza noblisty. Wydane utwory reklamuje się na stronie internetowej wydawnictwa.

Wydawnictwo Instytutu Teologicznego Księży Misjonarzy mieści się w Krakowie przy ul. Stradomskiej 4, tel. 12 422 88 77, wew. 222 (od poniedziałku do piątku, w godzinach od 7:00 do 15:00); e-mail: wydawnictwo@witkm.pl.

RYSZARD ŻMUDA¹

**KS. WIKTOR GRAMATOWSKI SJ,
ZOFIA WILIŃSKA, DANUTA GUŁAJEWSKA,
JAN PAWEŁ II. BIBLIOGRAFIA POLSKA 1978-1997,
T. 1-8, RZYM 1987-2014**

Ważne miejsce wśród wydawnictw informacyjnych zajmują różnego rodzaju bibliografie, w tym osobowe. Spisy bibliograficzne, zarówno ogłoszone drukiem, jak i udostępniane online, są bardzo pomocne kwerendzystom piśmiennictwa, autorom różnorodnych publikacji oraz opracowującym dysertacje i inne prace dyplomowe. Najlepiej wiedzą o tym z autopsji pracownicy oddziałów informacji naukowej bibliotek uczelnianych i innych księżnic naukowych.

Obszerne materiały dokumentujące bogatą twórczość filozoficzną, teologiczną i literacką oraz wszechstronną działalność pasterską, naukową, dydaktyczną i organizacyjną księdza, biskupa, arcybiskupa i kardynała Karola Wojtyły, następnie papieża Jana Pawła II, zawsze były, są obecnie i nadal będą przedmiotem licznych opracowań, w tym książek, albumów, filmów, sztuk teatralnych, bibliografii, katalogów, informatorów, rozpraw doktorskich oraz prac licencjackich i magisterskich, artykułów na łamach czasopism i w pracach zbiorowych, referatów na konferencjach naukowych w Polsce, Europie i na świecie.

¹ Biblioteka Uniwersytetu Medycznego w Łodzi.

Przeglądając stan badań w tym zakresie, należy stwierdzić, że bibliografia osobowa poświęcona naszemu wybitnemu Rodakowi Janowi Pawłowi II (1920-2005), zarówno podmiotowa, jak i przedmiotowa, została już w języku polskim w znacznym stopniu fachowo opracowana, choć nadal wymagana jest kontynuacja prac bibliograficznych.

Uमownie można podzielić opracowane spisy bibliograficzne na trzy części:

I. Do wyboru kard. Karola Wojtyły na papieża (1949-1978),

II. Pontyfikat Jana Pawła II (1978-2005),

III. Po śmierci świętego Papieża (2006-2007 i następne).

Na temat *Bibliografii* dużo już napisano. Ukazały się liczne pozytywne recenzje, częściowo sygnalizowane w przypisach. Do obszerniejszych omówień należy również tekst ks. Jana Głowczyka, dyrektora Ośrodka Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie w latach 2000-2010, który poinformował w Internecie, jak przedstawia się stan prac nad bibliografią Karola Wojtyły – Jana Pawła II². Może zadziwić niektórych, że również sam zabieram głos na ten temat, więc pragnę wyjaśnić, że o napisanie recenzji poprosiła mnie Zofia Wilińska na dwa tygodnie przed śmiercią, a ja obiecałem spełnić jej życzenie.

Pomysłodawcą, inicjatorem i głównym wykonawcą recenzowanej *Bibliografii* była mgr Zofia Wilińska (1938-2015)³, bibliotekoznawca, starszy kustosz dyplomowany, kierownik Oddziału Informacji Naukowej Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi (OIN BUŁ), która jest współautorką wszystkich ośmiu tomów. Decyzję o opracowaniu spisu bibliograficznego podjęła podczas naszego wspólnego popołudniowego dyżuru w OIN BUŁ niezwłocznie, w kilka minut po zakończeniu konklawe 16 października 1978 roku i ogłoszeniu przez kard. Pericle Feliciego, że sternikiem łodzi Piotrowej będzie Polak, kardynał Karol Wojtyła, który przyjął imię Jan Paweł II. Wówczas

² J. Głowczyk, *Prace nad bibliografią Karola Wojtyły – Jana Pawła II*, http://www.jp2.doc/jan_pawel/prace.htm, 08.06.2015.

³ Autorka *bibliografii polskiej Jana Pawła II. Wspomnienie o śp. Zofii Wilińskiej*, <http://www.jp2doc.pl/index.php/aktualnosci/pokaz/zofia-wilinska-bibliografia-polska-jan-pawel>, 08.06.2015; I. Łabiszewska, *Wilińska Zofia (1938-2015)*, w: *Słownik pracowników książki polskiej*, supl. 4, pod red. M. Rządrowskiej [w druku].

przygotowywałem do druku *Bibliografię historii Kościoła w Polsce*. Z podjętego zadania, do którego Zofię Wilińską także gorąco zachęcałem, wywiązała się wzorowo. Ponad trzydzieści lat intensywnej pracy w kraju i za granicą przyniosło imponujący rezultat. Powstało znakomite wielotomowe dzieło bibliograficzne, którego opisy powinny zostać przetłumaczone na języki obce. Poszerzy się wówczas krąg oddziaływania treści w niej zawartych z pożytkiem dla Kościoła powszechnego.

Bardzo pomocny we wprowadzeniu w życie tego przedsięwzięcia był ks. dr Wiktor Gramatowski SJ (1928-2004)⁴, jezuita, bibliotekoznawca, archiwista, historyk, dyrektor Archivum Romanum Societatis Iesu w Rzymie i filii Papieskiego Instytutu Studiów Kościelnych w Warszawie, kolega pani Zofii ze studiów we Wrocławiu, który był współautorem pięciu tomów. Przyczynił się do tego, że *Bibliografia* kard. Karola Wojtyły została wydana przez wydawnictwo watykańskie Libreria Editrice Vaticana, a następnie bibliografia papieża Jana Pawła II – przez Fundację Jana Pawła II i Ośrodek Dokumentacji Pontyfikatu w Rzymie.

Trzecią współautorką była mgr Danuta Gułajewska (ur. 1938 jako Jabłkowska), bibliotekoznawca, pracownik oficyny wydawniczej i bibliotek naukowych w Warszawie i Łodzi, która przyczyniła się do powstania siedmiu tomów. Bibliografią papieską pragnęła upamiętnić ojca, który zginął w Auschwitz.

Przed przystąpieniem do opracowywania *Bibliografii* poświęconej papieżowi Janowi Pawłowi II udokumentowano bibliograficznie twórczość i działalność kard. Karola Wojtyły. W tym zakresie pierwszym autorem spisu bibliograficznego był w 1967 roku ks. dr Alfons Schletz CM (1911-1981), historyk, archiwista, wydawca, redaktor naczelny „Naszej Przeszłości”, następnym ks. prof. dr hab. Tadeusz Styczeń SDS z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz inne osoby, w tym kilku zakonników⁵, lecz najobszerniejszy spis bibliograficzny,

⁴ W.M. Zarebczan, *Polacy w Watykanie. Instytucje i urzędy oraz Polacy w nich pracujący. Historia i współczesność*, Pelplin 2004, s. 307, 348, 355, 357, 426.

⁵ A. Schletz, *Kardynał Karol Wojtyła. Szkic biograficzny i bibliografia prac*, „Nasza Przeszłość” 27 (1967), s. 7-28; T. Styczeń, *Bibliografia ważniejszych prac kard. K. Wojtyły*, w: *Logos i etos. Rozprawy filozoficzne*, pod red. K. Klóska, Kraków 1971, s. 29-30; J. Piątek, *Bibliografia del Card. Karol Wojtyła*, w: *Persona e amore nel pensiero filosofico del Cardinale Karol Wojtyła*, Roma 1976, s. 63-73; B. Eychler, *Bibliografia prac kard. Karola*

wydany w 1980 roku, o którym ukazały się liczne recenzje, stworzył ks. dr Wiktor Gramatowski SJ i mgr Zofia Wilińska⁶. Wypracowany wówczas przez autorów warsztat pracy bibliograficznej był pomocny przy tworzeniu kolejnych części *Bibliografii* obejmujących dwadzieścia siedem lat pontyfikatu Jana Pawła II. W tytule znakomitej monografii bibliograficznej o kard. Karolu Wojtyła brak dat ramowych 1949-1978, które obejmują dokumentację bibliograficzną. Przedstawiona sylwetka kardynała w kilku aspektach: jako poety, filozofa i myśliciela, teologa oraz pasterza i nauczyciela, uświetniła wartościowe dzieło. Dwujęzyczna wersja polsko-włoska podniosła walory *Bibliografii*. Podobnie powinna być wydana kontynuacja za okres nadzwyczajnego pontyfikatu Jana Pawła II i po śmierci świętego Papieża.

Bibliografia obejmująca część drugą: *Pontyfikat Jana Pawła II (1978-2005)* została opracowana za lata 1978-1997, wydana zaś przez Fundację Jana Pawła II i Ośrodek Dokumentacji Pontyfikatu w Rzymie.

Wojtyły za lata 1949-1978, „Chrześcijanin w Świecie” 11,2 (1979), s. 67-91; M. Filipiak, A. Szostek, *Bibliografia prac naukowych kardynała Karola Wojtyły*, „Zeszyty Naukowe KUL” 22,1-3 (1979), s. 155-170; E. Kaczyński, B. Mazur, *Bibliografia di Karol Wojtyła*, „Angelicum” 56 (1979), s. 149-164; A.T. Tymieniecka, *Bibliography of Philosophical Publications of Cardinal Karol Wojtyła, Pope John Paul II*, „Phenomenology Information Bulletin” 3 (1979), s. 105-111; J.M. Grondelski, *Sources for the Study of Karol Wojtyła's Thought*, w: K.L. Schmitz, *At the Center of the Human Drama: The Philosophical Anthropology of Karol Wojtyła / Pope John Paul II*, Washington 1993, s. 147-163; P. Guietti, F. Murphy, *Quindici anni di studi sul pensiero di Karol Wojtyła*, w: R. Buttiglione, *Il pensiero dell'uomo che divenne Giovanni Paolo II*, Milano 1998, s. 387-420; M. Filipiak, *Bibliografia prac naukowych Karola Wojtyły*, http://www.kul.pl/bibliografia-prac-naukowych-karola-wojtyly,art_1756.html, 08.06.2015; też, *Bibliografia utworów artystycznych i krytycznoliterackich Karola Wojtyły*, http://www.kul.pl/art_47795.html, 08.06.2015; A. Szostek, M. Filipiak, *Bibliografia wystąpień duszpasterskich*, <http://www.kul.pl/bibliografia-wystapien-duszpasterskich,16533.html>, 06.08.2015.

⁶ W. Gramatowski, Z. Wilińska, *Karol Wojtyła w świetle publikacji. Bibliografia (Karol Wojtyła negli scritti. Bibliografia)*, Città del Vaticano 1980, ss. 280; m.in.: ciż, *Przedmowa (Prefazione)*, s. 8-15; *Wprowadzenie (Introduzione)*; Z. Kubiak, *Karol Wojtyła poeta*, s. 18-25; T. Styczeń, *Karol Wojtyła filozof*, s. 26-33; S. Nagy, *Karol Wojtyła teolog*, s. 34-43; C. Drażek, *Karol Wojtyła pasterz*, s. 44-49; rec.: J. Dużyk, *Nowa bibliografia Karola Wojtyły*, „Kierunki” 26,32 (1980), s. 4; B. Eychlerowa, „Chrześcijanin w Świecie” 12,10 (1980), s. 45-49; J.R. Bar, „Collectanea Theologica” 51,2 (1981), s. 208; G.L. Masetti Zannini, „L'Osservatore Romano” 120,130 (1980), s. 2; M. Colpo, „Civiltà Cattolica” 131 (1980), s. 96-97; L. Müllerowa, „Więź” 23,11/12 (1980), s. 241-242; H. Piluś, „Człowiek i Światopogląd” 5 (1981), s. 201-204; A. Mendykowa, „Rocznik Bibliograficzny” 32,2 (1988), s. 323-326.

Zespół współautorów poszczególnych tomów, który tworzyły niżej wymienione osoby, przedstawia się następująco:

1. Ks. Wiktor Gramatowski SJ, Zofia Wilińska, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1978-1983*, Rzym 1987, ss. 557.

2. Ks. Wiktor Gramatowski SJ, Zofia Wilińska, Danuta Gułajewska, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1984-1986*, Rzym 1991, ss. 336.

3. Zofia Wilińska, Danuta Gułajewska, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1987-1989*, Rzym 1998, ss. 671.

4. Zofia Wilińska, Danuta Gułajewska, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1990-1991*, Rzym 2001, ss. 585.

5. Zofia Wilińska, Danuta Gułajewska, ks. Wiktor Gramatowski SJ, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1992-1993*, Rzym 2003, ss. 560, il. okł. I, II, III.

6. Zofia Wilińska, Danuta Gułajewska, ks. Wiktor Gramatowski SJ, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1994-1995*, Rzym 2007, ss. 782, il. okł. I, II, III.

7. Danuta Gułajewska, Zofia Wilińska, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1996*, Rzym 2012, ss. 460, il. okł. I, II, III.

8. Danuta Gułajewska, Zofia Wilińska, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 1997*, Rzym 2014, ss. XIX + 609, il. okł. I, II, III.

Kwerendę materiałów bibliograficznych przeprowadzono w licznych bibliotekach naukowych w kraju i za granicą. Wykorzystano istniejące źródła drukowane oraz elektroniczne bazy danych, o czym szczegółowo informują *Wstępy* do poszczególnych tomów *Bibliografii*.

Opisy bibliograficzne sporządzono z autopsji, stosując obowiązujące normy bibliograficzne. *Bibliografia* rejestruje dokumenty i wypowiedzi Jana Pawła II oraz publikacje o Papieżu, które zostały opublikowane w Polsce. Składa się z dwóch klasycznych części: podmiotowej i przedmiotowej, w których zastosowano klarowny układ chronologiczny, a w obrębie roku kalendarzowego – alfabetyczny, według nazwisk autorów albo tytułów dokumentów i prac zbiorowych. W celu możliwej kompletnej dokumentacji bibliograficznej w bibliografii przedmiotowej odnotowano również publikacje budzące wiele wątpliwości, miernej jakości oraz wątpliwej przydatności do dalszych badań. Słusznie pominięto artykuły z gazet. Natomiast szkoda, że w *Bibliografii* nie znalazły się ważne polonika. Spisami

pomocniczymi są: *Wykaz ważniejszych skrótów*, *Wykaz tytułów cytowanych czasopism i innych wydawnictw ciągłych oraz ich skrótów* i *Indeks krzyżowy*.

Kontrowersyjne bądź błędne rozwiązania dotyczą m.in. braku konsekwencji przy zapisie adnotacji oraz opisywaniu prac zbiorowych, raz prawidłowo pod tekstem, później jako zbędne uzupełnienia tytułów. Adnotacje powinny się znaleźć pod opisem bibliograficznym. Natomiast w tomach za rok 1996 i 1997 brak na okładkach nazwisk współautorów, choć w poprzednich tomach zawsze je uwzględniano (z wyjątkiem tomu piątego za lata 1992-1993, gdzie przeoczono ks. Wiktora Gramatowskiego SJ) – i tak należało kontynuować. Szkoda również, że jeszcze nie przetłumaczono *Bibliografii* na języki obce. Wówczas miałyby o wiele szerszy zasięg oddziaływania, lepiej znane stałyby się także zawarte w niej treści: myśli, wytyczne Papieża, informacje o podróżach apostołskich, recepcja dzieł i opracowań o Janie Pawle II.

Wymienione osiem tomów *Bibliografii* uzupełniają bądź częściowo dublują inne spisy bibliograficzne poświęcone Janowi Pawłowi II, które rejestrują również różnorodną twórczość i szeroką działalność duszpasterską, naukową, dydaktyczną i organizacyjną księdza, biskupa, arcybiskupa, kardynała i papieża. Zostały opracowane przez bibliotekarzy i uczonych, w tym działaczy katolickich i partyjnych⁷.

⁷ G. Ruchlewicz, *Bibliografia książek o Janie Pawle II. Dokumentacja pontyfikatu*, „Chrześcijanin w Świecie” 16,130 (1984), s. 99-108; K. Bielska, *Jan Paweł II w utworach muzycznych. Bibliografia*, Rzym 1987, ss. 62; toż, wyd. 2 popr. i uzupełnione, 1993, ss. 175; toż, *Jan Paweł II w dokumentach dźwiękowych*, Rzym 1990, ss. 143; A. Andrzejewska, A. Dudzińska, E. Giera, M.J. Halec, D. Jankowiak, T. Kolasińska, *Karol Wojtyła – Jan Paweł II. Bibliografia (1948-1990)*, Leszno 1991, ss. 261; A. Sitarska, S. Skwirowska, *Jan Paweł II poza cenzurą PRL. Bibliografia 1976-1989*, Rzym 1996, ss. 528; C. Ritter, M. Filipiak, *Jestem..., pamiętam..., czuwam... Pielgrzymki Jana Pawła II do Ojczyzny (1979-1997). Bibliografia*, Chełm 1998, ss. 96; K. Macińska, *La papo Johano Paulo II en esperantaj publikajoj 1978-[2001]*, t. 1-4, Roma 1988-[2003], ss. 44; toż, t. 1: 1978-1986 (1988), t. 2: 1987-1991 (1994), t. 3: 1992-1996 (1998), t. 4: 1997-2001 (2003); K. Piwowarska, B. Kaczmarek, J. Wójcik, S. Derejczyk, *Jan Paweł II wobec wojny, pokoju i wojska. Bibliografia selektywna*, Warszawa 2005, ss. 70; A. Wolnik, *Dzieła Jana Pawła II. Bibliografia publikacji wydanych poza Polską*, Warszawa 2005, ss. 974; A. Sitarska, *Bibliografia osobowa. Korzystne i niekorzystne uwarunkowania zastosowań ICT (na przykładzie bibliografii Jana Pawła II)*, Białystok – Wilno 2012 (*Personalline bibliografija. Palankios ir nepalankios informacinių ir komunikacinių technologijų pritaikymo sąlygos (pagal Jono Pauliaus II bibliografijos pavyzdį)*, Balstogė – Vilnius 2012).

Reasumując, należy stwierdzić, że trzyosobowy zespół autor-ski wykonał ogrom pracy i udostępnił użytkownikom informacji naukowej dzieło znakomite, obejmujące lata 1978-1997, zarówno w wersji drukowanej, jak i elektronicznej (<http://www.fides.org.pl>). Potwierdzają ten fakt recenzenci⁸. Należy również wspomnieć, że Stowarzyszenie Wydawców Katolickich na Targach Książki Katolickiej w Warszawie przyznało w 2004 roku Ośrodkowi Dokumentacji Pontyfikatu w Rzymie Nagrodę Feniksa. Dla autorek *Bibliografii*, Zofii Wilińskiej i Danuty Gułajewskiej, dużym wyróżnieniem było wręczenie przez kard. Stanisława Dziwisza Złotego Medalu Pontyfikatu Jana Pawła II, które nastąpiło w Rzymie 31 stycznia 2014 roku.

Po wielu latach radości, jakiej dostarczali nam współautorzy *Bibliografii*, nagle nastąpiła przerwa, ponieważ nie przygotowali swoich następców. Zmarło już dwoje kluczowych współautorów, a w drugiej części, obejmującej okres pontyfikatu Jana Pawła II (1978-2005), pozostało do opracowania i opublikowania jeszcze kilka tomów za osiem lat (1998-2005).

Władze kościelne powinny zrobić wszystko, co w ich mocy, aby ta wartościowa bibliografia osobowa była kontynuowana. Oprócz względów czysto naukowych byłby to również dowód hołdu i wdzięczności św. papieżowi Janowi Pawłowi II od naszej ojczyzny. Uczelnie akademickie, których patronem jest Jan Paweł II, powinny podjąć to zadanie i dokończyć rozpoczęte dzieło. Zarówno Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, jak i Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie dysponują takimi możliwościami. Sądzę, że dzięki ogromnej życzliwości i poparciu Jego Eminencji kard. Stanisława Dziwisza Kraków jest najodpowiedniejszym miejscem do realizacji tego przedsięwzięcia. Książnice naukowe Krakowa, zwłaszcza Biblioteka Jagiellońska z tzw. egzemplarzem obowiązkowym, Biblioteka Główna Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II będąca najnowocześniejszą biblioteką kościelną w Polsce, a także zasobne

⁸ [M.M.], „Przegląd Powszechny” 105,11 (1988), s. 141-142; J. Dużyk, „Kierunki” 34,30 (1989), s. 3-4; M. Jagosz, „Niedziela” 32,37 (1989), s. 3; „Pismo Okólne” 22,4 (1989), s. 6-7; „Tygodnik Powszechny” 43,8 (1989), s. 7; J. Starnawski, „Przegląd Bibliograficzny” 57,4 (1989), s. 358-359; A. Mendykowa, „Rocznik Bibliograficzny” 32,2 (1988), s. 323-326; A. Kempa, „Tygodnik Solidarność” 4,33 (1991), s. 16, „Gość Niedzielny” 69,15 (1992), s. 5.

biblioteki jezuitów, misjonarzy, bernardynów oraz innych zakonów i zgromadzeń zakonnych będą zapewne pomocne w tym zakresie. Nowy zespół autorski powinien zaprosić do współpracy mgr Danutę Jabłkowską, która posiada gruntowną wiedzę bibliograficzną i bogate doświadczenie praktyczne w zakresie bibliografii osobowej oraz wyróżnia się zaangażowaniem w pracy dla dobra Kościoła w naszej ojczyźnie. Pragnę mocno podkreślić, że wartościowe prace bibliograficzne są trudne w realizacji. Dlatego kontynuatorzy powinni legitymować się udokumentowanym dorobkiem piśmienniczym⁹.

Trzecia część *Bibliografii*, po śmierci św. Jana Pawła II, jest opracowywana i wydawana przez Centrum Myśli Jana Pawła II w Warszawie¹⁰.

Z prac bibliograficznych w przyszłości warto również rozważyć możliwość opracowania katalogu licznych prac dyplomowych, które dotyczą Jana Pawła II. Powstałby wówczas pełniejszy obraz stanu badań bibliograficznych w tym zakresie.

⁹ R. Żmuda, *Nauki kościelne bez bibliografii?*, „Saeculum Christianum” 18,2 (2011), s. 285-287, 291, portr.; tenże, *Biografistyka kościelna w świetle polskich słowników i innych publikacji*, „Przegląd Polsko-Polonijny” 5/6 (2013), s. 197-203; wersja uzupełniona: <http://cybra.p.lodz.pl/dlibra/docmetadata?id=10067&from=publication>, 08.06.2015.

¹⁰ M. Biesiekierska, A. Marsula, *Jan Paweł II. Bibliografia polska 2006-2007*, Warszawa 2010, ss. 286; <http://www.centrumjp2.pl>, 08.06.2015. Zapowiada się kontynuację *Bibliografii* za następne lata.

SPRAWOZDANIA

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 21 (2015) nr 2 (41), s. 237-238
ISSN 1426-3777

DOROTA CHOMKO¹

UROCZYSTOŚĆ *PROMIENIOWANIE ŚWIĘTOŚCI* ODSŁONIĘCIE I POŚWIĘCENIE PORTRETU ŚW. JANA PAWŁA II W BIBLIOTECIE UNIWERSYTETU PAPIESKIEGO JANA PAWŁA II W KRAKOWIE (KRAKÓW, 28 MAJA 2014 ROKU)

Dwudziestego ósmego maja 2014 roku w Bibliotece Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie odbyła się podniosła uroczystość *Promieniowanie świętości* zorganizowana z okazji obchodów roku kanonizacji Patrona uczelni, św. Jana Pawła II. W jej ramach odsłonięto i poświęcono portret Papieża Polaka autorstwa mgr Doroty Chomko. Uroczystego aktu dokonał Jego Magnificencja ks. prof. dr hab. Władysław Zuziak, ówczesny rektor UPJPiI, oraz ks. mgr Andrzej Lichosyt, kanclerz UPJPiI. Wizerunek Patrona zawieszono na wysokości 6 metrów na reprezentacyjnej ścianie w czytelni biblioteki. Portret Papieża jest znakomicie wkomponowany w nowoczesny wystrój pomieszczenia. Subtelne oświetlenie wpadające przez pochyły przeszklony sufit czytelni podkreśla pastelowe, świetliste kolory obrazu i przyczynia się do stworzenia nastrojowej atmosfery aranżacji miejsca. Doniosły projekt umieszczenia we wnętrzach pięknej Biblioteki UPJPiI portretu św. Jana Pawła II powstał z inicjatywy dyrektora biblioteki, kustosa dyplomowanego, mgr Magdaleny Nagieć. Zadania namalowania portretu podjęła się kustosz Biblioteki UPJPiI, absolwentka Papie-

¹ Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

skiej Akademii Teologicznej i Uniwersytetu Jagiellońskiego, która obecnie podyplomowo studiuje malarstwo na Wydziale Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, wspomniana mgr Dorota Chomko. Piękny zamysł spotkał się z bardzo życzliwym przyjęciem ze strony wszystkich pracowników biblioteki oraz znalazł uznanie i otrzymał pełne poparcie władz uczelni. Autorka namalowała portret o wymiarach 190 cm × 160 cm farbami akrylowymi na płótnie. Opiekę artystyczną nad projektem objął prof. Kazimierz Machowina, krakowski malarz, grafik i poeta. W jego opinii: „Oprócz świetnie uchwyconej podobizny jest jeszcze to coś, co stwarza, że obraz jest uduchowiony. Z wielkim znanstwem portret św. Jana Pawła II utrzymany jest w delikatnej gamie kolorystycznej. Bez sztucznego liryzmu prowadzi nas w krainę świętości. Gratulacje dla pani Doroty Chomko”. Po części oficjalnej uroczyste spotkanie uświetnił wykład ks. dr. hab. Michała Drożdża, prof. UPJPII, pt. *Jan Paweł II – promieniowanie świętości*. Wystąpienie, podbudowane licznymi cytatami zaczerpniętymi z papieskiego nauczania, podkreślało wyjątkowość głoszonej idei i bezprzykładność życia Papieża Polaka. Cała działalność Ojca Świętego służyła realizacji doniosłego powołania zarówno w codziennym formowaniu pełnego człowieczeństwa, jak i w odniesieniu do Stwórcy nieba i ziemi. Mówca podkreślił wielką siłę oddziaływania świętości Papieża oraz jego ponadczasowego nauczania, które wywierało ogromny wpływ na współczesnych. Wykład wygłoszony w reprezentacyjnej i profesjonalnie wyposażonej auli biblioteki ilustrowała szeroka prezentacja multimedialna. Uroczyste spotkanie zakończył śpiew chóru Psalmodia pod kierownictwem dr. hab. Włodzimierza Siedlika. Występ wpisał się w przypadające w ubiegłym roku obchody jubileuszu dwudziestopięciolecia działalności chóru. Pięknemu wykonaniu pieśni towarzyszyła recytacja tekstów św. Jana Pawła II w wykonaniu pani mgr Izabeli Drobotowicz-Orkisz z Teatru Hagiograf im. św. Teresy z Lisieux. Podniosła uroczystość w Bibliotece UPJPII stała się okazją do duchowej refleksji, a także obcowania ze sztuką w trzech obszarach: malarstwa, śpiewu i poezji.

JADWIGA LEWIŃSKA¹

**SPRAWOZDANIE Z SEMINARIUM
„KIERUNEK – BIBLIOTEKA”
W BIBLIOTECIE PAPIESKIEGO WYDZIAŁU
TEOLOGICZNEGO I METROPOLITALNEGO WYŻSZEGO
SEMINARIUM DUCHOWNEGO WE WROCŁAWIU
(WROCŁAW, 23 PAŹDZIERNIKA 2014 ROKU)**

Dwudziestego trzeciego października 2014 roku odbyło się kolejne seminarium z cyklu „Kierunek – Biblioteka” zorganizowane przez Korporację Bibliotekarzy Wrocławskich.

Korporacja Bibliotekarzy Wrocławskich (KBW) powstała w maju 2008 roku. Za swoją dewizę obrała łacińskie słowa *opera et studio* – „pracą i staraniem”. W swoich szeregach zrzesza ona pracowników bibliotek wrocławskich uczelni wyższych wszystkich typów, zarówno państwowych, jak i niepaństwowych. Jej celem jest m.in. stworzenie zintegrowanego i silnego środowiska bibliotekarskiego, wyróżniającego się aktywnością i profesjonalizmem, budowanie pozytywnego i wyrazistego wizerunku bibliotekarza, rozwój zawodowy i osobowościowy oraz prowadzenie działalności integrującej członków korporacji, a także nawiązanie współpracy z podobnymi stowarzyszeniami w kraju i za granicą.

¹ Biblioteka Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, Korporacja Bibliotekarzy Wrocławskich.

Prezesem korporacji jest Ewa Grabarska reprezentująca Bibliotekę Uniwersytecką we Wrocławiu. Duch opiekuńczy tego gremium to pani prof. dr hab. Maria Piórkowska-Majerowicz.

KBW wydaje nieregularne czasopismo „Z Problemów Bibliotek Naukowych Wrocławia”, które publikuje prace swych członków (i nie tylko). Pierwszy numer ukazał się w 2003 roku. Do dziś wydano jedenaście zeszytów tematycznych.

Od 2009 roku KBW organizuje doroczne konferencje, początkowo lokalne, obecnie zaś mające już zasięg ogólnopolski. Piątego grudnia 2014 roku odbyła się szósta konferencja, pod tytułem *Biblioteki we współczesnym systemie prawnym Polski i Unii Europejskiej*, zorganizowana wspólnie z Dolnośląską Biblioteką Pedagogiczną oraz Centrum Wiedzy i Informacji Naukowo-Technicznej Politechniki Wrocławskiej.

KBW ma własną stronę internetową².

Program seminarium przedstawiony przez dyrektora Biblioteki PWT i MWSD, ks. Jerzego Witczaka, uwzględniał zwiedzanie czytelni czasopism bieżących oraz czytelni głównej Biblioteki Papieskiego Wydziału Teologicznego, a także prezentację *Organizacja i funkcjonowanie bibliotek kościelnych w Polsce*. Na początku prowadzący zapoznał słuchaczy ze stroną internetową Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES³ oraz zarekomendował ostatni numer „Fides. Biuletynu Bibliotek Kościelnych”, jak również książkę *Duszpasterstwo bibliotekarzy* pod red. Bogumiły Warząchowskiej (i in.).

W dalszej części swego wystąpienia ksiądz dyrektor zaprezentował działalność bibliotek kościelnych w Polsce, na ogół nieznaną szerszemu gronu bibliotekarzy zatrudnionych w instytucjach świeckich.

Zgromadzeni dowiedzieli się, że w 2010 roku zbiory bibliotek kościelnych w Polsce liczyły około 4 650 tys. druków zwartych. Starych druków zarejestrowanych w katalogach kościelnych trzydziestu ośmiu bibliotek naliczono około 250 tys. woluminów, jak również 2 721 inkunabułów i 12 821 rękopisów. Ogólna liczba inkunabułów zgromadzonych w polskich bibliotekach kościelnych wynosi około 5 tys. oraz ok. 400 – 500 tys. starych druków.

² Korporacja Bibliotekarzy Wrocławskich, <http://bibliotekarze.kbw.wroc.pl>, 10.03.2015.

³ Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES <http://www.fides.org.pl>, 10.03.2015.

Biblioteki kościelne w Polsce są finansowane dzięki gwarancjom wynikającym z konkordatu oraz środkom uniwersyteckim. Fundusze te przeznacza się na utrzymanie etatów bibliotecznych oraz koszty gromadzenia, opracowania i udostępniania zbiorów.

Dyrektorami bibliotek kościelnych najczęściej są osoby duchowne, natomiast pracę merytoryczną wykonują pracownicy świeccy z wykształceniem bibliotekarskim. Katalogi kościelnych bibliotek naukowych są dostępne w Internecie. Do Narodowego Zasobu Bibliotecznego należy jedynie biblioteka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Federacja FIDES zrzesza osiemdziesiąt sześć bibliotek naukowych, w tym osiemnastu zakonów męskich i trzech żeńskich, większość bibliotek diecezjalnych oraz wydziałów teologicznych i wyższych seminariów duchownych. Zbiory wszystkich bibliotek kościelnych należących do niej uwzględnia wspólny katalog FIDES widoczny w Katalogu Rozproszonym (KaRo).

Ksiądz Witczak zaprezentował również powstałą we wrześniu 2006 roku Bibliotekę Cyfrową FIDES. Jest to dziesiąta w Polsce biblioteka cyfrowa działająca na platformie cyfrowej dLibra. W październiku 2014 roku zdigitalizowano i udostępniono w niej 1 480 publikacji. Najwięcej, aż około 18 tys. wejść zarejestrowano odnośnie do publikacji *Uczeń Chrystusa – głosiciel Ewangelii*. Serwer FIDES we Wrocławiu funkcjonujący na Papieskim Wydziale Teologicznym działa od 2009 roku.

Uczestnicy konferencji zapoznali się z Elektroniczną Biblioteką Nauk Teologicznych (EBNT) i jej stroną internetową⁴ oraz wspólnym katalogiem w systemie Koha, gdyż katalog FIDKAR okazał się już przestarzały. Zapoznali się też z kosztami utrzymania i funkcjonowania dobrej jakości serwera.

Październikowe seminarium przybliżyło pracownikom świeckich bibliotek naukowych Wrocławia problemy funkcjonowania księżnic kościelnych, Korporacji Bibliotekarzy Wrocławskich zaś dało możliwość nawiązania współpracy z biblioteką działającą w odmiennym środowisku studentów i grona dydaktycznego.

⁴ Księgozbiór Wirtualny Federacji FIDES, <http://digital.fides.org.pl/dlibra>, 10.03.2015.

DANUTA GURDAK¹

KONFERENCJA NAUKOWA W BIBLIOTECIE UPJPII *DZIEDZICTWO JANA PAWŁA II W BIBLIOTEKACH I ARCHIWACH KRAJOWYCH I ZAGRANICZNYCH* (KRAKÓW, 4 LISTOPADA 2014 ROKU)

Uczelnie wyższe Małopolski w ramach obchodzonych corocznie w Krakowie Dni Jana Pawła II organizują liczne wydarzenia naukowe, kulturalne i artystyczne. Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II wpisała się w program IX edycji Dni Jana Pawła II, zapraszając 4 listopada 2014 roku, we wspomnienie św. Karola Borromeusza, czyli w dniu imienin św. Jana Pawła II, na konferencję naukową o charakterze międzynarodowym pt. *Dziedzictwo Jana Pawła II w bibliotekach i archiwach krajowych i zagranicznych*. Spotkanie to zainicjowali bibliotekarze, którzy po raz pierwszy podejmując trud organizacji konferencji, pragnęli także uczcić w ten sposób swego wielkiego Patrona w roku jego kanonizacji. Oferując nowoczesną przestrzeń biblioteczną, stworzono sposobność, by w środowisku bibliotekarzy, archiwistów, dokumentalistów i pracowników środowisk naukowych podjąć próbę ukazania i popularyzacji spuścizny duchowej, intelektualnej i materialnej św. Jana Pawła II jako dziedzictwa stanowiącego pewne zadanie, wskazać źródła do badań naukowych, stworzyć okazję wymiany myśli. Do udziału w konferencji zaproszono biblioteki, archiwa, muzea, a także osoby i instytucje mogące pośzczycić się związkami ze św. Janem Pawłem II lub

¹ Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

posiadające w swych zbiorach cenne lub rzadkie pozycje dotyczące osoby i pontyfikatu Papieża Polaka, opracowania jego dzieł, tworzone bibliografie, pamiątki i materiały odnoszące się do wszystkiego, co składa się na dziedzictwo pozostawione przez Świętego naszych czasów.

Biblioteka zaprosiła do udziału w tym przedsięwzięciu także społeczność Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, środowiska akademickie i lokalne, mieszkańców Krakowa, oferując wszystkim uczestnikom wstęp bezpłatny. W przerwach pomiędzy obradami można było obejrzeć wystawę prezentującą dedykacje dla św. Jana Pawła II zapisane w książkach i czasopismach należących do zbiorów Biblioteki UPJPII. Nie brakowało też chętnych do zwiedzenia biblioteki.

Odczyty prelegentów poprzedziła Msza Święta sprawowana w Rektoracie pw. św. Jana Pawła II, mieszczącym się w bezpośrednim sąsiedztwie biblioteki. Następnie w auli bibliotecznej wszystkich przybyłych gości serdecznie przywitała mgr Magdalena Nagieć pełniąca obowiązki dyrektora biblioteki, po czym przekazała głos JM ks. prof. dr. hab. Wojciechowi Zyzakowi, rektorowi UPJPII, który po słowach powitania otworzył obrady. Ksiądz rektor wręczył także pamiątkowe medale z okazji kanonizacji Patrona naszej uczelni. Uhonorowani zostali członkowie Komitetu Naukowego konferencji: ks. dr hab. Andrzej Bruździński, prof. UPJPII, przewodniczący komitetu; ks. prof. dr hab. Jacek Urban; dr hab. Maria Kocójowa, prof. UJ; ks. dr hab. Jan Bednarczyk, a także goście honorowi konferencji: ks. infułat dr Michał Jagosz z Rzymu (przewodniczący Komisji Historycznej w procesie kanonizacyjnym Jana Pawła II); prof. dr hab. Zdzisław Jan Ryn (profesor psychiatrii w Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego i Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie, badacz medycyny i antropologii Indian Ameryki Łacińskiej, dyplomata, były ambasador RP w Chile i Argentynie o ogromnych zasługach dla Polski i Polonii Ameryki Południowej, alpinista, podróżnik i publicysta); mgr Helena Kupiszewska (bibliotekoznawca i historyk sztuki, w latach 1986-2008 kustosz dyplomowany zbiorów Ośrodka Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie) i dr Stanisława Postawa (zasłużona dla Biblioteki UPJPII i Biblioteki Instytutu Liturgicznego UPJPII, w roku 2014 nagrodzona przez kard. Stanisława Dziwisza

Złotym Medalem Pontyfikatu Jana Pawła II za ofiarną pracę na rzecz utrwalenia i zachowania dziedzictwa Papieża Polaka). Konferencję zaszczyliła również swą obecnością dyrektor Archiwum PAN i PAU w Krakowie, dr Rita Majkowska.

Konferencję podzielono na cztery sesje. Sesję pierwszą, poświęconą zbiorom dokumentacyjnym i archiwalnym, prowadzoną przez ks. dr. hab. Jana Bednarczyka, rozpoczął ks. infułat dr Michał Jagosz, który przybył z Rzymu. Opierając się na danych pochodzących z kwerend przeprowadzonych przez Komisję Historyczną, jej przewodniczący przedstawił bogactwo i różnorodność materiałów przeanalizowanych przez komisję stanowiących o dziedzictwie św. Jana Pawła II. O wojtylanach mówili: ks. prof. Jacek Urban, prezentując cymelia ze zbiorów Archiwum Kapitułnego na Wawelu (m.in. rękopis *Brata naszego Boga*, księgi metrykalne, list kard. Karola Wojtyły do kapituły wawelskiej), i ks. dr. hab. Andrzej Bruździński, prof. UPJPII, ukazujący skarby z Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, w tym zdjęcia rękopisu pracy magisterskiej Karola Wojtyły. Mgr Helena Kupiszewska opisywała wyjątkową kolekcję darów znajdujących się w Domu Polskim Jana Pawła II w Rzymie. Natomiast prof. Zdzisław Jan Ryn zabrał uczestników konferencji w niebywałą podróż po Ameryce Południowej, prezentując ikonografię Jana Pawła II na tym kontynencie.

Sesji drugiej, podczas której prelegenci omawiali zasoby bibliotek związane z osobą i twórczością św. Jana Pawła II, przewodniczył ks. dr. hab. Andrzej Bruździński, prof. UPJPII. Jako pierwszy w tej części zabrał głos ks. dr. hab. Jan Bednarczyk, który jako dyrektor Biblioteki UPJPII w latach 1989-2012 podczas wielokrotnych wypraw do Watykanu pozyskiwał dary w postaci książek i czasopism z prywatnych zbiorów Ojca Świętego dla Biblioteki Uniwersytetu Papieskiego. Z kolei dr Stanisława Postawa w imieniu ks. dr. Andrzeja Dobrzyńskiego, dyrektora Ośrodka Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II, oraz swoim przedstawiła bibliotekę w rzymskim ośrodku, jej znaczenie i działalność, gromadzone od trzydziestu trzech lat zbiory dotyczące św. Jana Pawła II i jego pontyfikatu, pozycje książkowe, dokumentację prasową oraz wydawaną przez ośrodek bibliografię. Bibliotekę Uniwersytecką Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego reprezentowała dr Anna Z. Zmorzanka. W swoim wy-

stąpieniu przedstawiła genezę i rozwój oraz charakterystykę i czytelnictwo księgozbioru Jana Pawła II w Bibliotece Uniwersyteckiej KUL, w prowadzonych przez siebie badaniach szukała odpowiedzi na pytanie, kto i dlaczego korzysta z „księgozbioru Jana Pawła II”. O Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego oraz o gromadzonym w jej zbiorach intelektualnym i materialnym dorobku w postaci prac magisterskich, licencjackich i doktorskich dotyczącym osoby i pontyfikatu Jana Pawła II mówiła dr Bogumiła Warząchowska. Mgr Alicja Paruzel z Biblioteki Głównej Politechniki Częstochowskiej postawiła pytanie, czy w bibliotekach i w uczelniach technicznych można znaleźć trwałe ślady papieża Jana Pawła II i jego nauczania. Jak się okazuje, dziedzictwo Ojca Świętego tylko pozornie nie jest związane z techniką, uczelniami technicznymi i obsługującymi je bibliotekami, co potwierdziło się podczas przeprowadzonych przez autorkę badań w osiemnastu bibliotekach polskich uczelni technicznych.

Popołudniową część konferencji rozpoczęła dr hab. Maria Kocójowa, prof. UJ. W sesji trzeciej referowano tematy ukazujące przykłady inspiracji osobą, twórczością i nauczaniem św. Jana Pawła II w różnych aspektach twórczego działania. Jako pierwsza prelegentka w sesji trzeciej wystąpiła mgr Hanna Wojtysiak. W referacie zatytułowanym *Poprzez słowa do Słowa: myśl papieska w zbiorach Biblioteki Głównej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie* prelegentka wskazała, które pozycje budzą dzisiaj największe zainteresowanie myślą Jana Pawła II wśród czytelników Biblioteki UMCS i jakie powody kierują wyborem takiej literatury. Centralna Biblioteka Górską PTTK w Krakowie to miejsce, gdzie koncentrują się wszystkie szlaki turystów górskich. Dr Beata Przewoźnik z Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach podjęła próbę przedstawienia związanego z górami dziedzictwa św. Jana Pawła II zgromadzonego na kartach dzieł tej biblioteki. Od tematyki górskiej uczestnicy przeszli do tematyki muzycznej, wysłuchując ciekawej prelekcji mgr Marii Rusek z Biblioteki Akademii Muzycznej w Krakowie, zatytułowanej *Trzy poematy Karola Wojtyły w opracowaniu muzycznym Ireny Pfeiffer*. Dr Renata Dulian, kustosz dyplomowany w Bibliotece UPJPII, poruszyła problem gromadzenia literatury na przykładzie literatury reli-

gijnej dla dzieci o Janie Pawle II, wskazując na jej dokumentacyjny, ewangelizacyjny i katechetyczny charakter.

Ks. prof. dr hab. Jacek Urban przewodniczył ostatniej sesji, podczas której poruszono tematy związane z popularyzacją dzieł św. Jana Pawła II w Internecie, w wersjach cyfrowych i elektronicznych. Referat o św. Janie Pawle II w serwisach informacyjnych Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES wygłosił ks. dr Jerzy Witczak z Wrocławia. Z kolei Centrum Myśli Jana Pawła II w Warszawie reprezentowały dwie osoby: mgr Marta Dzieńkiewicz i mgr Paweł Gierzech, którzy opisywali tworzone projekty internetowe, mające zapewnić dostęp do wiarygodnej informacji, pomóc w jej weryfikowaniu oraz ułatwić nawigację w gęstwinie papieskich tekstów i opracowań. Na zakończenie mgr Danuta Rebech, kustosz dyplomowany Biblioteki UPJPII, przedstawiła zbiory audiowizualne związane ze św. Janem Pawłem II gromadzone w Bibliotece UPJPII.

Na zakończenie obrad głos w dyskusji zabrała dr Anna Zmorzan-ka z Biblioteki KUL, wyrażając zadowolenie, że bibliotekarze oddają hołd św. Janowi Pawłowi II, organizując konferencje i opisując swoje zbiory związane z Karolem Wojtyłą – św. Janem Pawłem II. Przedstawiciele Centrum Myśli Jana Pawła II zwrócili uwagę na konieczność współpracy ośrodków, bibliotek i instytucji zachowujących dziedzictwo Jana Pawła II. Ks. prof. dr hab. Jacek Urban, podsumowując wypowiedzi zebranych, przywołał trafną wypowiedź Hanny Wojtysiak o św. Janie Pawle II, że „był papieżem, który przywrócił świeżość ludzkiej myśli i pokazał, jak współcześnie mówić o wartościach”. Wobec tego, że Jan Paweł II był papieżem jedności, podkreślił postulat uczestników konferencji o konieczności ściślejszej współpracy i jednoczenia wysiłków. Zauważył, że archiwa i biblioteki przechowują myśl Świętego, dlatego tak ważne jest ich zadanie, aby tę myśl pielęgnować, opracowywać, udostępniać specjalistom, naukowcom, ale także ludziom młodym.

Mimo że uczestnicy konferencji mieli okazję wysłuchania tylko siedemnastu z dziewiętnastu zapowiadanych referatów, do organizatorów docierały wyłącznie opinie pochlebne i głosy zadowolenia. Przebijały się opinie o dużej różnorodności i rozpiętości podejmowanych tematów i ciekawym ich ujęciu. Postawiono konstruktywne wnioski i postulaty.

Uczestnicy konferencji przekazali Bibliotece UPJPII wiele cennych darów książkowych i wartościowych czasopism. Darczyńcom serdecznie dziękujemy.

Konferencja została objęta patronatem honorowym przez JEm ks. kard. Stanisława Dziwisza, arcybiskupa metropolitę krakowskiego, JEm ks. kard. Stanisława Ryłkę, przewodniczącego Papieskiej Rady ds. Świeckich, JM ks. prof. dr. hab. Wojciecha Zyzaka, rektora UPJPII, oraz Fundację im. Świętej Królowej Jadwigi dla Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Patronat medialny nad spotkaniem roztoczyli: Centrum Jana Pawła II „Nie lękajcie się!”, „Przewodnik Katolicki. Ogólnopolski tygodnik dla rodzin”, „Dziennik Polski”, Radio Plus i Radio Bonus. Informację o konferencji zamieściły także strony internetowe: Elektronicznej Biblioteki EBIB, Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich SBP oraz Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES.

Realizacja tego spotkania nie byłaby jednakże możliwa bez wsparcia finansowego i materialnego ze strony Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II oraz Fundacji im. Świętej Królowej Jadwigi dla Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, która przekazała uczestnikom konferencji medale pamiątkowe z okazji kanonizacji Jana Pawła II oraz album wydany przez fundację pt. *Gaudium veritatis. Temu, który uczy, jak służyć prawdzie*. Wydawnictwo Naukowe UPJPII przekazało na cel konferencji kilka egzemplarzy książki *Przesłanie Jana Pawła II na XXI wiek* (pod red. Marco Jáčova, Franciszka Ziejki i Władysława Zuziaka), które również trafiły do uczestników konferencji. Za wszelką okazaną pomoc w realizacji tego przedsięwzięcia organizatorzy składają serdeczne podziękowania. Mamy ogromną nadzieję, że owocem tej konferencji będzie opublikowanie pracy zbiorowej zawierającej wygłoszone referaty i artykuły zaproszonych osób.

KATARZYNA PŁASZCZYŃSKA-HERMAN¹

**SPRAWOZDANIE Z OGÓLNOPOLSKIEJ
KONFERENCJI NAUKOWEJ
*HISTORYCZNE KSIĘGOZBIORY DOMINIKAŃSKIE
MIEJSCA, LUDZIE, HISTORIE*
(KRAKÓW, 21-23 LISTOPADA 2014 ROKU)**

Krakowska biblioteka Zakonu Kaznodziejskiego związana jest z historią miasta od pierwszej połowy XIII wieku. Do dziś zachowały się nieliczne, bardzo cenne zabytki z czasów pierwszych wieków jej istnienia. Dbanie o rozwój intelektualny dominikanów leżało na sercu również darczyńcom zakonu, czego ślad zachował się w dokumencie poświadczającym przekazanie przez Annę Ligęzinę precjozów, które po spieniężeniu miały pokryć koszty budowy nowego pawilonu bibliotecznego. Wzmianka o donacji pochodzi z 1514 roku, i tę właśnie datę można uznać za początek udokumentowanego istnienia biblioteki dominikańskiej. Pięćset lat później wydarzenie to stało się pretekstem do zorganizowania ogólnopolskiej konferencji naukowej *Historyczne księgozbiory dominikańskie. Miejsca, ludzie, historie*.

Głównym organizatorem konferencji była Biblioteka Kolegium Filozoficzno-Teologicznego Polskiej Prowincji Dominikanów, do współpracy włączył się Wydział Polonistyki Uniwersytetu Jagielloń-

¹ Biblioteka Kolegium Filozoficzno-Teologicznego Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie, doktorantka Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

skiego i Biblioteka Jagiellońska, natomiast opiekę nad publikacją po-konferencyjną objął Dominikański Instytut Historyczny.

W zabytkowych wnętrzach klasztoru i kolegium dominikańskiego uczestnicy konferencji mogli wysłuchać referatów przedstawiających wyniki badań prowadzących do odtworzenia dawnych księgozbiorów dominikańskich na ziemiach Rzeczypospolitej. Warto pamiętać, że w okresie staropolskim istniało kilkaset klasztorów dominikańskich, z których wiele posiadało własne biblioteki, niekiedy znacznych rozmiarów. Dr Dominika Burdzy przedstawiła temat *Biblioteka sandomierskich dominikanów przy kościele św. Jakuba w świetle katalogu z 1860 roku*, mgr Marek Miławicki OP opowiadał o księgozborze biblioteki konwentu Bożego Ciała we Lwowie w świetle zachowanych inwentarzy i katalogów, dr Katarzyna Zimnoch przedstawiła wyniki badań nad historycznymi księgozbiórami dominikańskimi na ziemiach podlaskich w XVII-XIX wieku, dr Tomasz Stolarczyk przysłał tekst o księgozborze klasztoru Braci Kaznodziejów w Piotrkowie Trybunalskim w XVI-XVIII wieku, a dr Iwona Pietrzkiewicz omawiała zbiory dominikanów grodzieńskich.

Biblioteki klasztorne uległy rozproszению na skutek sprzedaży i wymian dokonywanych przez zakonników, zamykania starych i otwierania nowych placówek, wreszcie kasat przeprowadzonych w XIX wieku. Wiele woluminów poddominikańskich znajduje się w największych polskich bibliotekach naukowych. Dr Jacek Partyka przedstawił książki z proveniencjami dominikańskimi należące dziś do Biblioteki Jagiellońskiej, natomiast dr Alicja Szulc i mgr Renata Wilgosiewicz-Skutecka opowiedziały o rękopisach i starych drukach poddominikańskich, które po licznych perypetiach przypadły w udziale Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu. Tekst mgr. Marka Bebaka z UJ o druku poddominikańskim odnalezionym w bibliotece ojców bonifratrów w Krakowie uzupełnił ten blok tematyczny o relację z biblioteki zakonnej.

Kolejnym zagadnieniem interesującym badaczy były postacie darczyńców zakonu i bibliofilów dominikańskich. Dr Wiktor Szymborski z Wydziału Historycznego UJ przedstawił sylwetki wybitnych dobrodziejów konwentu warszawskiego, m.in. Alberta Sękowskiego, Abrahama Bzowskiego i Jacka Bryczki. Dr Grzegorz Wierchow-ski ukazał postać ojca Feliksa z Sieradza oraz jego rolę w rozwoju

księgozbioru sieradzkich dominikanów, mgr Anna Jungiewicz z UJ przeprowadziła analizę marginaliów odnalezionych na książkach znakomitego kaznodziei Fabiana Birkowkiego i na ich podstawie spróbowała odtworzyć warsztat pracy dominikanina, natomiast Katarzyna Płaszczyńska-Herman, analizując trzy druki z biblioteki ojców dominikanów, przedstawiła zagadnienie oprawy donacyjnej wykonanej na zamówienie Abrahama Bzowskiego.

Kilkoro badaczy przedstawiło efekty prac prowadzonych w Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów. Najpierw więc mgr Piotr Piętkowski zrelacjonował projekt *Dziedzictwo kulturowe po klasztorach skasowanych na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej oraz na Śląsku w XVIII i XIX wieku: losy, znaczenie, inwentaryzacja*, w ramach którego zewidencjonowano również część zabytków z krakowskiego archiwum. Dr Mariusz Leńczuk z krakowskiego Oddziału PAN w tekście pod intrygującym tytułem *Staropolskie zakłęcie przeciwko jadowitym robakom* zajął się polskimi głosami na marginesach dominikańskich archiwaliów, dr Anna Ledzińska z PAN omówiła żywot św. Wojciecha zachowany w rękopisie L XV 11 i jego miejsce w tradycji, natomiast dr Anna Zajchowska z UKSW przedstawiła anonimowe zbiory kazań w średniowiecznych rękopisach z Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie.

Uwagę badaczy przyciągnęły również unikaty przechowywane w krakowskiej bibliotece. Dr Clarinda Calma z Wyższej Szkoły Europejskiej im. ks. Józefa Tischnera omówiła dzieje edycji i unikatowy egzemplarz druku *Ecclesiae militantis triumphus* przechowywany w bibliotece ojców dominikanów, natomiast dr Gerard Kirloy z University College London przedstawił wyniki prac nad *Rationes decem* Edmunda Campiona.

Część referatów poświęcono roli kulturotwórczej Zakonu Kaznodziejskiego. Dr hab. Michał Kuran z Uniwersytetu Łódzkiego mówił o drukowanych oracjach na obłóczyny i profesje zakonne dominikanek lwowskich w XVIII wieku, mgr Fryderyk Rozen zajął się drukami łuckiej oficyny dominikanów w zbiorach Biblioteki Narodowej, natomiast mgr Paulina Szklanna przedstawiła efekty badań nad repertuarem osiemnastowiecznej kapeli dominikańskiej ze zbiorów ofertoriów zachowanych w Gidlach.

Poza tym mgr Monika Mydel z Biblioteki Jagiellońskiej opowiedziała o powstaniu, budowie i metodzie pracy nad katalogiem starych druków obejmującym teksty tomistyczne w zbiorach biblioteki ojców dominikanów.

W ramach konferencji odbyły się imprezy towarzyszące, z których najważniejsza była prezentacja odnalezionego w bibliotece ojców dominikanów jedyne go znanego dziś autografu Mikołaja Sępa Szarzyńskiego, a także panel dyskusyjny *Perspektywy badań bibliotek kościelnych*.

Biblioteka dominikańska jako jedyna może się poszczycić posiadaniem odręcznej notatki jednego z największych rodzimych poetów epoki staropolskiej. Znajduje się ona na książce należącej niegdyś do Antonina z Przemyśla OP, spowiednika Sępa. Prezentacja, która wzbudziła spore zainteresowanie mediów, była powiązana z przedstawieniem okoliczności dokonania odkrycia oraz wykładem prof. Janusza S. Gruchały z Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego o życiu Mikołaja Sępa. W swoim wystąpieniu prelegent podkreślił szczególnie mocno, że zachowana książka jest jedyną pamiątką po poecie, którego wszystkie pisma się rozproszyły, a spuścizna zachowała się w jedynym istniejącym egzemplarzu zbioru wierszy wydanego w dwadzieścia lat po jego śmierci. Nie znamy nawet daty urodzin poety ani miejsca jego pochówku. Jego biografia to jedna z największych zagadek literatury końca XVI wieku.

Dodatkową atrakcją był koncert muzyki renesansowej w wykonaniu zespołu wokalnego Collegium Palestrinae, który odbył się w piątkowy wieczór w bazylice Ojców Dominikanów.

Jako zwieńczenie konferencji organizatorzy zaplanowali panel dyskusyjny z udziałem zaproszonych gości. W dyskusji wzięli udział prof. Janusz S. Gruchała i dr Klaudia Socha – historycy książki z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Federację FIDES reprezentowała dr Bogumiła Warząchowska z Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach oraz ks. dr Wacław Umiński CM, dyrektor Biblioteki Księży Misjonarzy na Stradomiu w Krakowie. Do dyskusji włączyli się: dr Jacek Partyka – kierownik Sekcji Starych Druków Biblioteki Jagiellońskiej, dr Szymon Sułcecki z Bi-

blioteki Ojców Karmelitów na Piasku, Marek Miławicki OP z Dominikańskiego Instytutu Historycznego oraz dr Jolanta Gwioździk z Uniwersytetu Śląskiego. Dyskusja toczyła się wokół kilku zagadnień: zasobów rozpoznanych (opisanych) i nierozpoznanych, ruchu książki i zespołów książek od XIX wieku, digitalizacji w aspekcie możliwości, pozyskiwania funduszy, kwestii sił do opracowania zbiorów, a także zdobycia i kształcenia ludzi do katalogowania, koniecznych konserwacji, typowania obiektów i warunków przechowywania zbiorów, księgozbiorów kościelnych jako części dziedzictwa narodowego.

Konferencja pozwoliła zgromadzić środowisko badaczy zajmujących się zagadnieniami związanymi z kulturą książki w Zakonie Karmelitańskim w Polsce. Pojawiła się możliwość wymiany doświadczeń i nawiązania współpracy. Fakt, że tylu naukowców z tak wielu dziedzin pracuje nad historią bibliotek dominikańskich, pozwala żywić nadzieję, że badania będą się rozwijały i że zakres wiedzy o historycznych księgozbiorach dominikańskich będzie się stale poszerzał.

ELIZA LUBOJAŃSKA¹

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI *BIBLIOTEKI WE WSPÓŁCZESNYM SYSTEMIE PRAWNYM POLSKI I UNII EUROPEJSKIEJ*

**VI KONFERENCJA NAUKOWA KORPORACJI
BIBLIOTEKARZY WROCŁAWSKICH
(WROCŁAW, 5 GRUDNIA 2014 ROKU)**

Piątego grudnia 2014 roku odbyła się we Wrocławiu kolejna, szósta już konferencja naukowa zorganizowana przez Korporację Bibliotekarzy Wrocławskich. Tym razem impreza ta odbyła się we współpracy z Dolnośląską Biblioteką Pedagogiczną oraz Centrum Wiedzy i Informacji Naukowo-Technicznej Politechniki Wrocławskiej. Tegoroczny temat brzmiał *Biblioteki we współczesnym systemie prawnym Polski i Unii Europejskiej*. Zgromadzonych uczestników powitała prezes korporacji, Ewa Grabarska (Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu), a następnie głos zabrała prof. Maria Pidłypczak-Majerowicz (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), która objęła konferencję opieką naukową.

Tematyka referatów pierwszej części koncentrowała się wokół zagadnień prawnych. W pierwszym wystąpieniu: *Wybrane instytucje dozwolonego użytku w działalności bibliotek* Julian Jezioro (Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego) wskazał ramy legislacyjne objęte uregulowaniem prawa autorskie-

¹ Biblioteka Teologiczna Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

go oraz wynikające z nich zasady w celu ukazania podstaw określania sytuacji prawnej, w jakiej może się znaleźć biblioteka, realizując swoją działalność. Omówiono szczegółowo autorskie prawa majątkowe i autorskie prawa osobiste oraz warunki korzystania z utworów w ramach dozwolonego użytku oraz reprografii w bibliotekach.

Trzy kolejne wystąpienia dotyczyły problemu deregulacji zawodu bibliotekarza. Lidia Klat-Wertelecka (Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii UW) w referacie zatytułowanym *Prawne aspekty deregulacji zawodu bibliotekarza* omówiła istotne kwestie związane z wprowadzeniem *Ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów* (Dz.U. z 2013 r. poz. 829). Ów akt prawny wiązał się ze zmianami w *Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach* oraz w *Ustawie z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym*. Prelegentka podkreśliła, że nowelizacja wprowadziła największe reorganizacje w sytuacji prawnej akademickich bibliotekarzy dyplomowanych. Zlikwidowanie ministerialnego trybu nadawania stopnia bibliotekarza dyplomowanego zwiększyło autonomię uczelni w zakresie stanowienia przepisów w tej sprawie, gdyż obecnie to statuty uczelni powinny określać wymagania wobec kandydatów ubiegających się o status bibliotekarza dyplomowanego oraz ich kwalifikacje zawodowe. Autorka podjęła także kwestię propozycji jednolitych wymagań stawianych kandydatom na bibliotekarzy dyplomowanych rekomendowanej przez Prezydium Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich.

Następnie Ewa Dąbrowska (Biblioteka Jagiellońska) w wystąpieniu *Bibliotekarz „zdergulowany”: przepisy dotyczące bibliotekarzy dyplomowanych w bibliotekach uczelnianych w nowych realiach prawnych* zaprezentowała wyniki badań ankietowych dotyczące wdrażania nowego trybu awansowania bibliotekarzy dyplomowanych, jakie przeprowadziła w sześćdziesięciu jeden bibliotekach uczelnianych. Analiza ankiet wykazała, że tylko 23 proc. bibliotek wprowadziło w życie nowe wymagania, wzorując się na rekomendacji przygotowanej przez Konferencję Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich. Prawie połowa bibliotek (46 proc.) była w trakcie przygotowania nowych wytycznych, w 10 proc. instytucji

planowano je opracować, natomiast 21 proc. bibliotek nie zamierzało podejmować żadnych kroków w tym kierunku. Prelegentka stwierdziła, że zmiany prawne spowolniły możliwości osiągnięcia statusu bibliotekarza dyplomowanego i utrudniły możliwość awansu zawodowego tej grupie pracowniczej.

Kontynuując kwestie przepisów obowiązujących na poszczególnych uczelniach, Maria Bosacka (Biblioteka Instytutu Pedagogiki UW) w wystąpieniu *Przyszłość bibliotekarzy dyplomowanych w kontekście tzw. ustawy deregulacyjnej (na przykładach zapisów w statutach różnych uczelni wyższych)* porównała zapisy odnoszące się do grupy bibliotekarzy dyplomowanych w statutach kilku uczelni. Wykazała duże rozbieżności w podejściu władz poszczególnych instytucji do pracy naukowej bibliotekarzy dyplomowanych. Wnioski wynikające z porównania są zdaniem autorki mało optymistyczne, a zminimalizowanie negatywnych skutków ustawy deregulacyjnej będzie w przyszłości niezwykle trudne.

W drugiej części konferencji podjęto zagadnienia dotyczące bibliotek różnych typów. Moderowania tej części spotkania podjęła się Anna Wałek (Centrum Wiedzy i Informacji Naukowo-Technicznej Politechniki Wrocławskiej). Jako pierwsza głos zabrała Hanna Kowalska (Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu) w wystąpieniu *Zakupy materiałów bibliotecznych pod rządami ustawy Prawo o zamówieniach publicznych (1997-2014)*. W swoim referacie omówiła funkcjonowanie ustawy wraz z nowelizacjami w bibliotekach i jej praktyczne stosowanie, szczególnie pod względem zakupu czasopism. Zdaniem autorki ustawa jest nieprecyzyjna, co skłania bibliotekarzy do działań nieracjonalnych i zwiększa koszty zakupu czasopism zagranicznych. Ustawa jest niedostosowana do realiów bibliotecznych, gdyż trudno jest ogłaszać przetarg na zakup książek na cały rok, ponieważ wiele publikacji w momencie ogłaszania przetargu jeszcze się nie ukazało.

Wokół zagadnienia egzemplarza obowiązkowego koncentrowało się wystąpienie Ewy Mydlarz (Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu) zatytułowane *Egzemplarz obowiązkowy w Austrii i w Polsce – podobieństwa i różnice*. Dokonując porównania ustawodawstwa w tym zakresie prelegentka wskazała na

problem braku ustawy o bibliotekach i egzemplarzu obowiązkowym w Austrii, gdzie obowiązek przekazywania dzieła medialnego reguluje ustawa medialna. W Polsce natomiast nie obowiązuje centralne gromadzenie doktoratów, choć wydaje się to dobrą praktyką, stosowaną w austriackich placówkach naukowych, które zgodnie z obowiązującą ustawą o uniwersytetach są zobligowane do przekazywania wszystkich dysertacji doktorskich do Austriackiej Biblioteki Narodowej.

Kolejny referat Joanny Czyrek (Biblioteka Wydziału Chemii UWr) zatytułowany *Problemy prawne w działalności bibliotek będące konsekwencją rozwoju nowych technologii informatycznych* dotyczył głównie problemu związanego z prenumeratą e-czasopism, komputerowych baz danych i książek dostępnych online. Aktualne rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie ewidencji materiałów bibliotecznych z 29 października 2008 roku nie zawiera precyzyjnych zasad ewidencji materiałów elektronicznych, a jest to zdaniem prelegentki zagadnienie bardzo ważne szczególnie dla szkół wyższych, gdyż to głównie w tych placówkach gromadzone są tego rodzaju zbiory.

Temat bibliotek szkolnych podjęła Ewa Bochynek (Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu, Filia w Wałbrzychu) w wystąpieniu *Nauczyciel bibliotekarz i biblioteka szkolna w środowisku edukacyjnym: obowiązujące przepisy prawne a rzeczywistość*. Na przykładzie środowiska edukacyjnego powiatu wałbrzyskiego autorka omówiła specyfikę organizowania i działania bibliotek szkolnych, scharakteryzowała różnorodne zadania bibliotekarzy nauczycieli. Autorka zestawiała również podobieństwa i różnice w funkcjonowaniu bibliotek szkolnych w Polsce i we Francji.

O przepisach prawnych dotyczących funkcjonowania bibliotek powiatowych traktowało wystąpienie Marka Piotra Urbańskiego (Powiatowa Biblioteka Publiczna w Szamotułach). Na podstawie ustaw: o bibliotekach, o samorządzie powiatowym, o prowadzeniu i organizowaniu działalności kulturalnej, o ochronie danych osobowych, prelegent, posługując się przykładami, ukazał skutki nieznamości prawa w działalności bibliotecznej, a co za tym idzie – nie zawsze zgodne z prawem funkcjonowanie tego rodzaju placówek.

Ostatni referat zatytułowany *Organizacja i funkcjonowanie Centrum Wiedzy i Informacji Naukowo-Technicznej Politechniki Wrocławskiej* wygłosiła Anna Wałek (Centrum Wiedzy i Informacji Naukowo-Technicznej PWr). Omówiła genezę powołania i proces powstawania CWiINT. Prelegentka wskazała akty prawne związane z funkcjonowaniem systemu biblioteczno-informacyjnego na uczelni.

Dyskusja podsumowująca konferencję koncentrowała się głównie na aktualnej sytuacji bibliotekarzy dyplomowanych i ich przyszłości. Zwrócono uwagę na trudności w realizacji zadań naukowych równoległe z podstawowymi obowiązkami bibliotecznymi oraz brak jednolitych regulacji dotyczących zasad awansu zawodowego w poszczególnych uczelniach.

Na zakończenie obrad poinformowano uczestników o możliwości zwiedzania nowoczesnego budynku CWiINT Politechniki Wrocławskiej. Z oferty skorzystała cała liczba ponad siedemdziesiąt osób grupa bibliotekarzy reprezentujących głównie biblioteki naukowe z różnych części kraju. Nowoczesna architektura centrum i zastosowane w nim technologie informacyjne wzbudziły zainteresowanie uczestników konferencji.

Dzięki sprawnej działalności organizatorów referaty wygłoszone podczas konferencji po niedługim czasie zostały opublikowane w postaci materiałów pokonferencyjnych i udostępnione na platformie Dolnośląskiej Biblioteki Cyfrowej².

² *Biblioteki we współczesnym systemie prawnym Polski i Unii Europejskiej*, http://www.dbc.wroc.pl/dlibra/docmetadata?id=26089&from=&dirids=1&ver_id=&lp=1&QI=, 03.02.2015.

Z ŻYCIA FEDERACJI

Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych
Rok 21 (2015) nr 2 (41), s. 259-261
ISSN 1426-3777

Ks. TOMASZ GARWOLIŃSKI¹

PROTOKÓŁ Z POSIEDZENIA ZARZĄDU FEDERACJI BIBLIOTEK KOŚCIELNYCH FIDES (WARSZAWA, 3-4 LUTEGO 2015 ROKU)

1. Zarząd Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES spotkał się w dniach 3-4 lutego 2015 roku na posiedzeniu w Warszawie, w klasztorze Ojców Kapucynów. Obecni byli wszyscy członkowie zarządu: ks. Jerzy Witczak (przewodniczący), p. Bogumiła Warząchowska (zastępca przewodniczącego), ks. Wacław Umiński CM (skarbnik), ks. Tomasz Garwoliński (sekretarz), ks. Andrzej Jakóbczak (członek zarządu) oraz o. Grzegorz Filipiuk OFMCap (przewodniczący komisji rewizyjnej).

2. Ks. Jerzy Witczak zrelacjonował postępy w budowie Biblioteki Archidiecezjalnej we Wrocławiu.

3. O. Grzegorz Filipiuk poinformował, że w związku z nieobecnością na Walnym Zgromadzeniu w Tarnowie ks. Wacława Umińskiego pełnił obowiązki skarbnika i obecnie przekazał zebrane wpłaty.

4. Prowadzono dyskusje na temat konserwacji zbiorów bibliotecznych, zwłaszcza starych druków. Wobec różnic w podejściu do prac restauratorskich stwierdzono zgodnie, że należałoby zorganizować szkolenie dla bibliotekarzy kościelnych na ten temat. Ks. Tomasz Garwoliński zobowiązał się do rozpoznania, czy mogłoby się ono odbyć w Toruniu we współpracy z konserwatorami papieru i skóry z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.

¹ Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum” i Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

5. Zarząd jednogłośnie przyjął do federacji Bibliotekę Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii Zagranicznej im. ks. J. Jabłońskiego w Poznaniu, reprezentowaną przez ks. Pawła Melczewskiego TChr. Usankcjonował też faktyczny stan nieobecności i skreślił z listy członków FIDES następujące biblioteki: Centrum Jana Pawła II „Nie lękajcie się!” w Krakowie, Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia w Krakowie, Prywatnego Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego Sióstr Nazaretanek w Warszawie i Klasztoru Braci Mniejszych Konwentualnych w Niepokalanowie.

6. Przewodniczący poinformował członków zarządu o umowie, którą federacja podpisała z Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego na dofinansowanie w 2014 roku tworzenia i utrzymywania Centralnego Serwisu Informacji Katalogowej i Bibliograficznej Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES (wykonanie co najmniej 2 tys. opisów bibliograficznych oraz administrowanie serwisem, obsługę serwerów i instalację oprogramowania). Kwota przyznana przez MNiSW wyniosła 15 tys. zł.

7. Zarząd podjął uchwałę o ustanowieniu kierownika Centralnego Katalogu Bibliotek Kościelnych. Został nim ks. Jerzy Witzak.

8. Dyskutowano o sposobie wynagradzania finansowego dla o. Janusza Kaczmarka OP za administrowanie Centralnym Katalogiem Bibliotek Kościelnych. Część może pochodzić z dofinansowania przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, jednak główna część powinna obciążać biblioteki, które przystąpiły do porozumienia (dodatkowa składka na utrzymanie katalogu).

9. Zarząd wraz z przewodniczącym komisji rewizyjnej stwierdził, że trzeba dołożyć starań, aby posiedzenia zarządu, walne zgromadzenia, a przede wszystkim wybory oraz dokumenty były przygotowywane i przeprowadzane zgodnie ze statutem.

10. Zaproponowano przyznanie honorowego członkostwa Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES ks. dr. Tomaszowi Kudroniowi, długoletniemu dyrektorowi Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie, a obecnie proboszczowi w Szczawnicy.

11. Zarząd oddelegował p. Bogumiłę Warząchowską i ks. Tomasz Garwolińskiego do spraw organizacji Walnego Zgromadzenia, które w tym roku odbędzie się na Katolickim Uniwersytecie Lubel-

skim Jana Pawła II. Mogłoby się ono odbyć od 1 do 3 września lub od 8 do 10 września. W programie musi się znaleźć więcej czasu na sprawy wewnętrzne FIDES (porządek obrad powinien obejmować m.in.: sprawozdania zarządu, „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych”, ankietę dotyczącą tematyki artykułów) oraz na dyskusje tematyczne (m.in. Koha, Centralny Katalog Bibliotek Kościelnych).

12. Pani Bogumiła Warząchowska zaproponowała zaktywizowanie bibliotekarzy kościelnych w pisaniu artykułów do „Fides. Biuletynu Bibliotek Kościelnych”. Ankieta przeprowadzona wśród członków federacji mogłaby pomóc w przygotowaniu kolejnych materiałów. Postulowano umieszczenie na końcu każdego numeru procedury recenzowania artykułów naukowych, zasad redakcyjnych dotyczących przypisów i wskazówek dla autorów. Redaktor naczelna zaznajomiła zarząd z tematyką przygotowywanego obecnie numeru. Sprzedaż biuletynu „Fides” jest możliwa dzięki Drukarni J. i J. Maciejewscy z Przasnysza. Drukarnia może wystawiać faktury VAT. Informacja na ten temat zostanie przekazana podczas najbliższego Walnego Zgromadzenia. Ks. Jerzy Witczak zaproponował, aby do numeracji „Fides. Biuletynu Bibliotek Kościelnych” dodać numer kolejnego rocznika (w bieżącym roku byłby to rocznik 21). Dwudziestolecie półrocznika i ukazanie się numeru 40 mogłyby się stać okazją do podsumowania funkcjonowania naszego czasopisma w osobnym wystąpieniu podczas Walnego Zgromadzenia w Lublinie.

Warszawa, 4 lutego 2015 roku

SPIS TREŚCI

Artykuły

Ks. Wacław Umiński Zabytkowe oprawy w Bibliotece Zgromadzenia Księży Misjonarzy w Krakowie w świetle wystaw	3
Dorota Górską Szkolenie biblioteczne dla studentów Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie	19
Emilia Zalewska Biblioteka Diecezjalna w Toruniu w latach 1995-2010	37
Bogusław Dec Biblioteka Instytutu Teologiczno-Pastoralnego i Wyższego Seminarium Duchownego w Rzeszowie	47
Iwona Krysiak Biblioteka Instytutu Maryjno-Kolbiańskiego „Kolbianum” w Niepokalanowie	61
Magdalena Apiecionek Biblioteka przy parafii pw. Świętych Polskich Braci Męczenników w Bydgoszczy	73
Eliza Lubojańska Strony WWW parafii jako źródło informacji o katolickiej prasie parafialnej w archidiecezji katowickiej. Próba analizy formalno-wydawniczej	81
Anna Gawinek Jubileusz dwudziestolecia czasopisma „Z Piekarskich Wież”	121
Gabriela Łącka „Źródła do dziejów Kościoła katolickiego na Górnym Śląsku”. Analiza zawartości	135

Marta Gawlik

Wydawnictwa ciągłe w kolekcji ks. prof. dr. hab. Remigiusza Sobańskiego
w Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 149

Elżbieta Słoń

W „małej ojczyźnie” – książki o Kielcach w zbiorach Biblioteki Wyższego
Seminarium Duchownego w Kielcach 163

Ryszard Żmuda

Katalog prac licencjackich o bibliotekach kościelnych w Polsce za lata
1962-2014 171

Komunikaty

Danuta Gurdak

Blżej dziedzictwa świętego Patrona – wydarzenia naukowe i kulturalne
w Bibliotece Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie ... 195

Magdalena Florianowicz, Monika Zielonka

Publikacje Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Koszalinie 199

Eliza Lubojańska

Biskup Polowy Wojska Polskiego Józef Gawlina w 50. rocznicę śmierci
– na kanwie wystawy fotografii 207

Ewa Olszowy

Ksiądz Arcybiskup Szczepan Wesoly. Wystawa przygotowana przez
Bibliotekę Teologiczną Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 216

Omówienia i recenzje

Renata Dulian

Wydawnictwo Instytutu Teologicznego Księży Misjonarzy w Krakowie.
Strona internetowa 225

Ryszard Żmuda

Ks. Wiktor Gramatowski SJ, Zofia Wilińska, Danuta Gułajewska, *Jan*
Paweł II. Bibliografia polska 1978-1997, t. 1-8, Rzym 1987-2014 229

Sprawozdania

Dorota Chomko

Uroczystość *Promieniowanie świętości*. Odsłonięcie i poświęcenie portretu św. Jana Pawła II w Bibliotece Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie (Kraków, 28 maja 2014 roku) 237

Jadwiga Lewińska

Sprawozdanie z seminarium „Kierunek – Biblioteka” w Bibliotece Papieskiego Wydziału Teologicznego i Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu (Wrocław, 23 października 2014 roku) 239

Danuta Gurdak

Konferencja naukowa w Bibliotece UPJPII *Dziedzictwo Jana Pawła II w bibliotekach i archiwach krajowych i zagranicznych* (Kraków, 4 listopada 2014 roku) 242

Katarzyna Płaszczyńska-Herman

Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej *Historyczne księgozbiory dominikańskie. Miejsca, ludzie, historie* (Kraków, 21-23 listopada 2014 roku) 248

Eliza Lubojańska

Sprawozdanie z konferencji *Biblioteki we współczesnym systemie prawnym Polski i Unii Europejskiej*. VI Konferencja Naukowa Korporacji Bibliotekarzy Wrocławskich (Wrocław, 5 grudnia 2014 roku) 253

Z życia Federacji FIDES

Ks. Tomasz Garwoliński

Protokół z posiedzenia Zarządu Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES (Warszawa, 3-4 lutego 2015 roku) 259

TABLE OF CONTENTS

Articles

Fr. Waław Umiński	
The Historical Bindings in the Library of Congregation of the Mission of St. Vincent de Paul in Kraków in the Light of Exhibitions	3
Dorota Górka	
Library Training for Students of Pontifical University of John Paul II in Kraków	19
Emilia Zalewska	
The Diocesan Library in Toruń in the Years 1995-2010	37
Bogusław Dec	
The Library of the Theological and Pastoral Institute and the Higher Theological Seminary in Rzeszów	47
Iwona Krysiak	
The Library of Marian-Kolbian „Kolbianum” Institute in Niepokalanów	61
Magdalena Apiecionek	
The Parish Library of Martyr Brothers Church in Bydgoszcz	73
Eliza Lubojańska	
Parish Websites as a Source of Information about Catholic Parish Press in Archdiocese of Katowice. An Attempt of Formal and Publishing Analysis	81
Anna Gawinek	
The Twentieth Anniversary of „Z Piekarskich Wież” Journal	121
Gabriela Łacka	
„Źródła do dziejów Kościoła katolickiego na Górnym Śląsku”. Content Analysis	135

Marta Gawlik

The Serials in the Collection of Rev. Prof. Remigiusz Sobański in the Theological Library of the University of Silesia in Katowice 149

Elżbieta Słoń

In „A Small Homeland” – the Books about Kielce in the Collections of the Library of the Higher Theological Seminary in Kielce 163

Ryszard Żmuda

The Catalogue of Bachelor's Theses about Church Libraries in Poland for the Years 1962-2012 171

Notes

Danuta Gurdak

Closer to the Legacy of Saint Patron – Scientific and Cultural Events in the Library of the Pontifical University of John Paul II in Kraków 195

Magdalena Florianowicz, Monika Zielonka

Publications of the Library of the Higher Theological Seminary in Koszalin 199

Eliza Lubojańska

Józef Gawlina, Military Bishop for the Polish Armed Forces on the 50th Death Anniversary – Based on Photography Exhibition 207

Ewa Olszowy

„Archbishop Szczepan Wesoly”. The Exhibition Organized by the Theological Library of the University of Silesia in Katowice 216

Discussions and Reviews

Renata Dulian

Publishing House of the Theological Institute of Congregation of the Mission of St. Vincent de Paul in Kraków. Website 225

Ryszard Żmuda

Fr. Wiktor Gramatowski SJ, Zofia Wilińska, Danuta Gułajewska, *Jan Paweł II: bibliografia polska 1978–1997*, t. 1-8, Rzym 1987-2014 229

Reports

Dorota Chomko	
„Radiating Holiness” Ceremony. The Unveiling and Sacrifice of Saint John Paul II Portrait in the Library of the Pontifical University of John Paul II in Kraków (Kraków, May 28, 2014)	237
Jadwiga Lewińska	
Report on Seminar „Direction – Library” in the Library of the Pontifical Faculty of Theology and Metropolitan Higher Theological Seminary in Wrocław (Wrocław, October 23, 2014)	239
Danuta Gurdak	
Scientific Conference in the Library of the Pontifical University of John Paul II <i>The Legacy of John Paul II in Libraries and in National and Foreign Archives</i> (Kraków, November 4, 2014)	242
Katarzyna Płaszczyńska-Herman	
Report on National Scientific Conference <i>Historical Book Collections of Dominicans. Places, People, Stories</i> (Kraków, November 21-23, 2014)	248
Eliza Lubojańska	
Report on Conference <i>Libraries in Contemporary Polish and European Union Legal System</i> . The 6th Scientific Conference of Wrocław Librarians’ Corporation (Wrocław, December 5, 2014)	253

Chronicle of the Federation FIDES

Fr. Tomasz Garwoliński	
Minutes of the Board Meeting of FIDES Federation of Ecclesiastical Libraries (Warszawa, February 3-4, 2015)	259